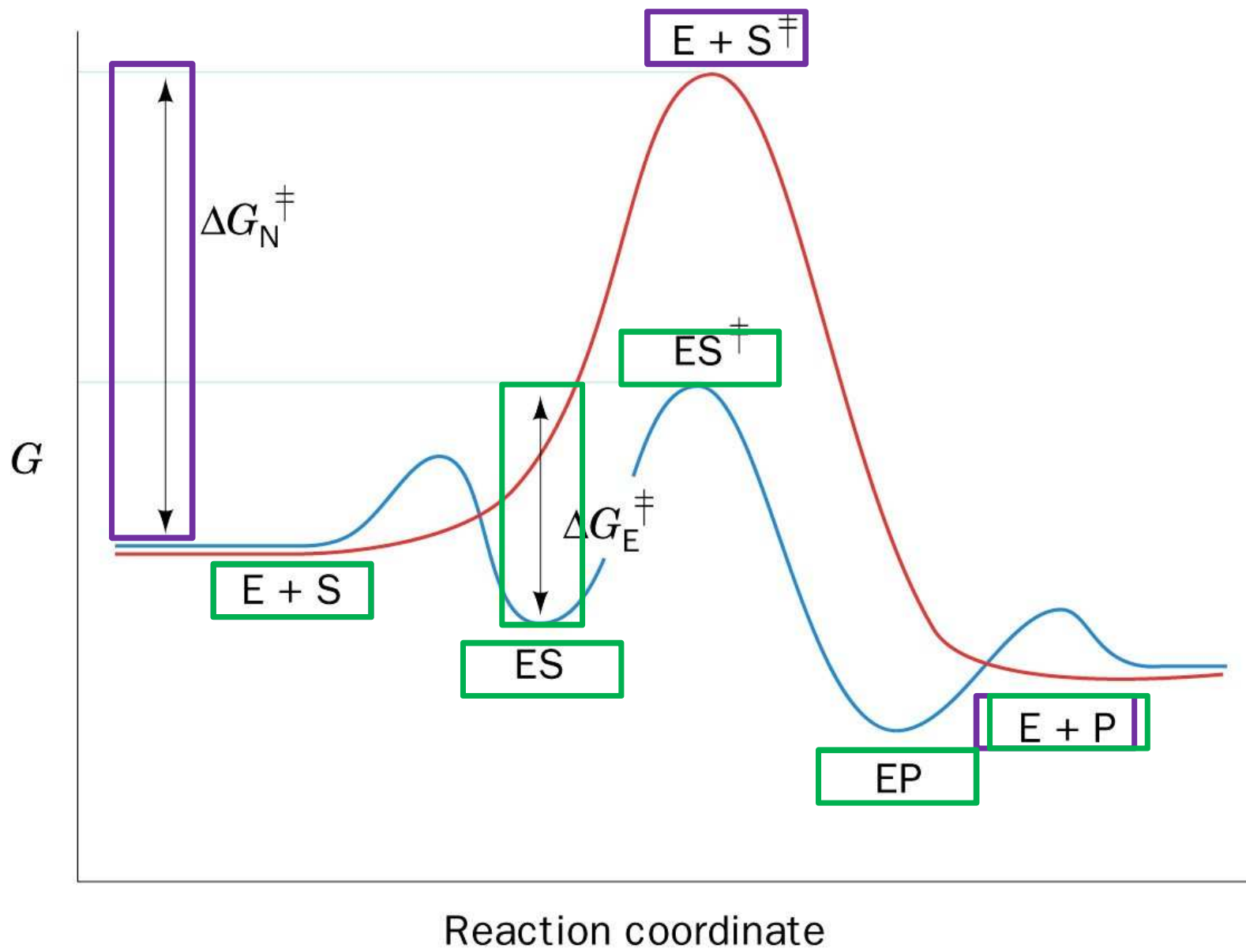

Biokatalyzátory – enzymy, RNA

ENZYMLOGIE

Katalýza - Berzelius 1838

Požadavky na biokatalyzátory :

A. Reakce musí probíhat cíleně.

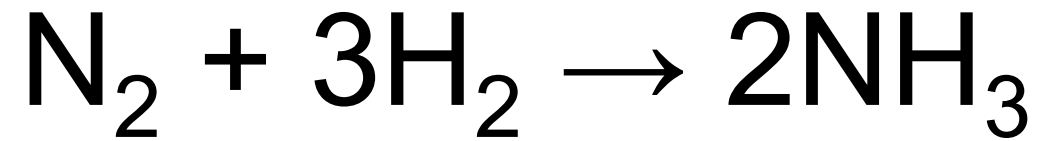
konstitutivní

inducibilní

Bio- versus chemokatalyzátory

- Vyšší reakční rychlostí
- Mírnější podmínky

Haber-Boschova syntesa
Fe 450 °C 20 MPa

Nitrogenasa
pH 7 normální tlak a teplota ATP

Bio- versus chemokatalyzátory

- Vyšší reakční rychlostí
- Mírnější podmínky
- Vyšší specifita – typ reakce a typ substrátu
- Schopnost regulace

Bio- versus chemokatalyzátory

Citlivost vůči řadě vlivů a menší stabilita

Biokatalyzátory

- Globulární bílkoviny – enzymy
- RNA – ribozymy Cech Altman NC1986

Enzymy – molekulární stroje

Rychlostní konstanta :

- Bez katalýzy - $0,23 \text{ s}^{-1}$
- Pt - $1,3 \cdot 10^3 \text{ s}^{-1}$
- Enzym - katalasa - $3,7 \cdot 10^7 \text{ s}^{-1}$

Enzymy – molekulární stroje

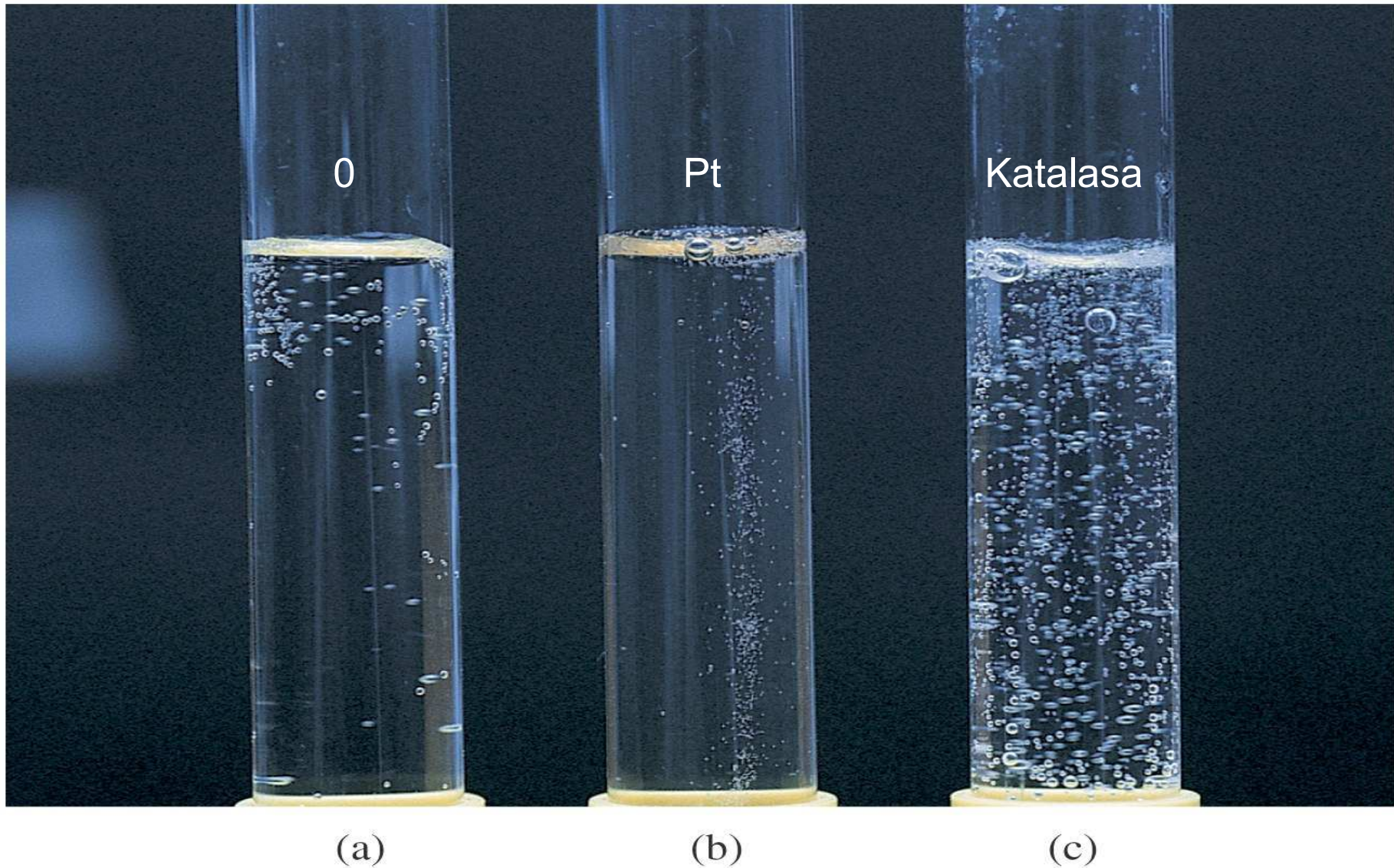
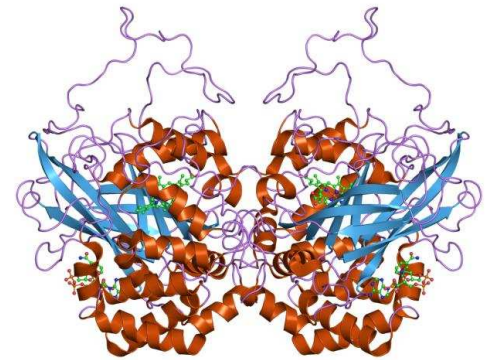
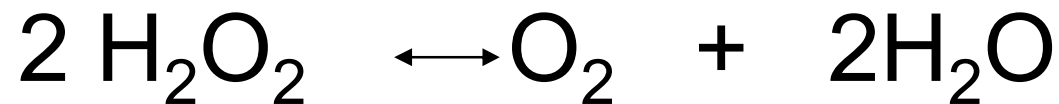

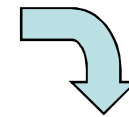
Figure 5-1 Concepts in Biochemistry, 3/e

Enzymy – molekulární stroje

Katalasa

Číslo přeměny **40 000 000**

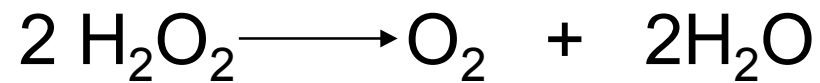
1 molekula enzymu přemění

40 000 000 molekul substrátu za **1** s

Typy reakcí

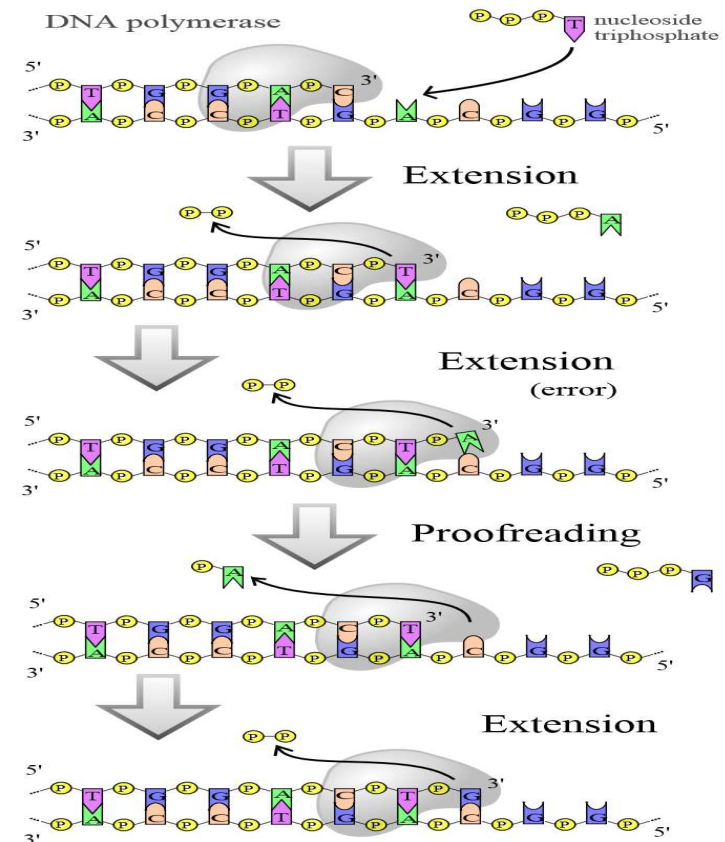
jednoduché

- Katalasa

složité

- DNA polymerasa

Historie poznání enzymů

Počátky biochemie – fermentace a trávení

- 1878 - KUHNEN - ENZYM - *En Zyme* - v kvasnicích
- 1860 - PASTEUR - *vis vitalis* - životní síla v kvasinkách
  - LIEBIG - *fermenty* - chemické látky
- 1897 - BUCHNER - extrakt kvasinek katalyzuje kvašení
- 1926 - SUMNER - bílkovinná povaha enzymů - ureasa

Enzymologie :

- studium struktury enzymů
- studium kinetiky enzymových reakcí
- studium reakčních mechanismů
- studium forem a lokalizace enzymů
- studium vztahu enzymů k patologii organismů
- praktické využití enzymů
- příprava a studium umělých enzymů

Názvosloví

1. triviální - *trypsin, pepsin, ptyalin*

2. název substrátu + asa - *lipasa, amylasa*

reakce + asa - *oxidasa, hydrolasa*

3. substrát + reakce - *alkoholdehydrogenasa*

substrát₁ + substrát₂ + reakce - *alkohol: NAD-oxidoreduktasa*

INTRODUCTION

The isocitrate dehydrogenase (ICDH) [isocitrate-NAD(P)⁺ oxidoreductase (decarboxylating), EC 1.1.1.42] catalyses the oxidative decarboxylation

Názvosloví

- asa

- áza

Jednotně v celé práci !

Enzymová nomenklatura

IUB 1961 - nejnovější 1984

1. **OXIDOREDUKTASY** - oxidačně redukční reakce
  - *alkoholdehydrogenasa*

2. **TRANSFERASY** - přenos skupin
  - *aspartátaminotransferasa*

3. **HYDROLASA** - hydrolytické štěpení (+ H₂O)
  - *proteasy*

4. LYASY

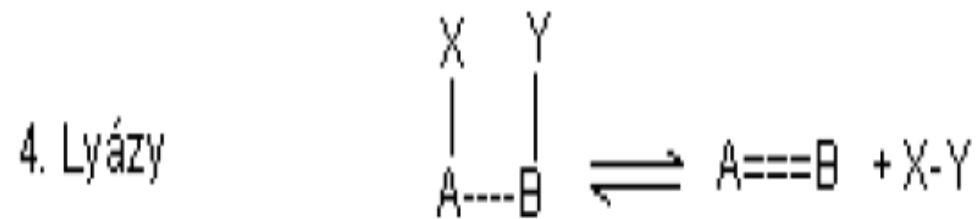
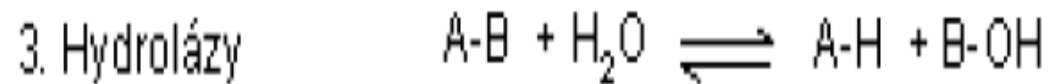
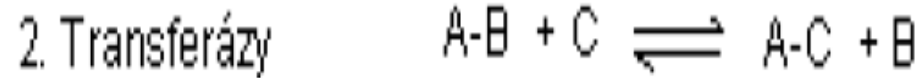
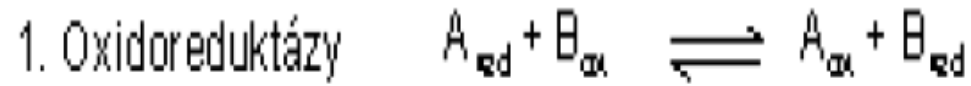
- **nehydrolytické štěpení (bez H₂O)**
- *karbonátanhydrasa*

5. IZOMERASY

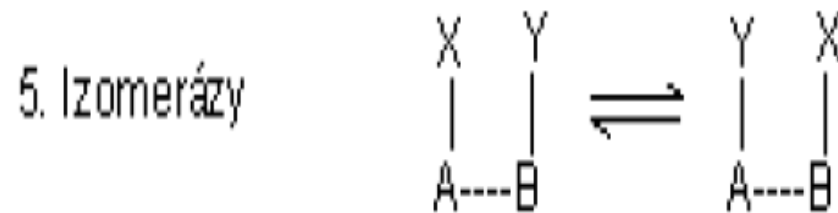
- **přesuny atomů a skupin**
- *glukosafosfátizomerasa*

6. LIGASY

- **vznik vazby za současného rozkladu ATP**
- *asparaginsynthetasa*

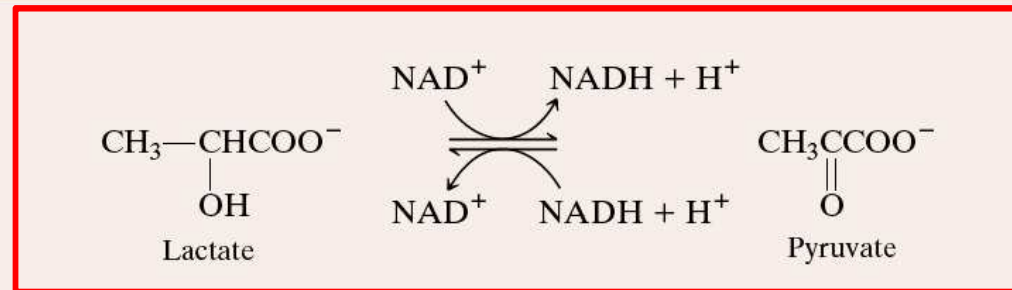
Synthasy

Synthasy

Table 5.2**An example of each class of enzyme**

1. Oxidoreductases

Common name: Lactate dehydrogenase

Official name: L-Lactate:NAD⁺ oxidoreductase

Official number: 1.1.2.3

2. Transferases

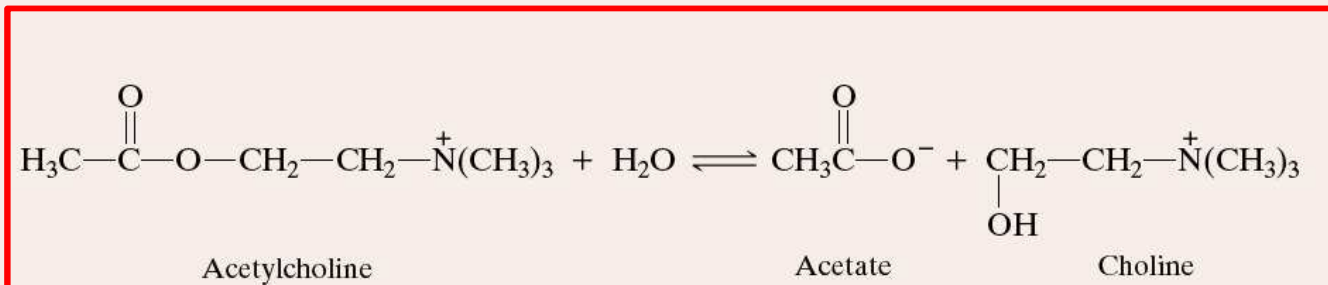
 $(dNMP)_n$ = DNA with n nucleotides $dNTP$ = deoxynucleoside triphosphate $(dNMP)_{n+1}$ = DNA with $n + 1$ nucleotidesPP_i = Pyrophosphate

Common name: DNA polymerase

Official name: Deoxynucleoside triphosphate:DNA deoxynucleotidyltransferase (DNA-directed)

Official number: 2.7.7.7

3. Hydrolases

Common name: Acetylcholinesterase

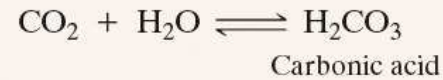
Official name: Acetylcholine acetylhydrolase

Official number: 3.1.1.7

Table 5.2

An example of each class of enzyme

4. Lyases

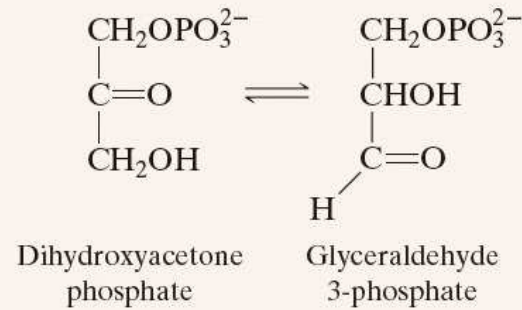

Common name: Carbonic anhydrase

Official name: Carbonate hydrolyase

Official number: 4.2.1.1

5. Isomerases

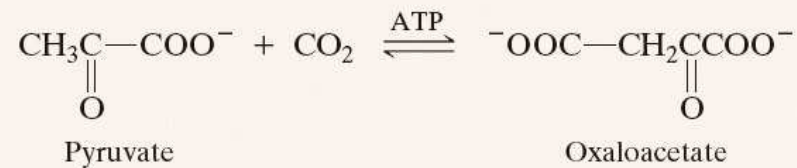

Common name: Triose phosphate isomerase

Official name: D-Glyceraldehyde-3-phosphate ketoisomerase

Official number: 5.3.1.1

6. Ligases

Common name: Pyruvate carboxylase

Official name: Pyruvate CO₂ ligase (ADP-forming)

Official number: 6.4.1.1

EC 1.1.1.27

1.

1.

1.

27

Enzyme Commission

Třída - *oxidoreduktasa*

Podtřída - *skupina CHOH*

Podpodtřída - *koenzym NAD*

Číslo enzymu

Copyrighted Material

ENZYME NOMENCLATURE

*Recommendations (1992)
of the Nomenclature Committee
of the International Union of Biochemistry
and Molecular Biology*

Published for the International Union of Biochemistry and Molecular Biology by Academic Press, Inc.
Copyrighted Material

http://www.brenda-enzymes.info/

The screenshot shows the BRENDA website interface. At the top, there is a browser address bar with the URL <http://www.brenda-enzymes.info/>. Below the browser, the website header includes the BRENDA logo and the tagline "The Comprehensive Enzyme Information System". A navigation menu on the left lists various search and exploration tools. The main content area features a search bar with tabs for "EC-Number", "Enzyme Name", "Organism", "Protein", "Full text", and "Advanced Search". A red banner announces a "NEW feature online!". Below this is a table with three columns: "Nomenclature", "Reaction & Specificity", and "Functional Parameters". The table lists various enzyme-related categories and their associated parameters. At the bottom, there is contact information for the webmaster, Sandra Placzek, and a note about JavaScript requirements.

Navigation Menu (Left):

- BRENDA home
- login
- history
- All enzymes
- Quick Search
- Fulltext Search
- Advanced Search
- Substructure Search
- TaxTree Explorer
- EC Explorer
- Sequence Search
- Genome Explorer
- Ontology Explorer
- Functional Enzyme Parameters
- SBML Output
- SOAP
- Download
- Tutorial/Training
- BRENDA input
- Propose new enzyme
- Introduction/References
- Contact and Impressum
- News
- Jobs
- Copyright
- Related Links
- Help
- Acknowledgements
- BRENDA on Facebook
- To se mi líbí
- BRENDA Professional Commercial Version

Search Bar:

EC-Number | Enzyme Name | Organism | Protein | Full text | Advanced Search

Search Display 10 entries

NEW feature online!

Nomenclature	Reaction & Specificity	Functional Parameters
Enzyme Names EC Number Common/ Recommended Name Systematic Name Synonyms CAS Registry Number	Pathway Catalysed Reaction Reaction Type Natural Substrates and Products Substrates and Products Substrates Natural Substrate Products Natural Product Inhibitors Cofactors Metals/Ions Activating Compounds Ligands Biochemicals Reactions Aligned	Km Value kcat/Km Value Ki Value IC50 Value pI Value Turnover Number Specific Activity pH Optimum pH Range Temperature Optimum Temperature Range Kinetic ENzyme DATA NEW
Isolation & Preparation		Organism-related information
Purification Cloned Expression Renatured Crystallization		Organism Source Tissue Localization Protein-Specific Search
Stability	Enzyme Structure	Disease & References
pH Stability Temperature Stability General Stability Organic Solvent Stability Oxidation Stability Storage Stability	Sequence/ SwissProt link 3D-Structure/ PDB link Molecular Weight Subunits Posttranslational Modification	Disease/ Diagnostics References
		Application & Engineering
		Engineering Application

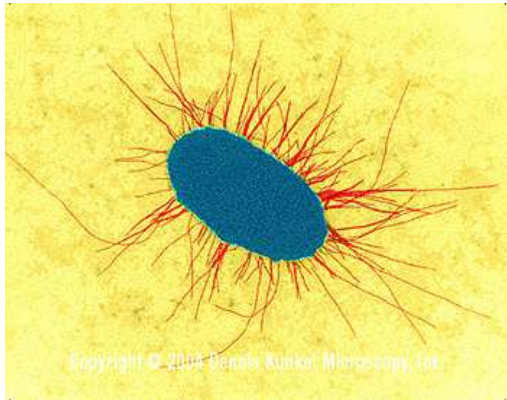
Webmaster: Sandra Placzek
s.placzek@tu-bs.de

For access to all features of the website Javascript must be activated, frames enabled and Java (at least version 1.4) has to be installed

Release 2012.2 (July 2012)

Enzymy – stanovení koncentrace

Escherichia coli

3 000 bílkovin

Homo sapiens

25 000 bílkovin

Koncentrace ↔ Katalytická aktivita

Substrát ↔ Produkt

Stanovení aktivity enzymů

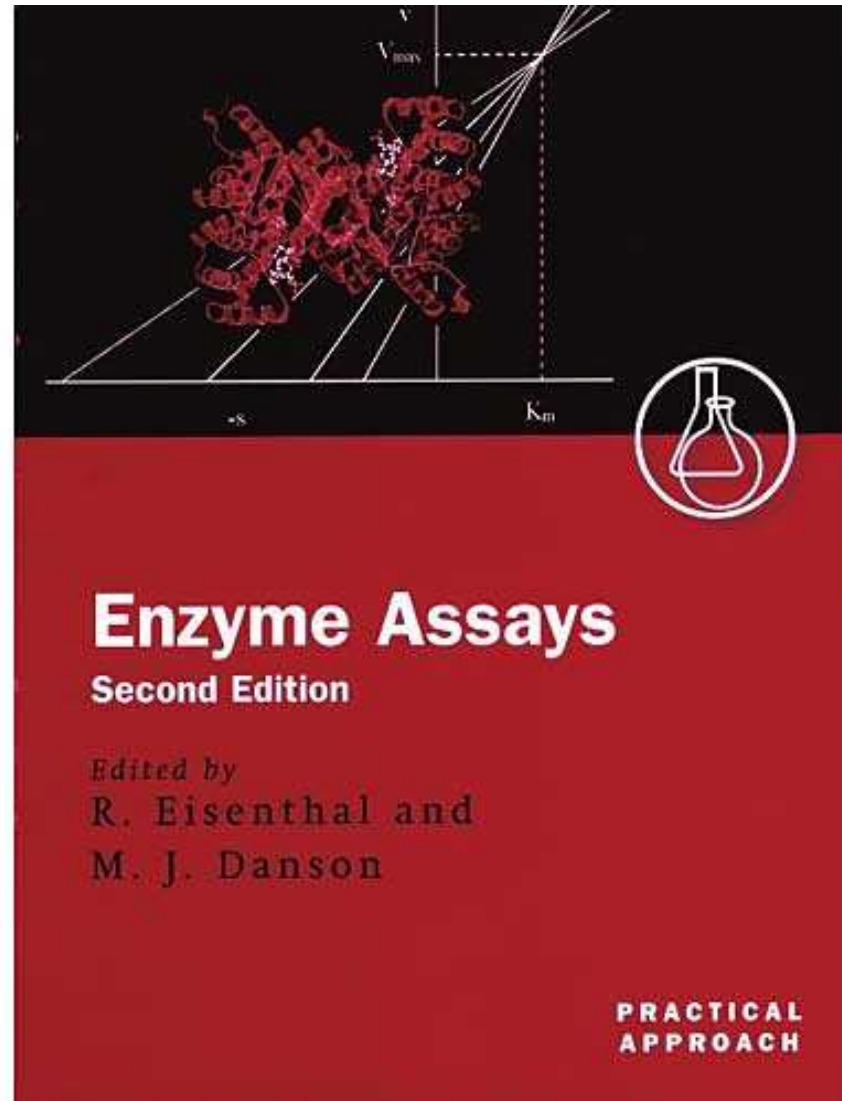
- *Biochemie*
- *Molekulární biologie*

- *Klinická diagnostika*
- *Farmakologie – vývoj léčiv*
- *Biotechnologické procesy*
- *Bioanalytická chemie*

Metody používané pro stanovení aktivity enzymů

- Spektrofotometrické
- Spektrofluorimetrické
- Elektrochemické
- Radiochemické
- Separační – HPLC, GC, CE

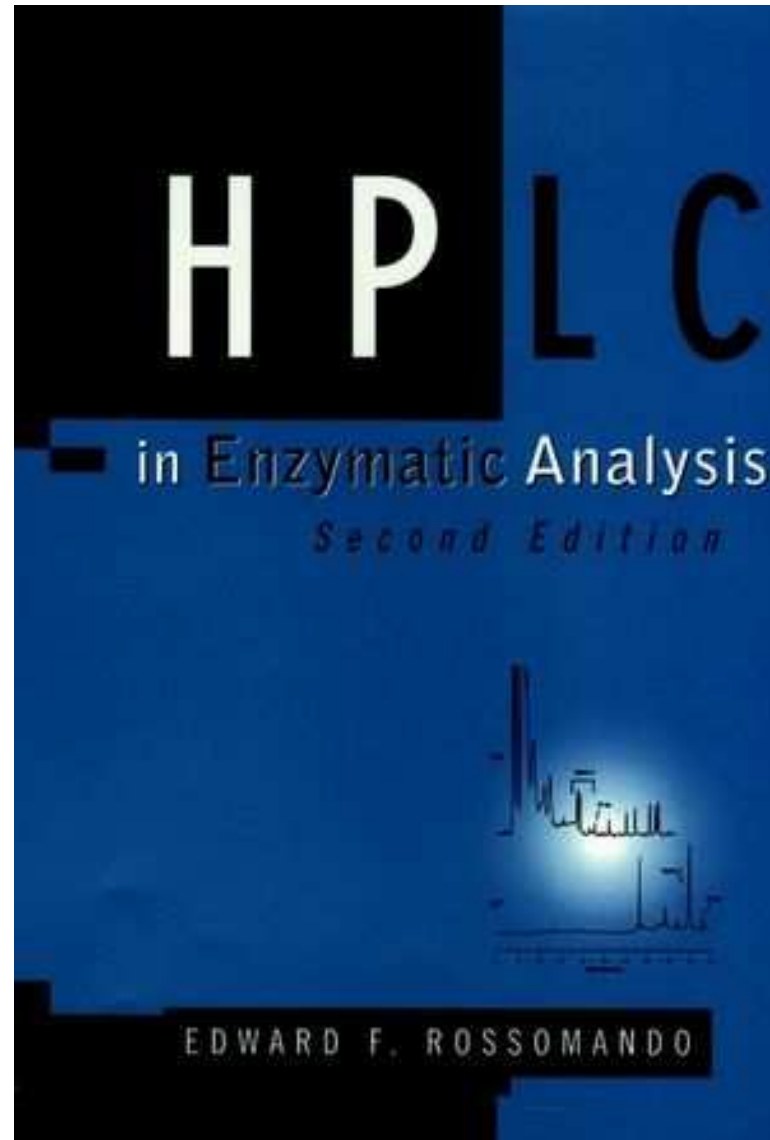
Enzyme Assays

R. Eisinger and M.J. Danson

HPLC in Enzymatic Analysis

E.F. Rossomando

Vyjadřování aktivity enzymů :

- smluvené jednotky
- **IU - International Unit - mezinárodní jednotka (IUB 1961)**
- počet mikromolů přeměněného substrátu za minutu

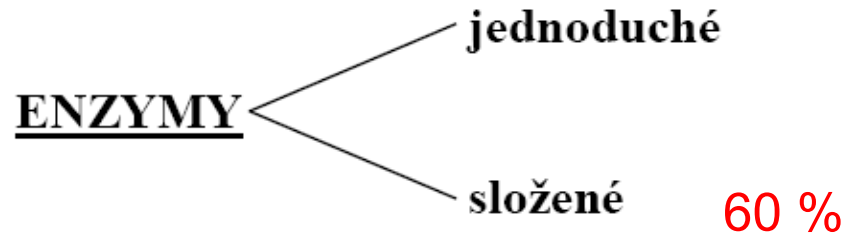
- **kat - katal (IUB 1971)**
- počet molů přeměněného substrátu za sekundu
mikrokatal (μkat) = 10^{-6} kat
nanokatal (nkat) = 10^{-9} kat
pikokatal (pkat) = 10^{-12} kat

$$1 \text{ IU} = 1 \mu\text{mol}/\text{min} = 1/60 \mu\text{mol}/\text{s} = 1/60 \mu\text{kat} = 16,67 \text{ nkat}$$

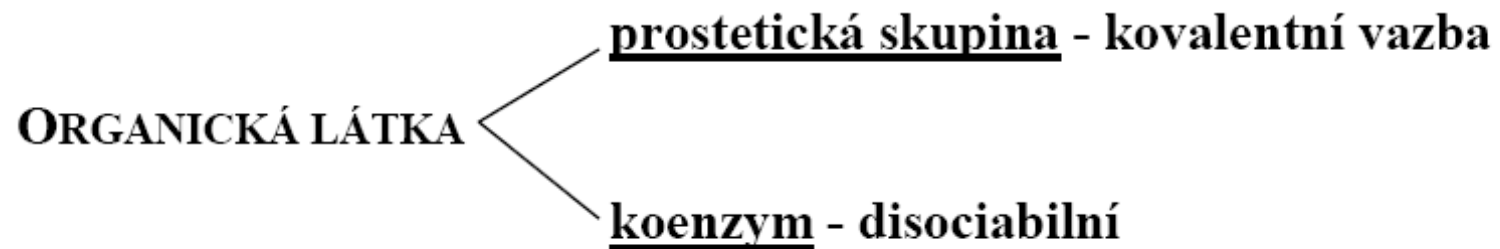
Specifická aktivita - aktivita vztažená na mg bílkoviny

Číslo přeměny - počet molů substrátu přeměněných molem
enzymu za jednu sekundu

STRUKTURA ENZYMŮ

KOFAKTOR + APOENZYM → HOLOENZYM

Kofaktor - kovový ion nebo organická látka

METALOENZYMY

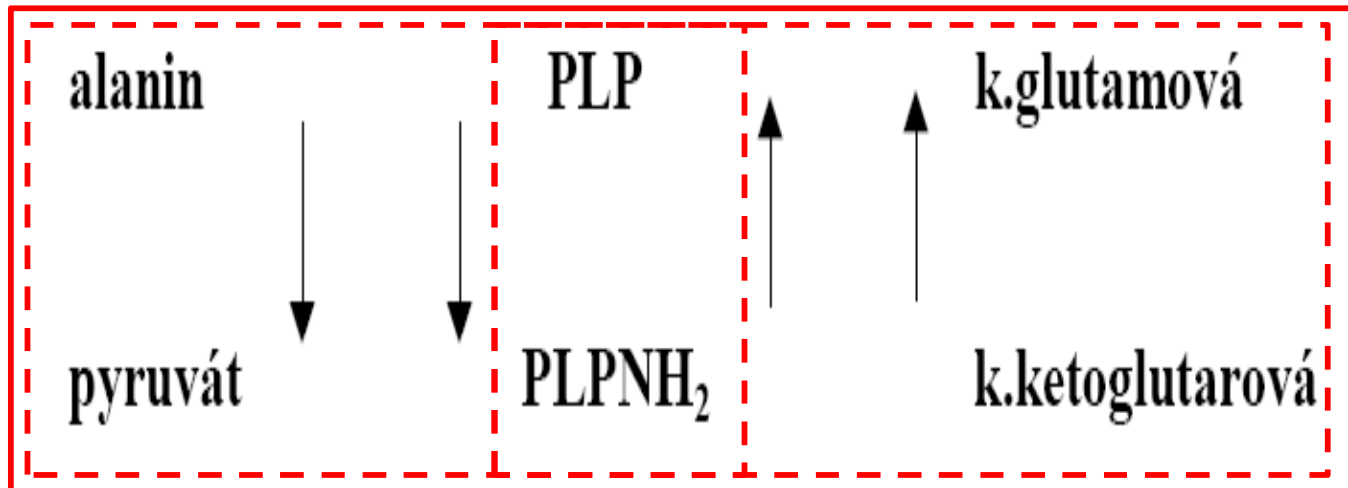
kovový ion	enzym
Zn^{2+}	alkoholdehydrogenasa alkalická fosfatasa karbonátanhydrasa
Mg^{2+}	fosfohydrolasy fosfotransferasy
Mn^{2+}	arginasa
$\text{Fe}^{2+}, \text{Fe}^{3+}$	cytochromy peroxidasa katalasa
$\text{Cu}^{2+}, \text{Cu}^{+}$	tyrosinasa diaminoxidasa

Table 6.2**Enzymes requiring metal ions as cofactors**

Enzyme	Metal Ion
Catalase, peroxidase, aconitase, and cytochrome oxidase	Fe ²⁺ and Fe ³⁺
Alcohol dehydrogenase, carboxypeptidase A, carboxypeptidase B, and DNA polymerase	Zn ²⁺
Cytochrome oxidase, lysyl oxidase, ascorbate oxidase, and superoxide dismutase	Cu ²⁺
Hexokinase and glucose-6-phosphatase	Mg ²⁺
Arginase	Mn ²⁺
Pyruvate kinase	K ⁺
Urease	Ni ²⁺
Nitrate reductase	Mo ⁴⁺ and Mo ⁶⁺
Carbonic anhydrase	Zn ²⁺ , Cd ²⁺

Regenerace kofaktorů

1. *Prostetická skupina* se regeneruje na téže enzymové bílkovině :

2. *Koenzym* se odštěpí napojí se na jiný apoenzym a regeneruje se v jiné enzymové reakci :

ADH

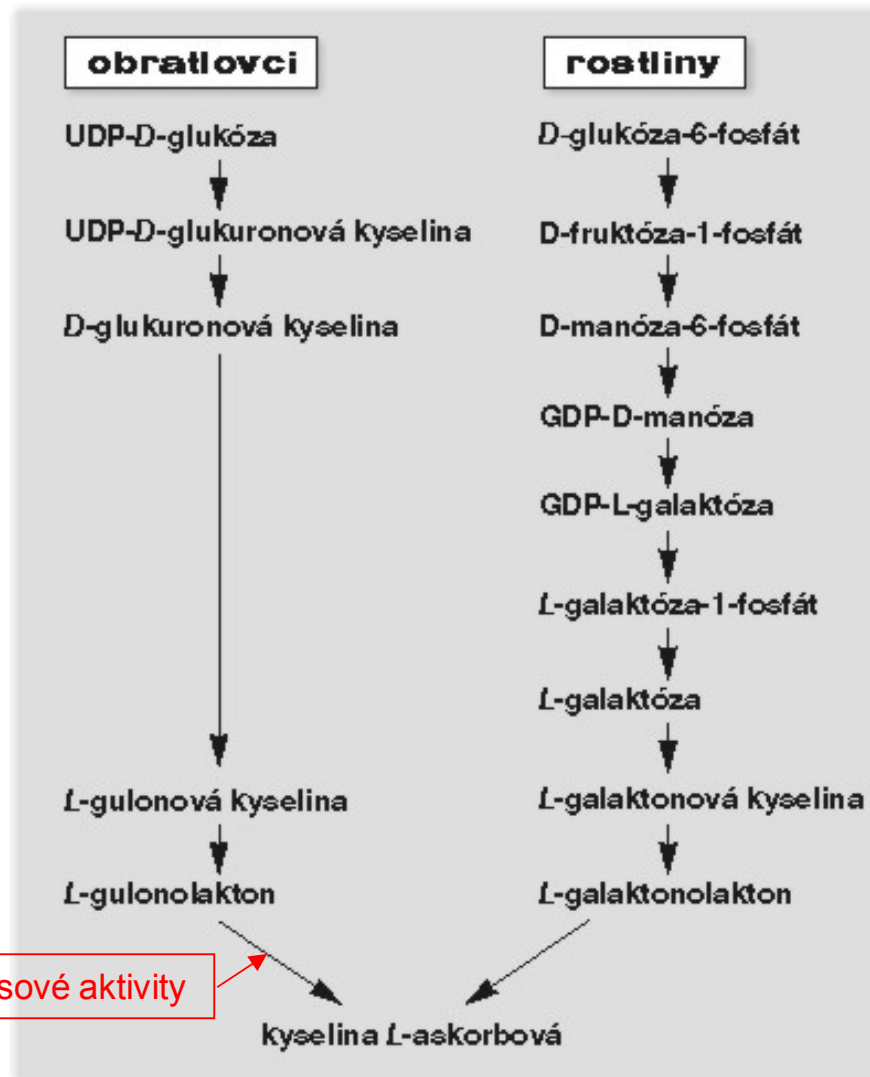
Dýchací řetězec

KOFAKTORY A VITAMINY

VITAMIN - FUNK - "amin potřebný pro život"

Vitamin	Kofaktor	Funkce
<u>rozpuštěné ve vodě</u>		<u>přenos (reakce)</u>
<u>thiamin - B₁</u>	thiamindifosfát TPP	aldehydicke s.
riboflavin - B ₂	FMN, FAD	H
k.nikotinová(nikotinamid)	NAD ⁺ , NADP	H
k.pantothenová	CoA	acylové s.
k.listová	k.listová	C ₁ skupin
pyridoxin - B ₆	pyridoxalfosfát	aminoskupiny
kobalamin - B ₁₂	kobalamin	izomerace
k. askorbová - C	k. askorbová	hydroxylace
biotin - H	biotin	COOH
k. lipoová	k. lipoová	H
<u>rozpuštěné v tucích</u>		
karotenoidy - A		proces vidění
kalciferoly - D		metabolismus Ca
tokoferoly - E		antioxidans
maftochinony - A		srážení krve

Vitamín C

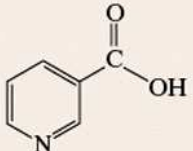
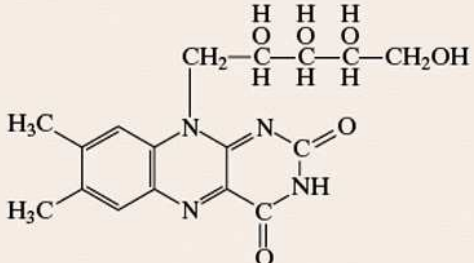
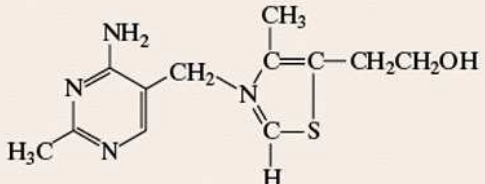
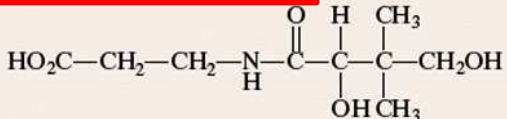

absence L-gulonolaktonoxidase activity

Vitamíny rozpustné ve vodě

Table 6.1

Characteristics of vitamins and coenzymes

Name/Structure of Vitamin	Related Coenzyme	Reaction type (page numbers ^a)	Deficiency Disease
<p>Water-Soluble Vitamins</p> <p>Niacin Kyselina nikotinová B₃</p> 	NAD ⁺ , NADP ⁺	Oxidation–reduction (pp. 485-494, 505-508, 515-524)	Pellagra
<p>Riboflavin (vitamin B₂)</p> 	FAD, FMN	Oxidation–reduction (pp. 485-494, 515-524)	Growth retardation
<p>Thiamine (vitamin B₁)</p> 	Thiamine pyrophosphate	Decarboxylation (pp. 461, 463, 487-494)	Beriberi
<p>Pantothenic acid (vitamin B₃)</p> 	Coenzyme A	Acyl group activation and transfer (pp. 440-441, 485-494, 563-571)	Dermatitis (chickens)

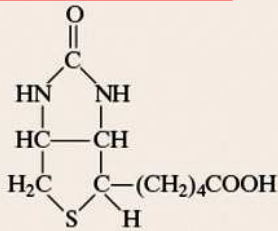
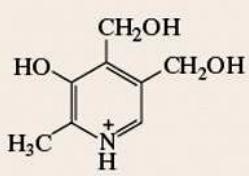
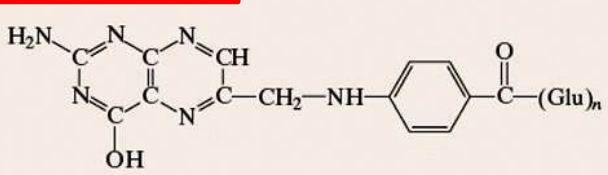
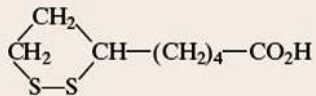
Biotin	Biotinylated enzymes	CO ₂ activation and transfer (pp. 465-466)	Dermatitis (humans)
			
Pyridoxine (vitamin B ₆)	Pyridoxal phosphate	Amino group transfer (pp. 605-606)	Dermatitis (rats): neurological symptoms
			
Folic acid	Tetrahydrofolate	Transfer of one carbon unit (pp. 600-601)	Anemias
			
Lipoic acid (may not be a vitamin)	Attached to ε-NH ₂ group of Lvs in protein	Acyl group activation and transfer (pp. 485-493)	Growth deficiencies
			

Table 6.1 (continued)

Characteristics of vitamins and coenzymes

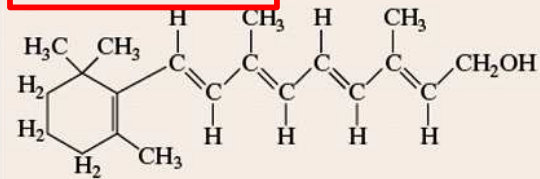
Name/Structure of Vitamin	Related Coenzyme	Reaction type (page numbers ^d)	Deficiency Disease
Water-Soluble Vitamins (continued)			
<p>Cobalamin (vitamin B₁₂)</p>	5'-Deoxyadenosylcobalamin	<p>Methyl group transfer (pp. 570-571)</p>	Pernicious anemia
<p>L-Absorbic acid (vitamin C)</p>	L-Absorbic acid	<p>Hydroxylation (pp. 105-107, 493)</p>	Scurvy

Vitamíny rozpustné v tucích

Fat-Soluble Vitamins

trans-Retinol (vitamin A)

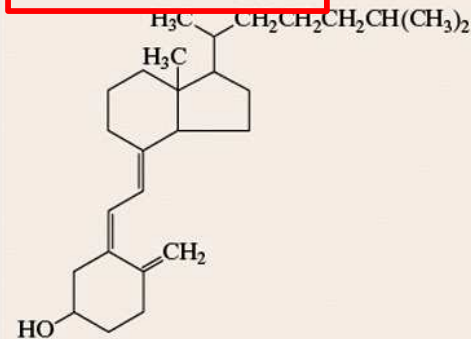
Associated with visual pigment

(pp. 123-125, 252)

Night blindness, other effects

procesy vidění

Cholecalciferol (vitamin D₃)

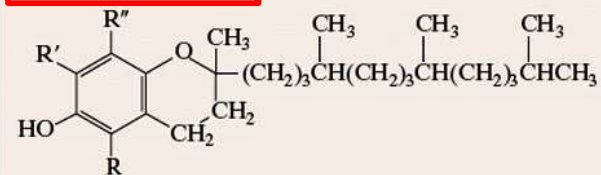
None

(pp. 252, 582-584)

Rickets

metabolismus Ca a P
křivice

Tocopherol (vitamin E)

(several variants, with R, R', R''=H or CH₃)

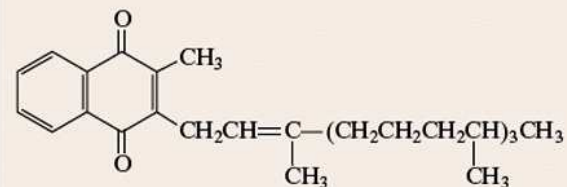
None

(p.252)

Reproductive and other problems in rats; uncertain in humans

antioxidant

Phylloquinone (vitamin K₁)

None

(pp. 252, 539-544)

Problems in blood clotting

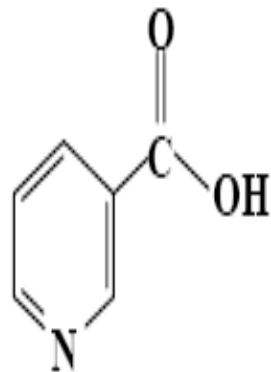
procesy srážení krve

^a Page numbers listed here refer to page numbers in this book.

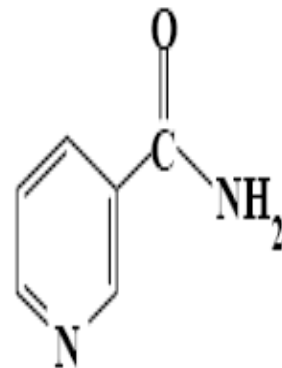
NIKOTINAMIDOVÉ KOENZYMY

1906

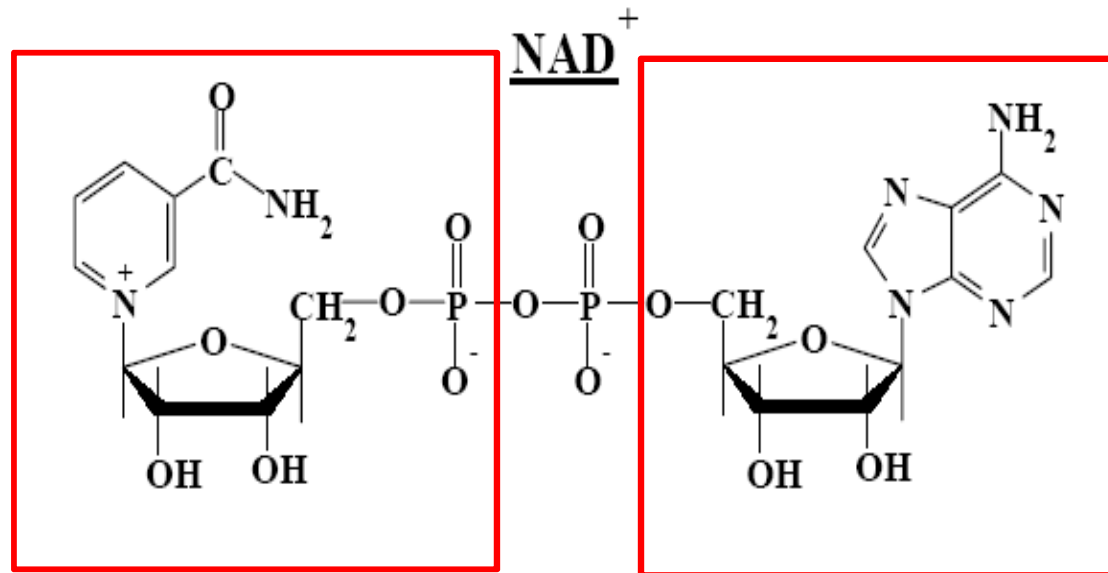
k. nikotinová

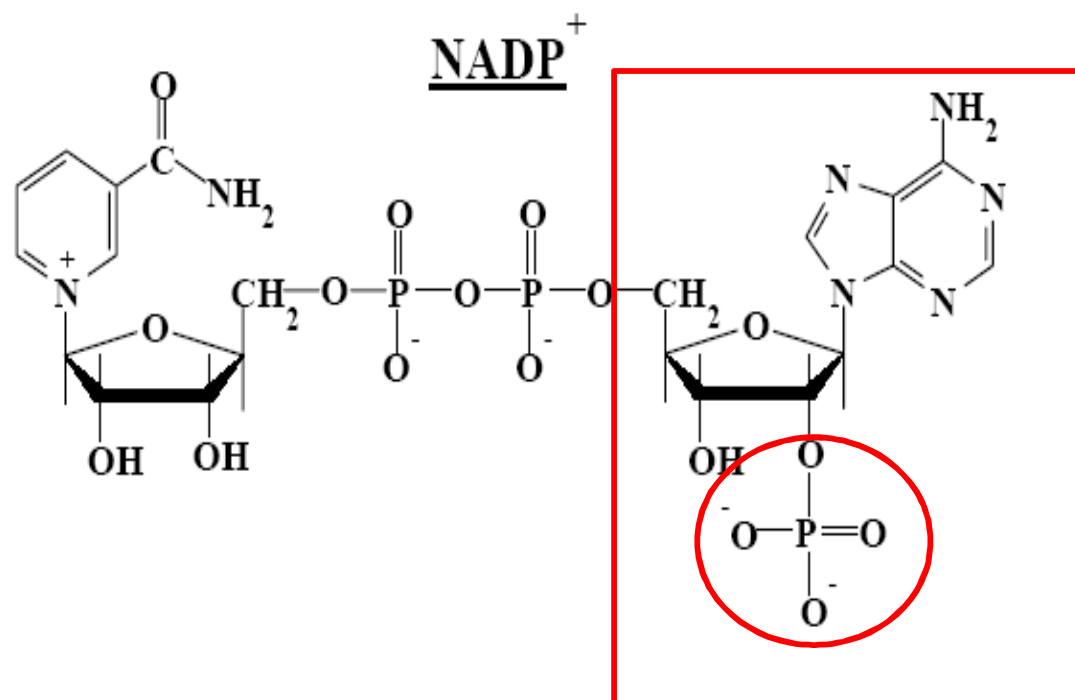
nikotinamid

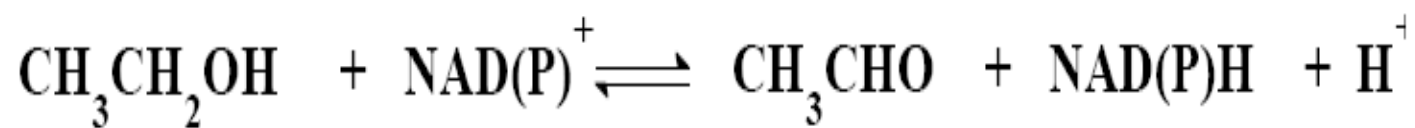
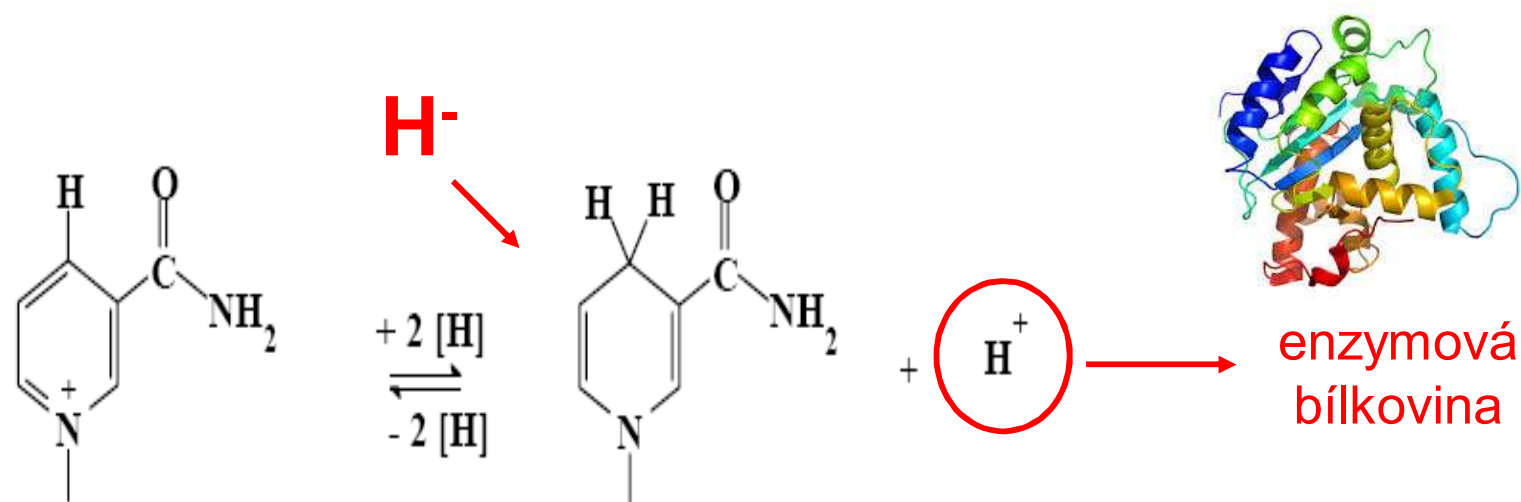
Katalytická
část

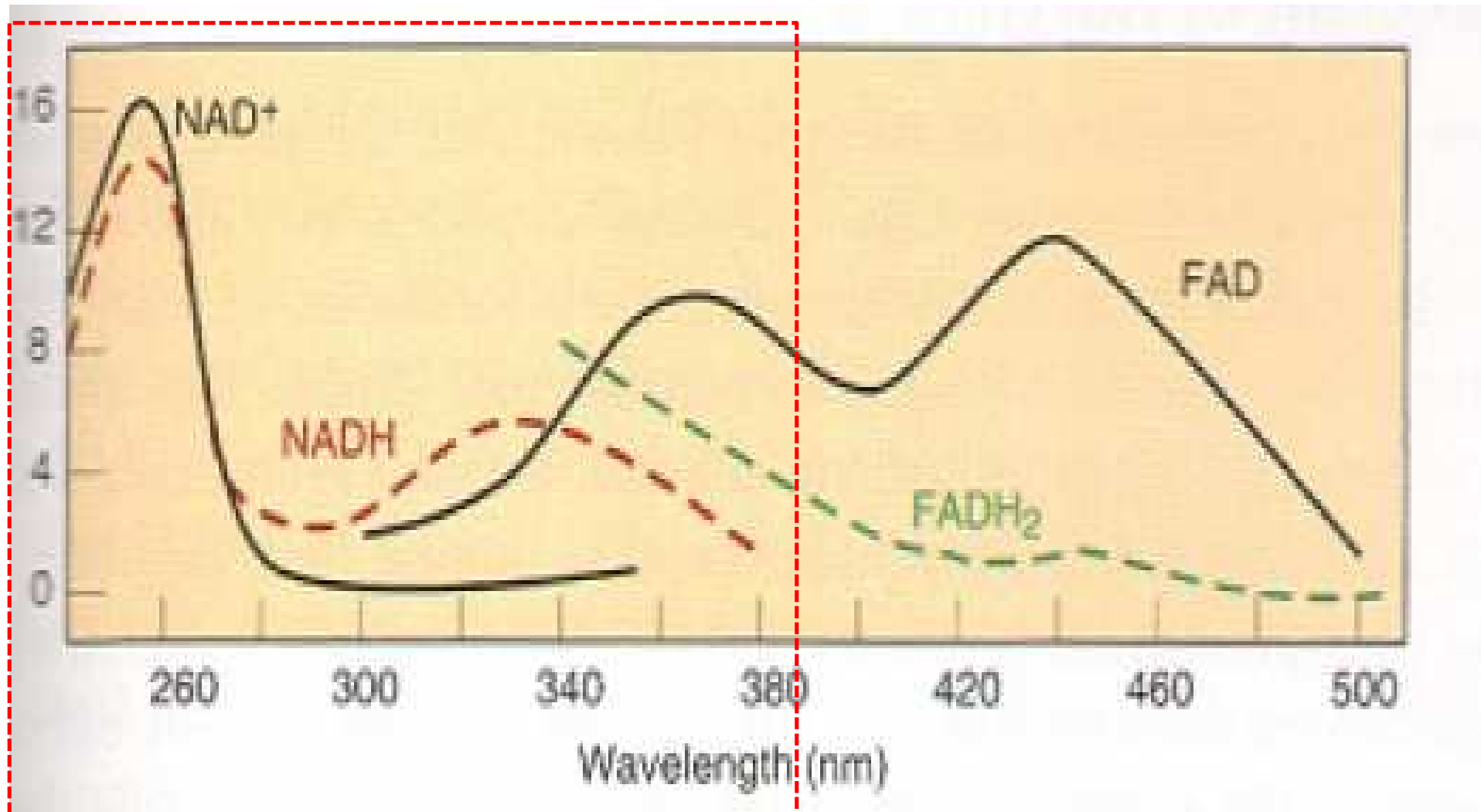
Vazebná
část

Vazebná
část

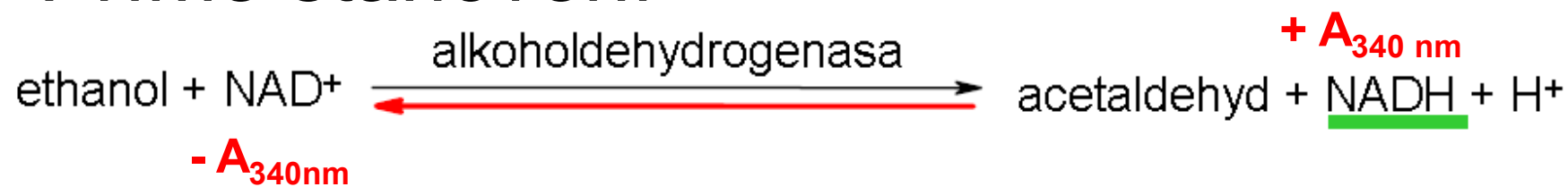

Warburgův optický test

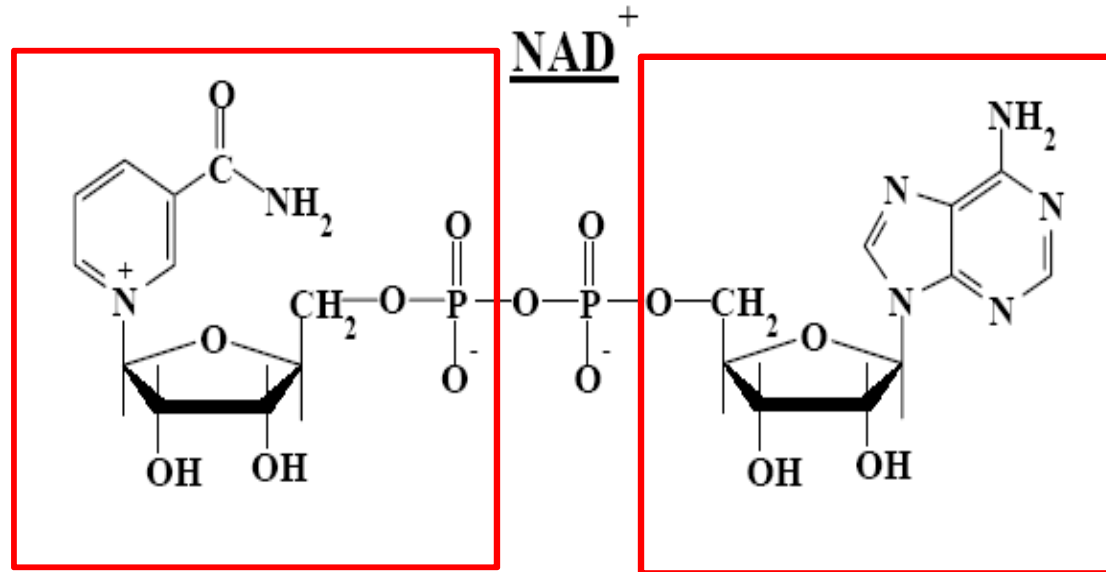

Δ 340 nm

- Přímé stanovení

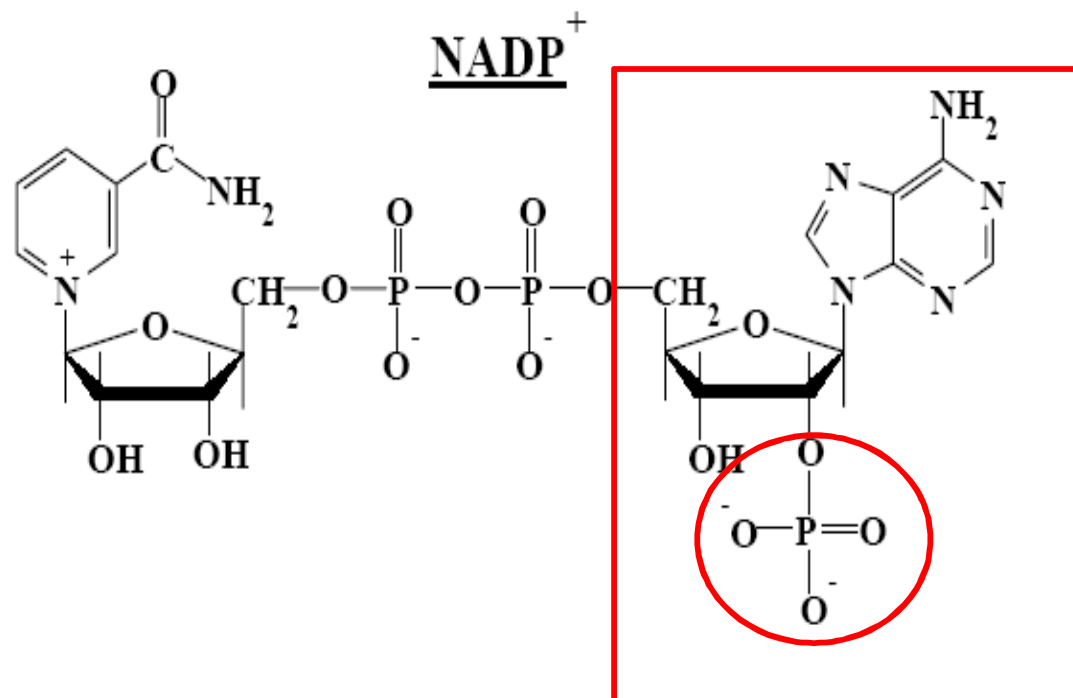

Katalytická
část

Energetická role

Vazebná
část

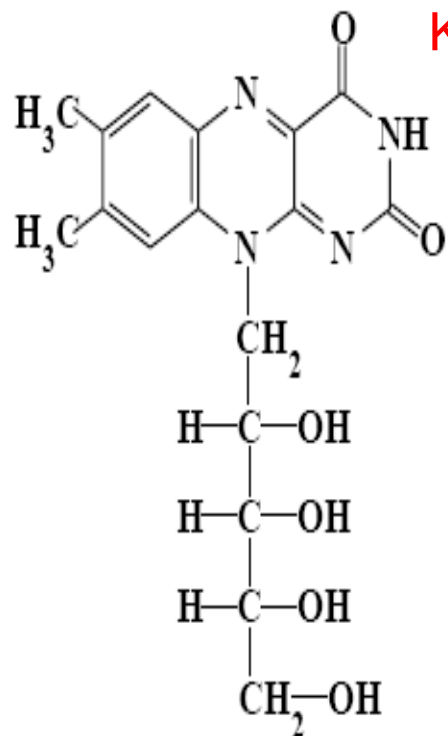

Biosyntetická role

Vazebná
část

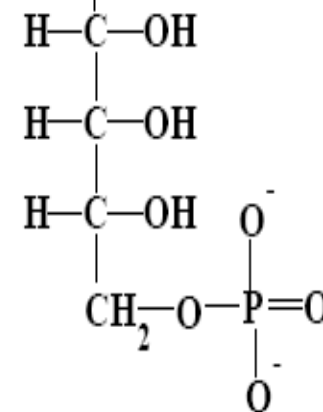
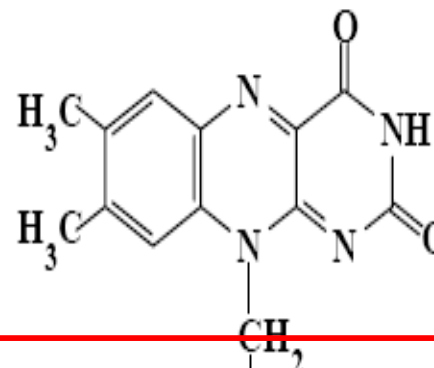
FLAVINOVÉ KOENZYMY

riboflavin

Katalytická
část

FMN

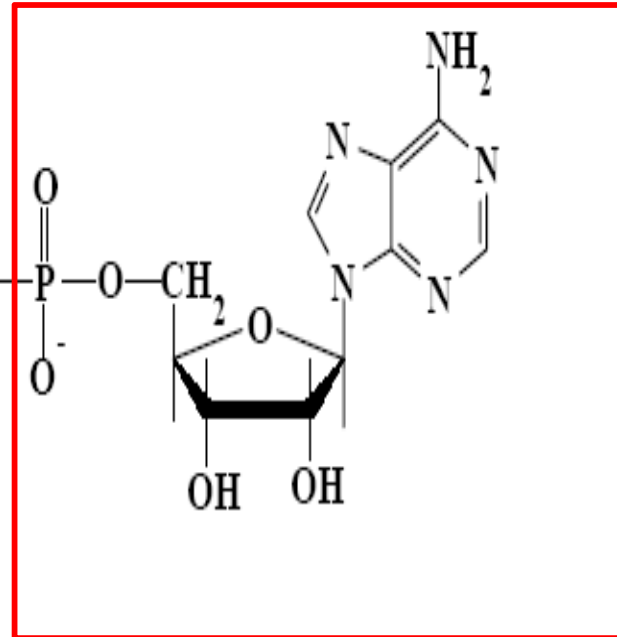
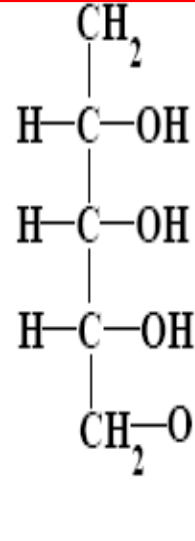
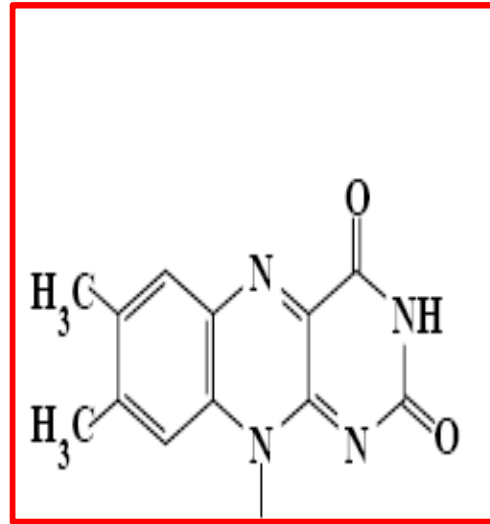

Vazebná
část

FAD

Katalytická
část

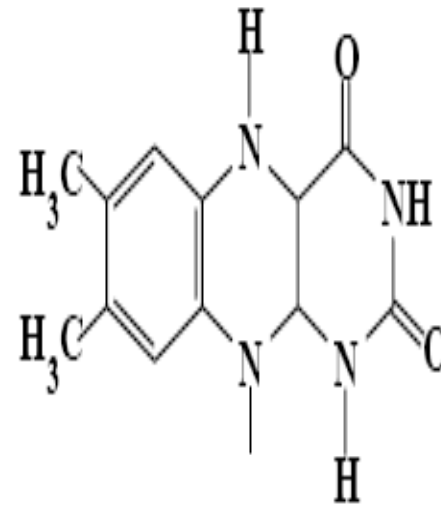
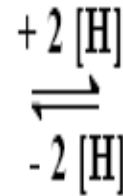
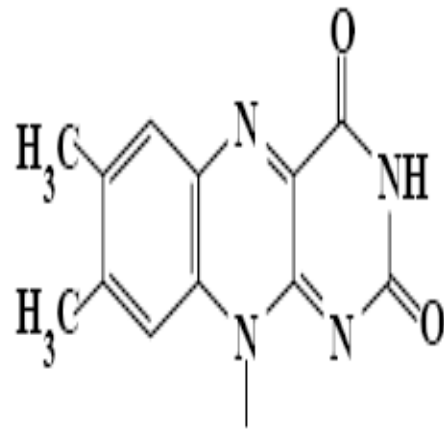

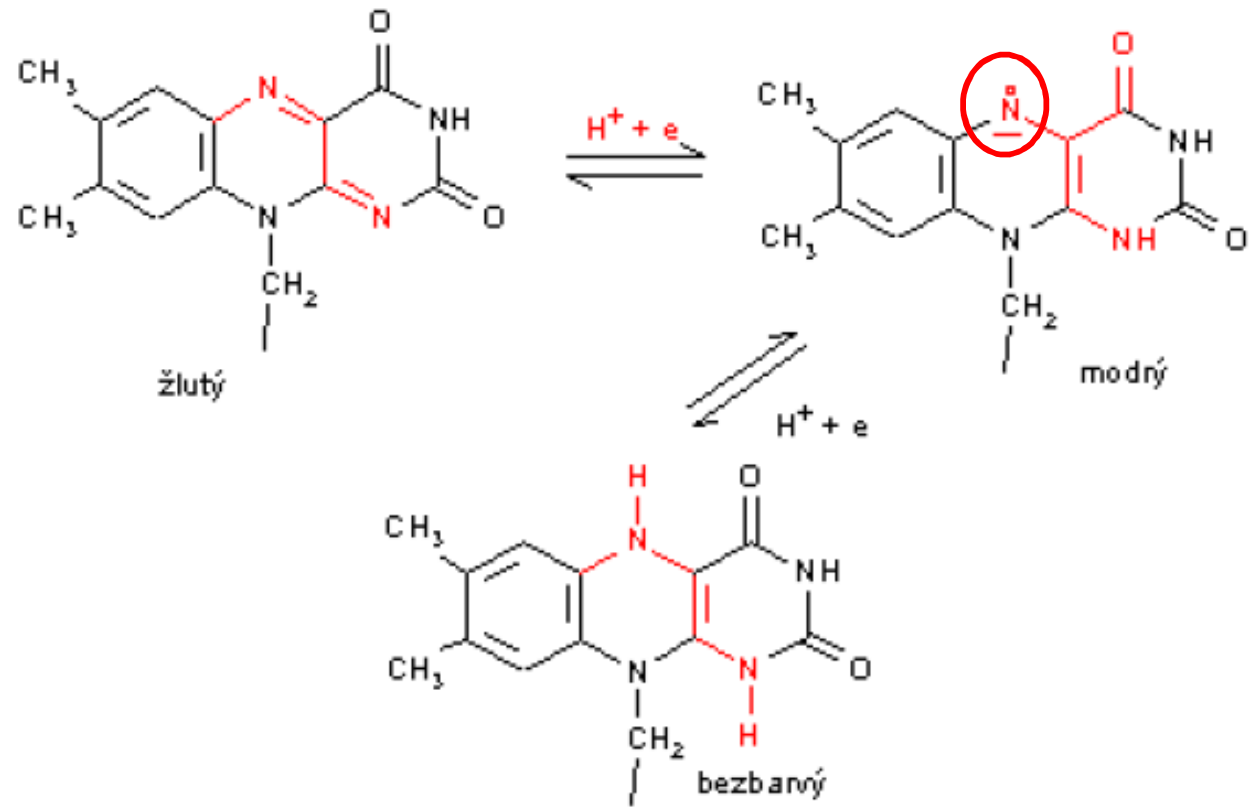
Vazebná
část

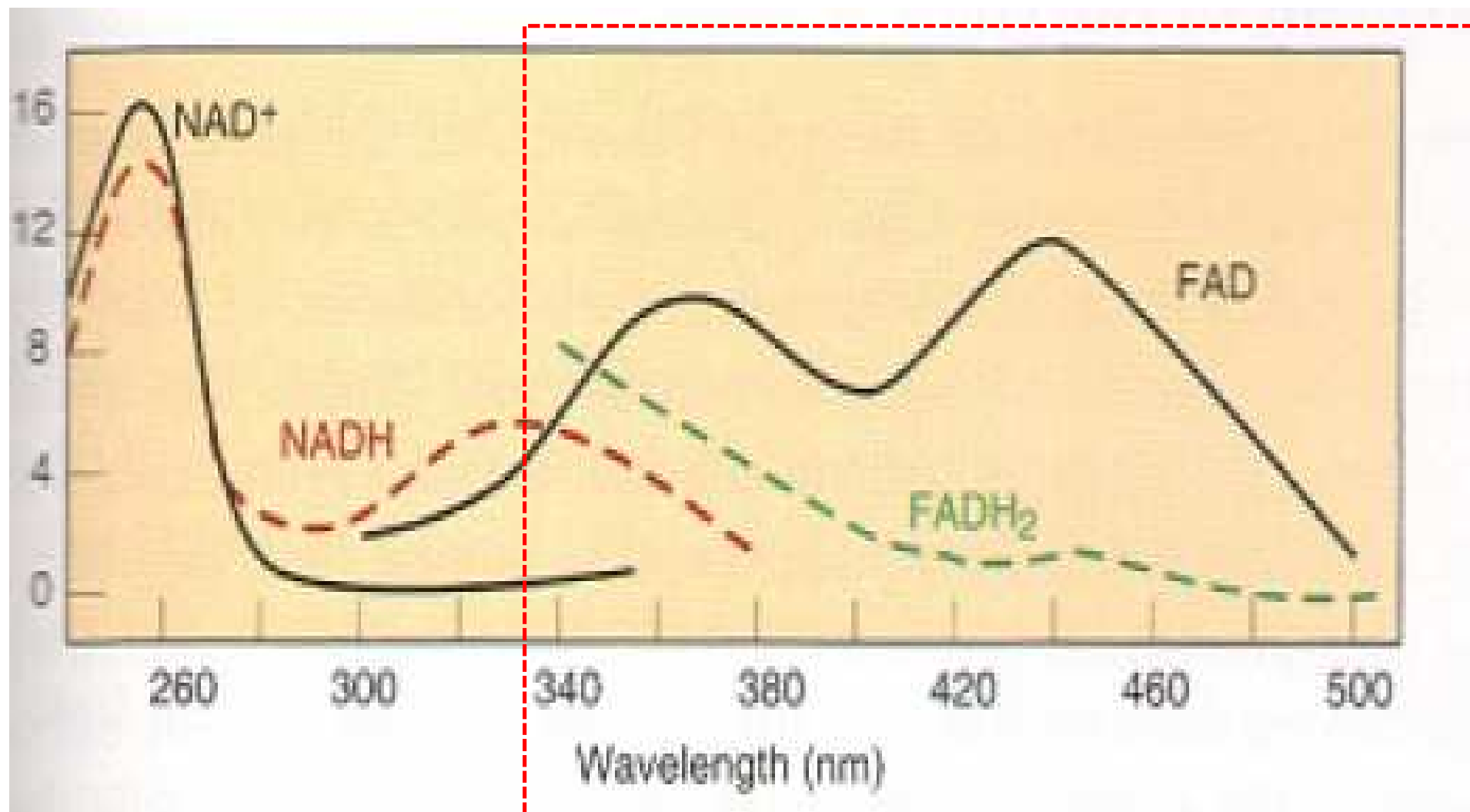
FAD (FMN)

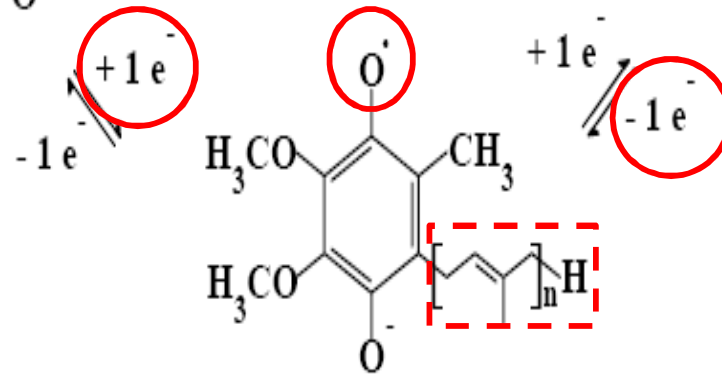
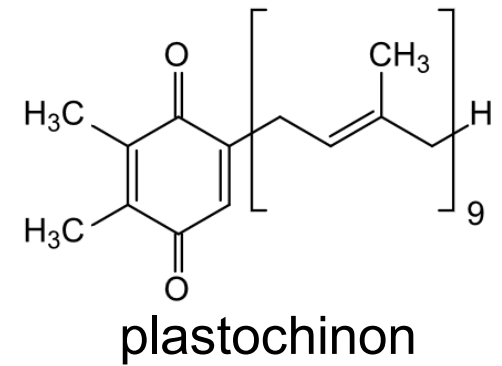
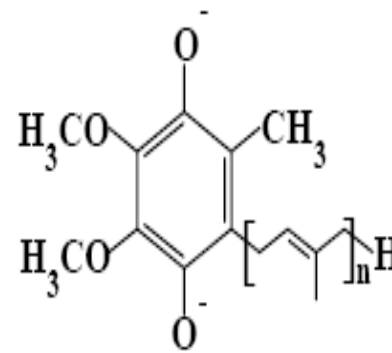
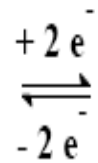
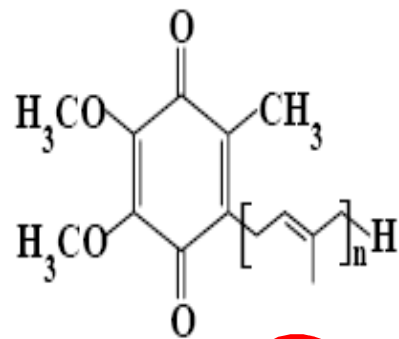
FADH₂ (FMNH₂)

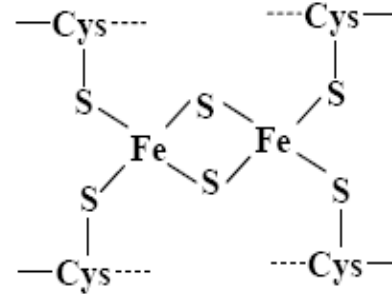
ubichinon

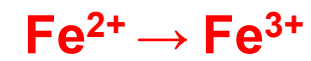
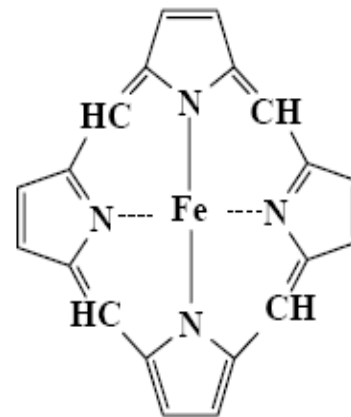
Q6

Q10

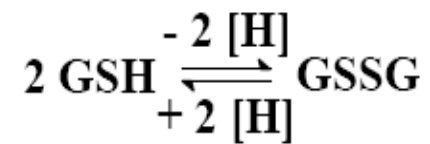
ferredoxin

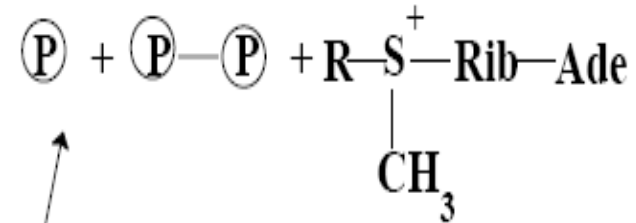
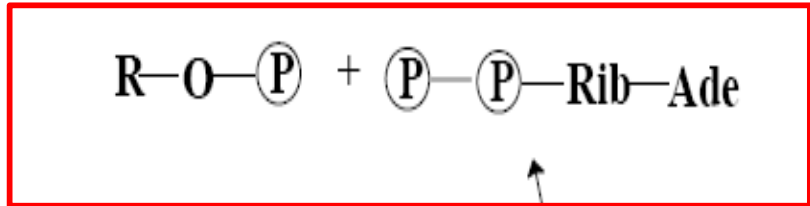
hem

glutathion

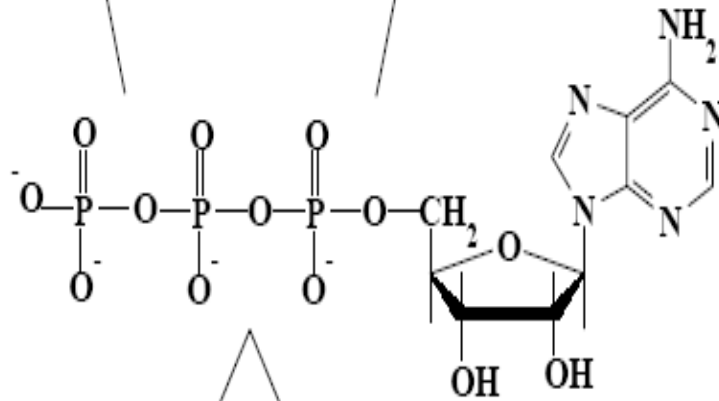

ATP

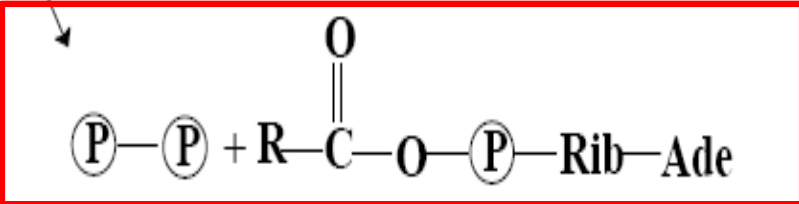
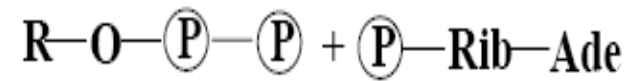
R-OH

R-S-CH₃

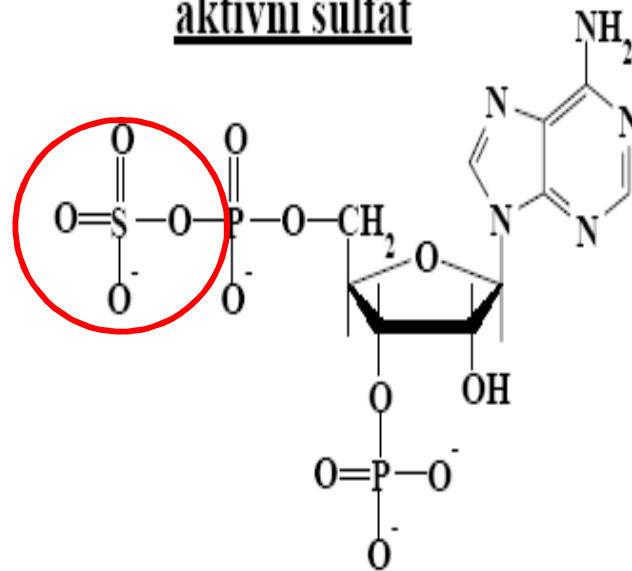

R-OH

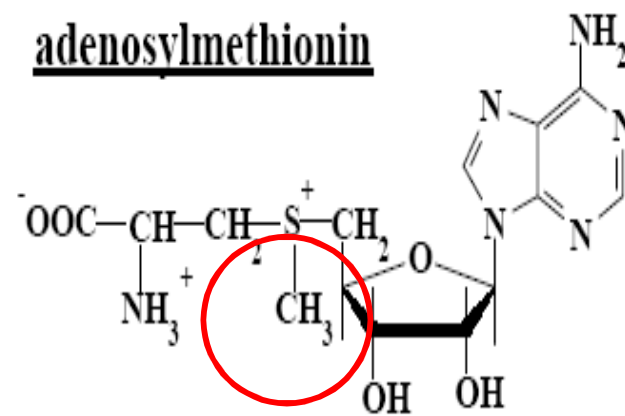
R-COOH

aktivní sulfát

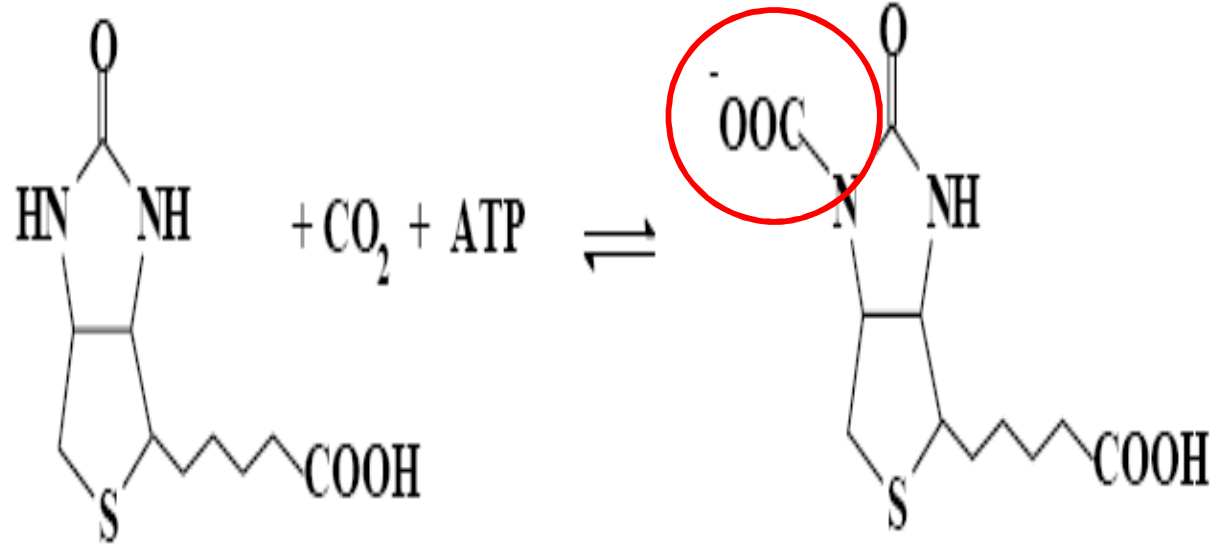

adenosylmethionin

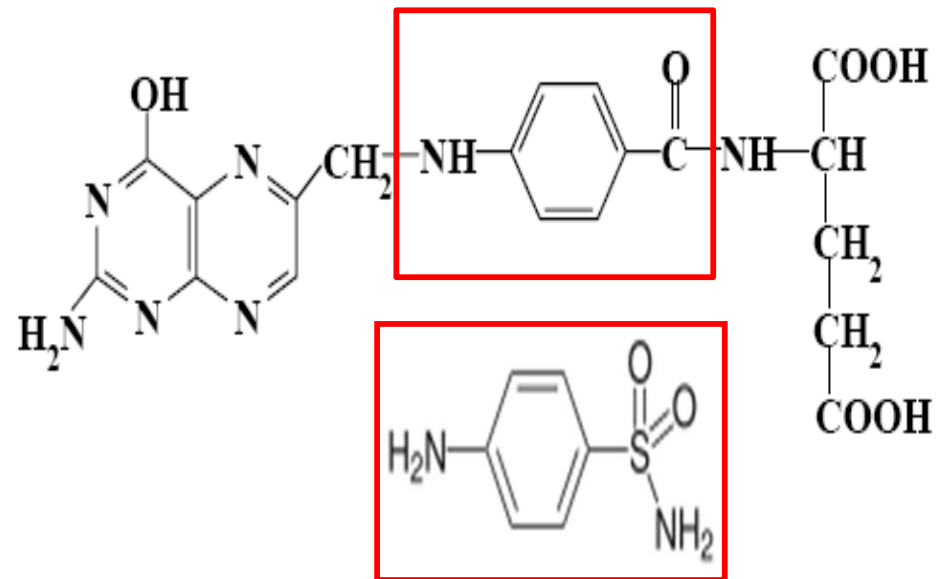

biotin

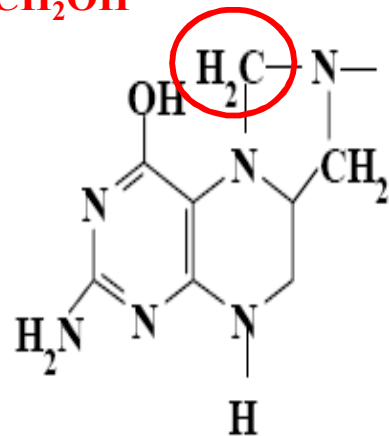

tetrahydrolistová k.

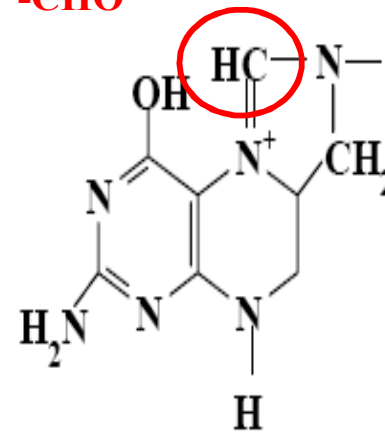
methylenetetrahydrolistová k.

-CH₂OH

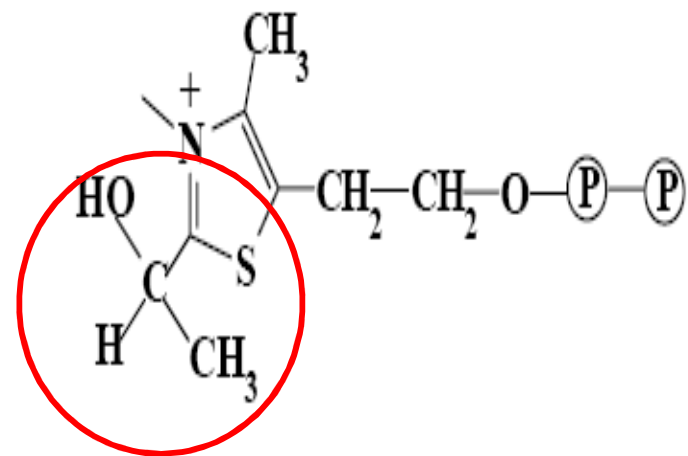
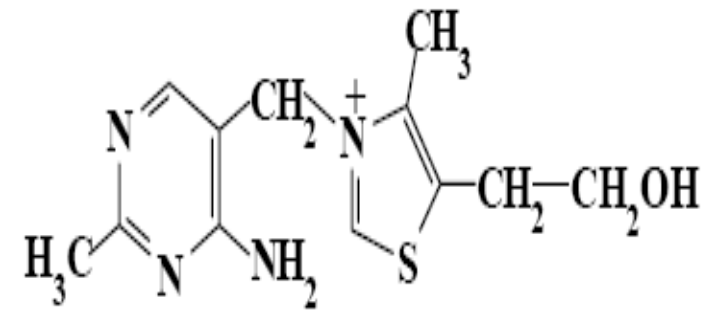

methenyltetrahydrolistová k.

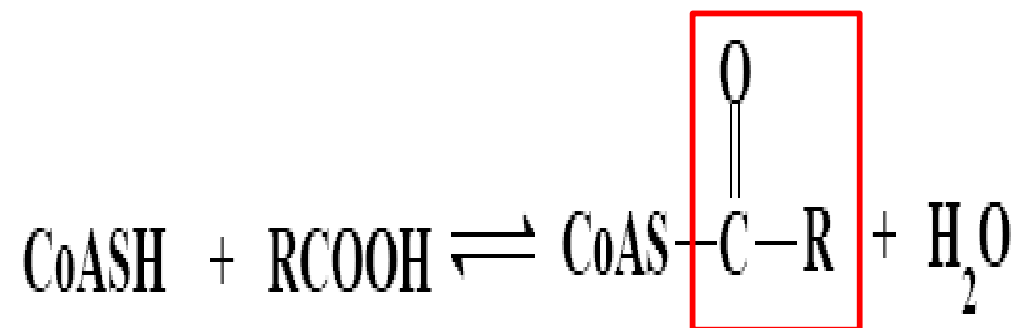
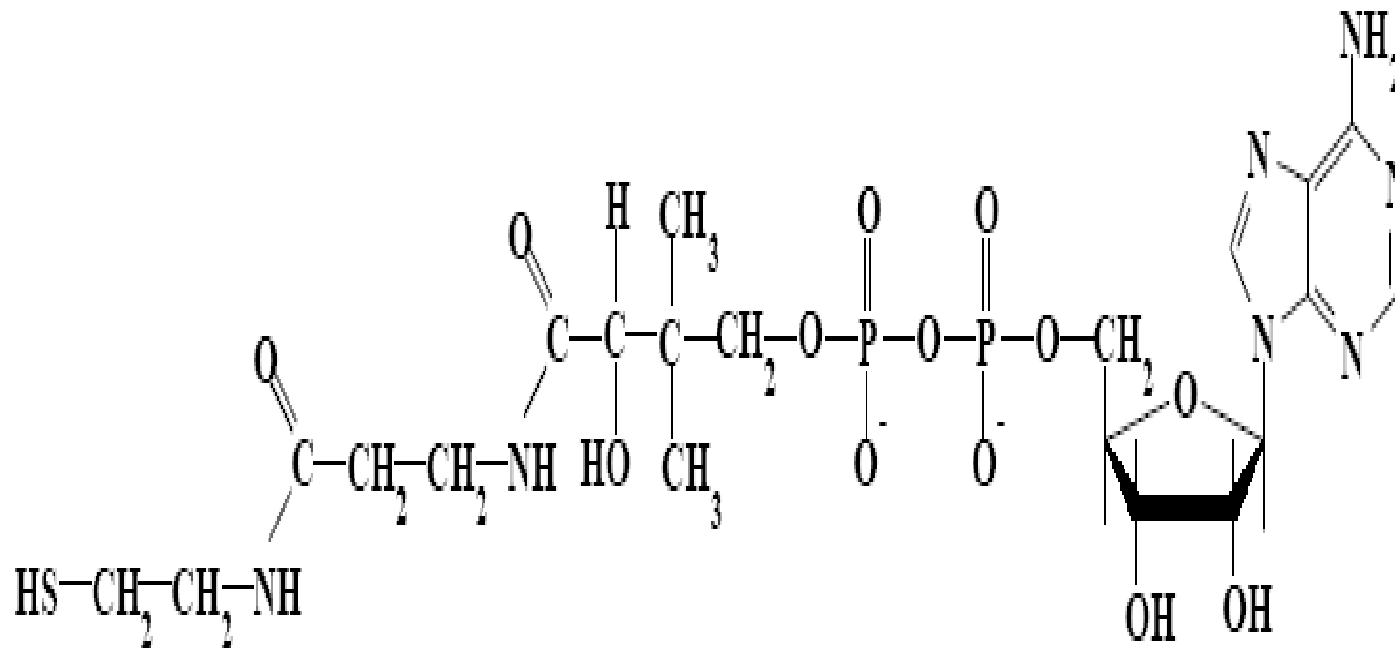
-CHO

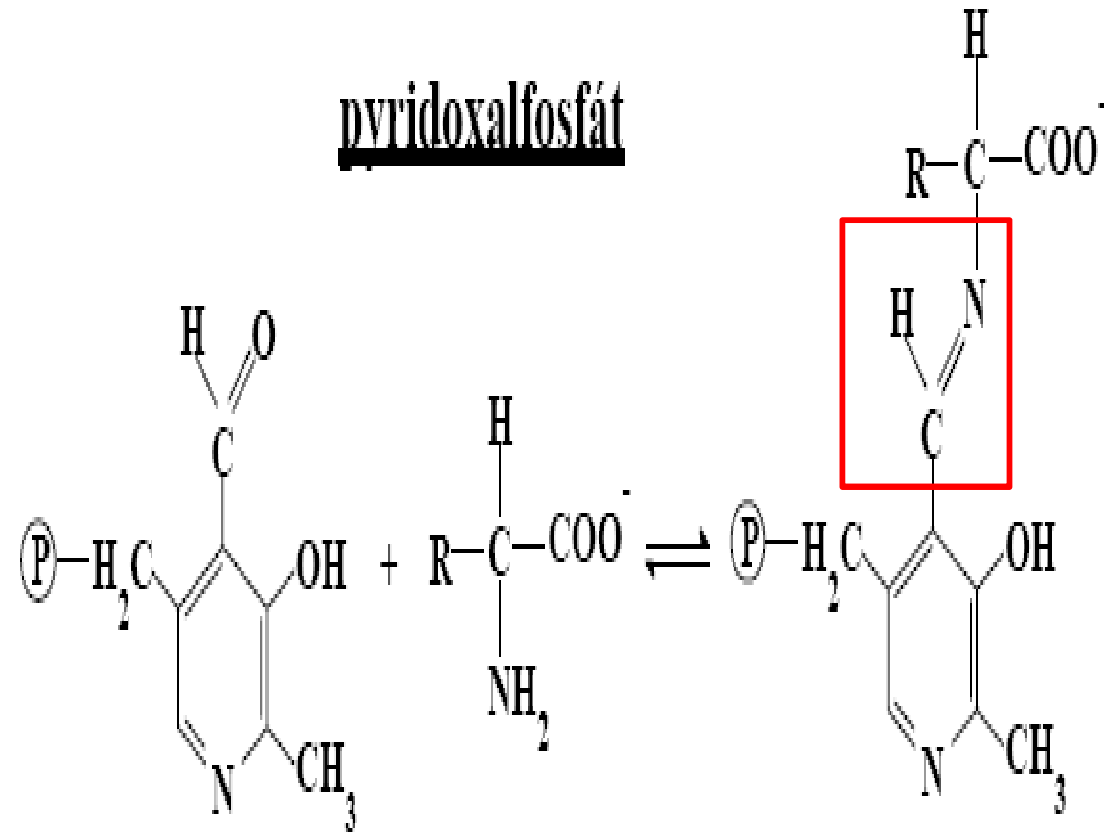
thiamin

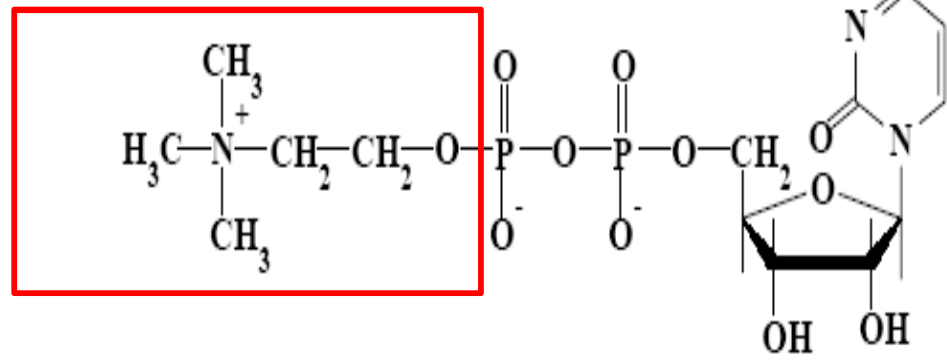
koenzym A - CoA - CoASH

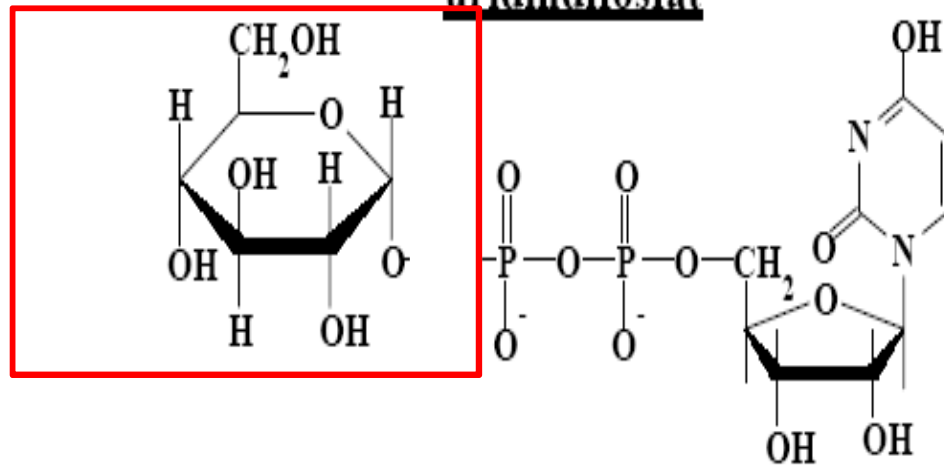
pyridoxalfosfát

cytidindifosfát

uridindifosfát

Lyasy a ligasy - bez kofaktoru nebo již popsáným kofaktorem TPP

Hydrolasy - bez kofaktoru

Izomerasy - většinou bez kofaktoru nebo kobalamin,

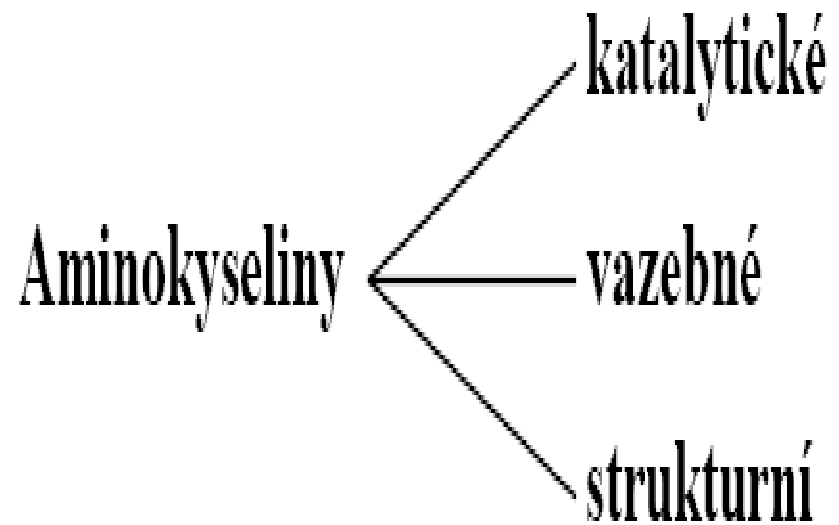
Enzymové bílkoviny

- monomerní
- oligomerní
- multienzymové komplexy

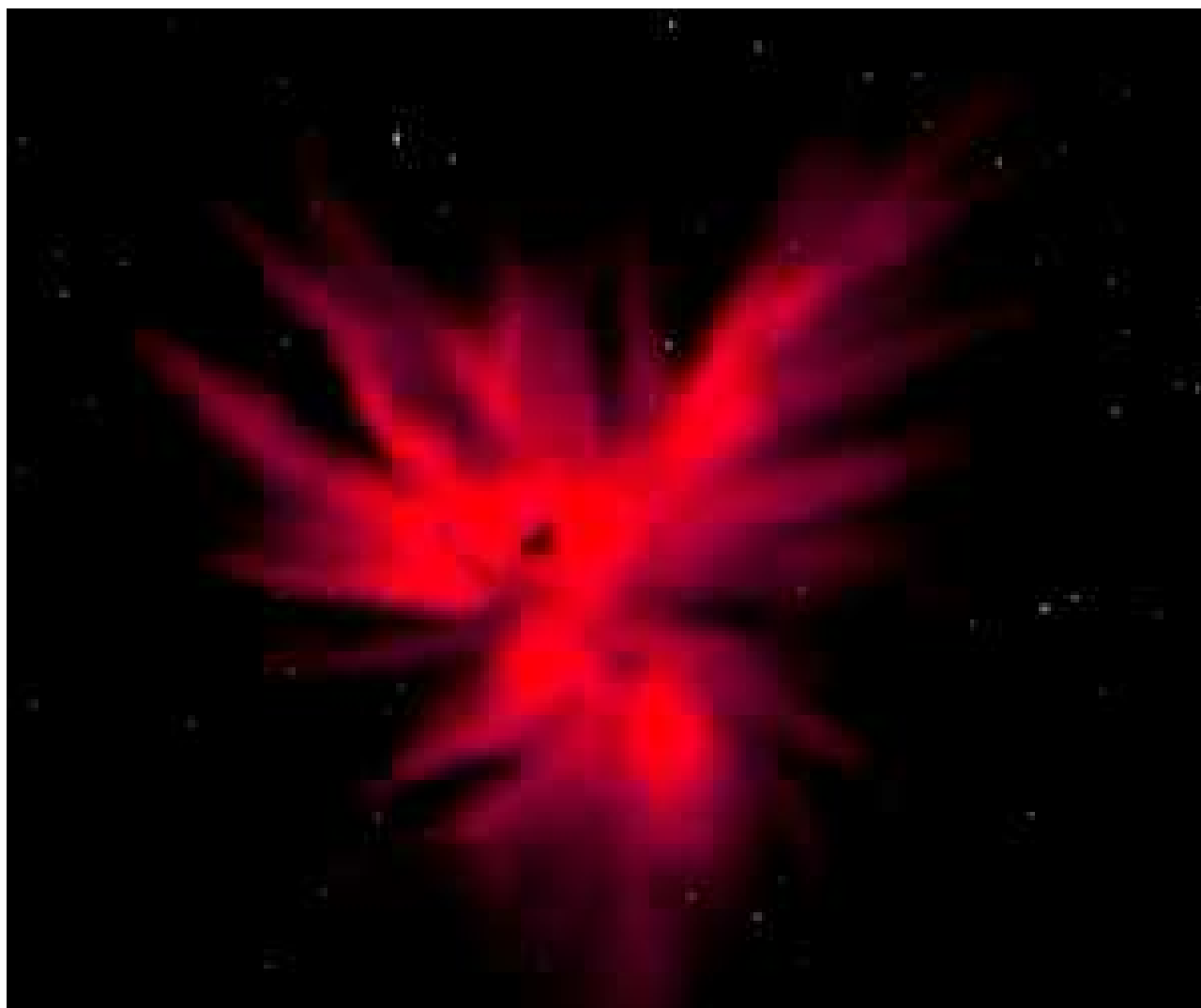
Izoenzymy

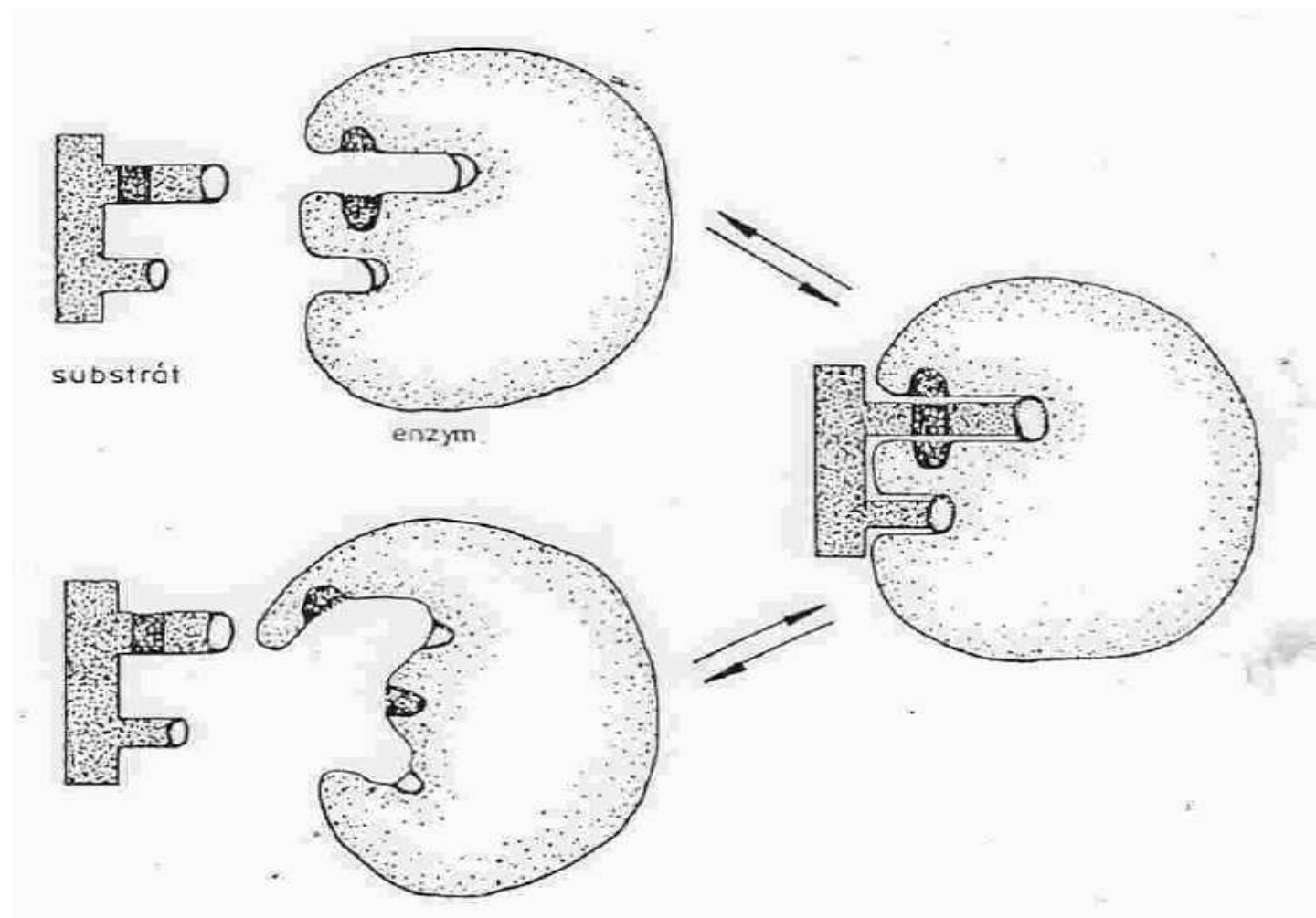
Aktivní místo enzymů

Katalytická triáda

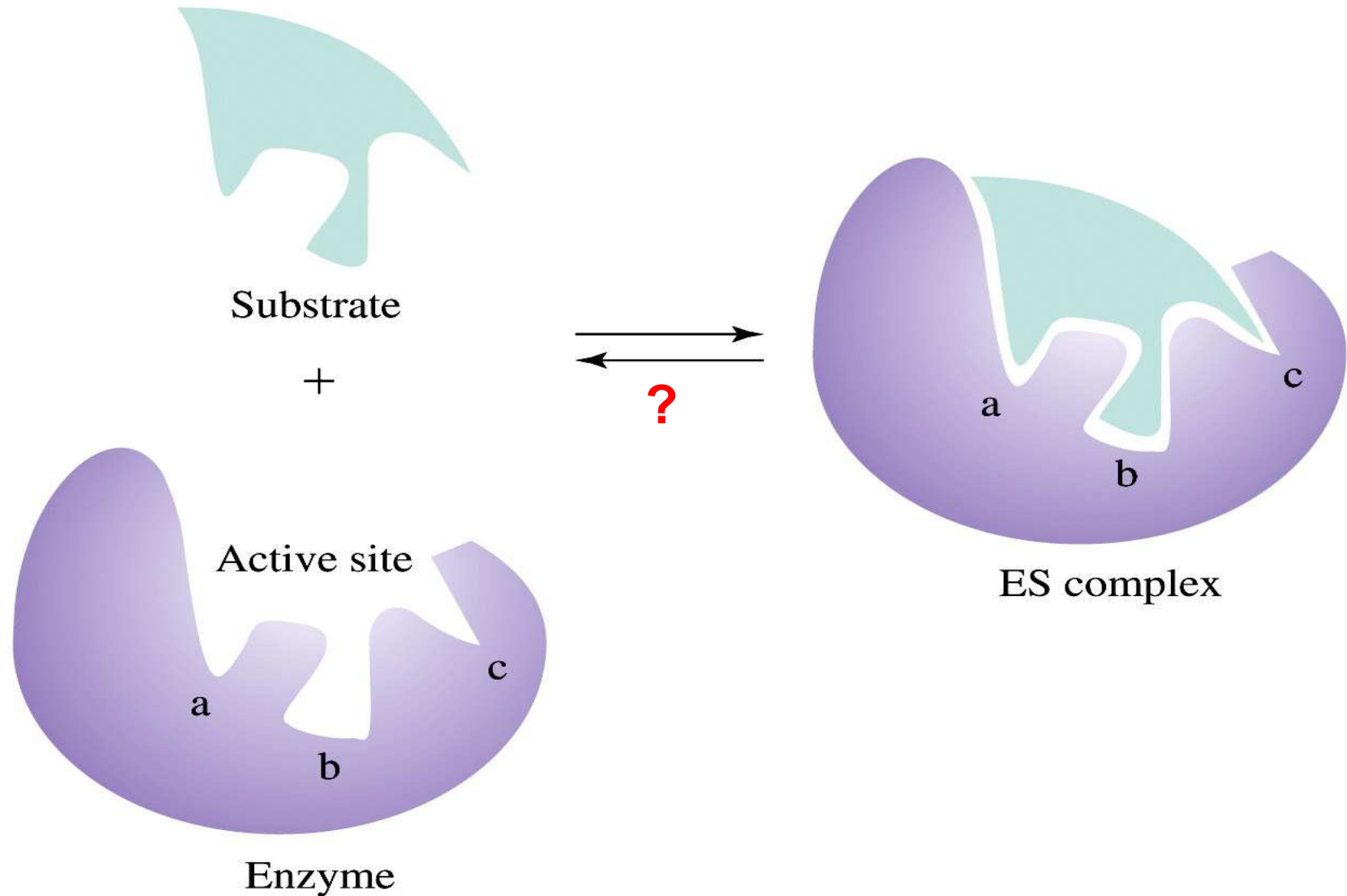

Fischer - 1894 - *teorie o zámku a klíči*

Koshland - 1959 - *teorie indukovaného přizpůsobení*

„Lock and key“ model

„Induced fit“ model

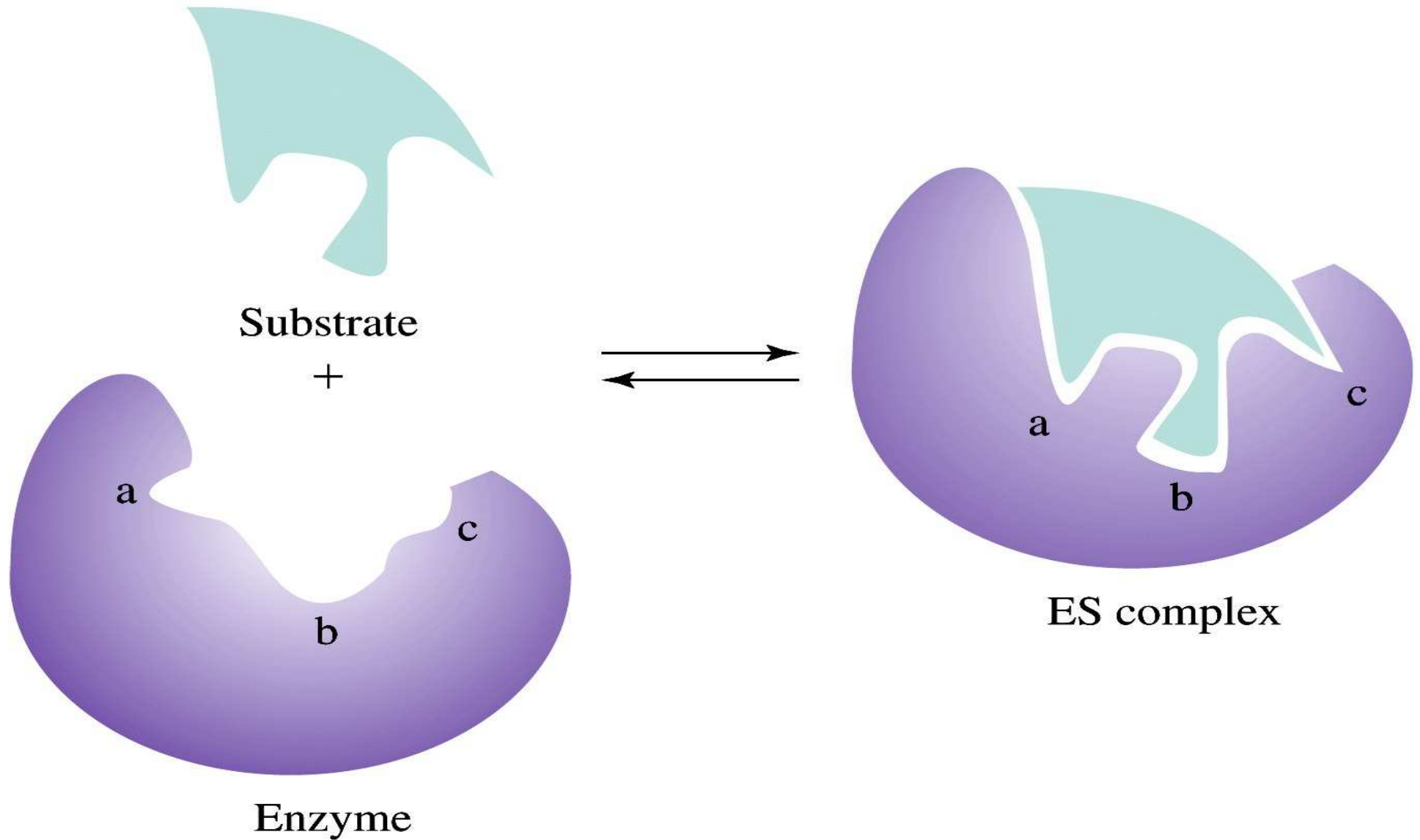

Figure 5-10 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

„Transition state“ model

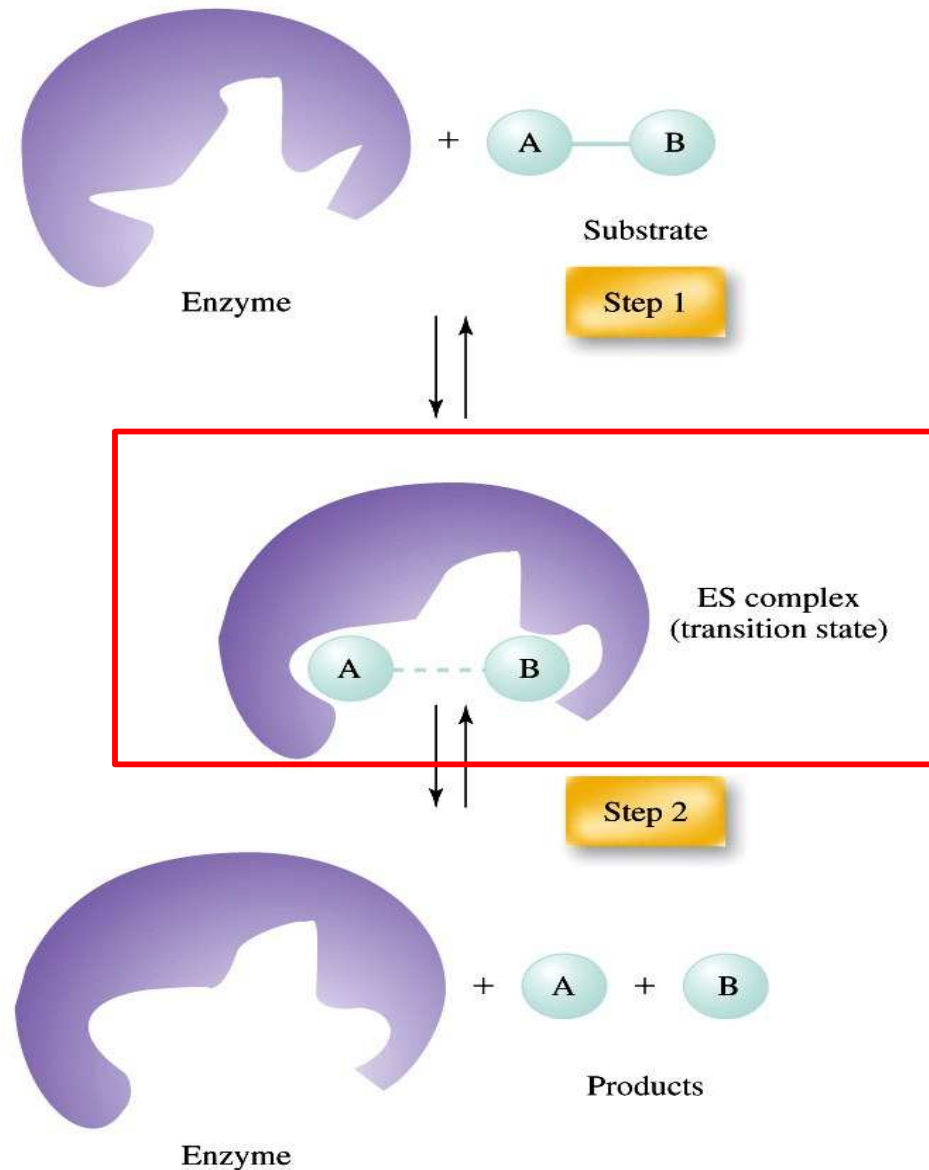

Figure 5-11 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

Aktivní místo

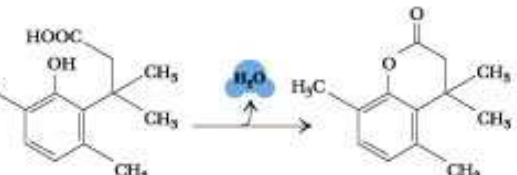
- Efekt přiblížení – překryv orbitalů
- Specifické mikroprostředí – pH, I, hydrofobita atd
- Dehydratace
- Koncentrační efekt - 10^5
- Vhodná orientace

Proximitní a orientační

INTRAMOLEKULÁRNÍ REAKCE

INTERMOLEKULÁRNÍ REAKCE

Reaction	Rate const. ($\text{M}^{-1}\text{sec}^{-1}$)	Ratio
	5.9×10^{-6}	
	1.5×10^6	2.5×10^{11}

Aktivační energie

Uvolněna při vazbě substrátu na enzym

Mechanismus katalýzy

- Acidobazická – Asp, Glu, His, Lys, Arg, Cys, Ser, Tyr

Aminokyselina	Kyselá forma (donor protonů)		Zásaditá forma (akceptor protonů)			
Glu, Asp	R - COOH		R - COO ⁻			
L C H S	Skupina	pK	Skupina	pK	Skupina	pK
	α COOH	1.8 - 2.5	β COOH	3.9	γ COOH	4.1
	α NH ₂	9 - 10	ε NH ₂	10.8	guanidin	12.5
	imidazol	6.0	SH	8.3	OH	10.1
Tyr						

Acidobazická kyselá proteázy

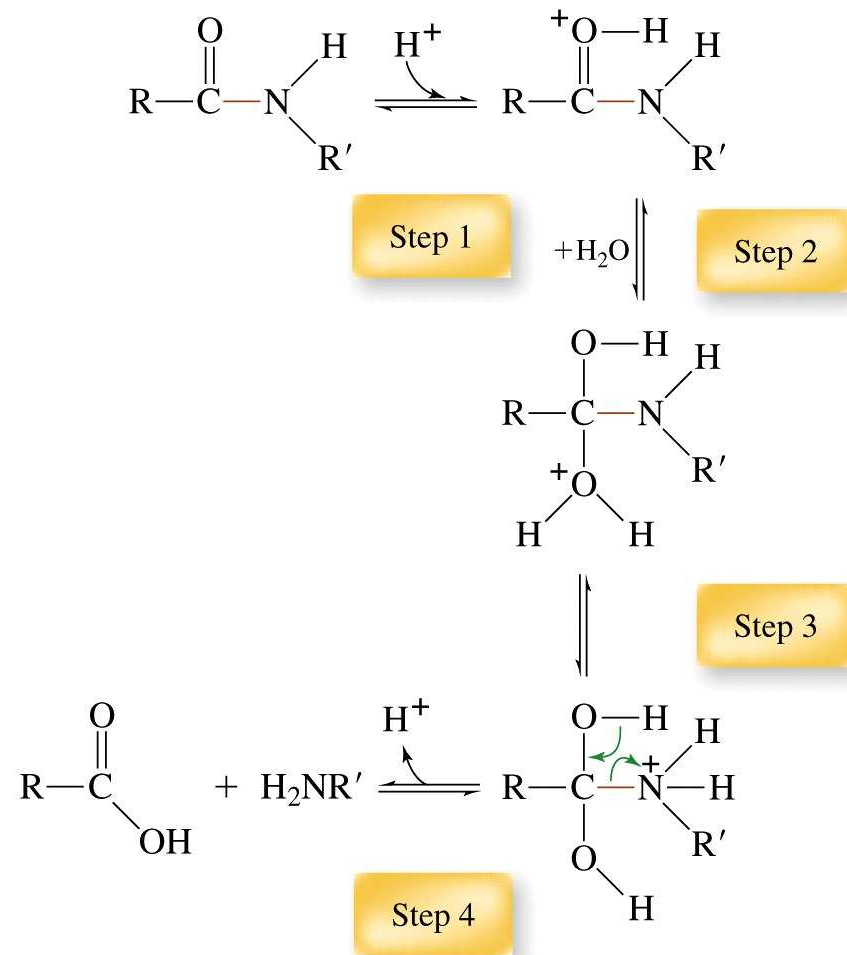
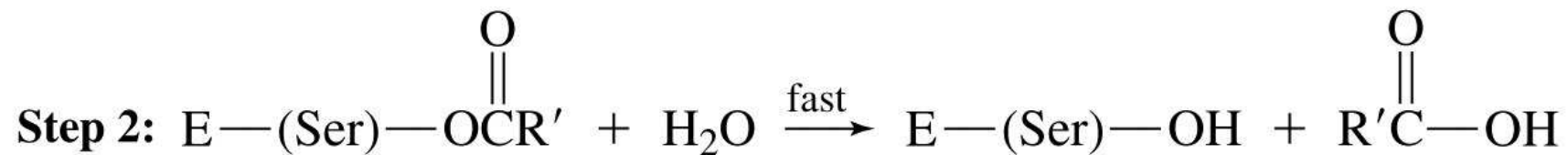
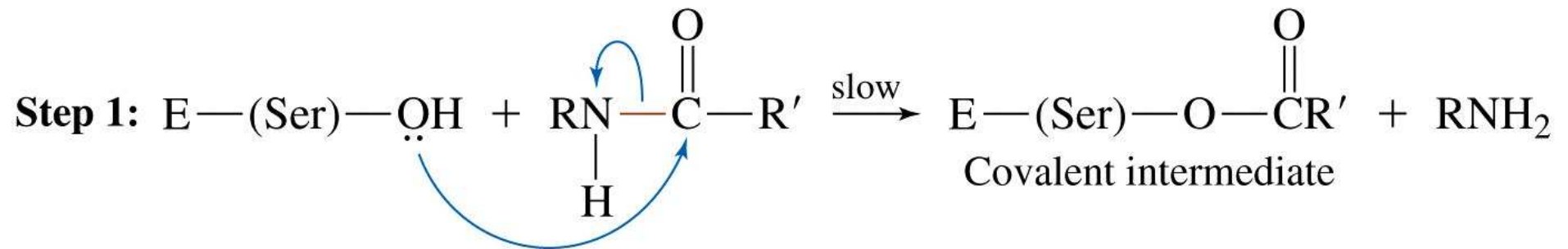

Figure 5-12 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

Kovalentní serinové proteázy

Kovovými ionty

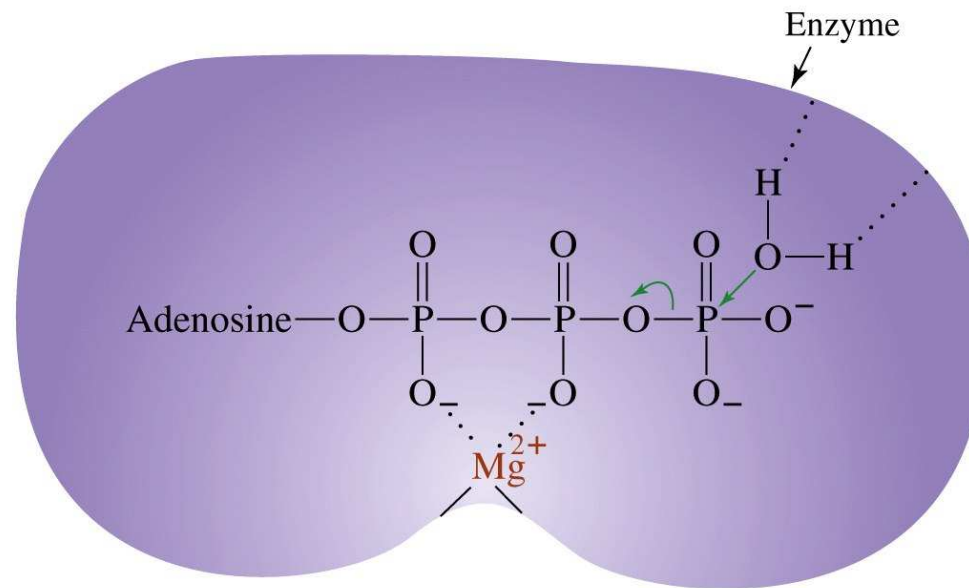

Figure 5-13a Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

Kovovými ionty

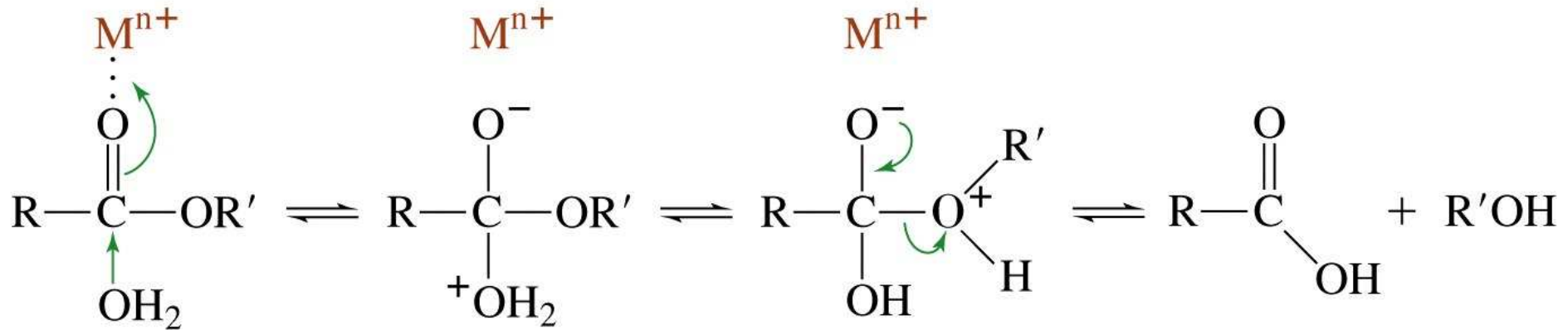

Figure 5-13b Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

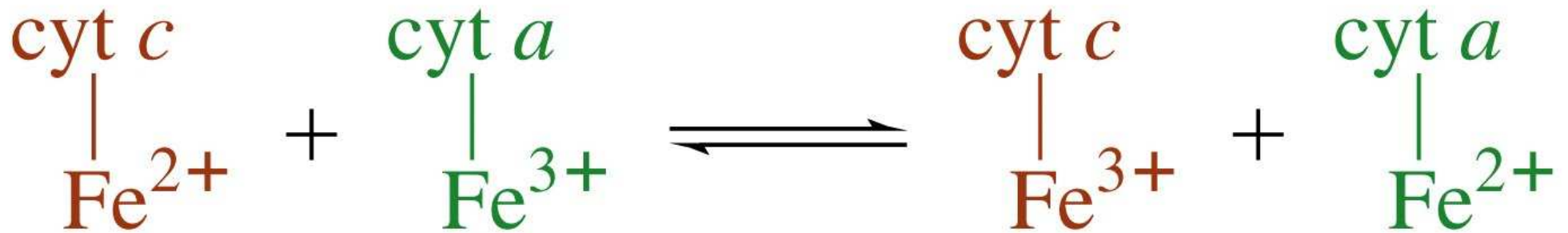
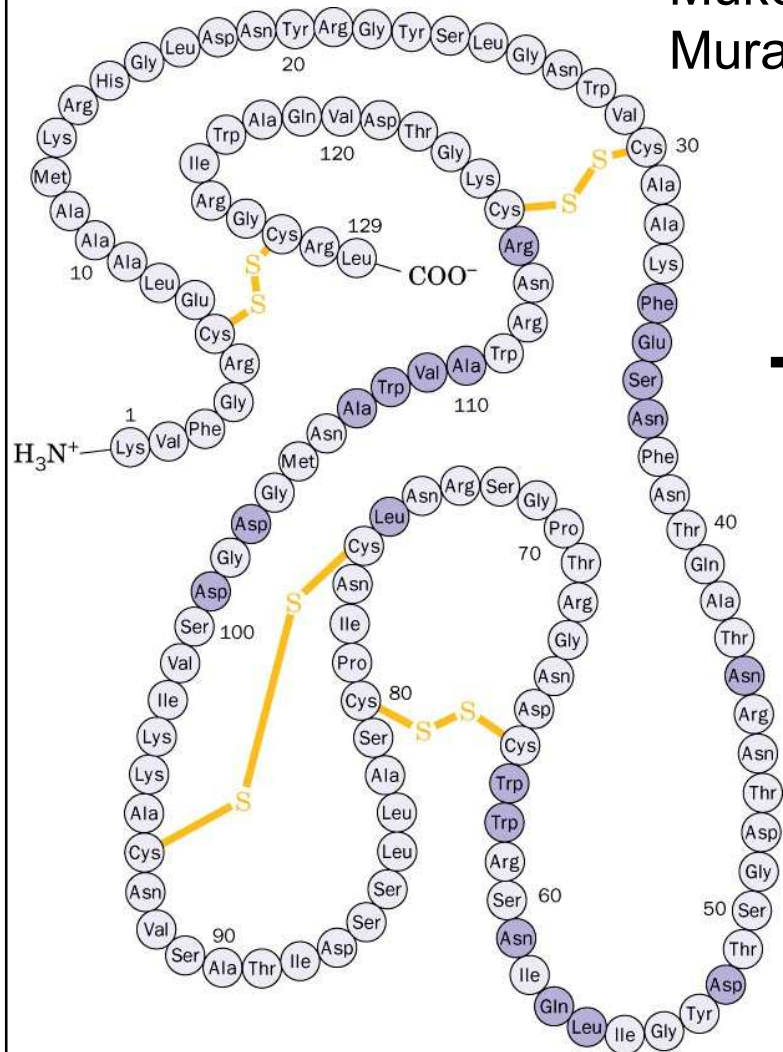
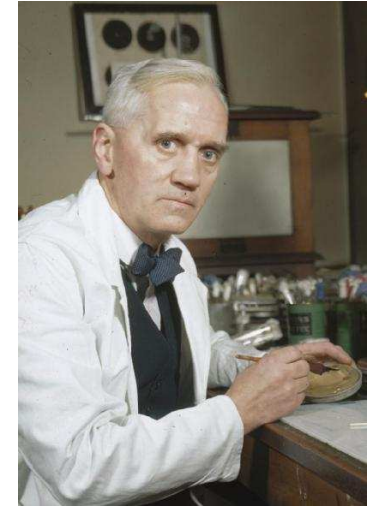

Figure 5-13c Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

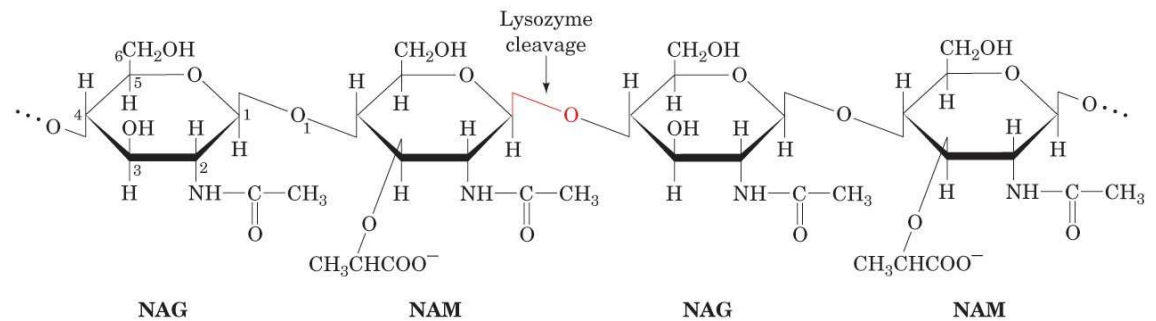
Lysozym

EC 3.2.1.17 peptidoglykan *N*-acetylmuramoylhydrolase

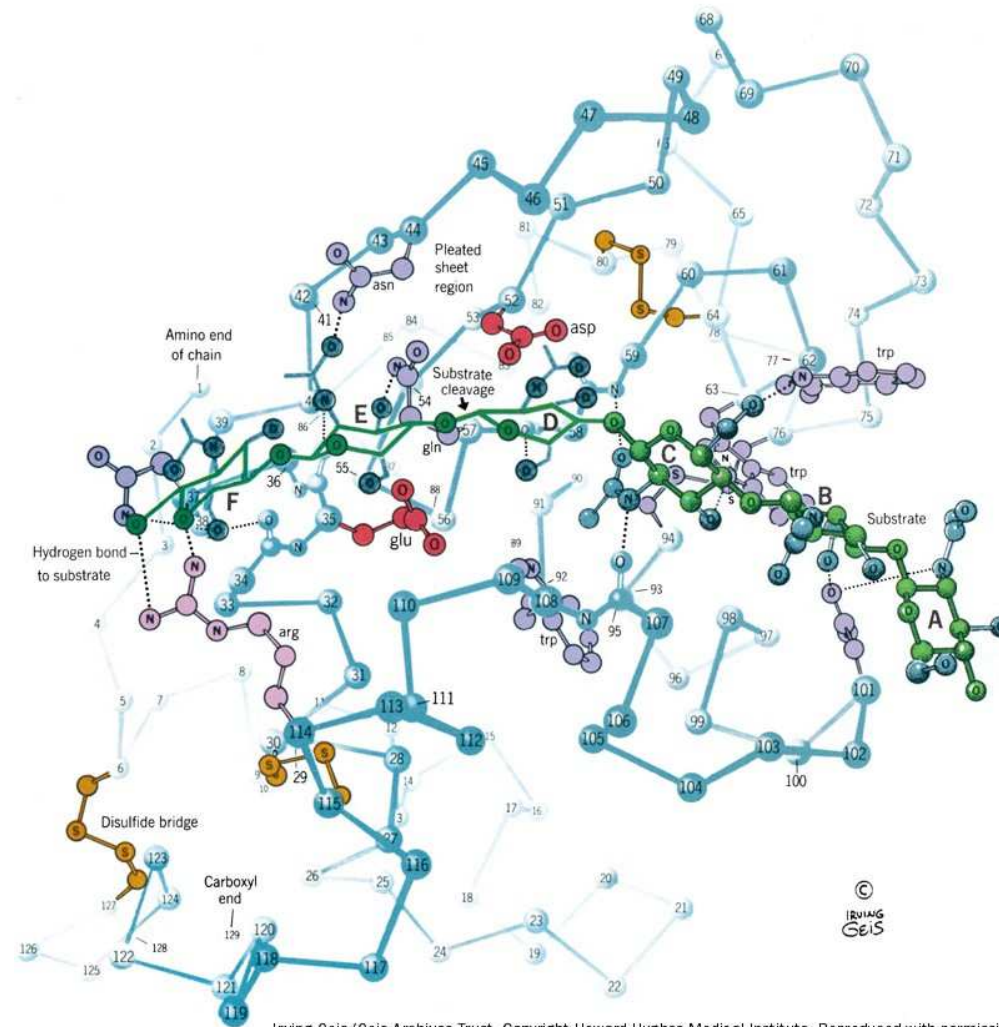
Mukopeptid *N*-acetylmuramoylhydrolase,
Muramidase

+

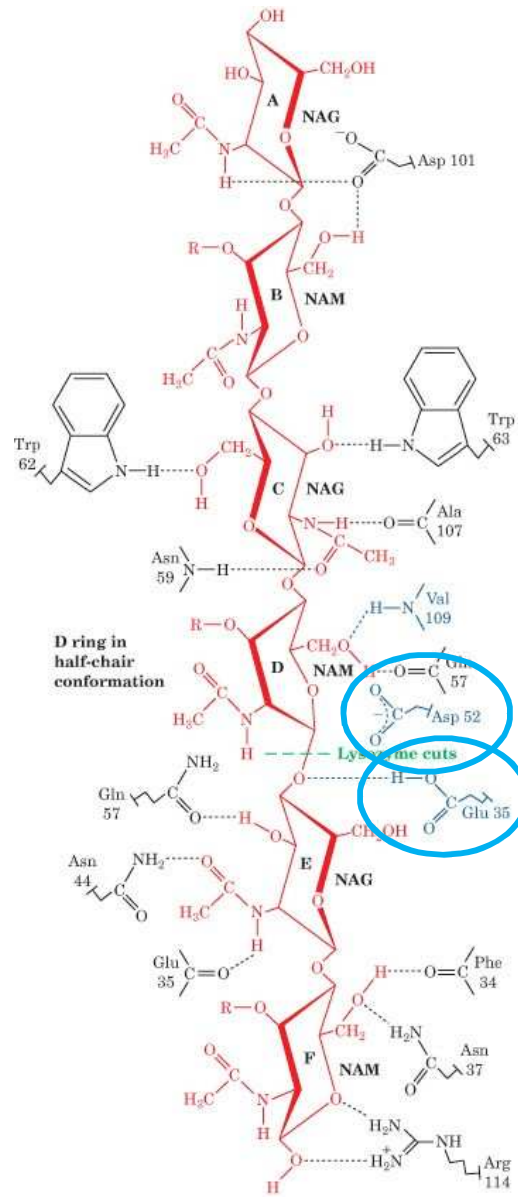

Lysozym

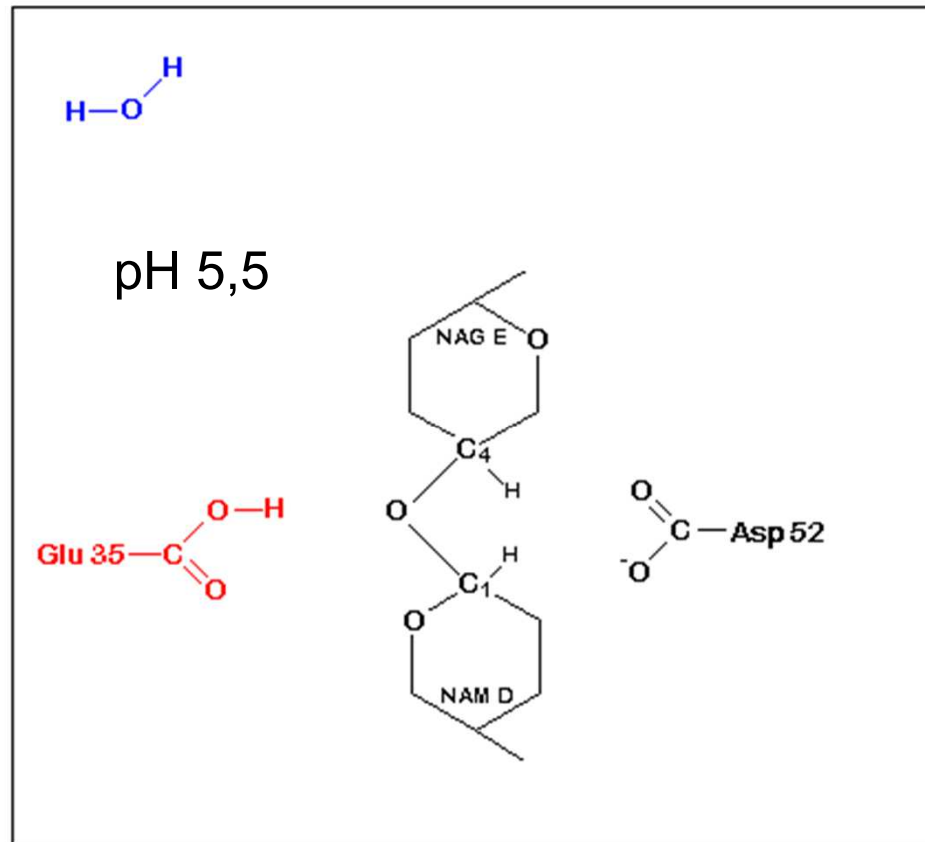
Irving Geis/Geis Archives Trust. Copyright Howard Hughes Medical Institute. Reproduced with permission

Irving Geis/Geis Archives Trust. Copyright Howard Hughes Medical Institute. Reproduced with permission

Lysozym

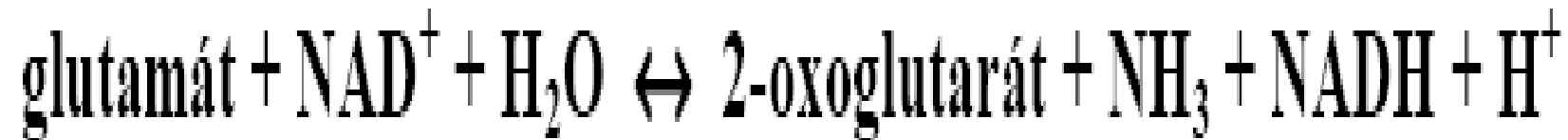

Specifita enzymové reakce

specifita reakční - účinku - jaká reakce proběhne

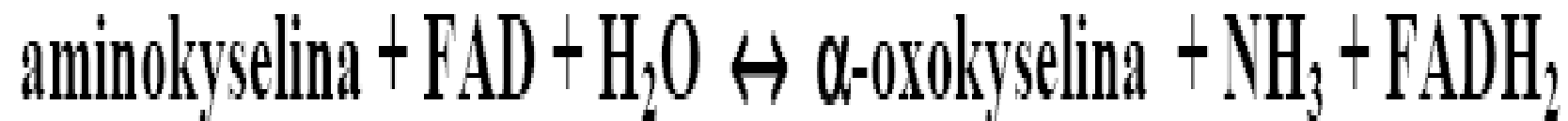
savci

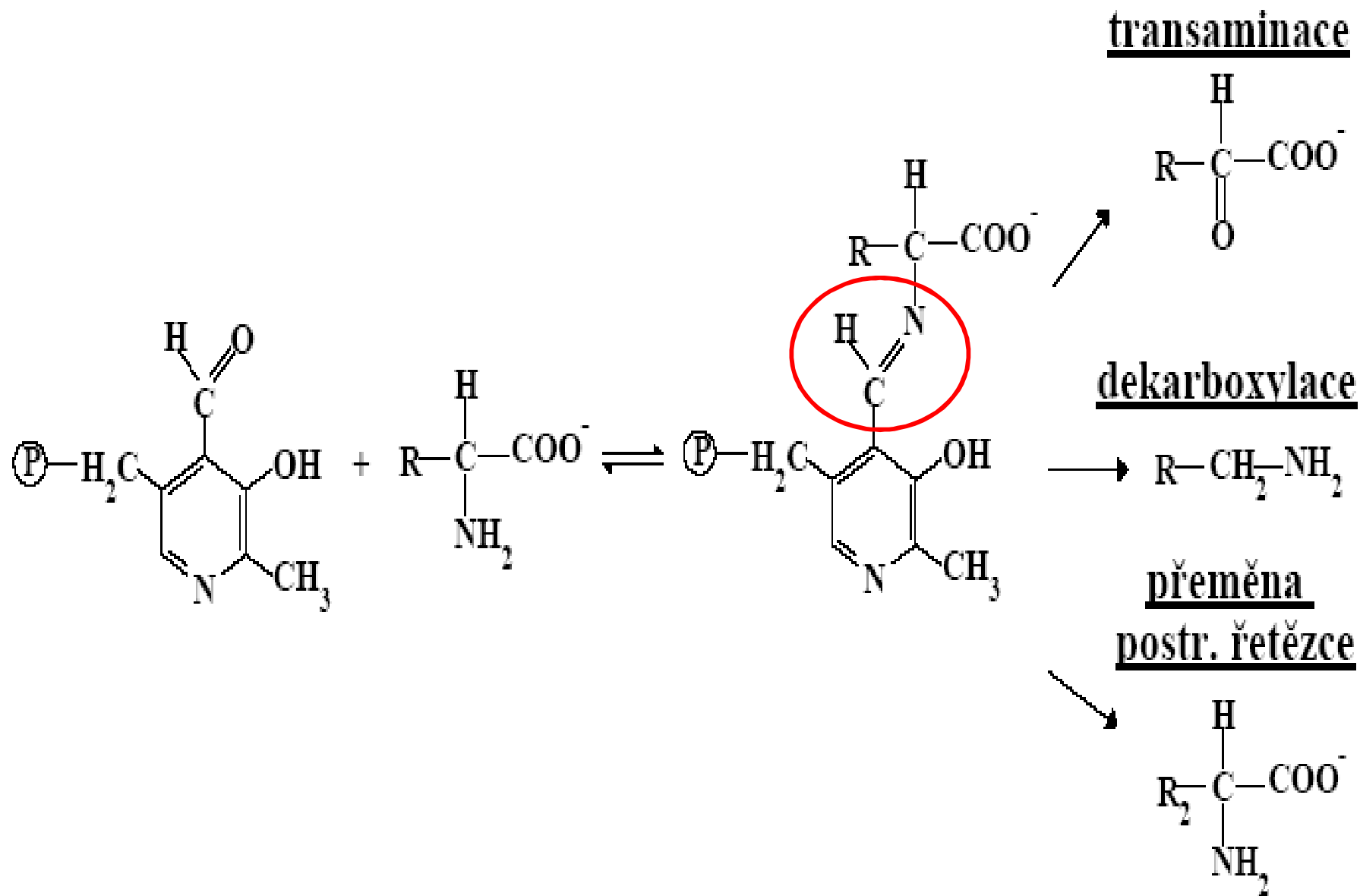
Glutamát dehydrogenasa

vejcorodi

Oxidasa aminokyselín

Specifita enzymové reakce

specifita substrátová - absolutní

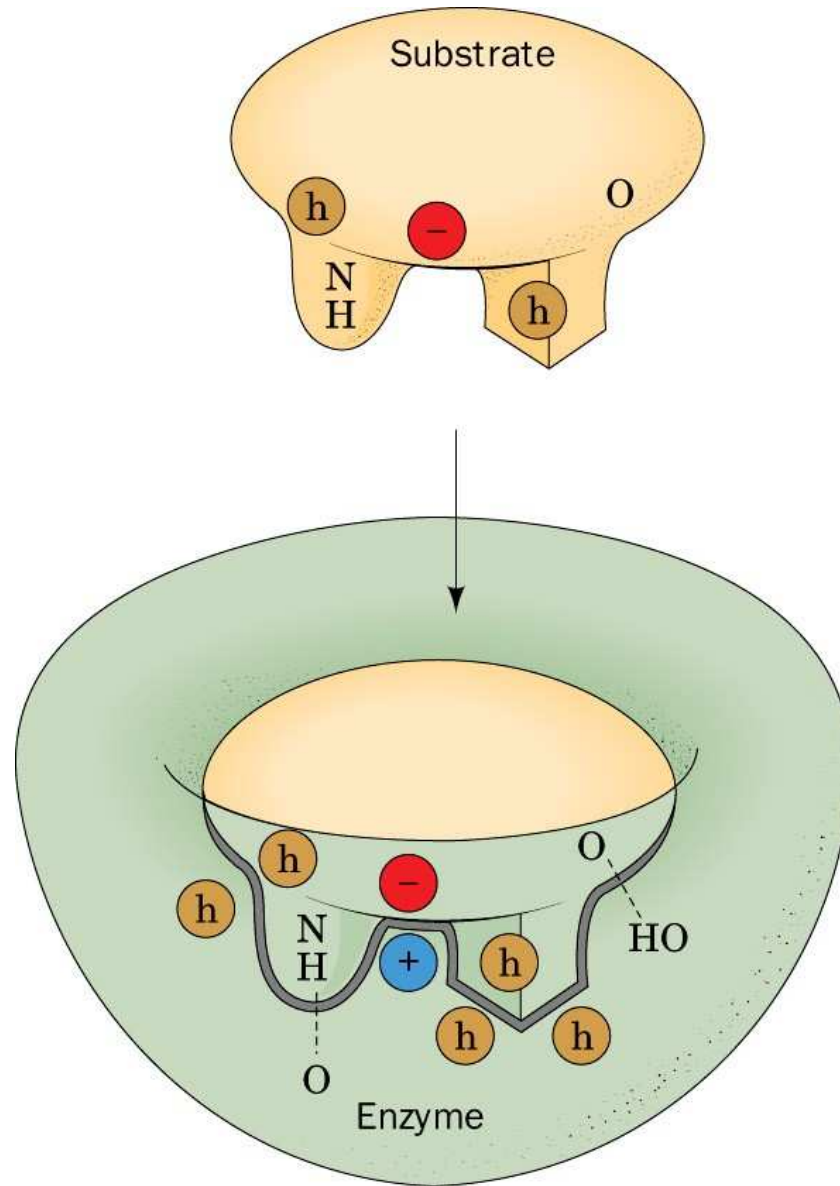
ureasa

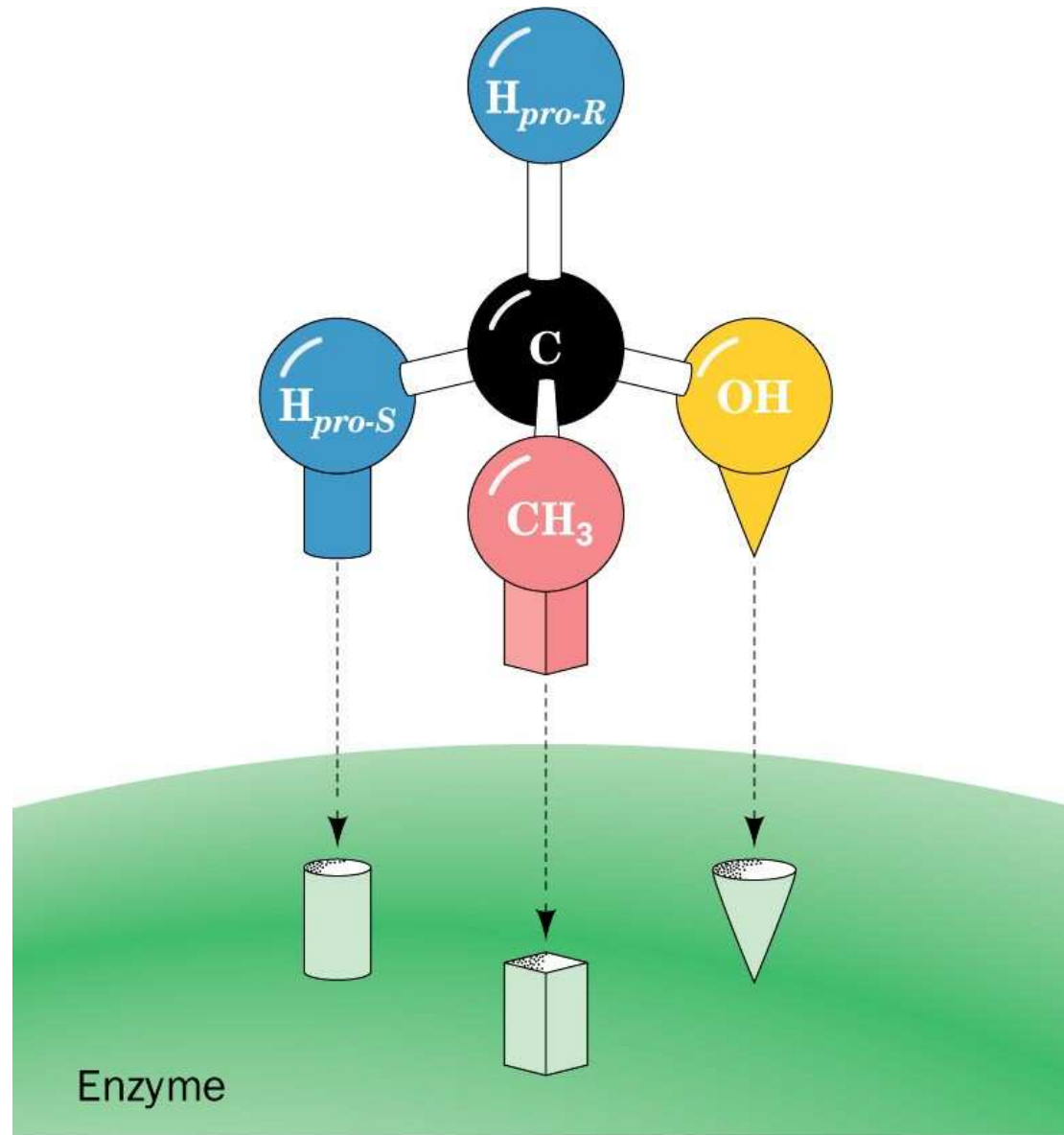
- skupinová

ADH

- stereospecifita

oxidasa L-aminokyselin

Regulovatelnost

Studium vlivu různých chemických a fyzikálních faktorů na enzymové reakce

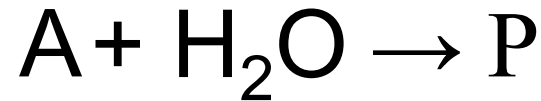
[E], [S], [I], pH, I, T

- Mechanismus reakce
- Stavba aktivního místa
- Regulaci

Enzymové reakce

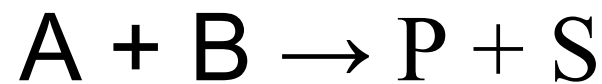
- Jednosubstrátové

$$v = -\frac{d[A]}{dt}$$

$$v = k[A]$$

- Dvousubstrátové

$$v = -\frac{d[A]}{dt} \quad \left(= -\frac{d[B]}{dt} \right)$$

$$v = k[A]^g [B]^h$$

- Vícesubstrátové

ENZYMOVÁ KINETIKA

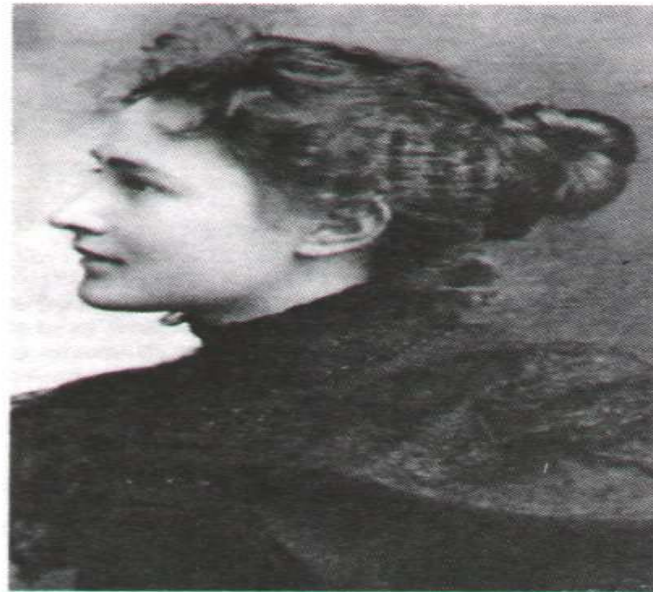
Reakce s jedním substrátem

BROWN 1902

MICHAELIS MENTENOVÁ 1913

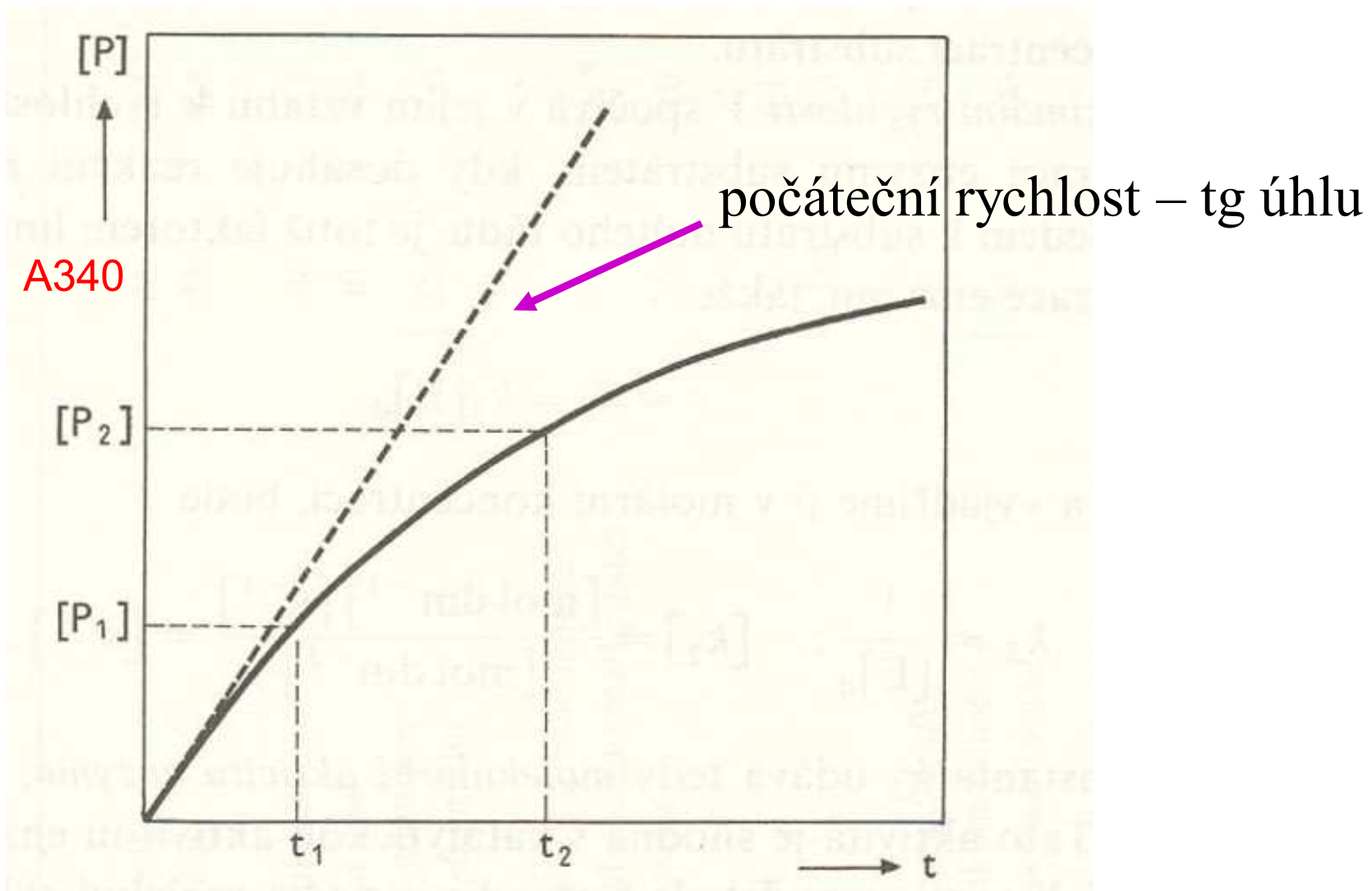
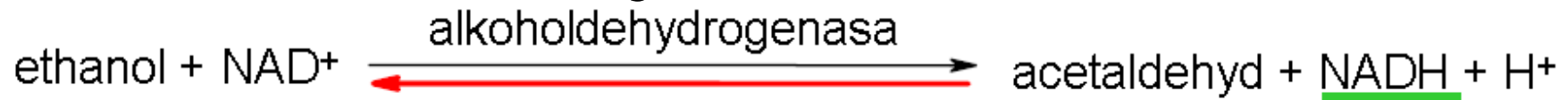

Leonor Michaelis
1875–1949

Maud Menten
1879–1960

Počáteční rychlost enz.reakce

b) závislost počáteční rychlosti na koncentraci substrátu

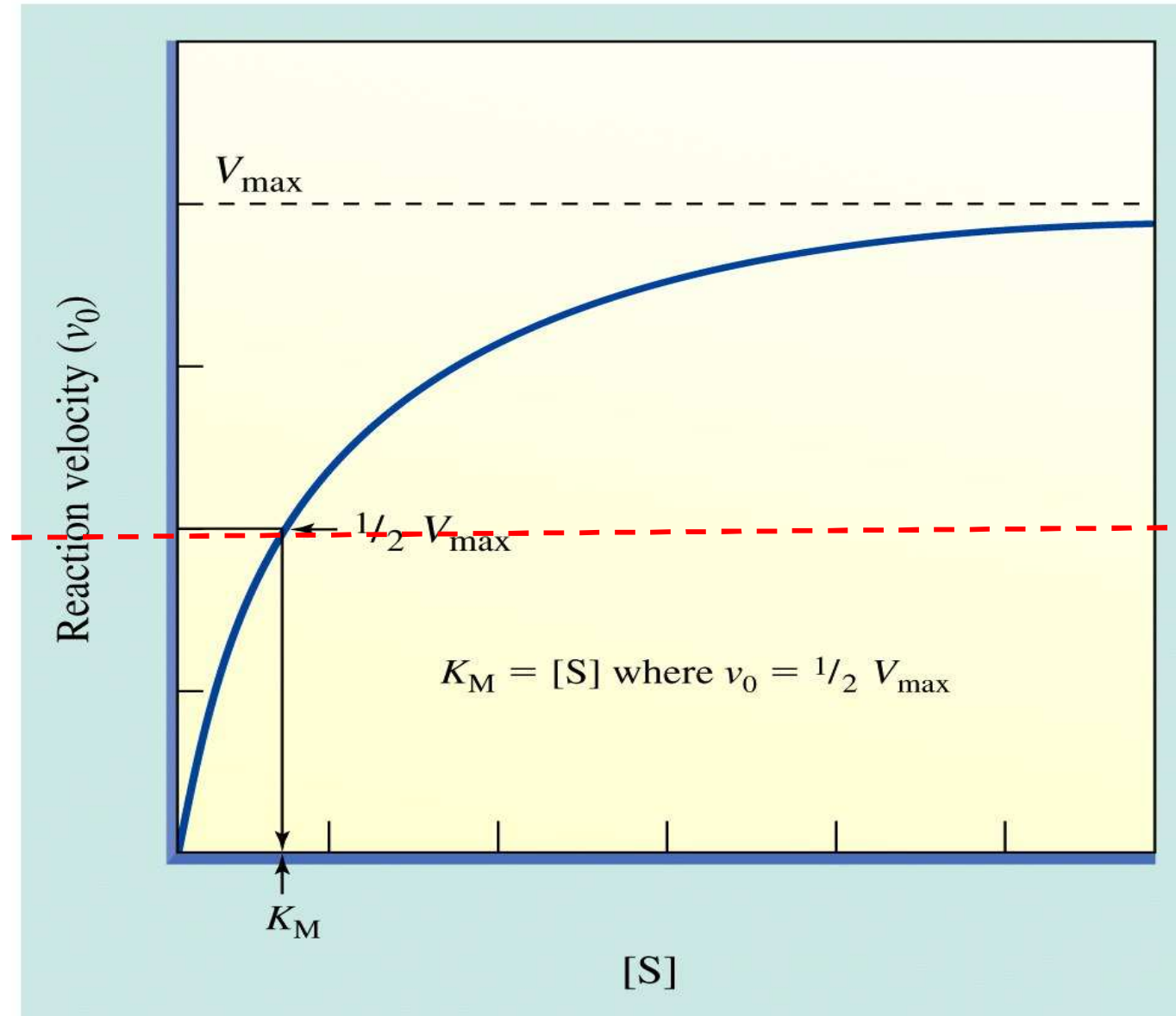
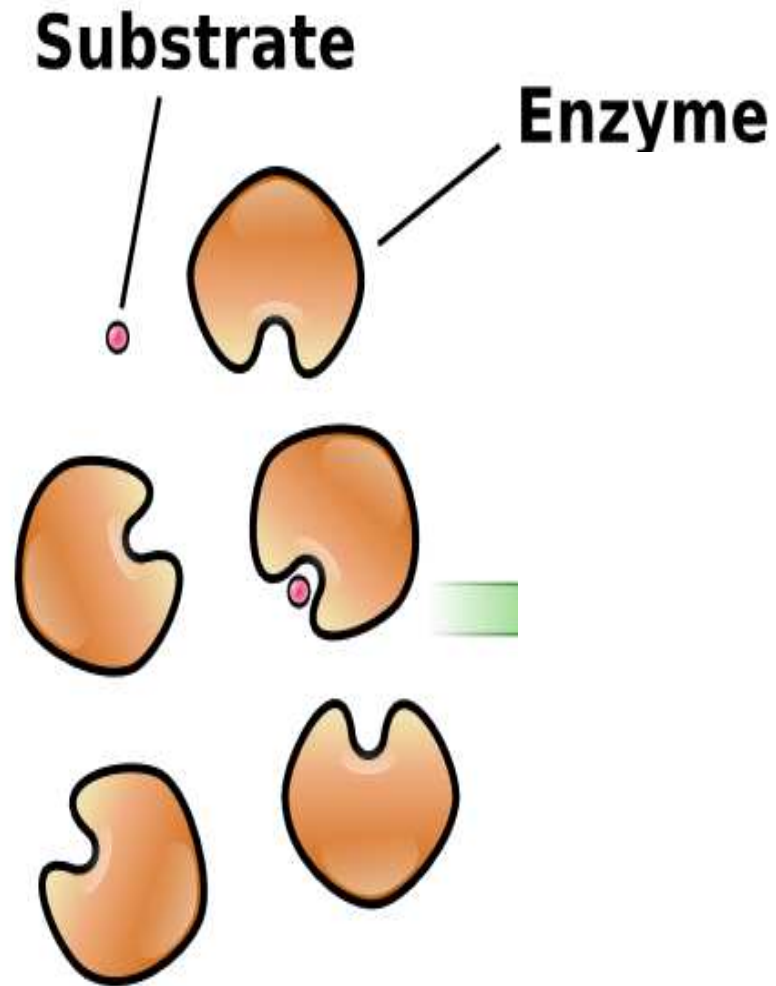

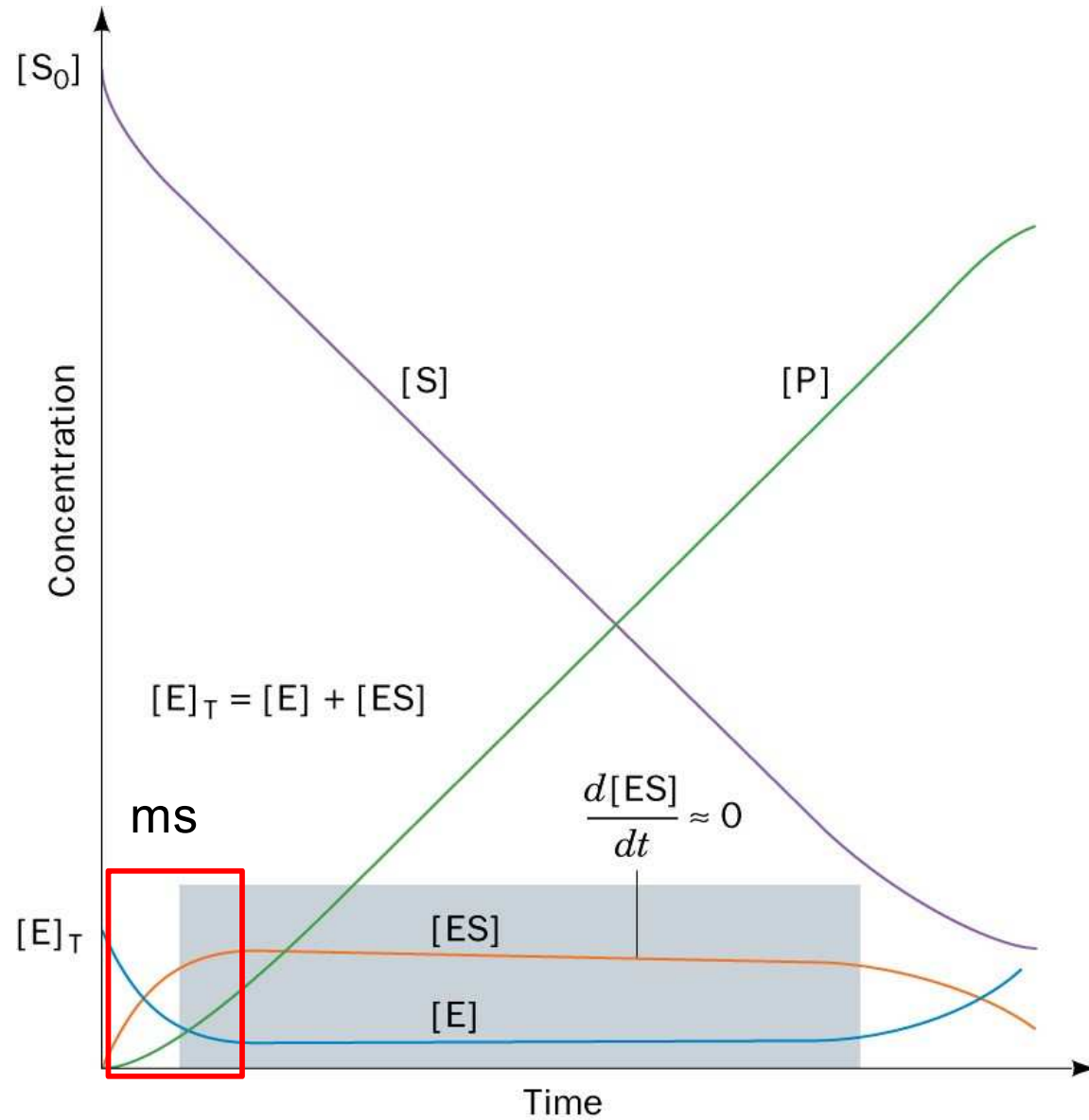
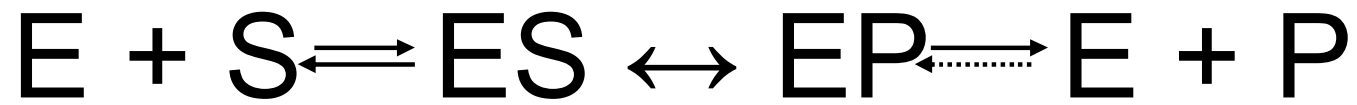
Figure 5-4 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

b) závislost počáteční rychlosti na koncentraci **substrátu**

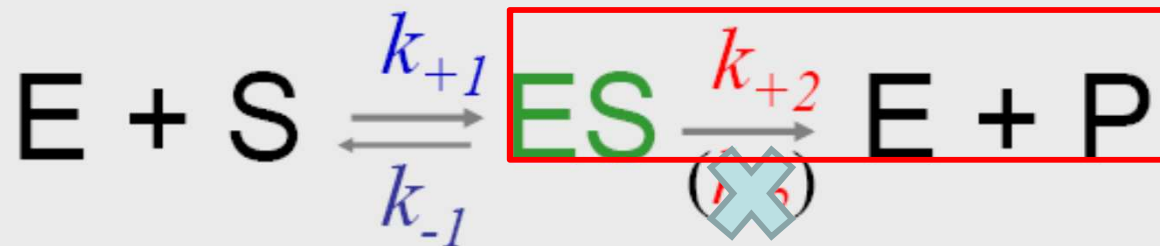

Low substrate

Ustálený stav

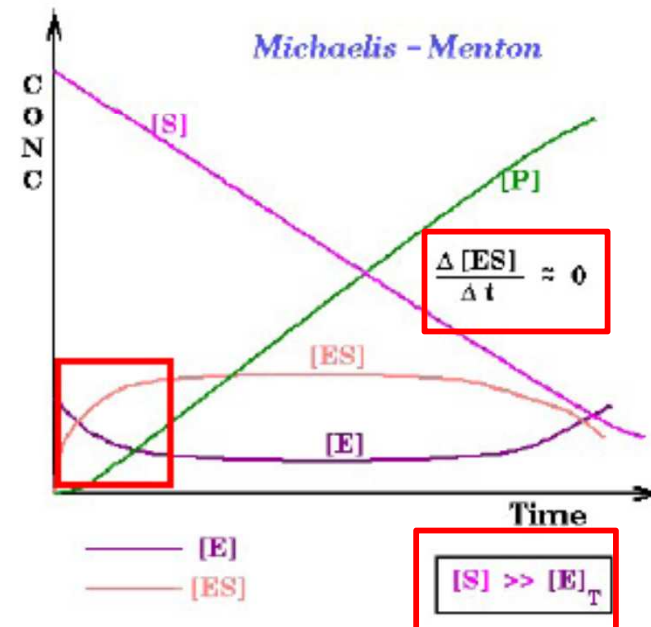

Základní model - Michaelis & Mentenová

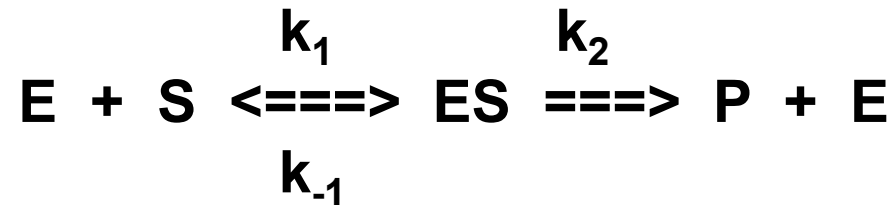
Předpoklady:

1. Koncentrace [ES] je v ustáleném stavu
2. Tvorba produktu P je přímo úměrná koncentraci [ES], tudíž $v_0 = k_2 [ES]$
3. Koncentrace [S] je mnohem vyšší než [E]
4. Zpětnou reakci lze zanedbat?

Odvození rovnice Michaelis Mentenové

1. Předpoklad – koncentrace [ES] se v ustáleném, stavu nemění

$$\frac{d[ES]}{dt} = 0$$

$$v_1 = v_{-1} + v_2$$

$$k_1 [E][S] = k_{-1} [ES] + k_2 [ES]$$

$$[E]_{\text{tot}} = [E] + [ES]$$

$$[E] = [E]_{\text{tot}} - [ES]$$

$$k_1 ([E]_{\text{tot}} - [ES])[S] = k_{-1} [ES] + k_2 [ES]$$

$$([E]_{\text{tot}} - [ES])[S] = (k_{-1} + k_2/k_1) [ES]$$

$$([E]_{\text{tot}} - [ES])[S] = K_m [ES]$$

$$[E]_{\text{tot}} [S] - [ES][S] = K_m [ES]$$

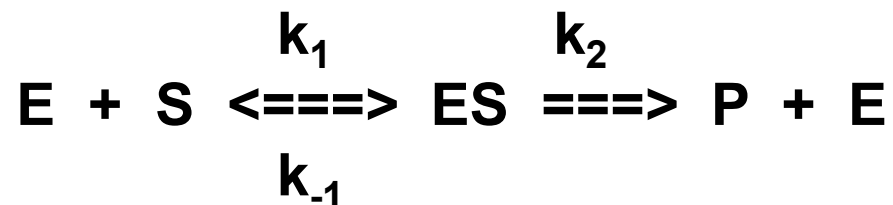
$$[E]_{\text{tot}} [S] = K_m [ES] + [ES][S]$$

$$[E]_{\text{tot}} [S] = [ES] (K_m + [S])$$

$$[ES] = [E]_{\text{tot}} [S] / (K_m + [S])$$

$$K_m = (k_{-1} + k_2/k_1)$$

Odvození rovnice Michaelis Mentenové

2. Předpoklad – tvorba produktu je přímo úměrná koncentraci [ES] $v_0 = k_2 \cdot [ES]$

$$[ES] = [E]_{\text{tot}} [S] / (K_m + [S])$$

$$[ES] = v_0 / k_2$$

$$v_0 / k_2 = [E]_{\text{tot}} [S] / (K_m + [S])$$

$$v_0 = k_2 [E]_{\text{tot}} [S] / (K_m + [S])$$

$$V_{\text{max}} = k_2 [E]_{\text{tot}}$$

$$v_0 = V_{\text{max}} [S] / (K_m + [S])$$

$$v_0 = \frac{V_{\text{max}} [S]}{K_m + [S]}$$

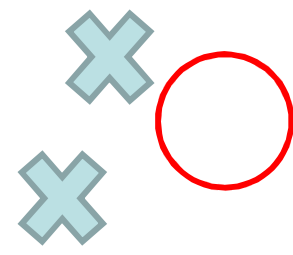
Rovnice Michaelis Mentenové

$$v = \frac{V \cdot [S]}{K_m + [S]}$$

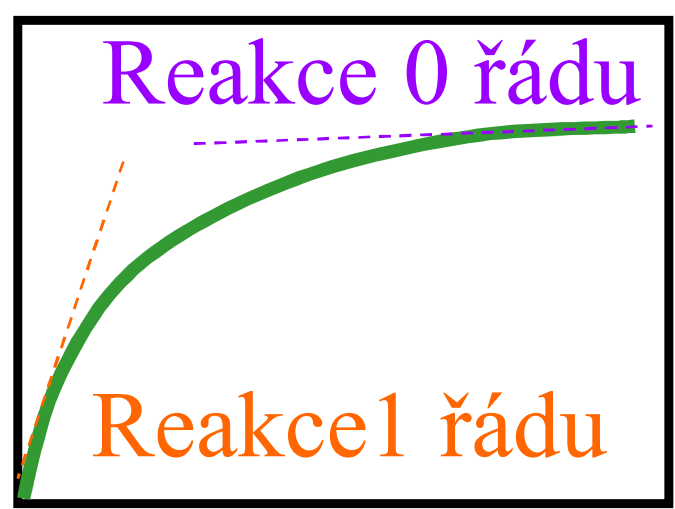
v - počáteční reakční rychlost

V - maximální (limitní) reakční rychlost

K_m - Michaelisova konstanta

$$v = \frac{V \cdot [S]}{K_m + [S]}$$

$[S] \ll K_m$

$$v = \frac{V \cdot [S]}{K_m} = \text{konst.} \cdot [S]$$

$[S] = \text{nizká} \rightarrow \text{vysoká}$

Stanovení K_m a V_{max}

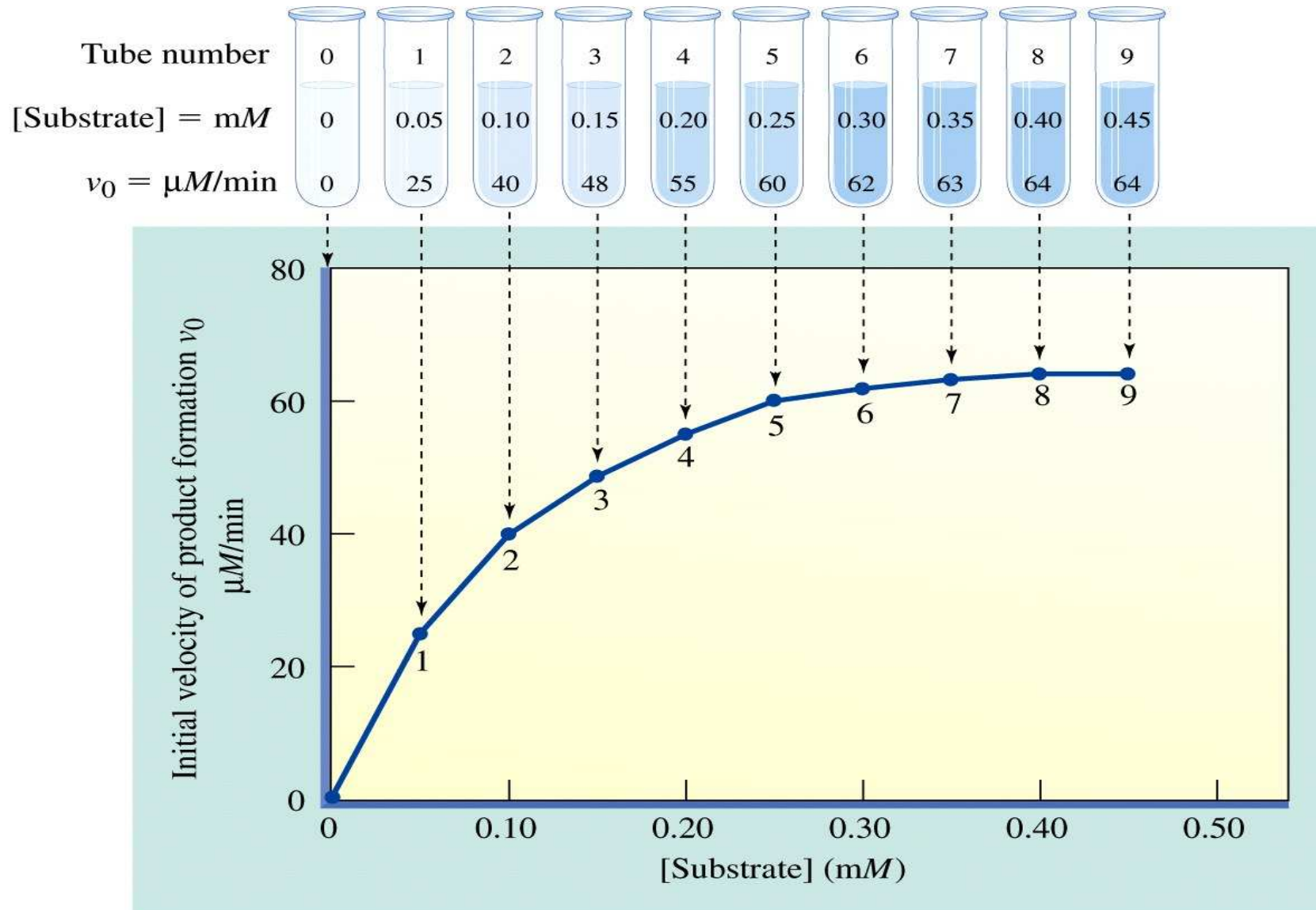
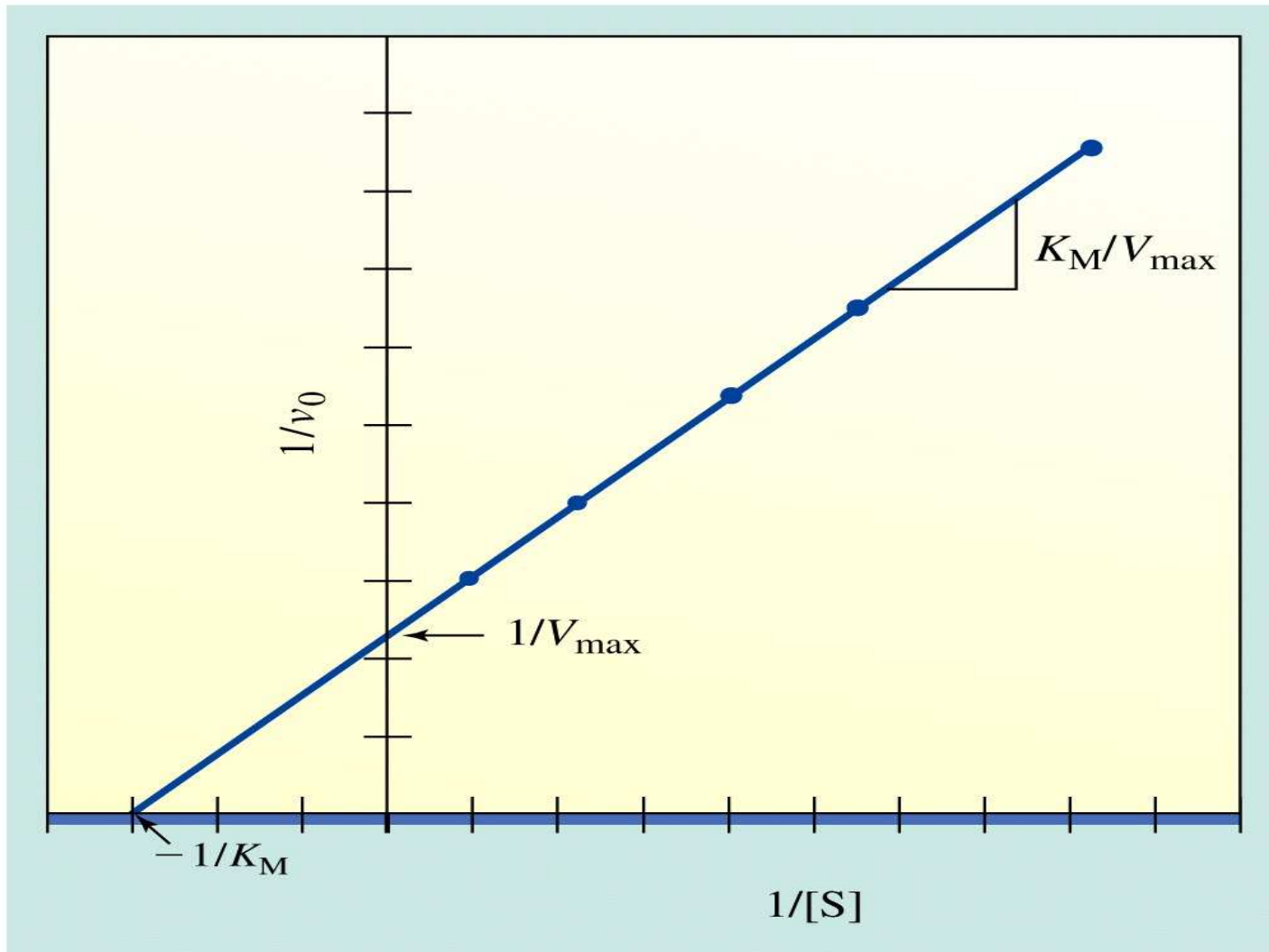

Figure 5-3 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

Stanovení K_m :

LINEWEAVER BURKE

Table 5.3 **K_M values for some enzyme–substrate systems**

Enzyme	Substrate	K_M (mM)
Catalase	H ₂ O ₂	0.001
Hexokinase from brain	ATP	0.4
	D-Glucose	0.05
	D-Fructose	1.5
Carbonic anhydrase	HCO ₃ ⁻	9
Chymotrypsin	Glycyltyrosinylglycine	108
	<i>N</i> -Benzoyltyrosinamide	2.5
β-Galactosidase	Lactose	4.0
Penicillinase	Benzylpenicillin	0.050
Pyruvate carboxylase	ATP	0.060
	Pyruvate	0.40
	HCO ₃ ⁻	1.0
Ribulose-1,5-bisphosphate carboxylase (rubisco)	Ribulose-1,5-bisphosphate	0.028
	CO ₂	0.009
Ribulose-1,5-bisphosphate oxygenase (rubisco)	Ribulose-1,5-bisphosphate	0.028
	O ₂	0.535

Table 5.4**Turnover numbers, k_3 , for some enzymes**

Enzyme	Substrate	k_3 (sec ⁻¹)
Catalase	H ₂ O ₂	40,000,000
Carbonic anhydrase	HCO ₃ ⁻	400,000
Acetylcholinesterase	Acetylcholine	25,000
Penicillinase	Benzylpenicillin	2,000
Lactate dehydrogenase	Lactate	1,000
Chymotrypsin	Glycyltyrosinylglycine	100
DNA polymerase	DNA	15
Ribulose-1,5-bisphosphate carboxylase	Ribulose-1,5-bisphosphate + CO ₂	3.3
Ribulose-1,5-bisphosphate oxygenase	Ribulose-1,5-bisphosphate + O ₂	2.4

Table 5-4 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

K_m ??

- Taková koncentrace substrátu, že reakce pobeží polovinou V_{max}
[mol/dm³]
- Je mírou afinity substrátu k enzymu
- Nezávisí na koncentraci enzymu, závisí na prostředí T, I, pH, efekторы atd.

Proč K_m ??

- Přibližná hodnota intracelulární koncentrace substrátu
- Substrát s nižší hodnotou K_m je pravděpodobně fyziologický
- Hodnotu lze ovlivňovat – možnost regulace
- Srovnání enzymů
- Stanovení enzymové aktivity

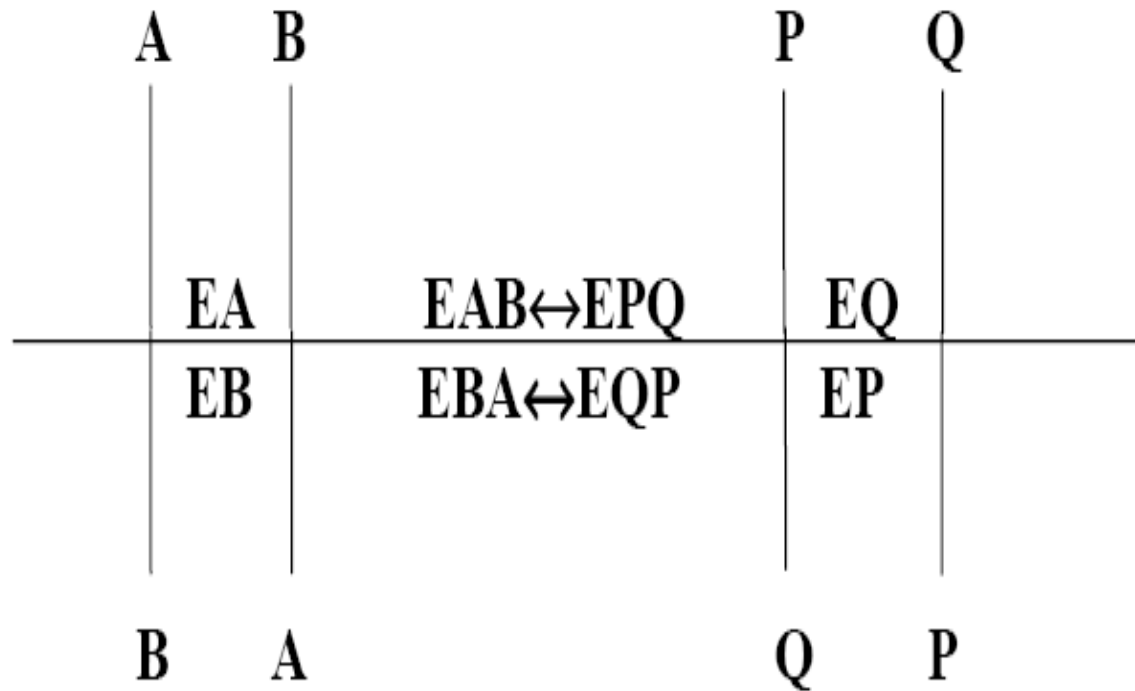
Reakce se dvěma substráty

(akceptory elektronů, koenzymy)

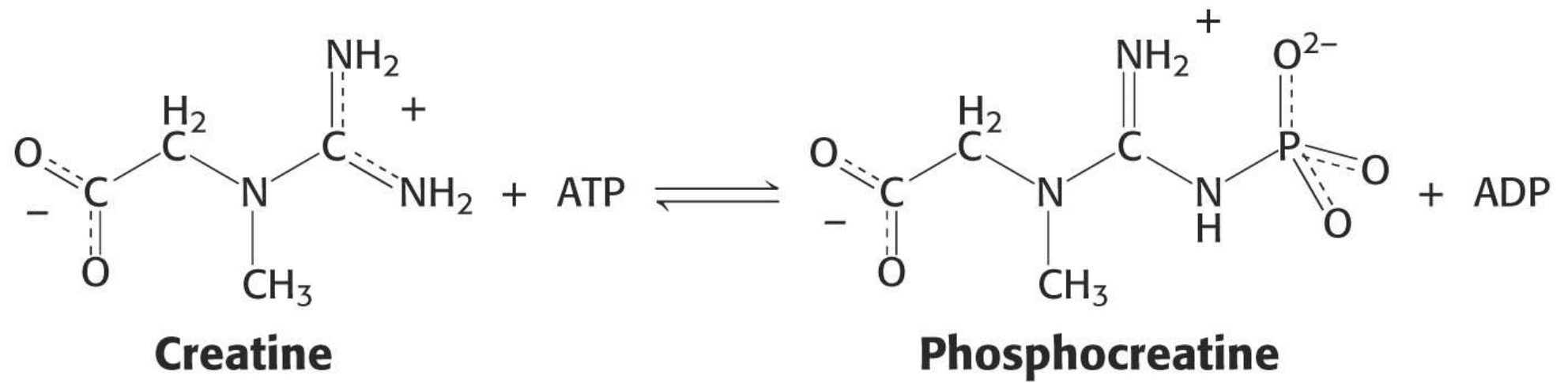
Mechanismy - CLELAND

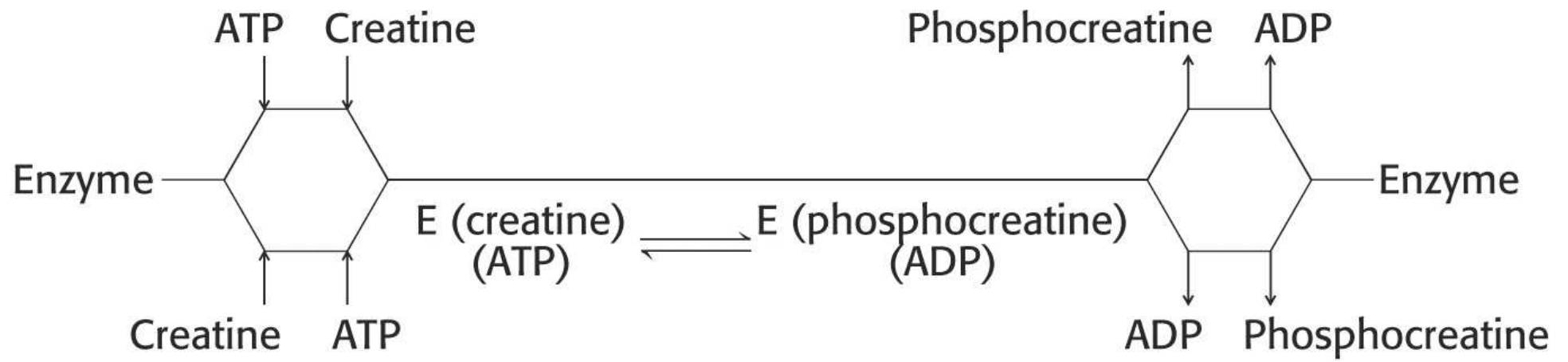
Sekvenční :

a) *náhodný*

fosforylaza
kreatinkinasa

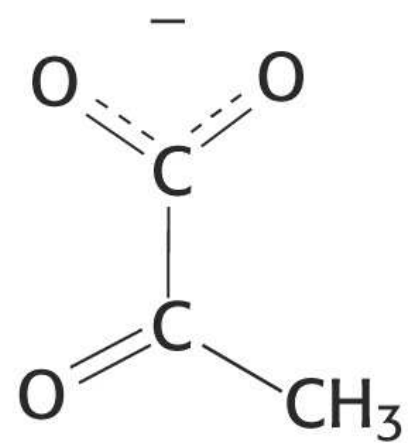

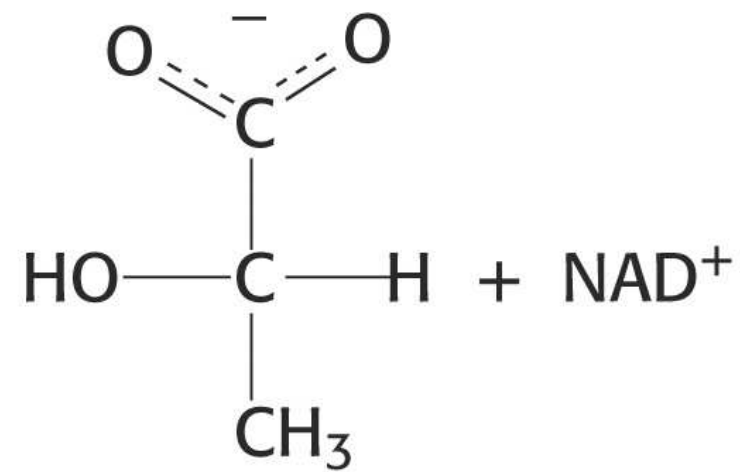
b) *uspořádaný*

Laktátdehydrogenasa
A – NADH, B – Pyr)

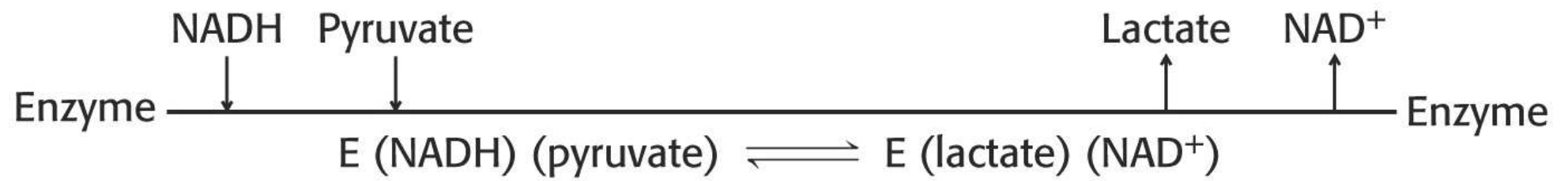

Pyruvate

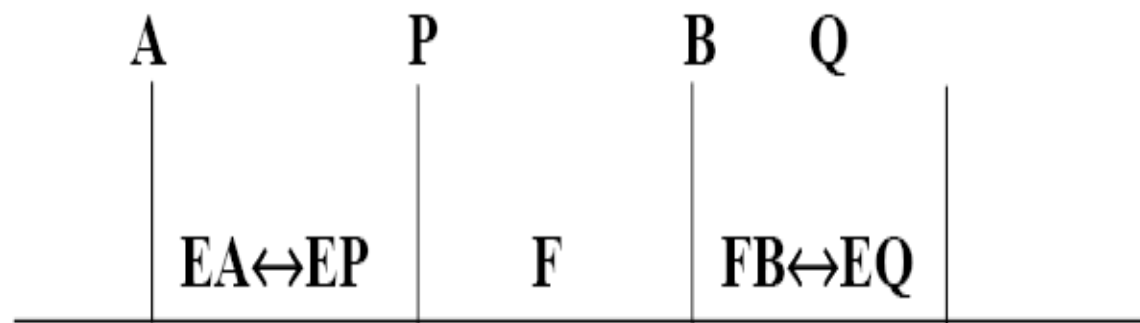
Lactate

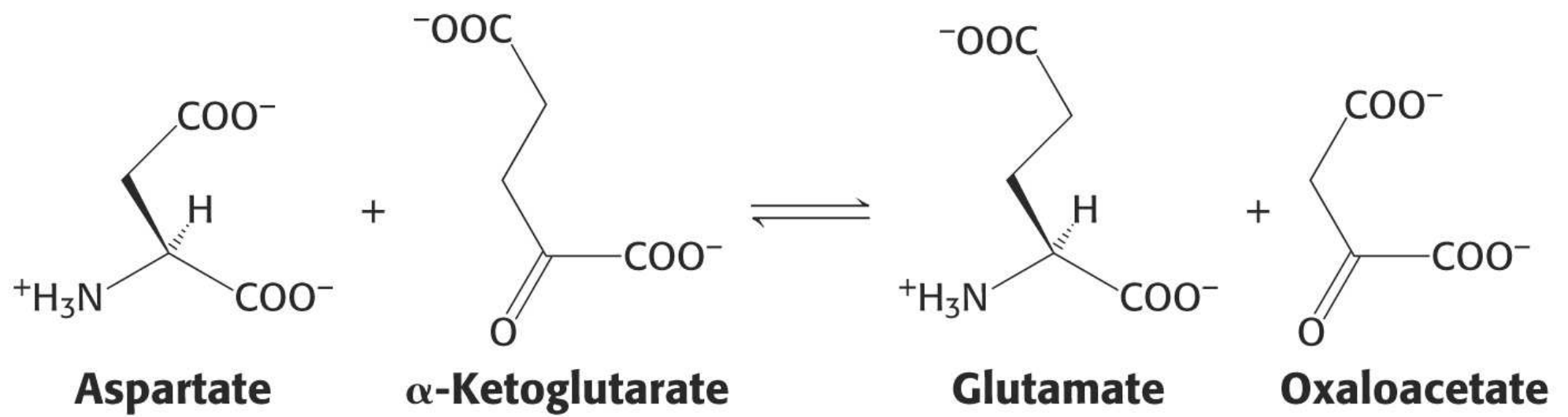

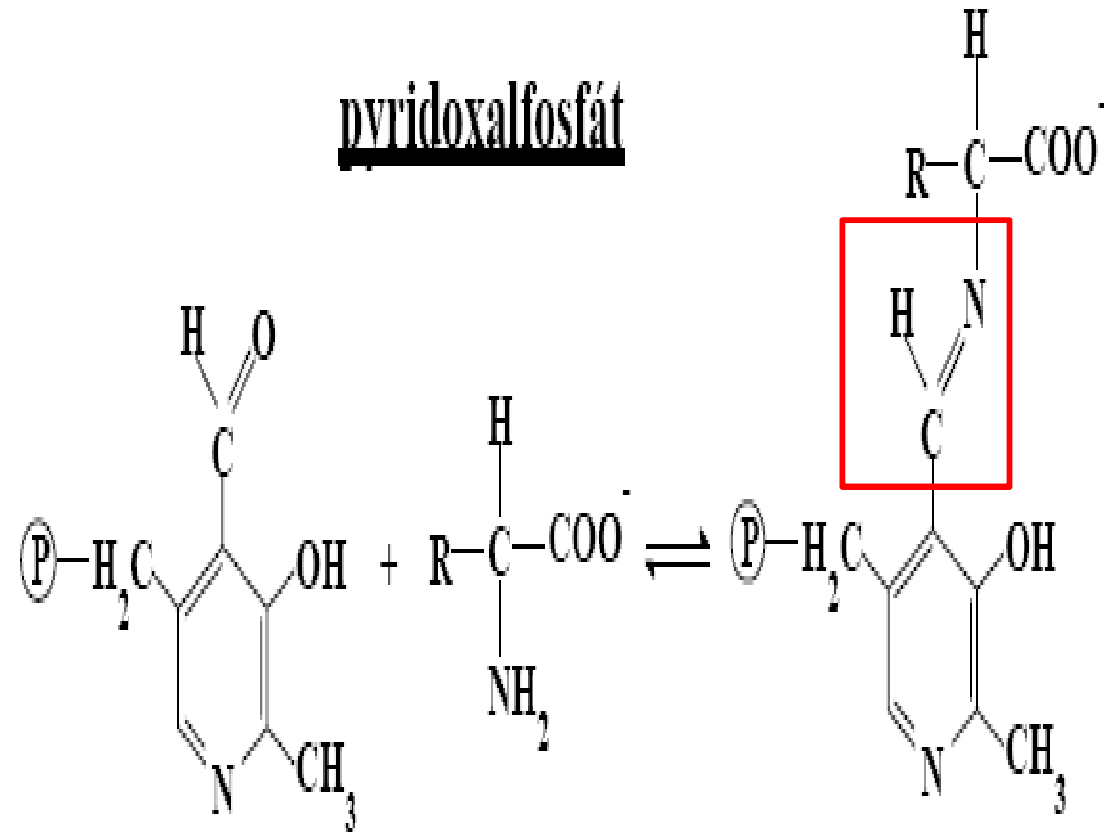
Pingpongový

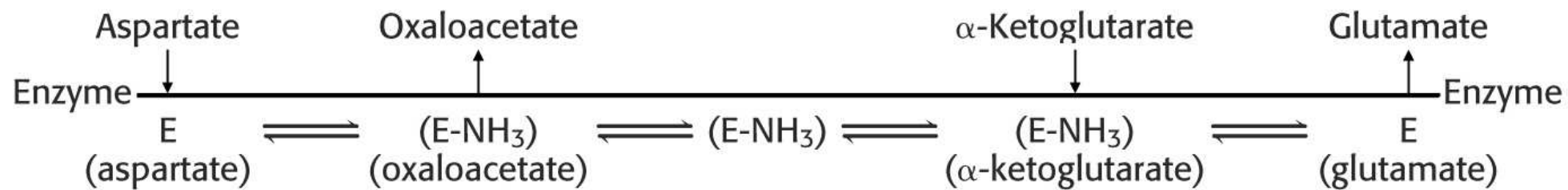

Transaminasy
A-AMK, B-OxoK

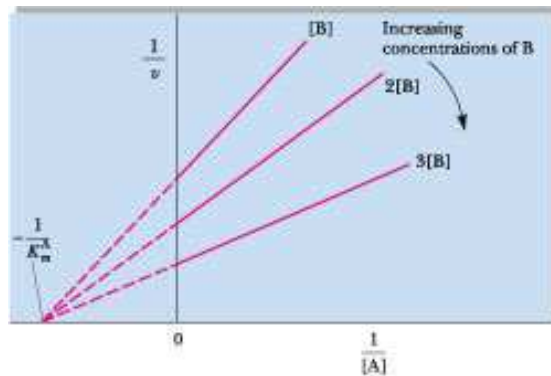
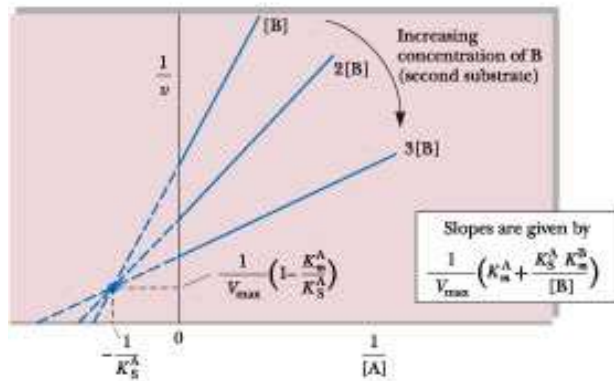
pyridoxalfosfát

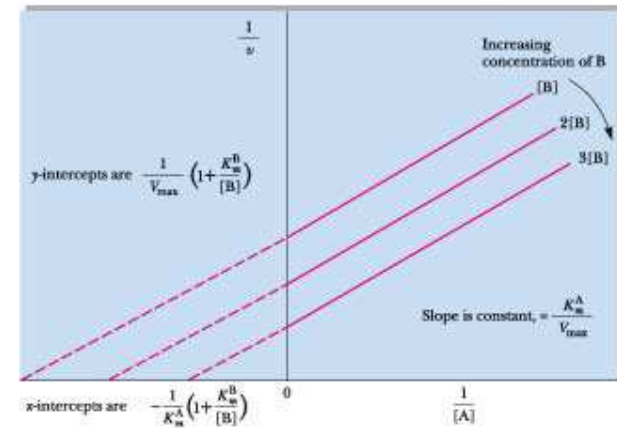
Sekvenční

Double-reciprocal form of the rate equation: $\frac{1}{v} = \frac{1}{V_{max}} \left(K_m^A + \frac{K_S^A K_m^B}{[B]} \right) \left(\frac{1}{[A]} + \frac{1}{V_{max}} \left(1 + \frac{K_m^B}{[B]} \right) \right)$

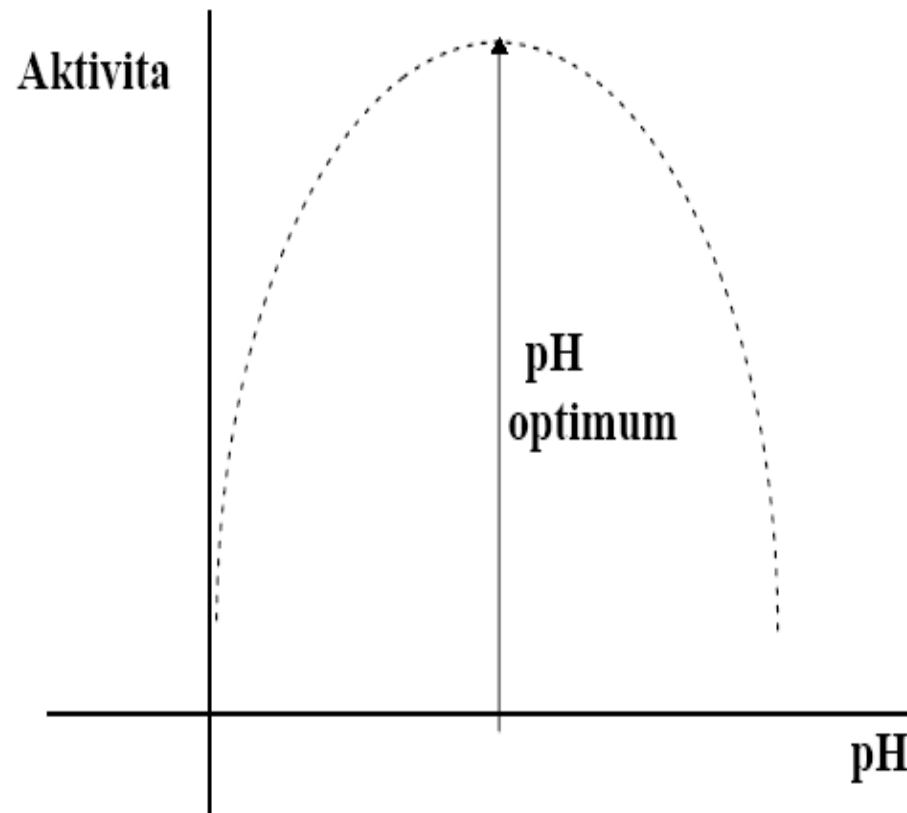
Ping-pongový

Double-reciprocal form of the rate equation: $\frac{1}{v} = \frac{K_m^A}{V_{max}} \left(\frac{1}{[A]} \right) + \left(1 + \frac{K_m^B}{[B]} \right) \left(\frac{1}{V_{max}} \right)$

Fyzikálně chemické faktory
ovlivňující rychlost enzymové reakce

Vliv pH

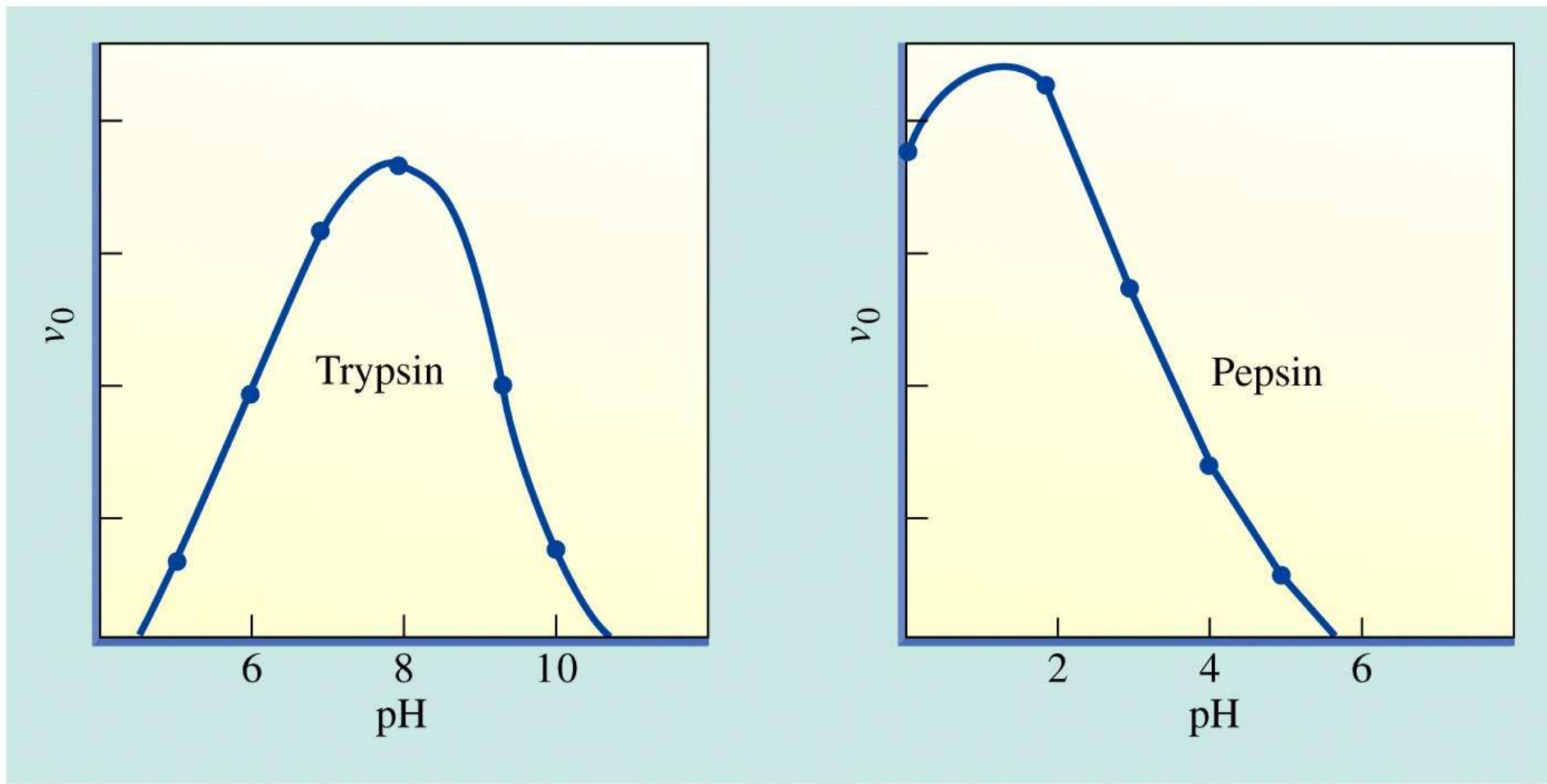

Disociace nabitých skupin enzymu

Disociace nabitých skupin substrátu

Denaturace

pH stabilita!!!

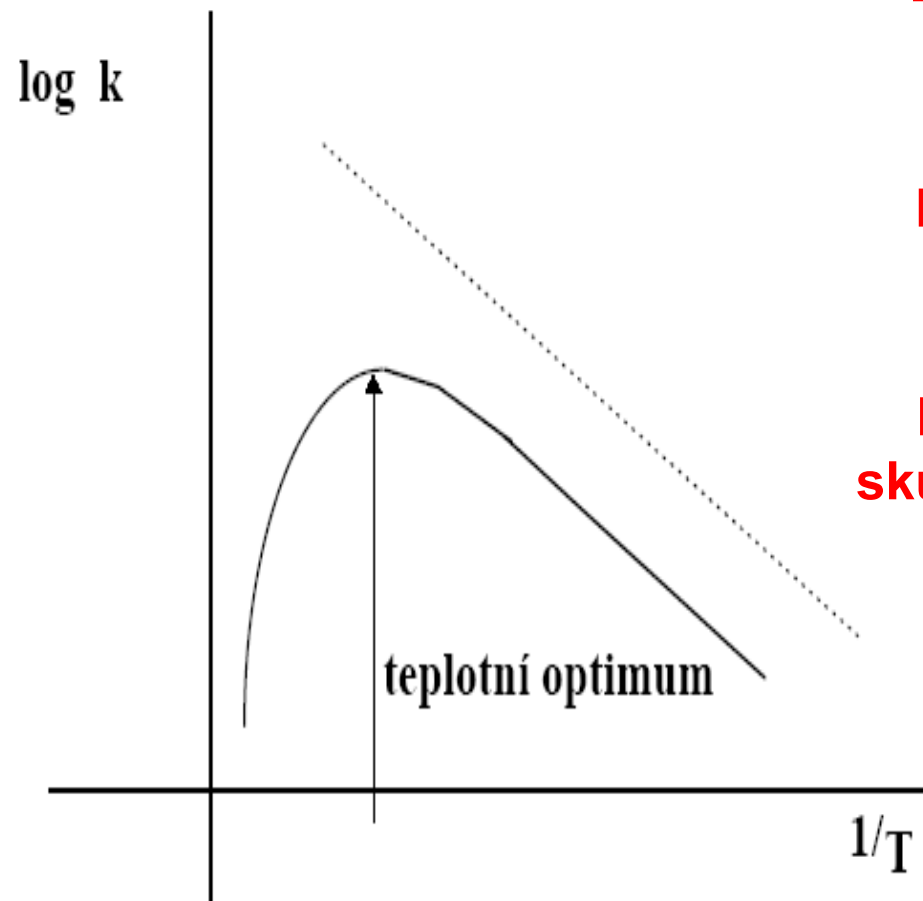

(a)

(b)

Figure 5-6 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

Vliv teploty

Disociace nabitých skupin enzymu

Disociace nabitých skupin substrátu

Disociace nabitých skupin složek pufru - pH

Denaturace

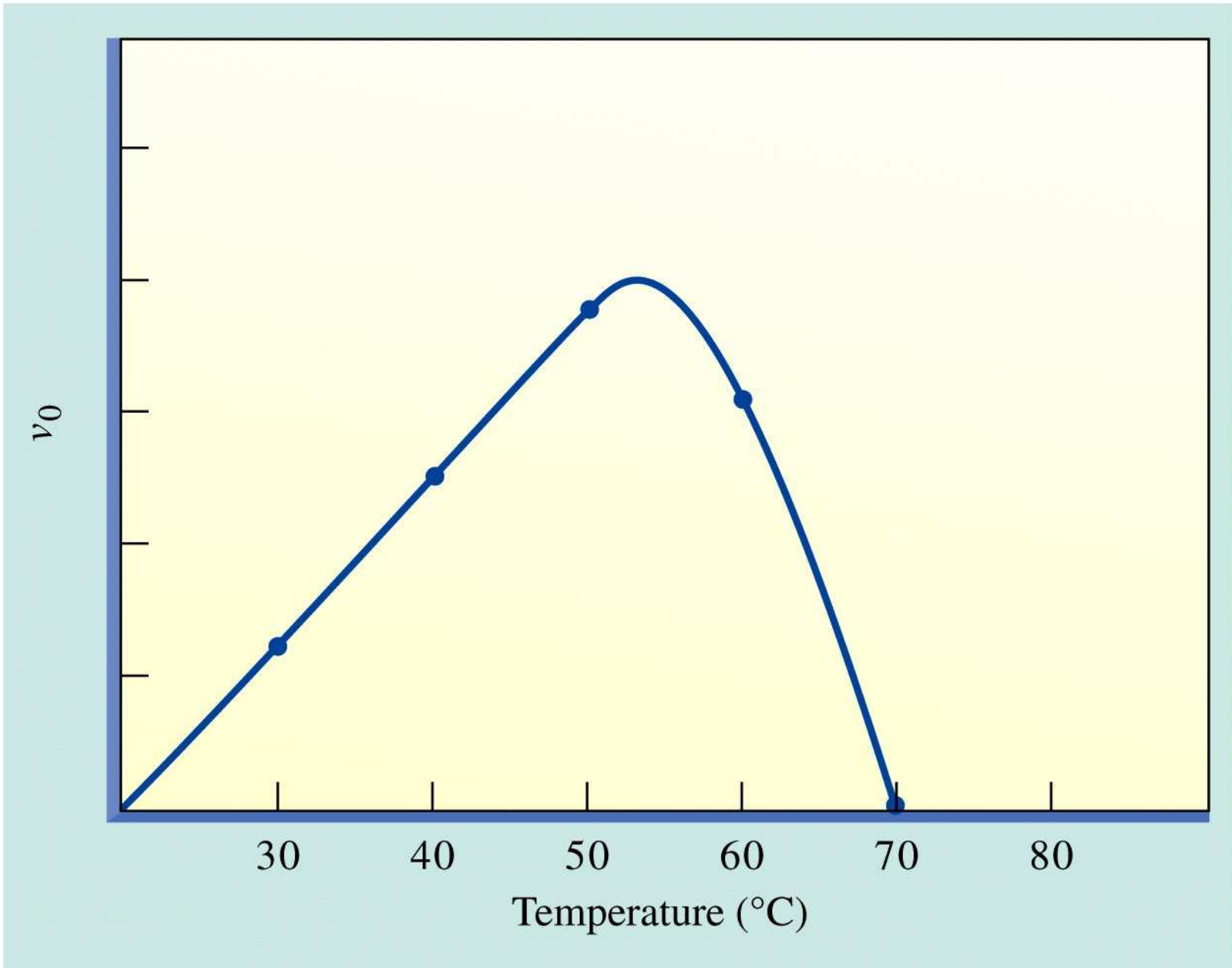
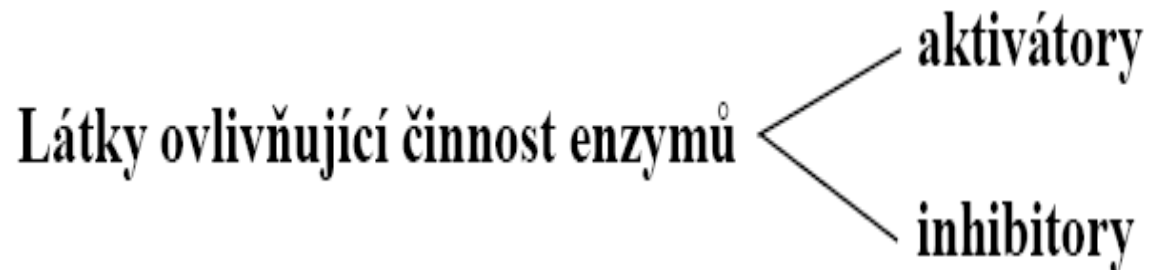

Figure 5-7 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

Látky ovlivňující činnost enzymů

Aktivátory - zvyšují rychlost enzymové reakce

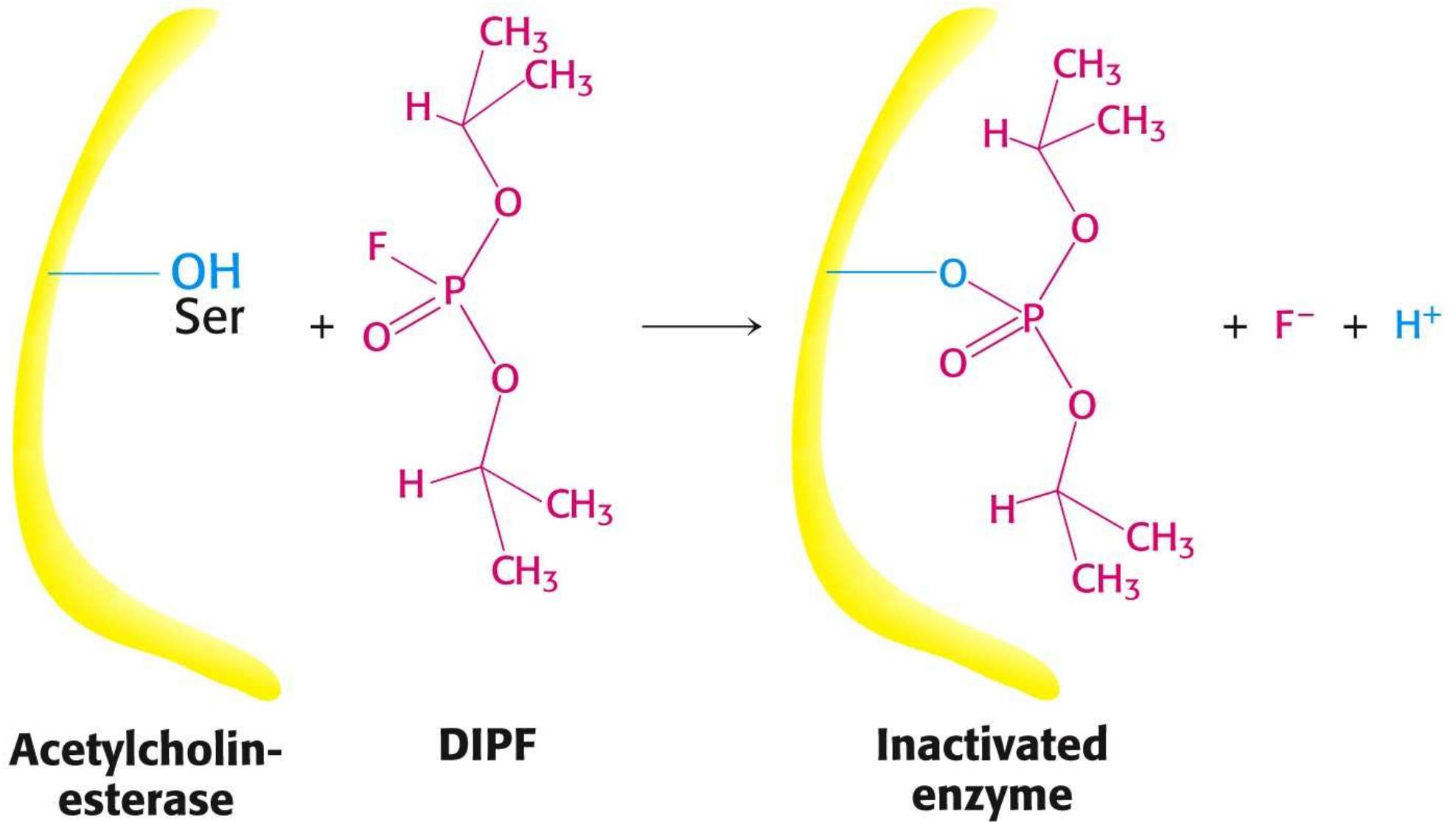
Inhibitory - snižují rychlost enzymové reakce

Inhibice

- Ireverzibilní inhibice

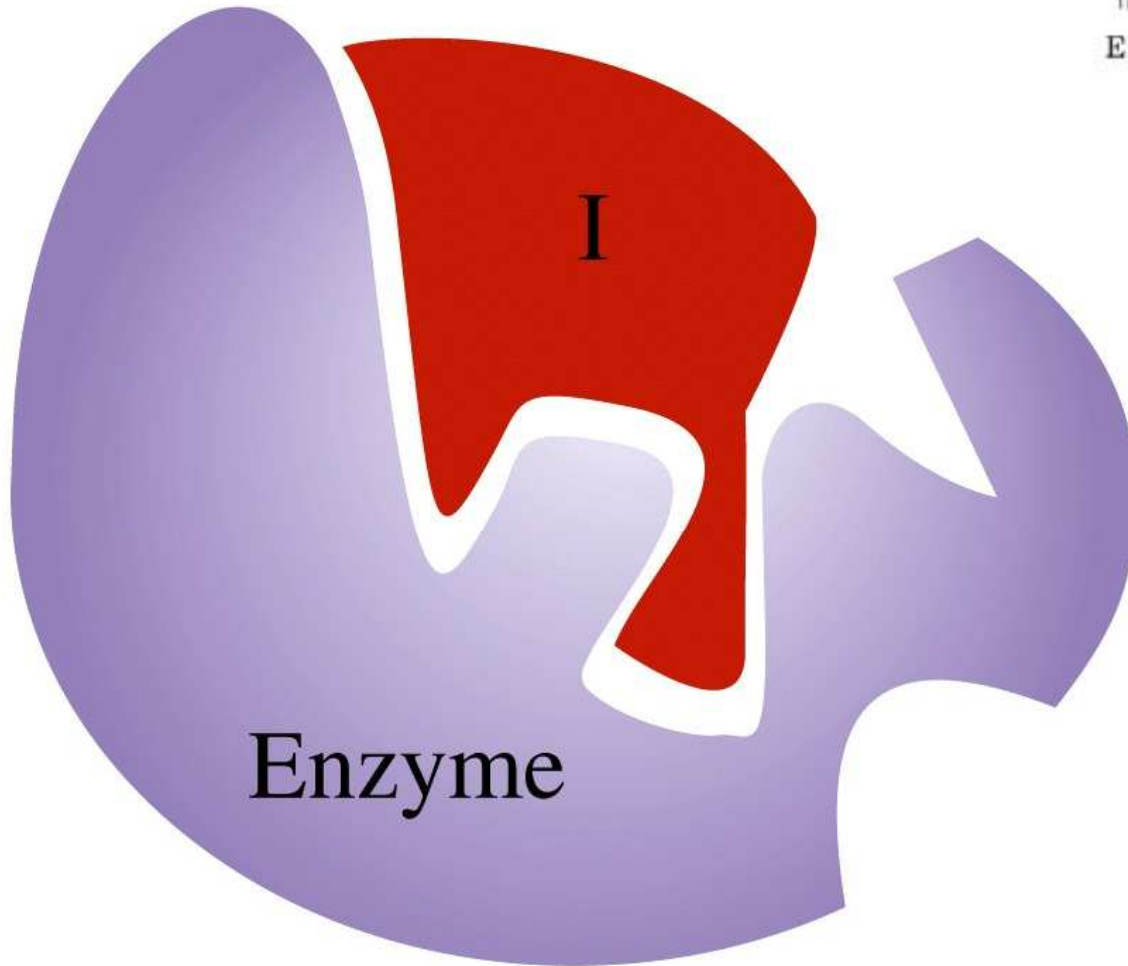

Inaktivace Ser diisopropylfosfofluoridem (**DIPF**)

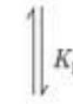
- Reverzibilní inhibice

Kompetitivní inhibice

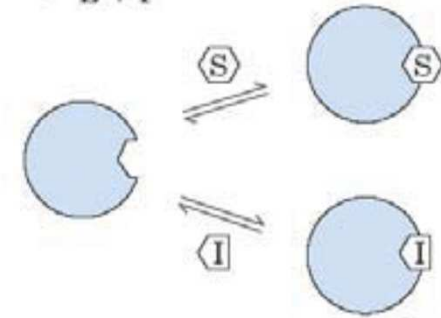

+

I

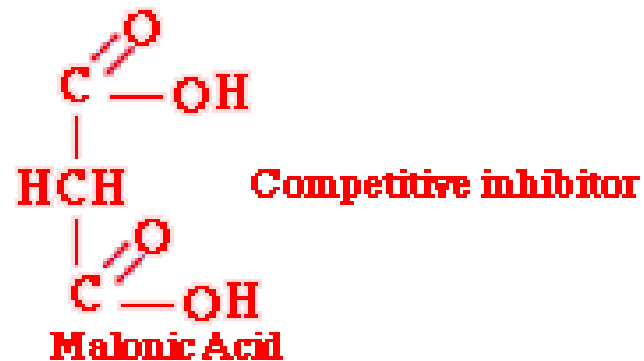
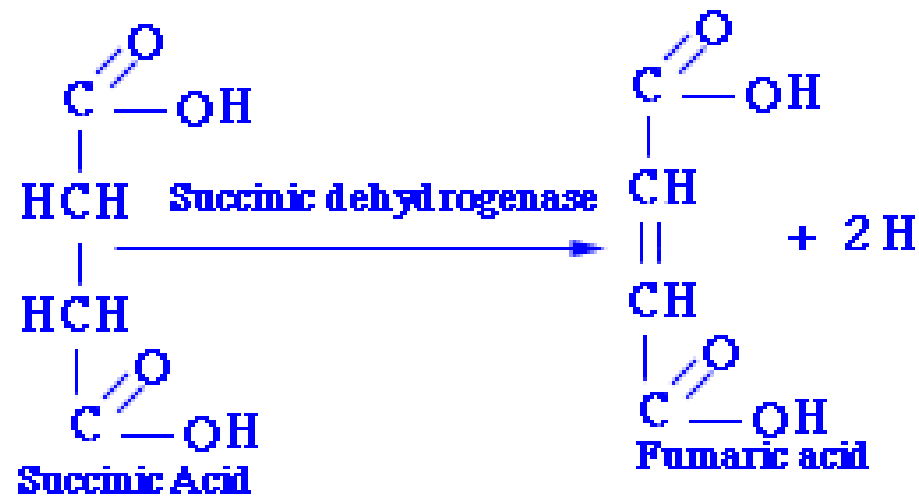

EI

Competitive
(inhibitor binds
in active site)

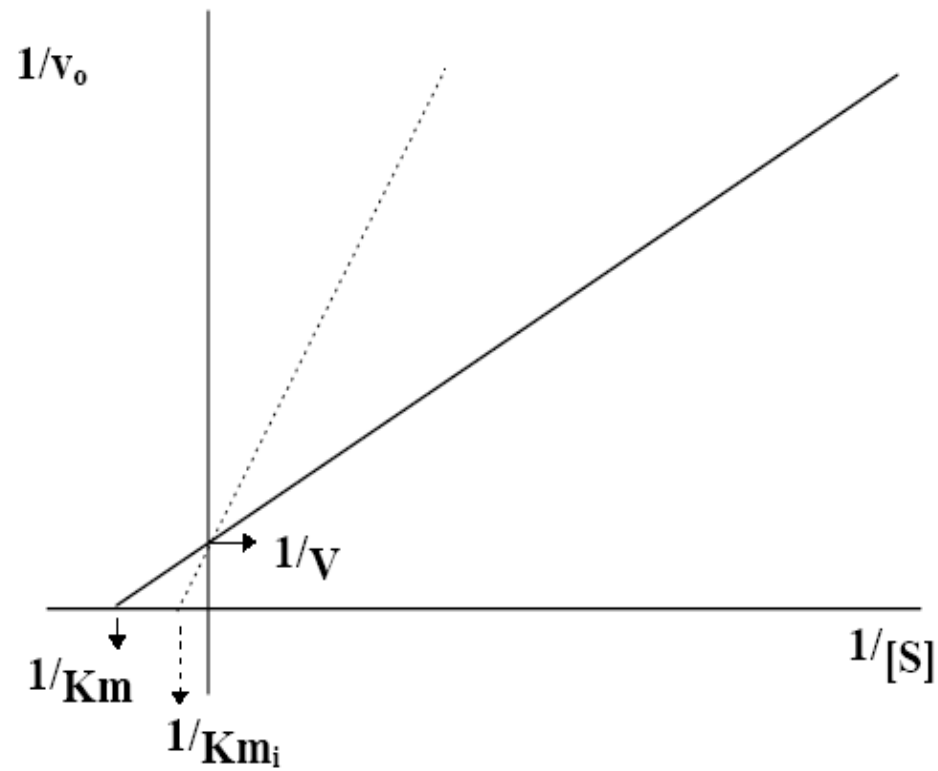
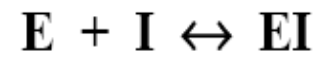
Inhibice SDH malonátem

$$K_i = \frac{[E][I]}{[EI]}$$

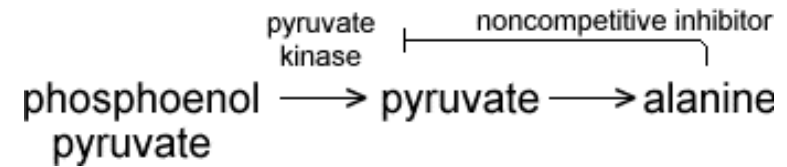
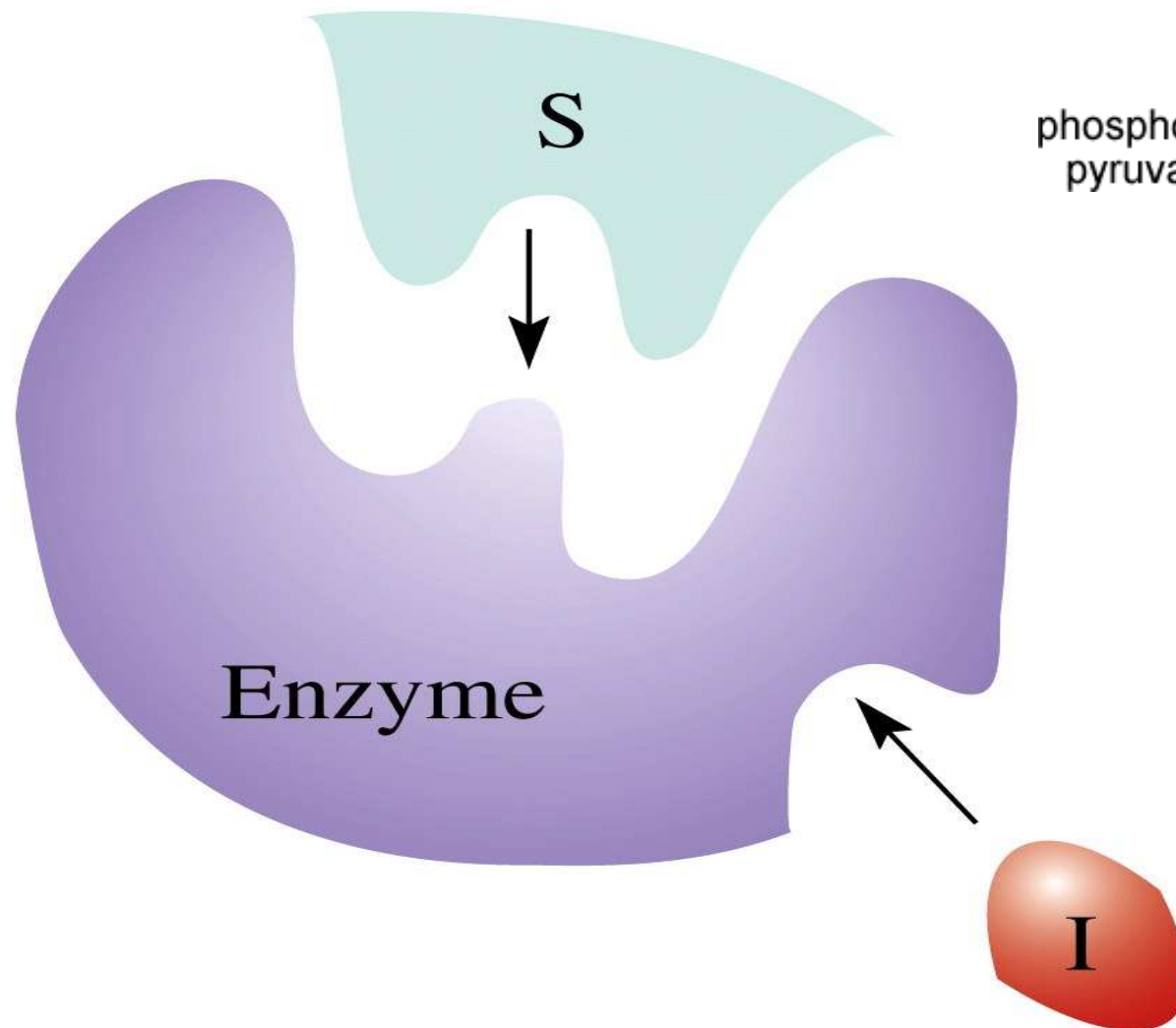
- Reverzibilní inhibice

Kompetitivní inhibice

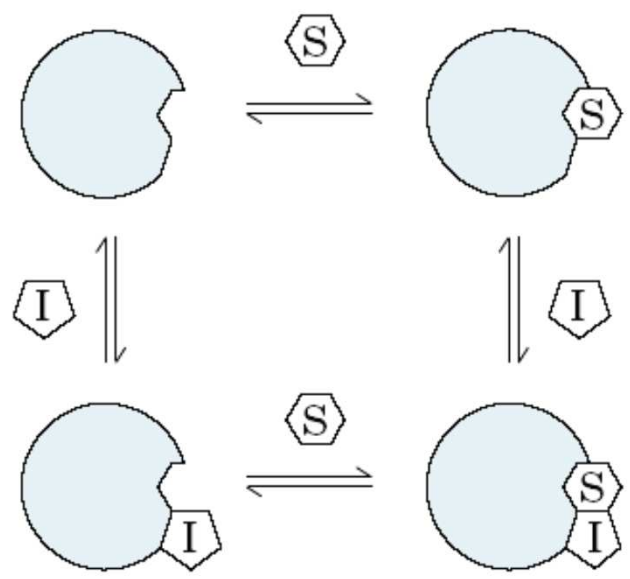
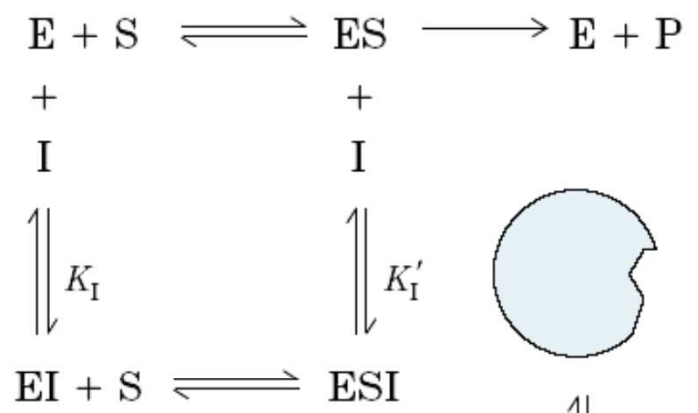
$$K_{m_i} > K_m \quad V_i = V$$

Nekompetitivní inhibice

Noncompetitive
(inhibitor binds
at another site)

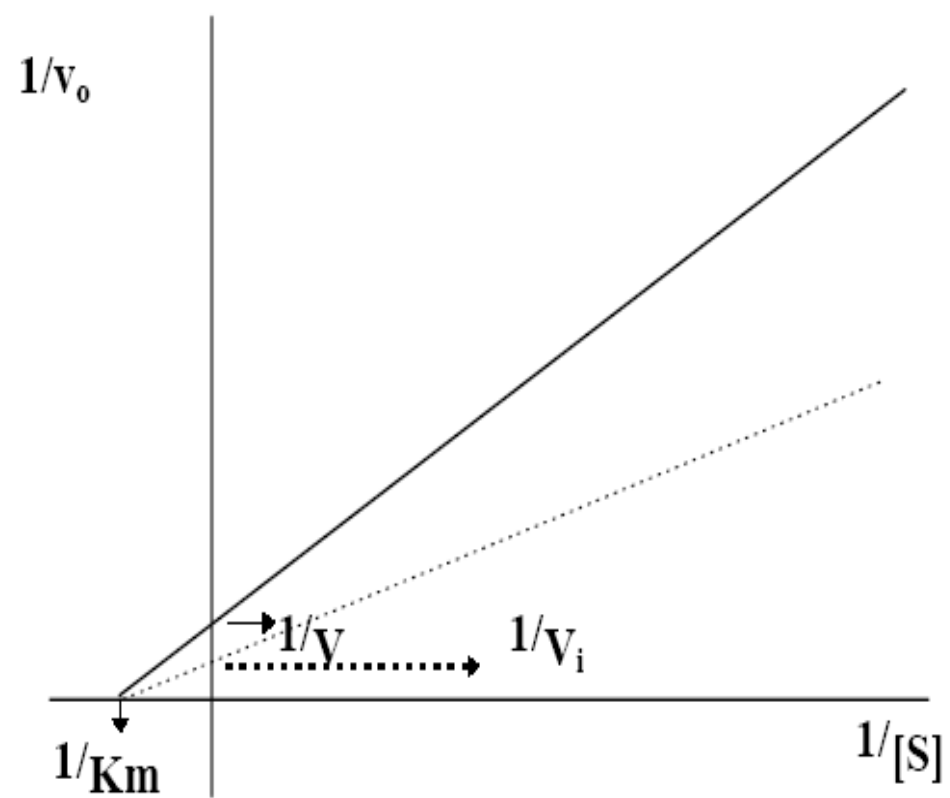

čistá

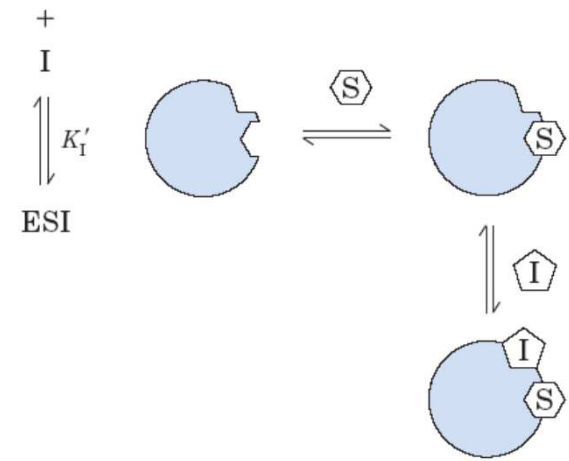
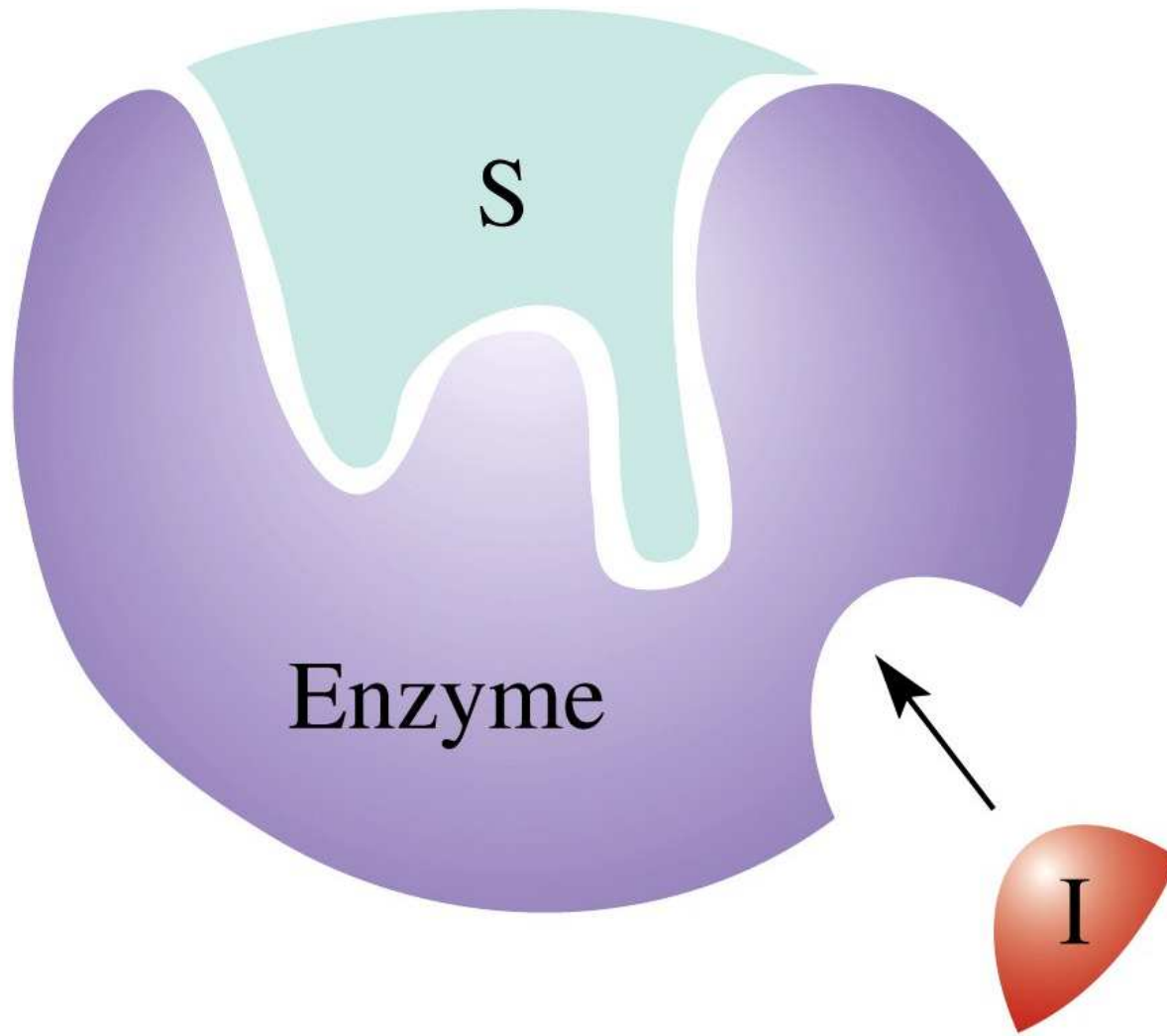
směsná

Nekompetitivní inhibice

$$K_{m_i} = K_m \quad V_i < V$$

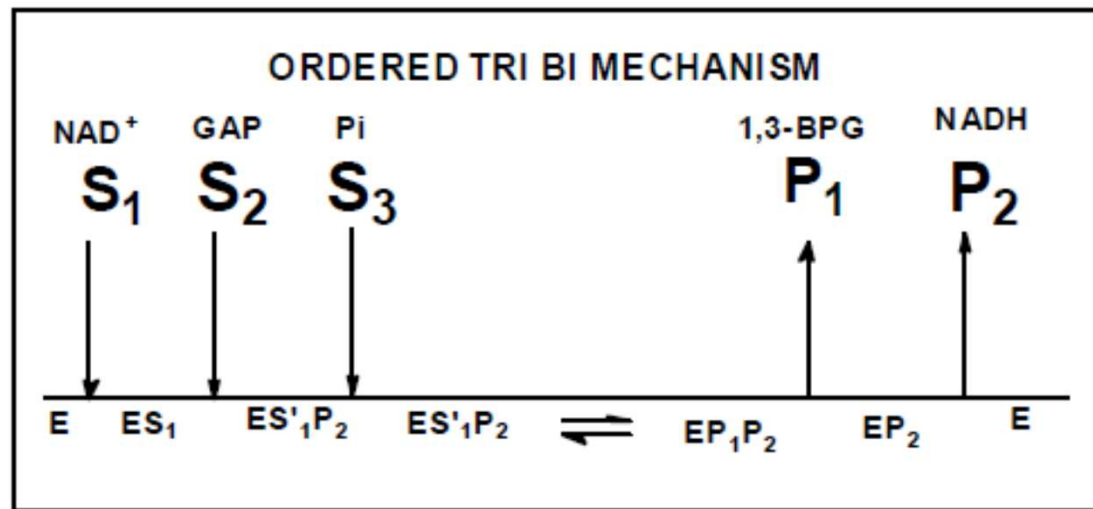
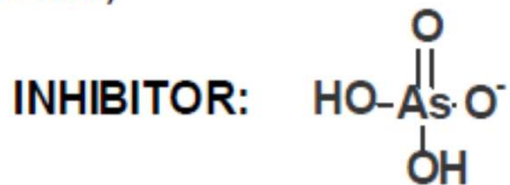
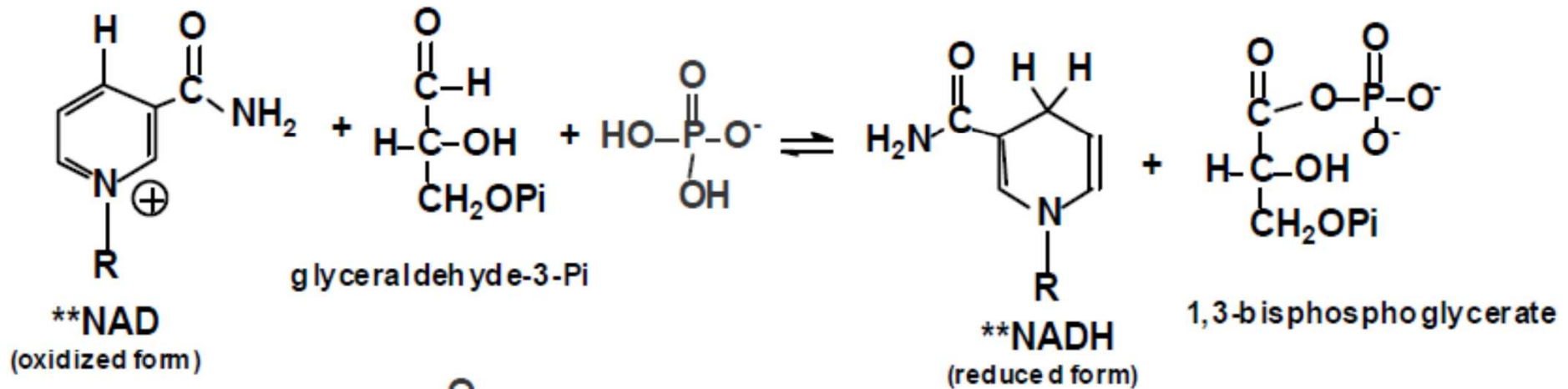
Akompetetivní inhibice

Uncompetitive
(inhibitor binds
after S binding)

Akompetitivní inhibice

GLYCERALDEHYDE-3-PHOSPHATE DEHYDROGENASE

Table 5.5**Kinetic characteristics of reversible inhibition**

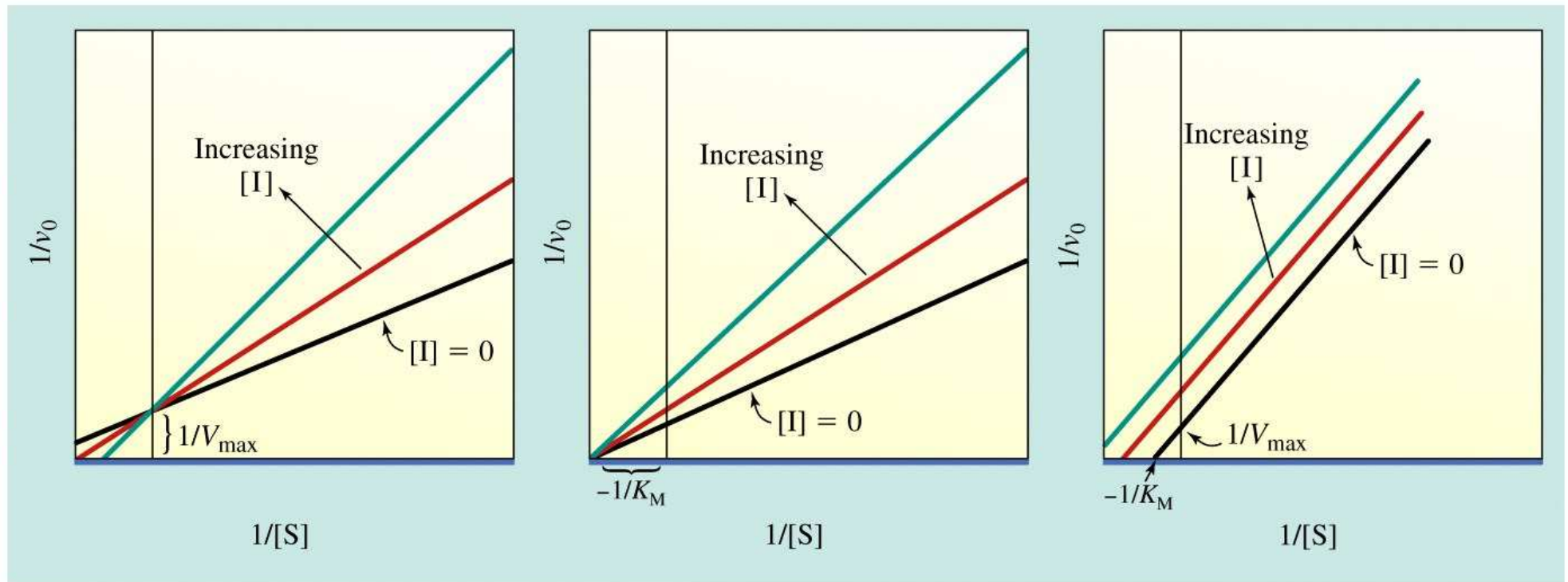
Type of Inhibition	<i>Effect of Inhibition^a</i>		
	K_M	$V_{\max}$	$K_M/V_{\max}$ (slope)
Competitive	Higher	Same	Increase
Uncompetitive	Lower	Lower	Same
Noncompetitive			
* Pure	Same	Lower	Increase
** Mixed	Higher	Lower	Increase

^a Compared to uninhibited reaction.

Table 5-5 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

*Inhibitor se váže mimo vazebné místo ($K_{ii} = K_{is} \equiv K_i$)

**Inhibitor se váže částečně na i mimo vazebné místo ($K_{ii} \neq K_{is}$)

(a) Competitive inhibition

(b) Noncompetitive inhibition

(c) Uncompetitive inhibition

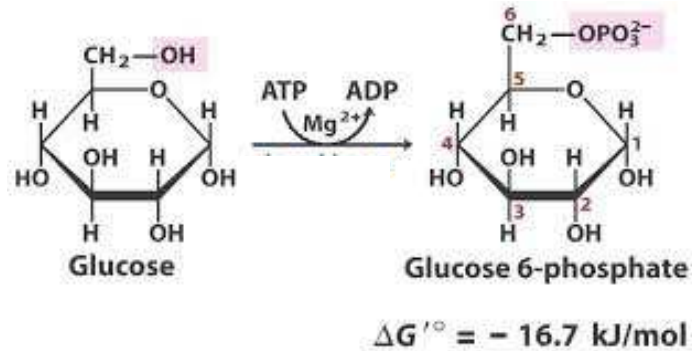
Regulace činnosti enzymu

- **Regulace kinetikou**
- Regulace koncentrace enzymu
- Allostेरická regulace MONOD 1963
- Regulace zpětnou vazbou
- Regulace kovalentní modifikací
- Kompartmentace

Regulace kinetikou enzymu

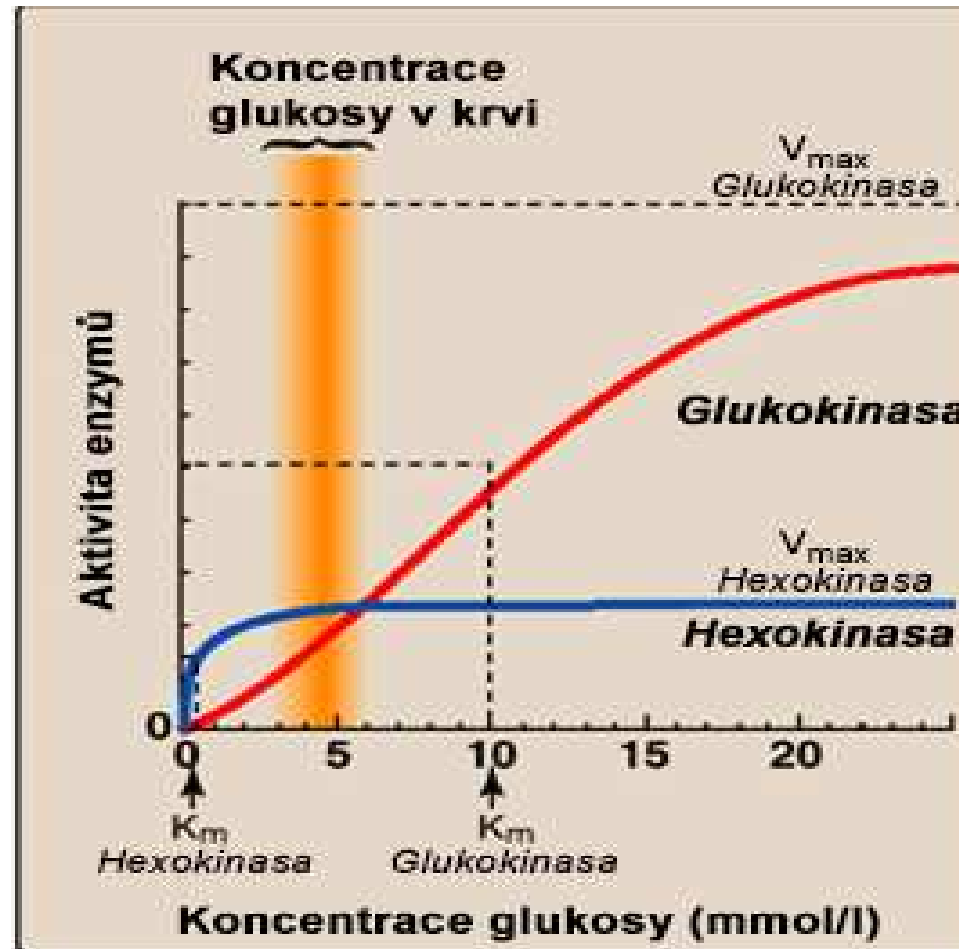
ostatní
hexokinasa

játra
glukokinasa

$K_m = 0,1 \text{ mM}$

$K_m = 10 \text{ mM}$

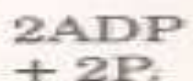

GLYKOLÝZA

glukosa

fruktosa-1,6-bisfosfát

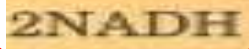
2 pyruvát

anaerobní mléčné kvašení

aerobní oxidace

anaerobní alkoholové kvašení

CITRÁTOVÝ CYKLUS

$\downarrow \text{pH}$

2 laktát

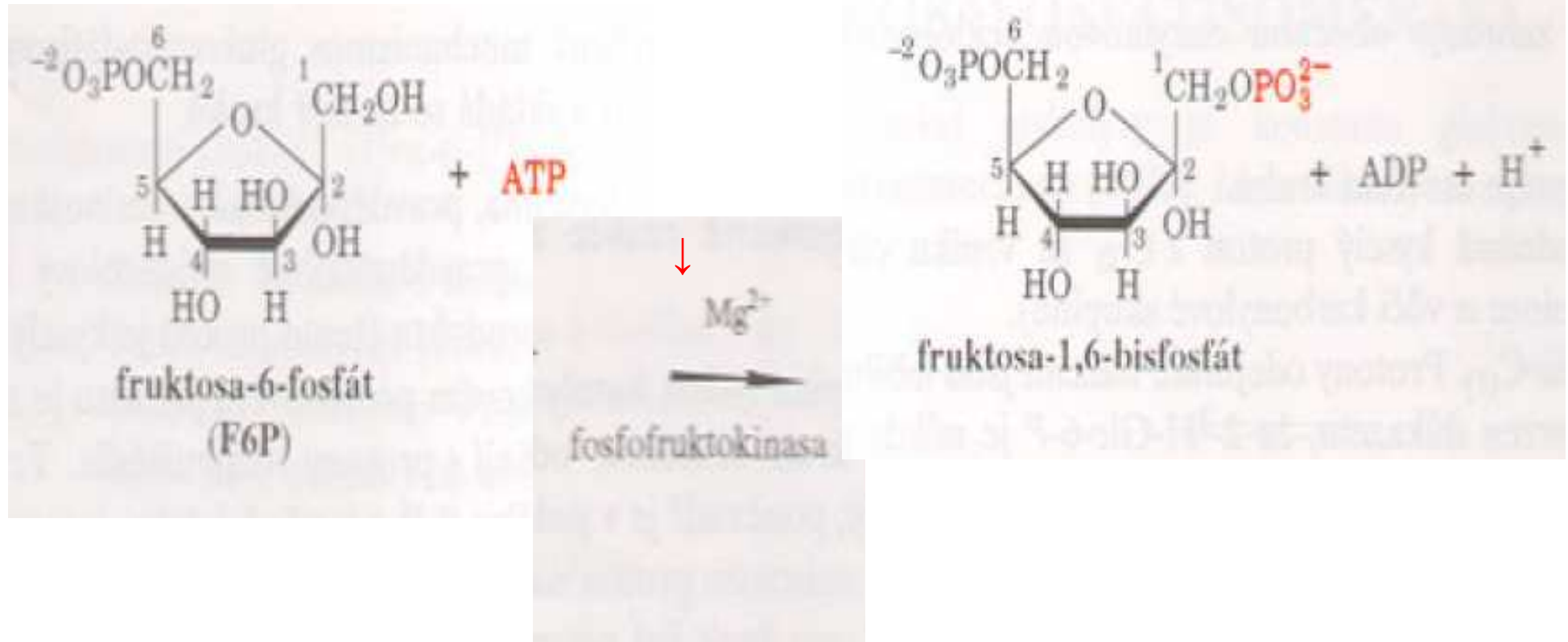
$6\text{CO}_2 + 6\text{H}_2\text{O}$

$2\text{CO}_2 + 2\text{ethanol}$

oxidační fosforylace

Fosfofruktokinasa

regulace snížením pH

GLYKOLÝZA

ATP +

glukosa

2ADP + 2P_i

2NAD⁺

fruktosa-1,6-bisfosfát

2ATP

2NADH

2 pyruvát

anaerobní mléčné kvašení

aerobní oxidace

anaerobní alkoholové kvašení

CITRÁTOVÝ CYKLUS

2NADH

2NADH

6 O₂

2NADH

2NAD⁺

2NAD⁺

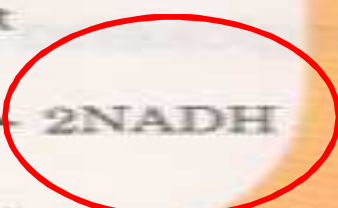
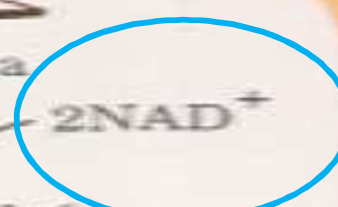
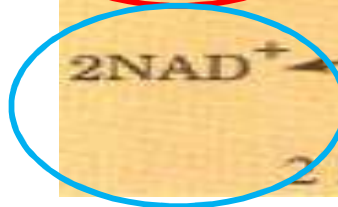
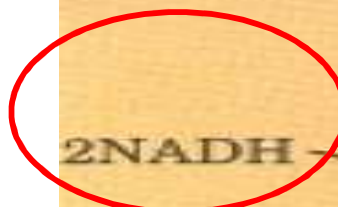
2NAD⁺

2 laktát

6CO₂ + 6H₂O

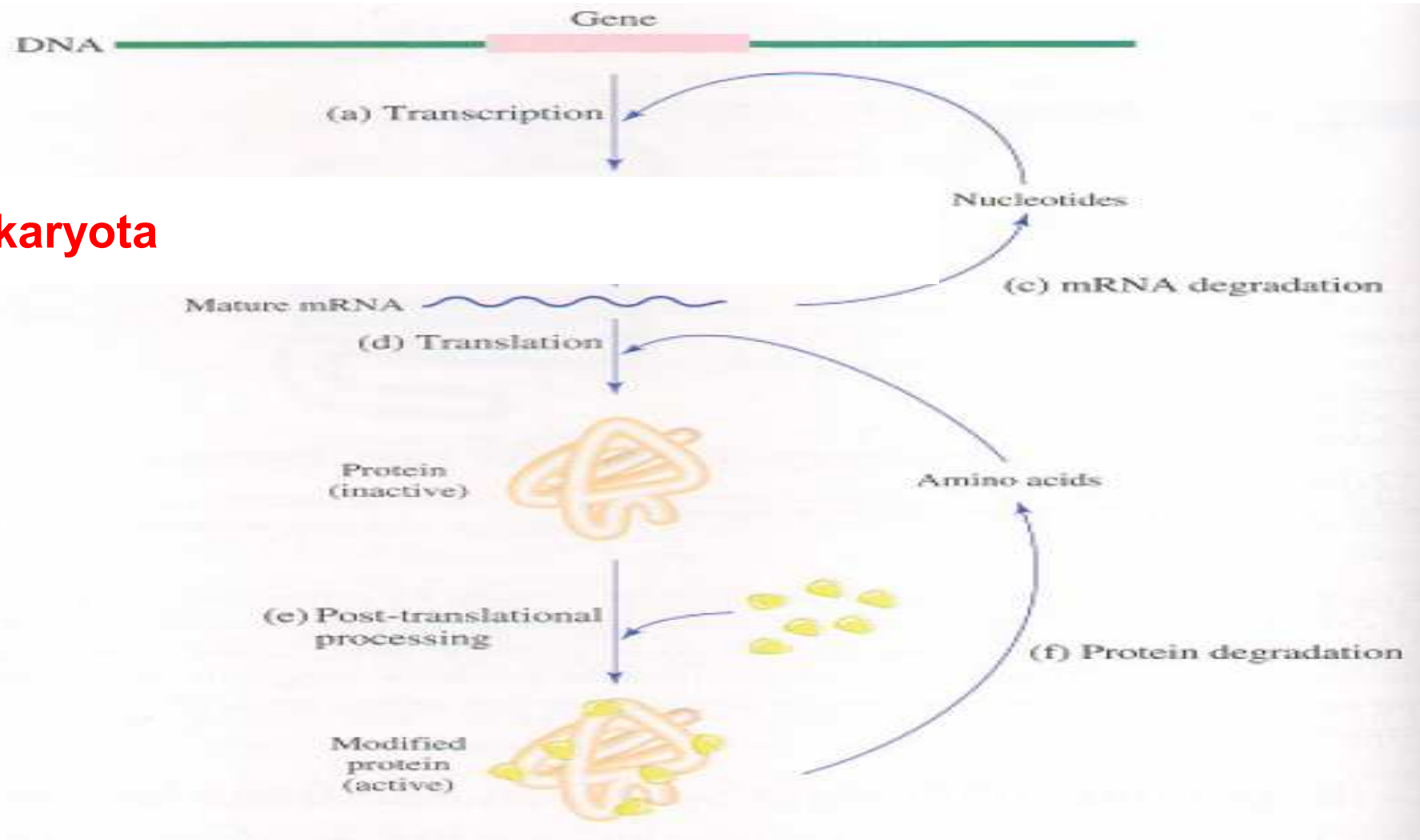
2CO₂ + 2 ethanol

↓ pH

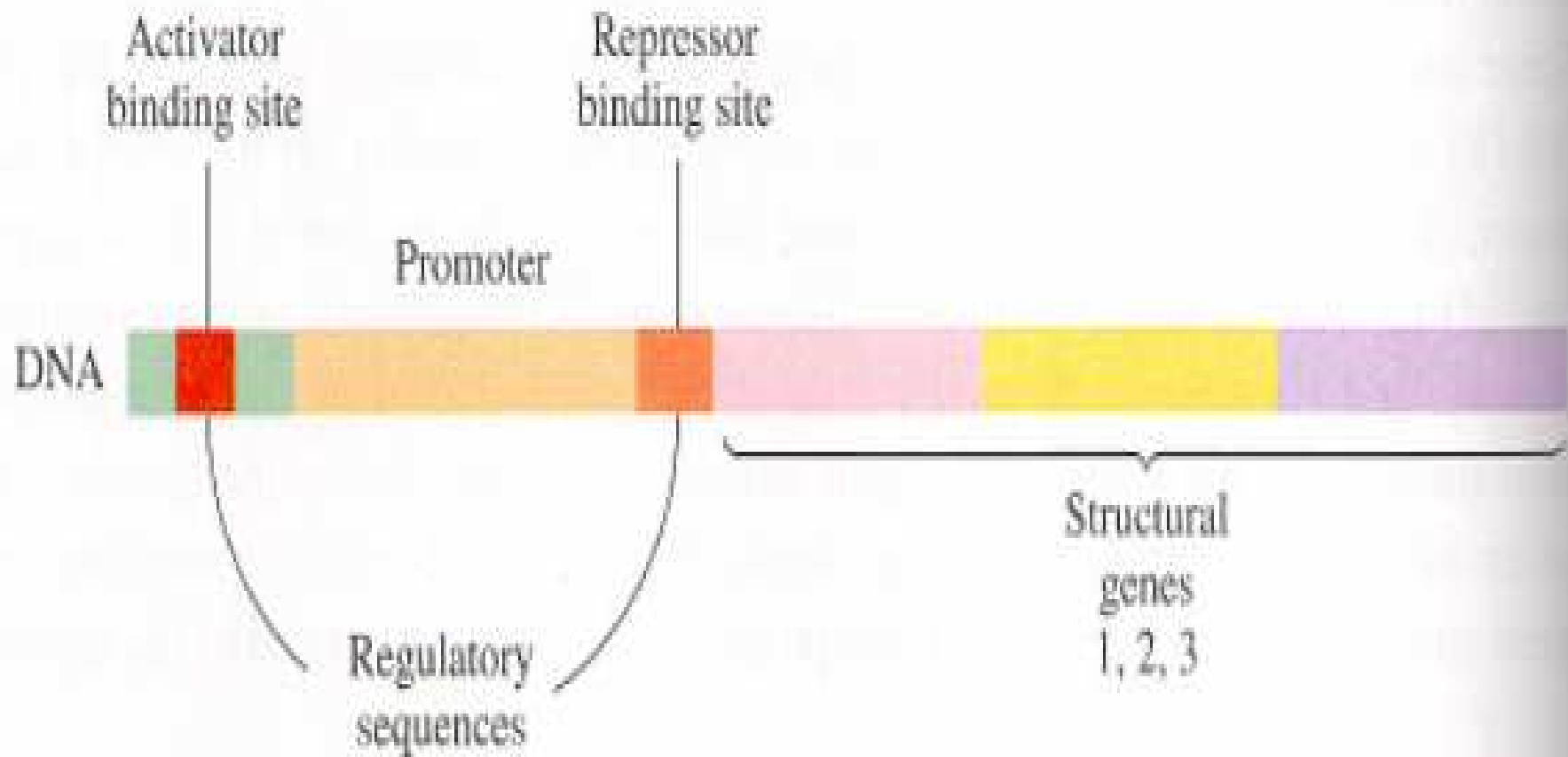

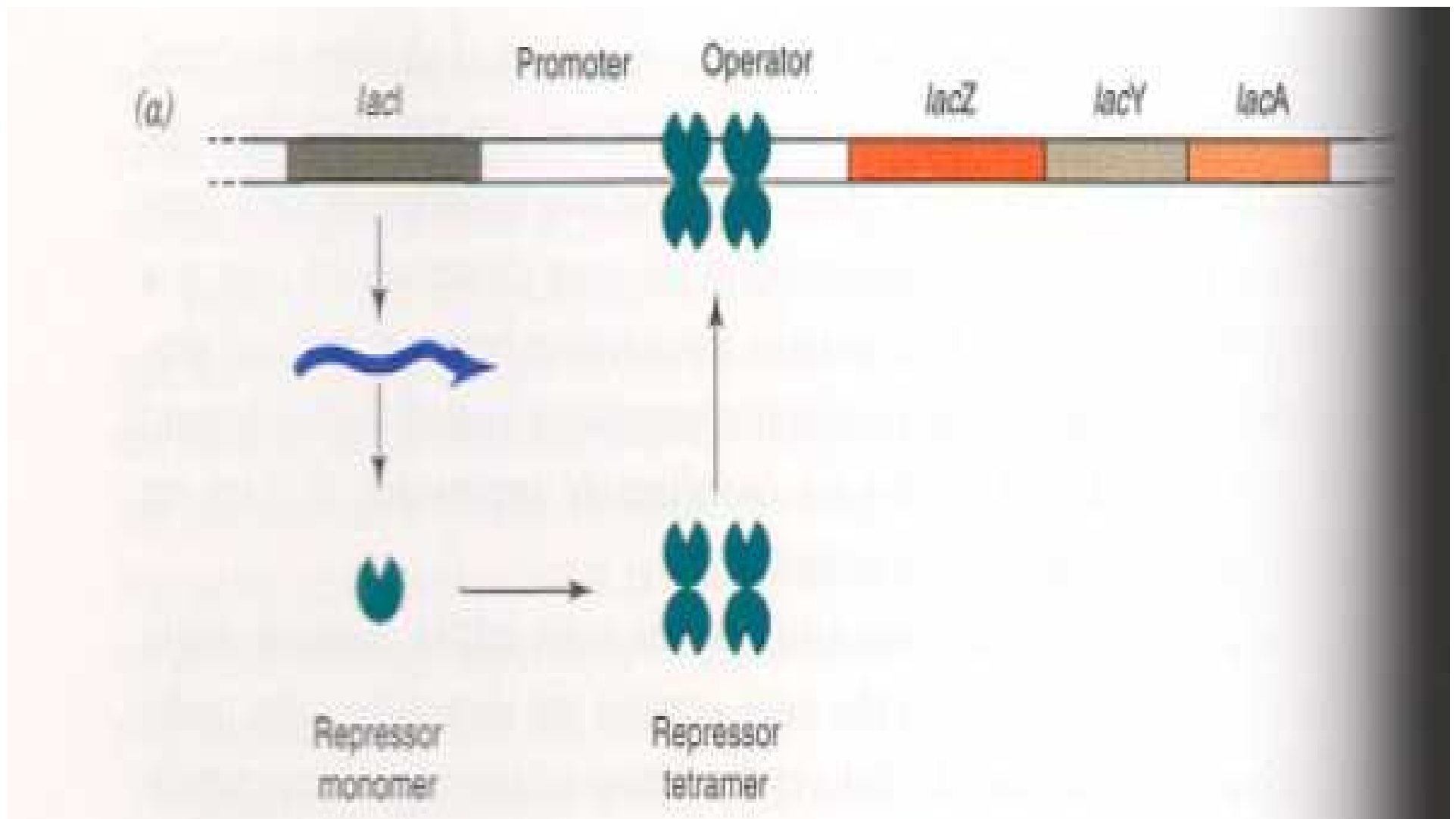
Regulace koncentrací enzymu

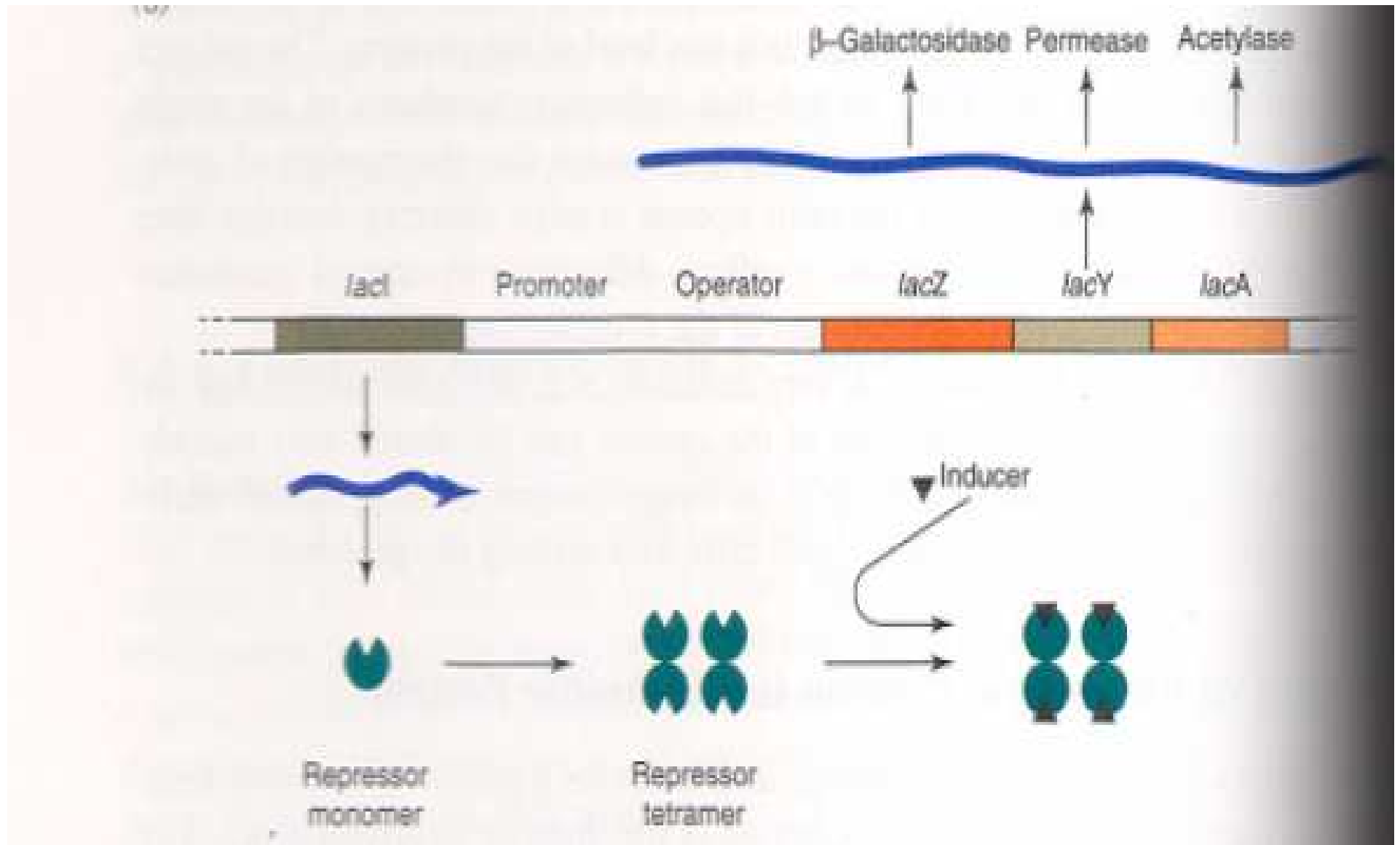
Prokaryota

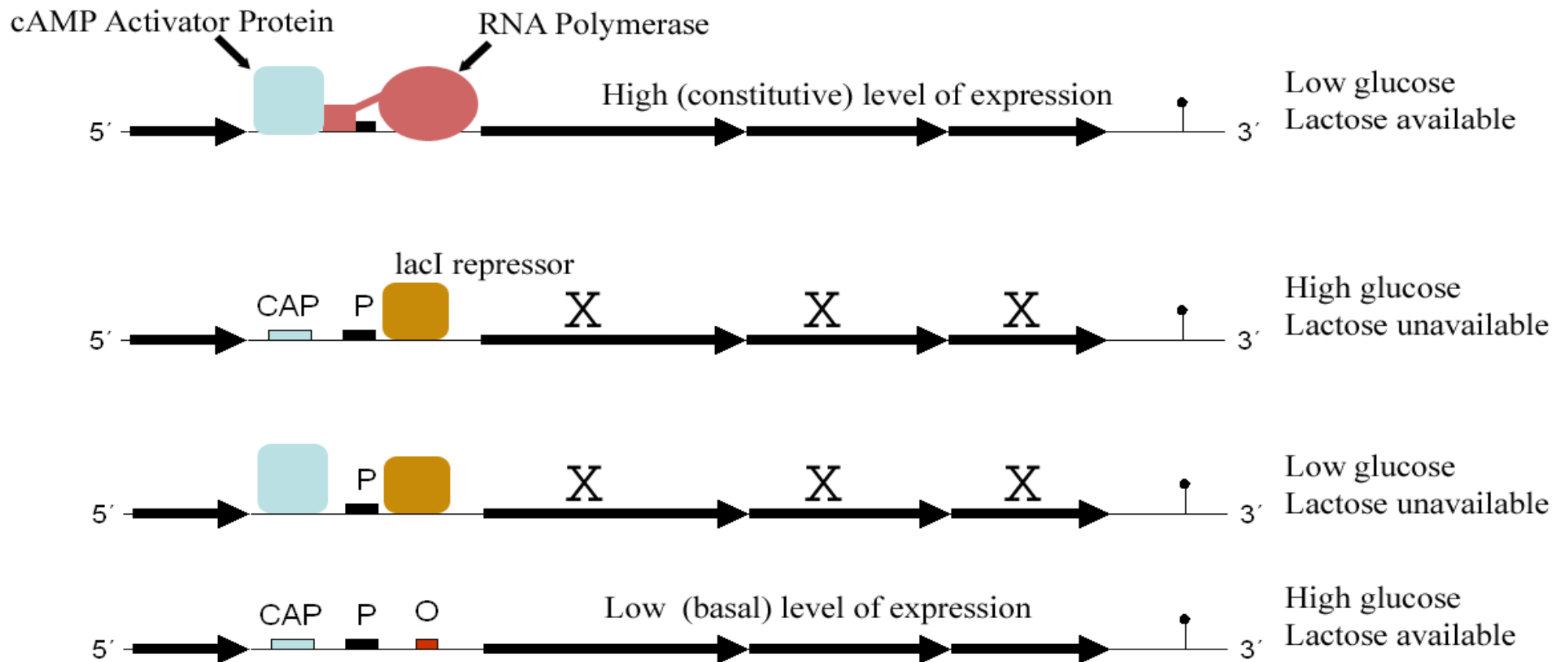
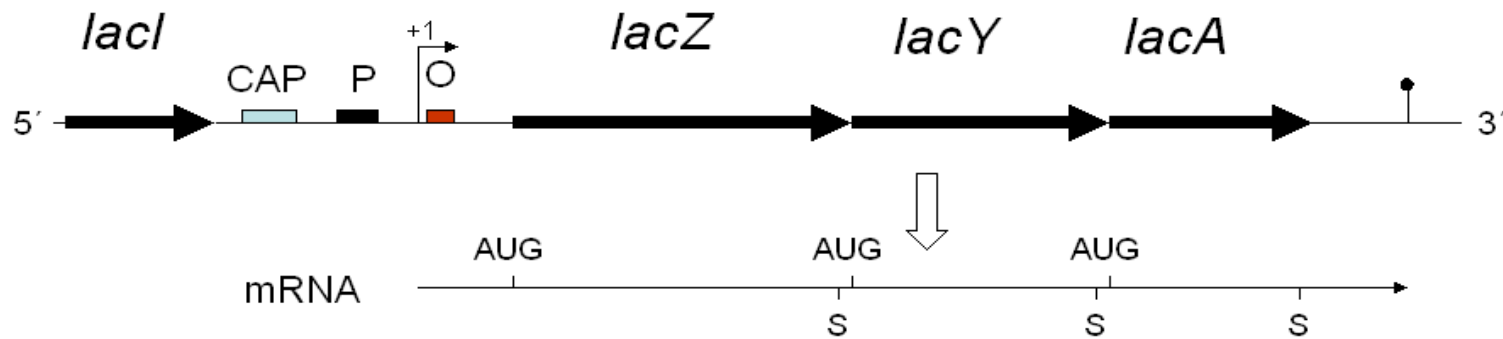
Operonový model

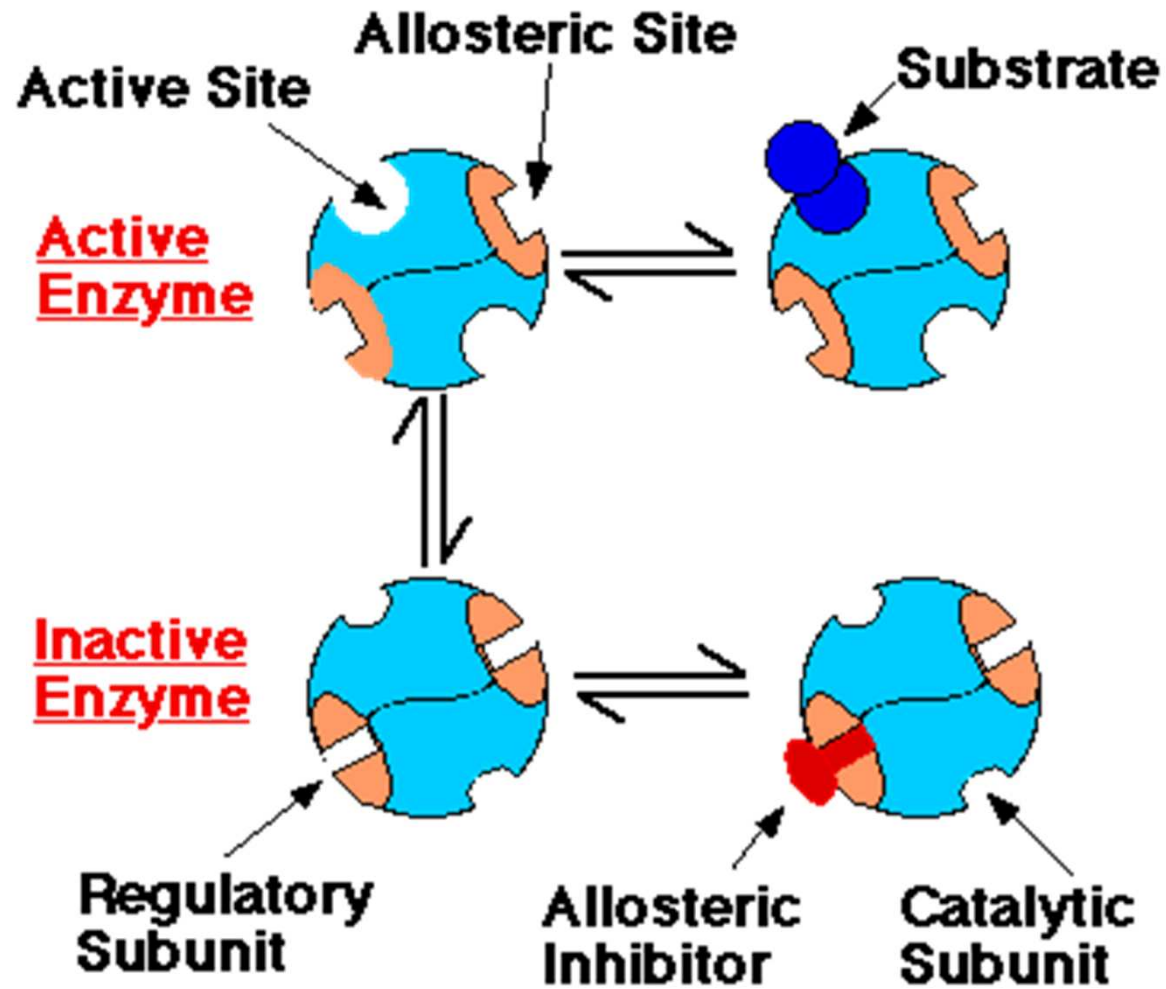

The *lac* Operon and its Control Elements

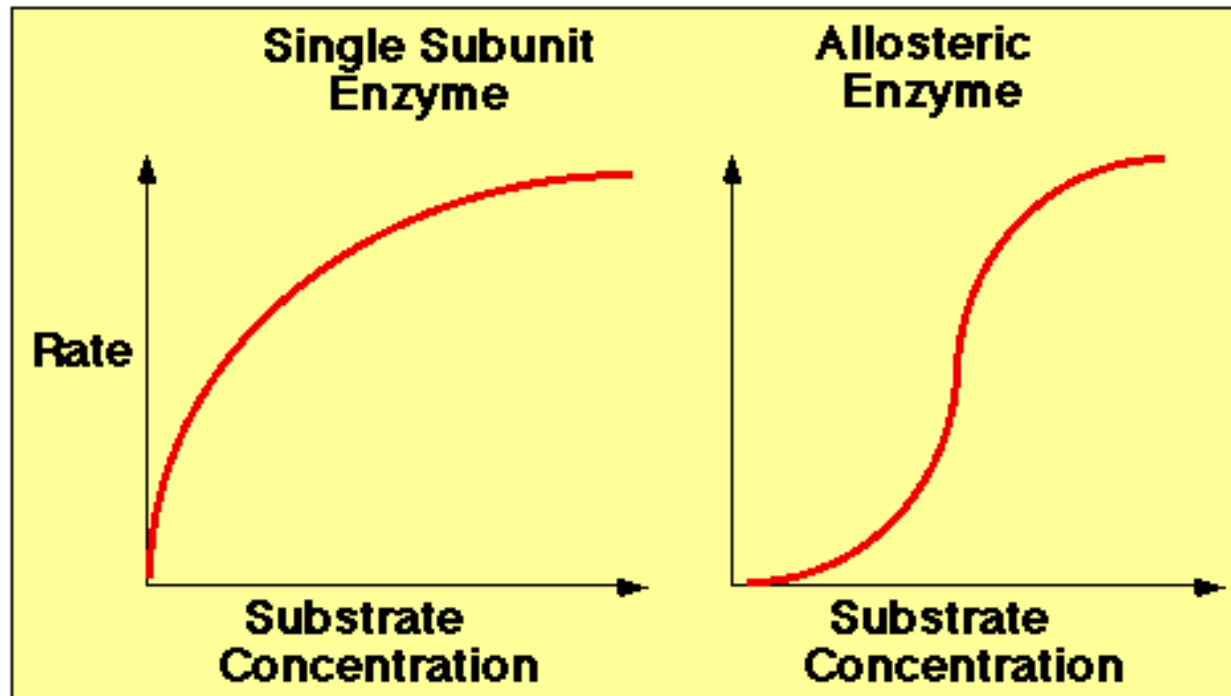

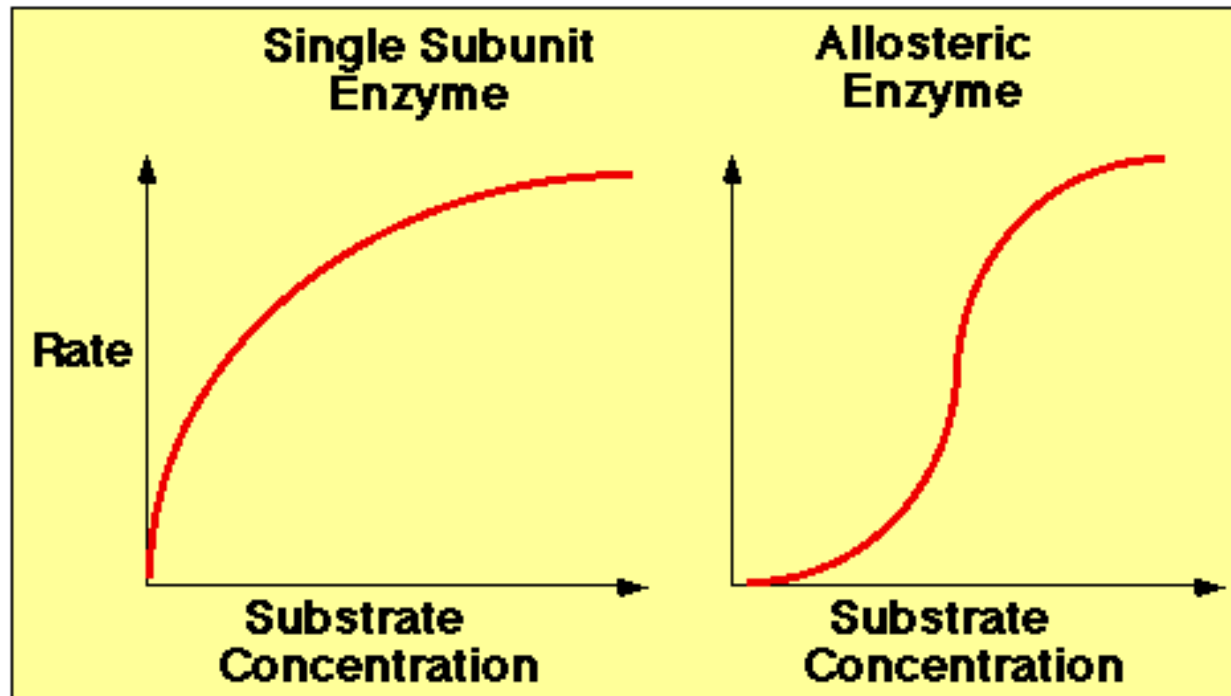
Allosterie

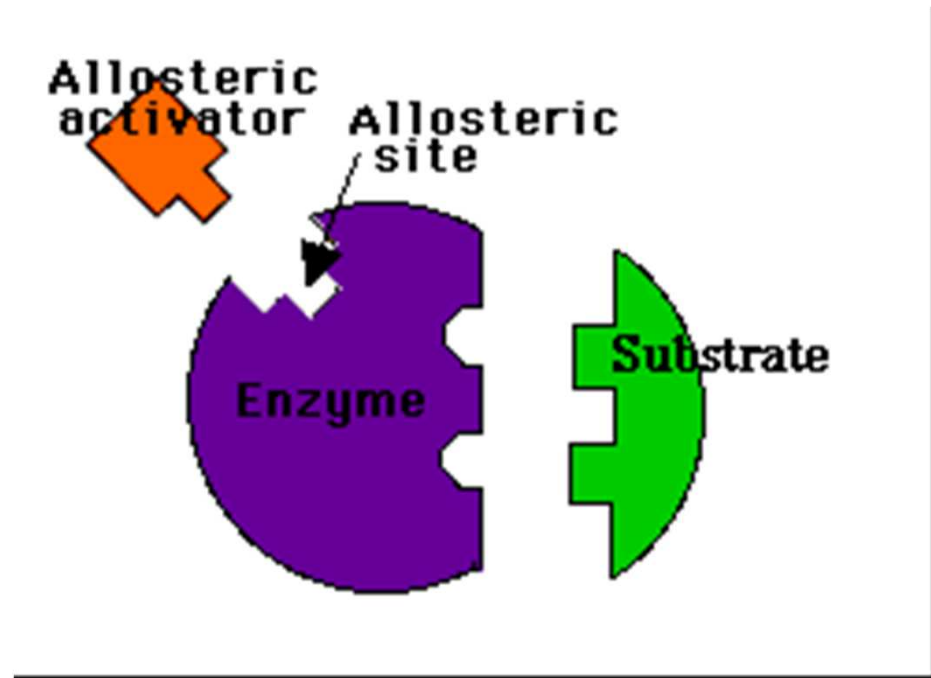
Allosterie

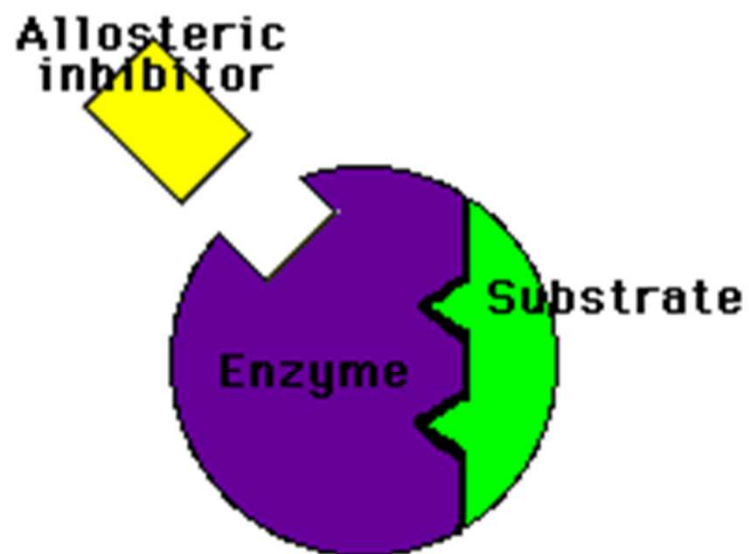
Allosterie

Allosterický aktivátor

Allosterický inhibitor

Symetrický model

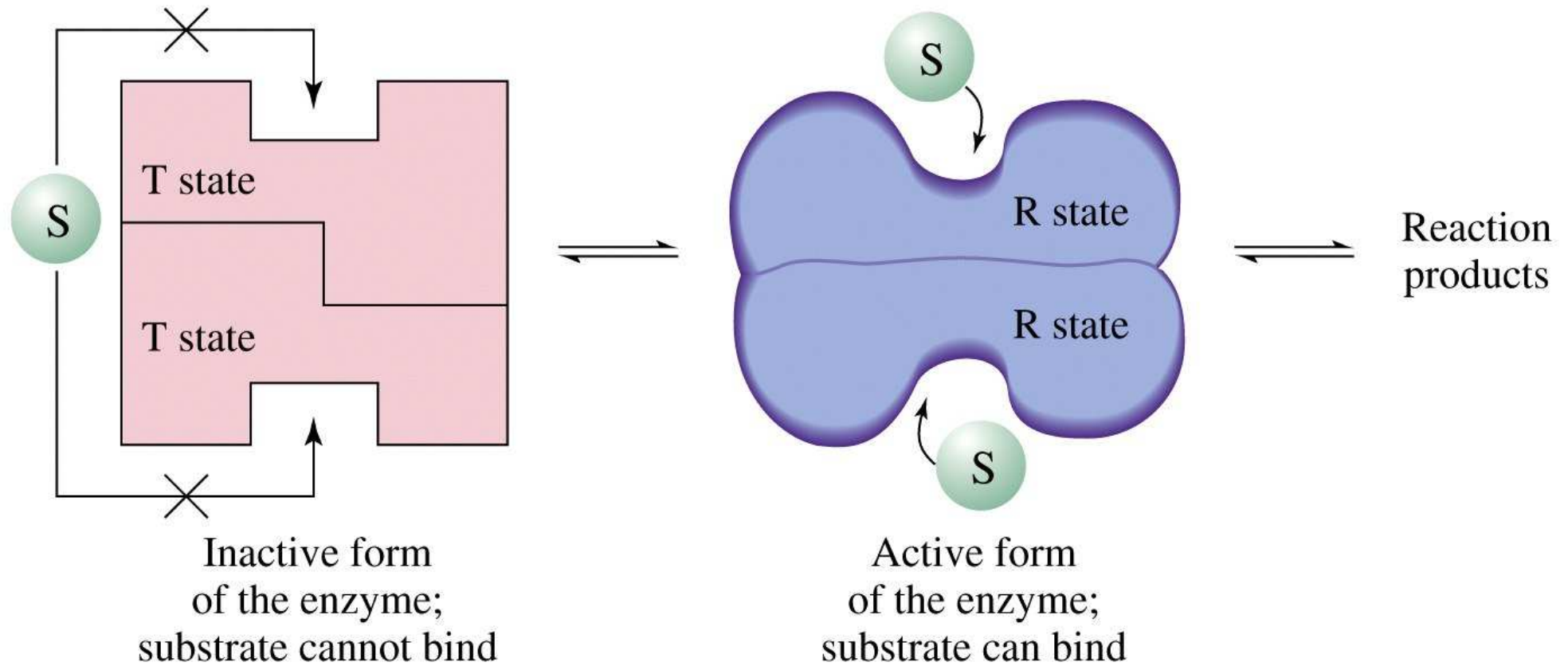

Figure 6-5 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

Sekvenční model

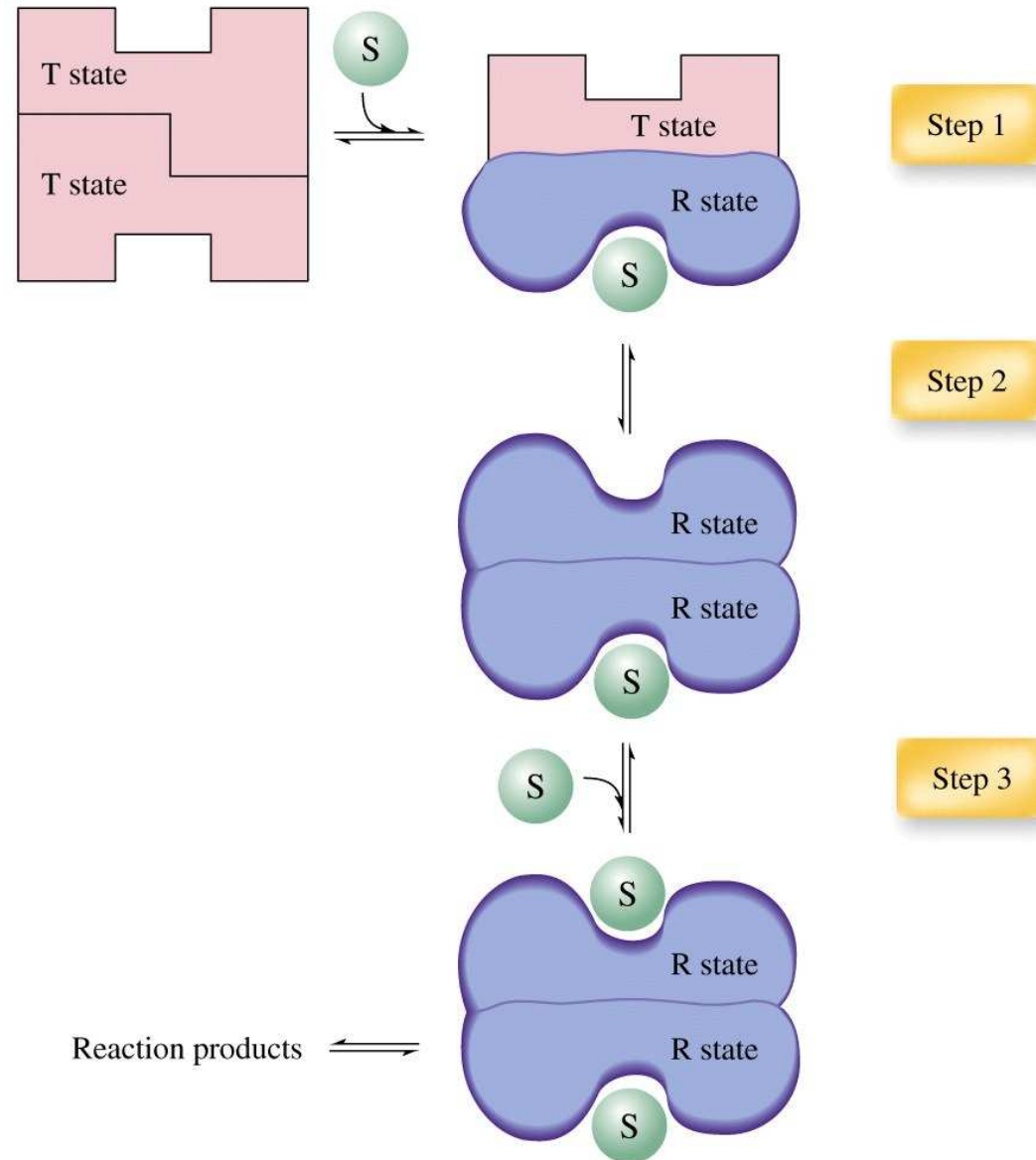
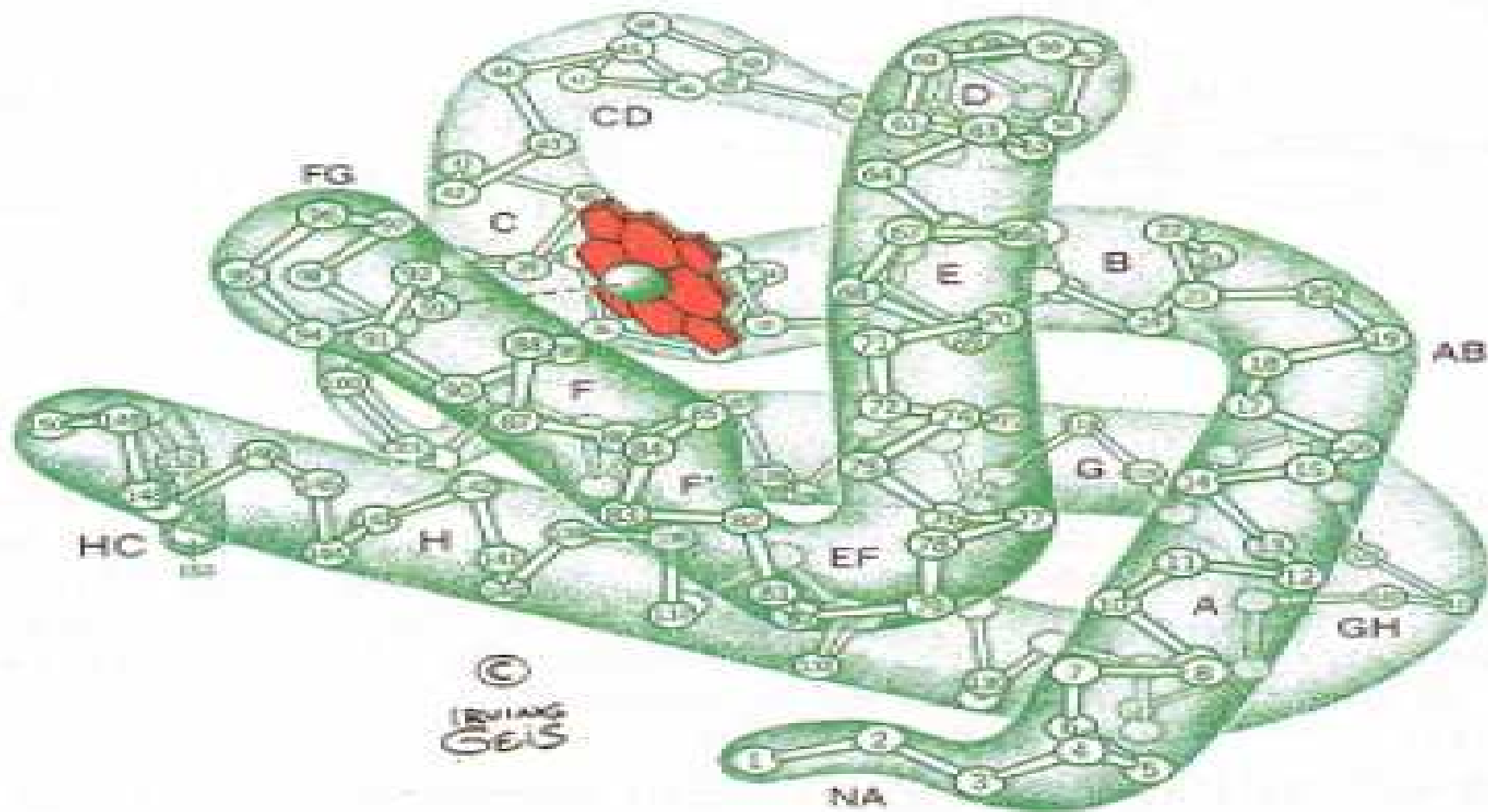

Figure 6-6 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

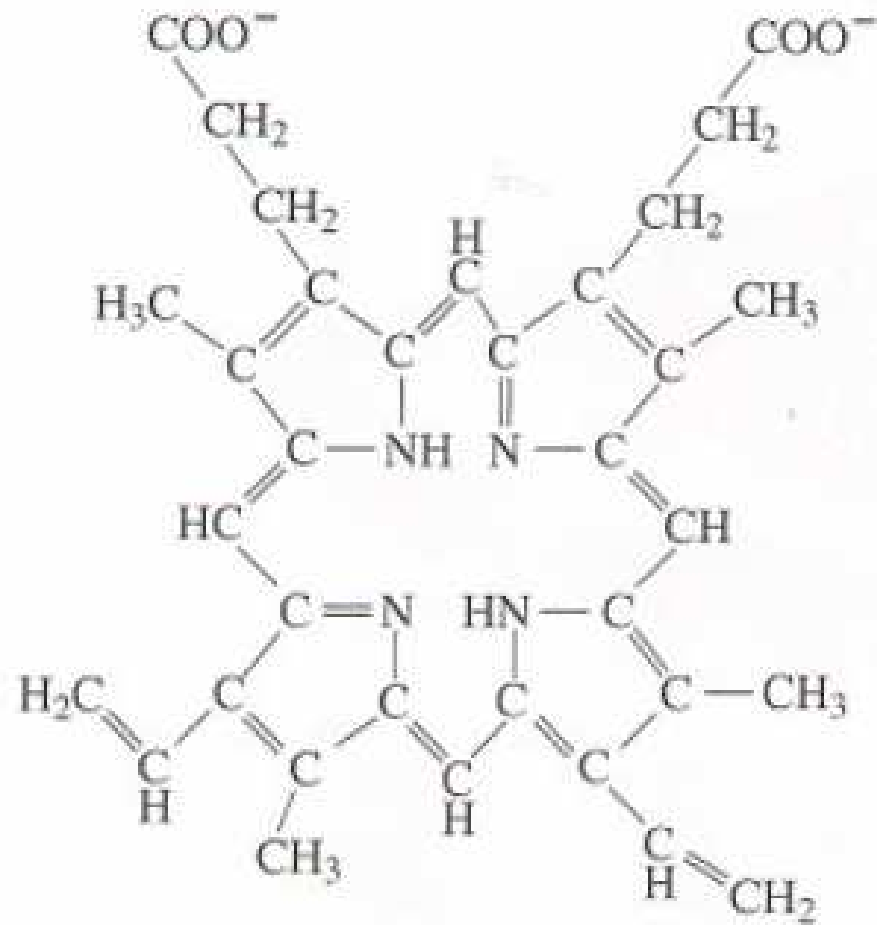

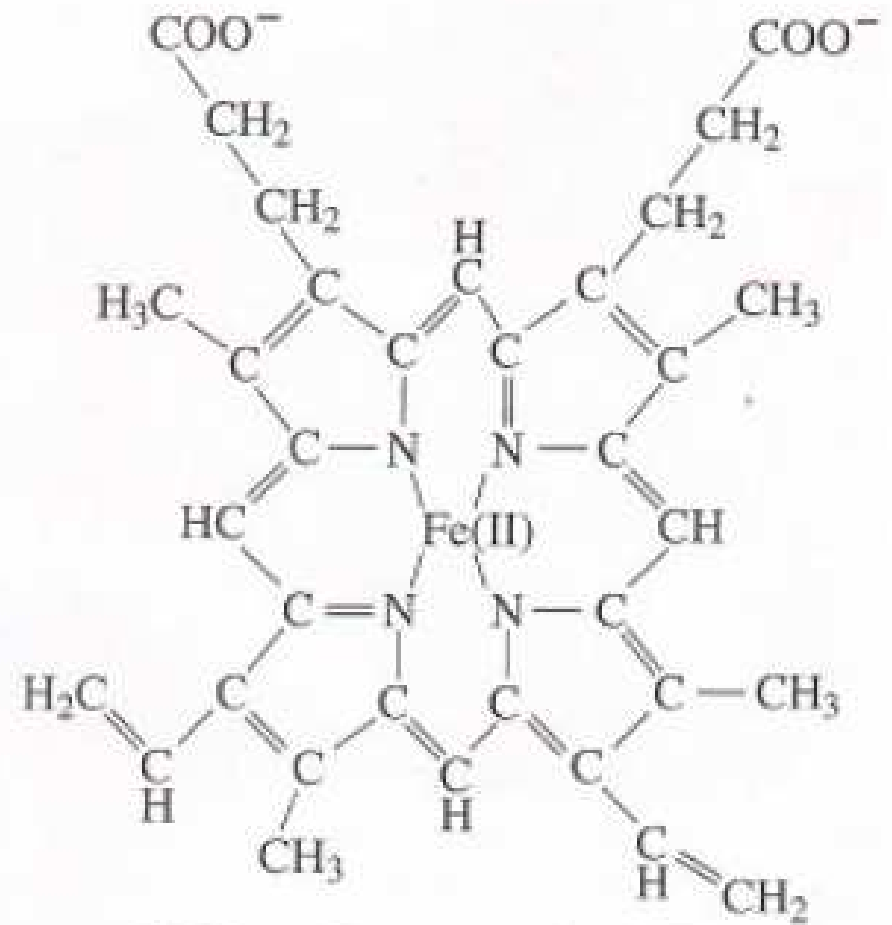
Myoglobin

Hem

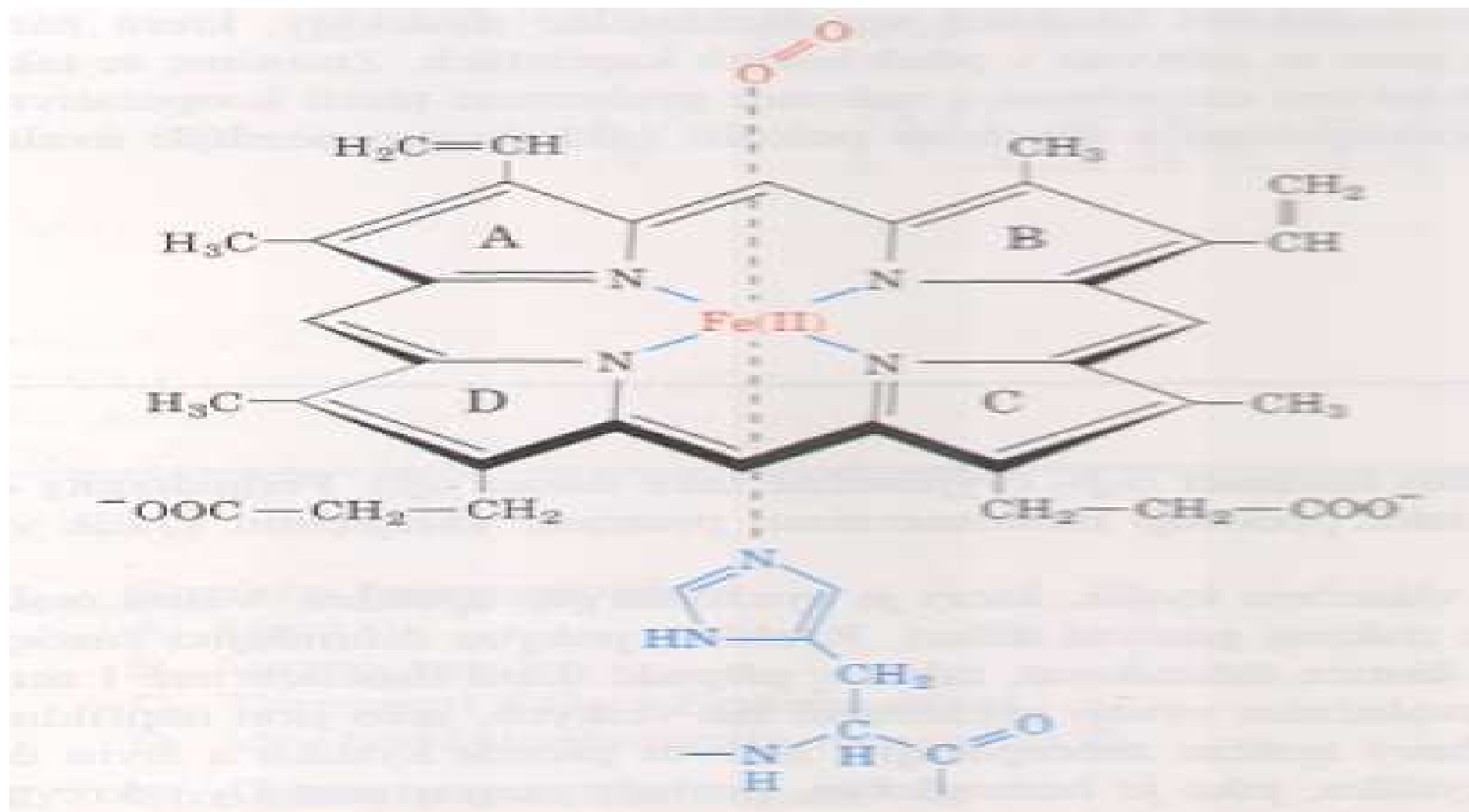

(a) Protoporphyrin IX

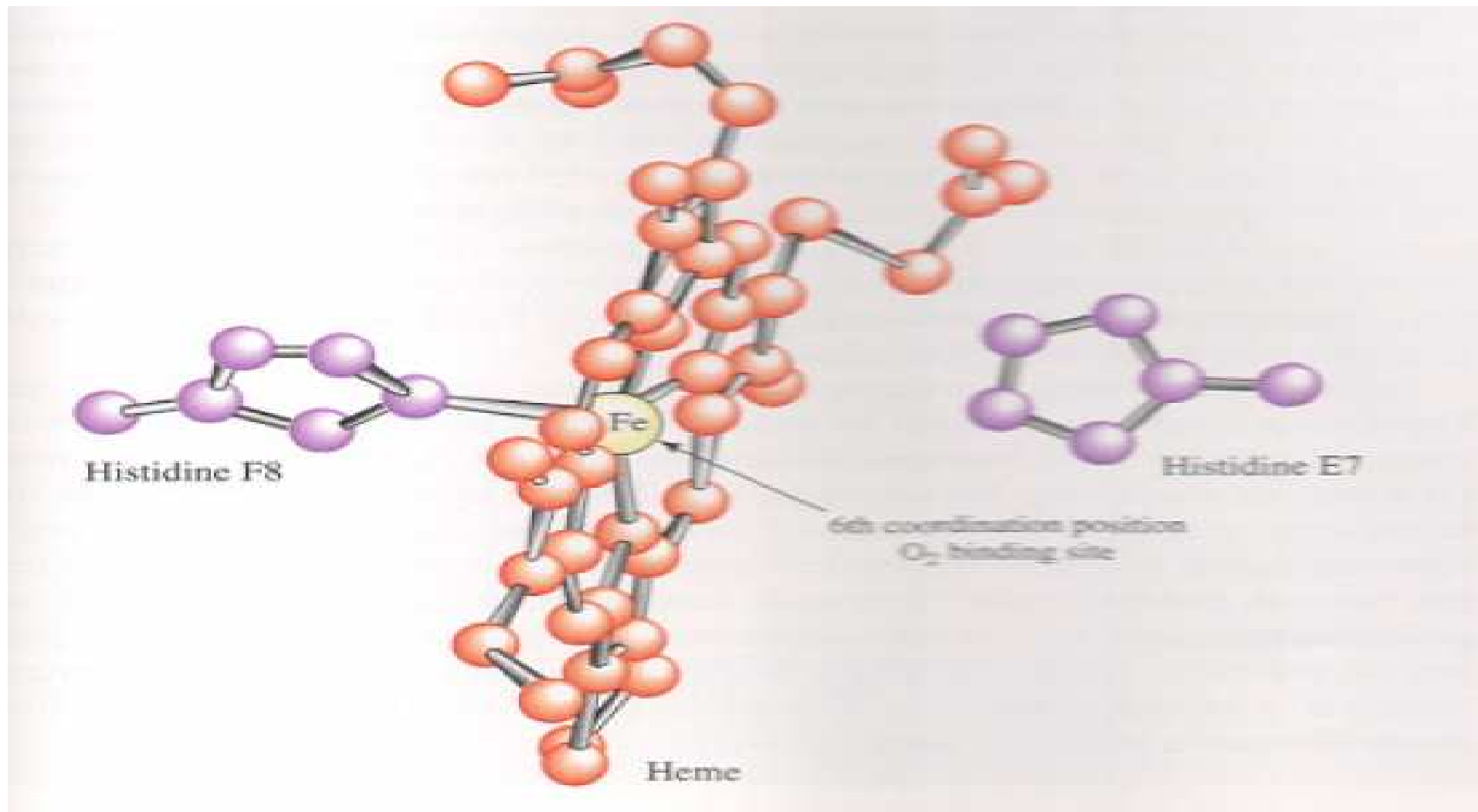

(b) Heme (Fe-protoporphyrin IX)

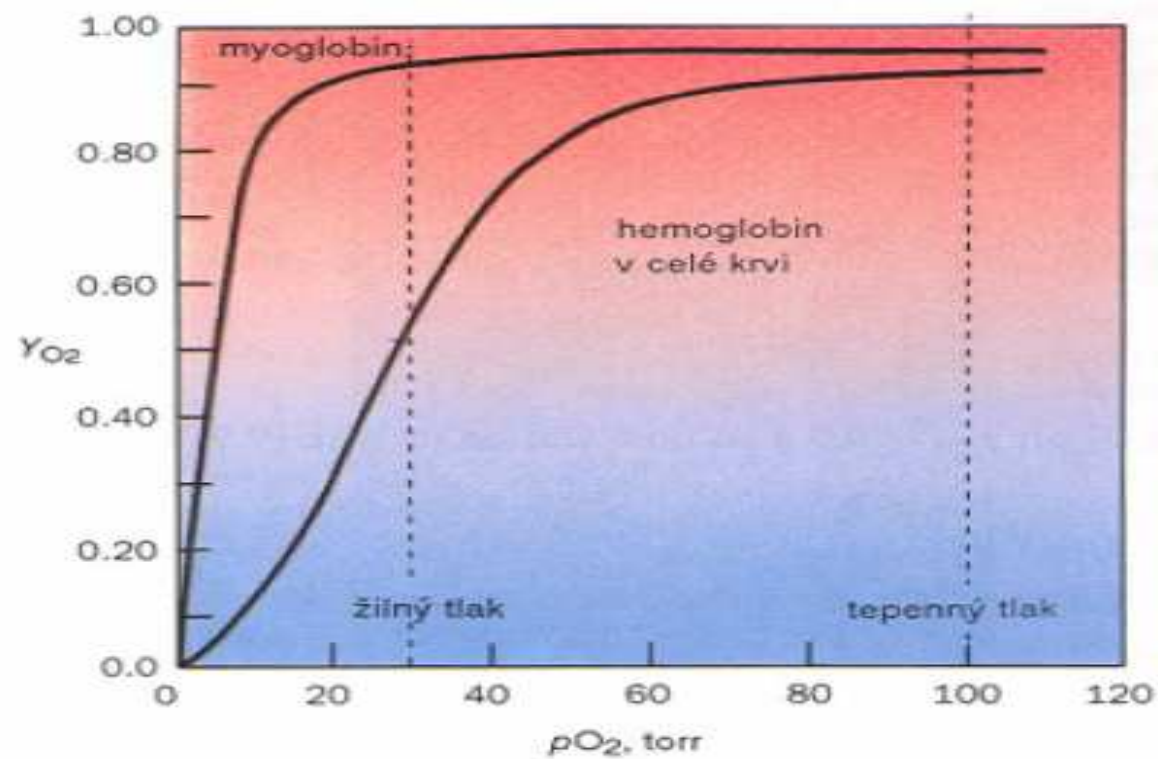
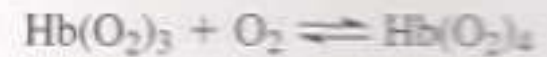
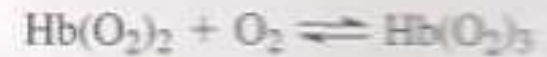
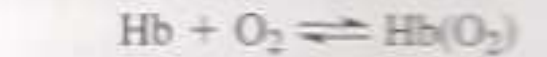
Vazba O₂ na Hb

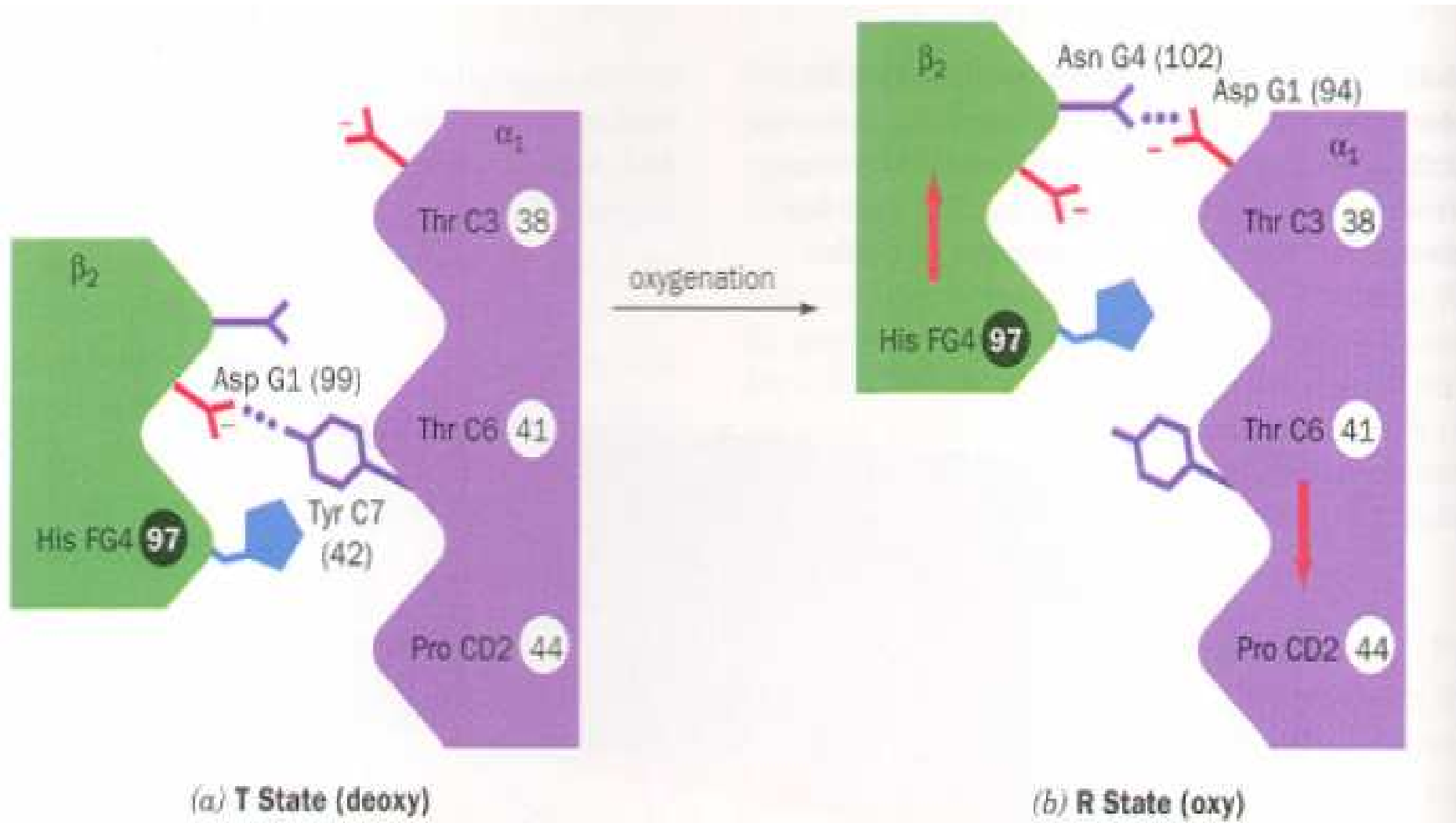
Vazba O_2 na Hb

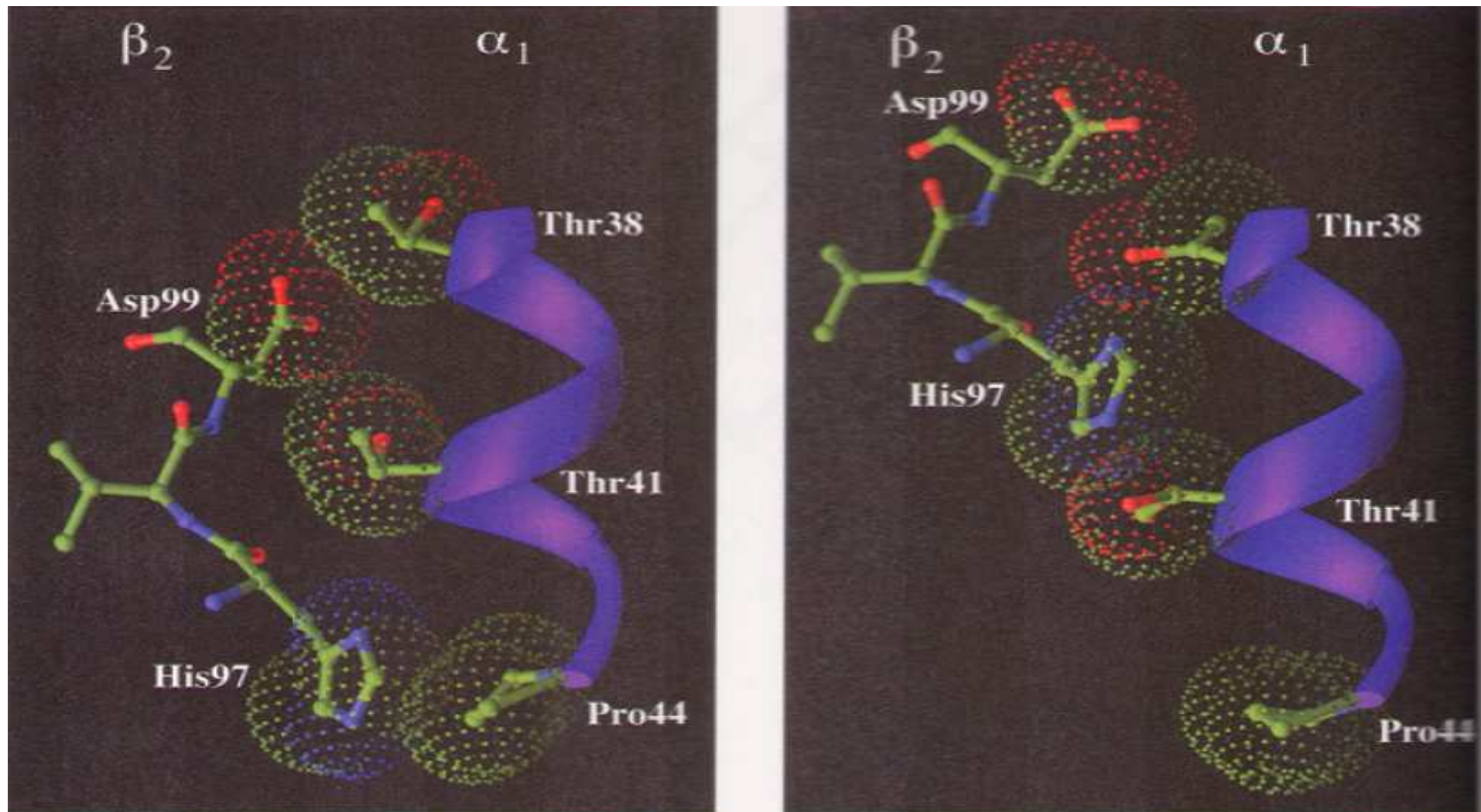
Hb versus Mb

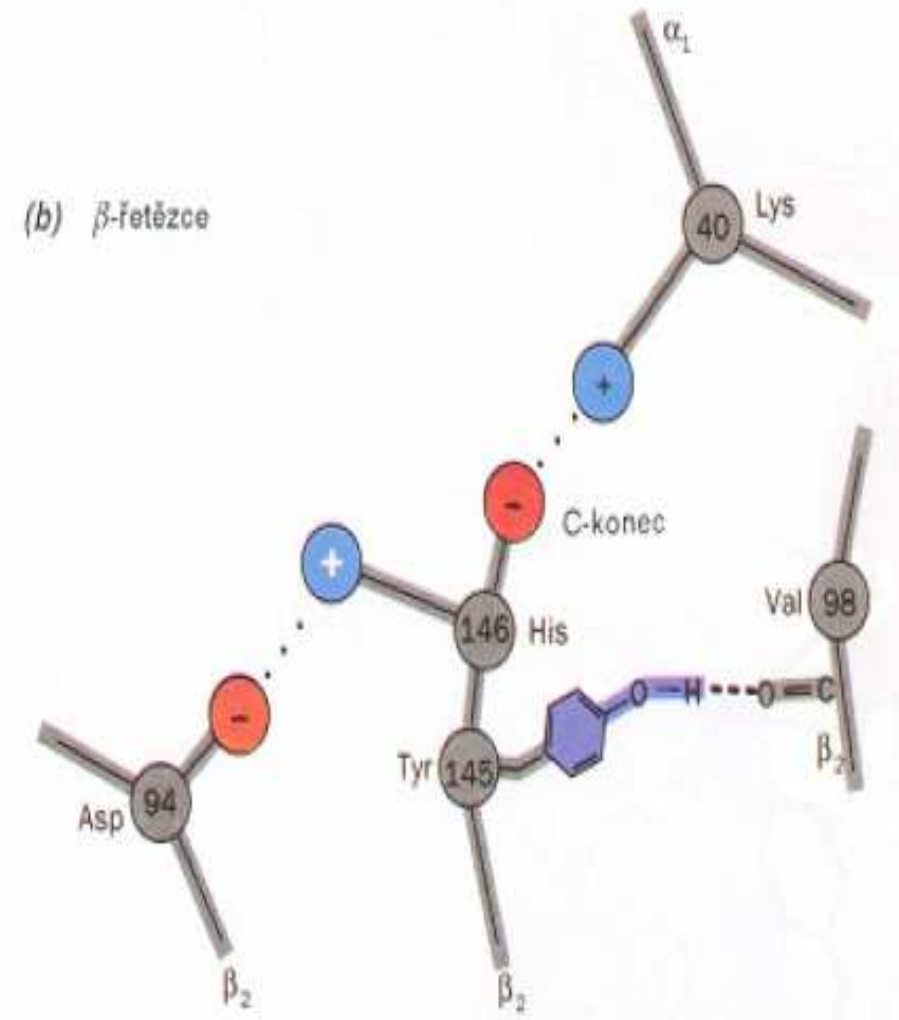
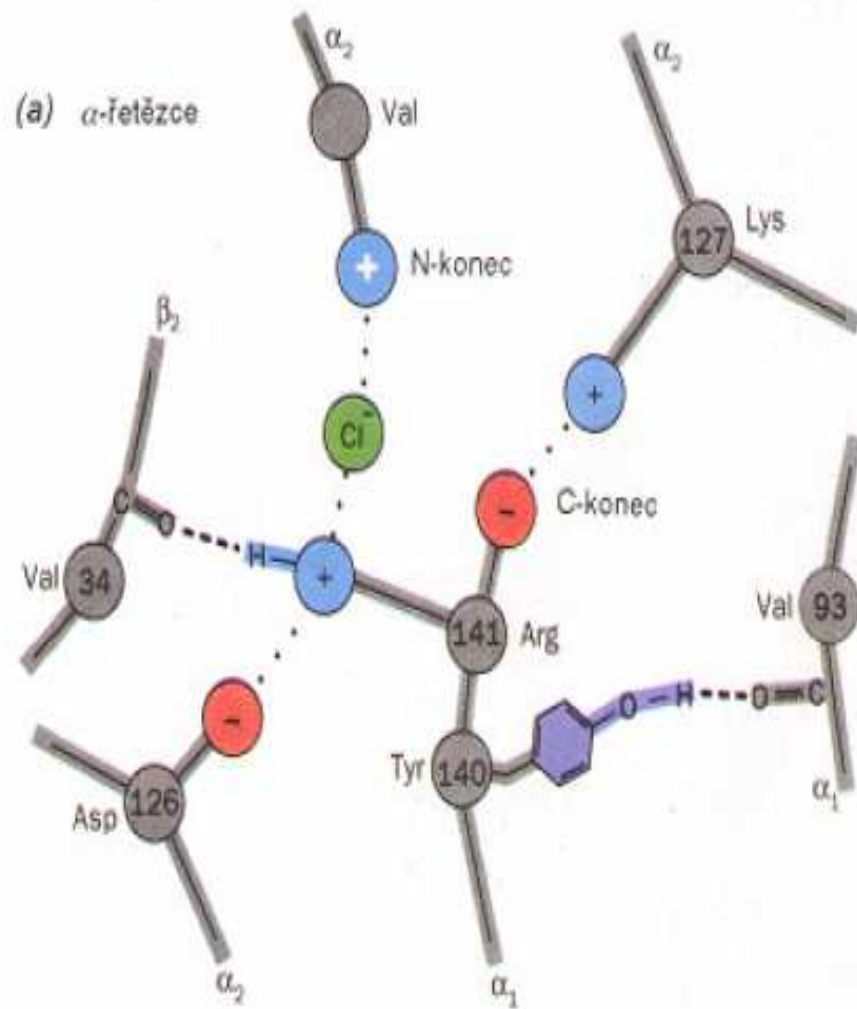
Solné můstky

Solné můstky

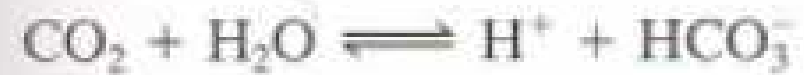

Solné můstky

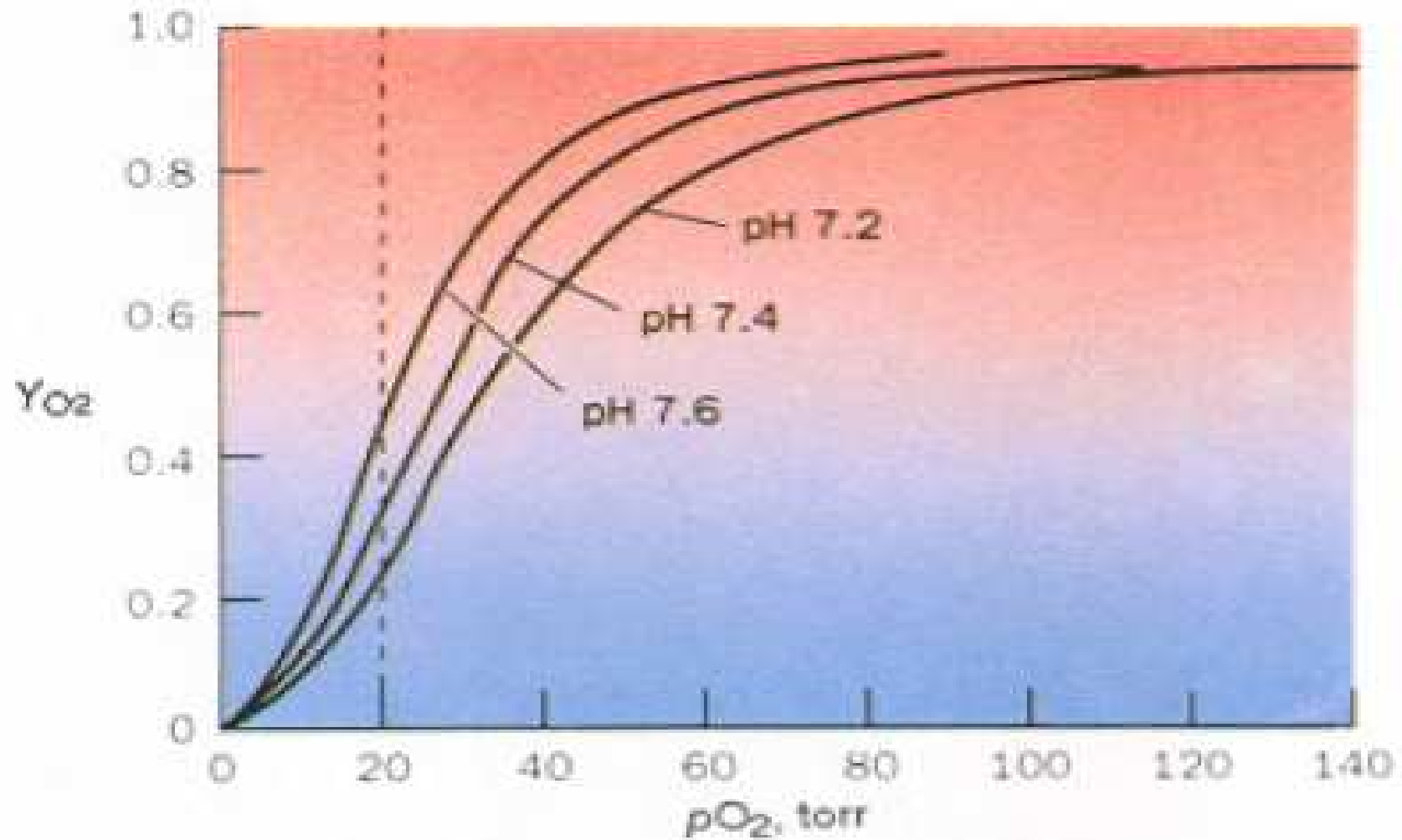

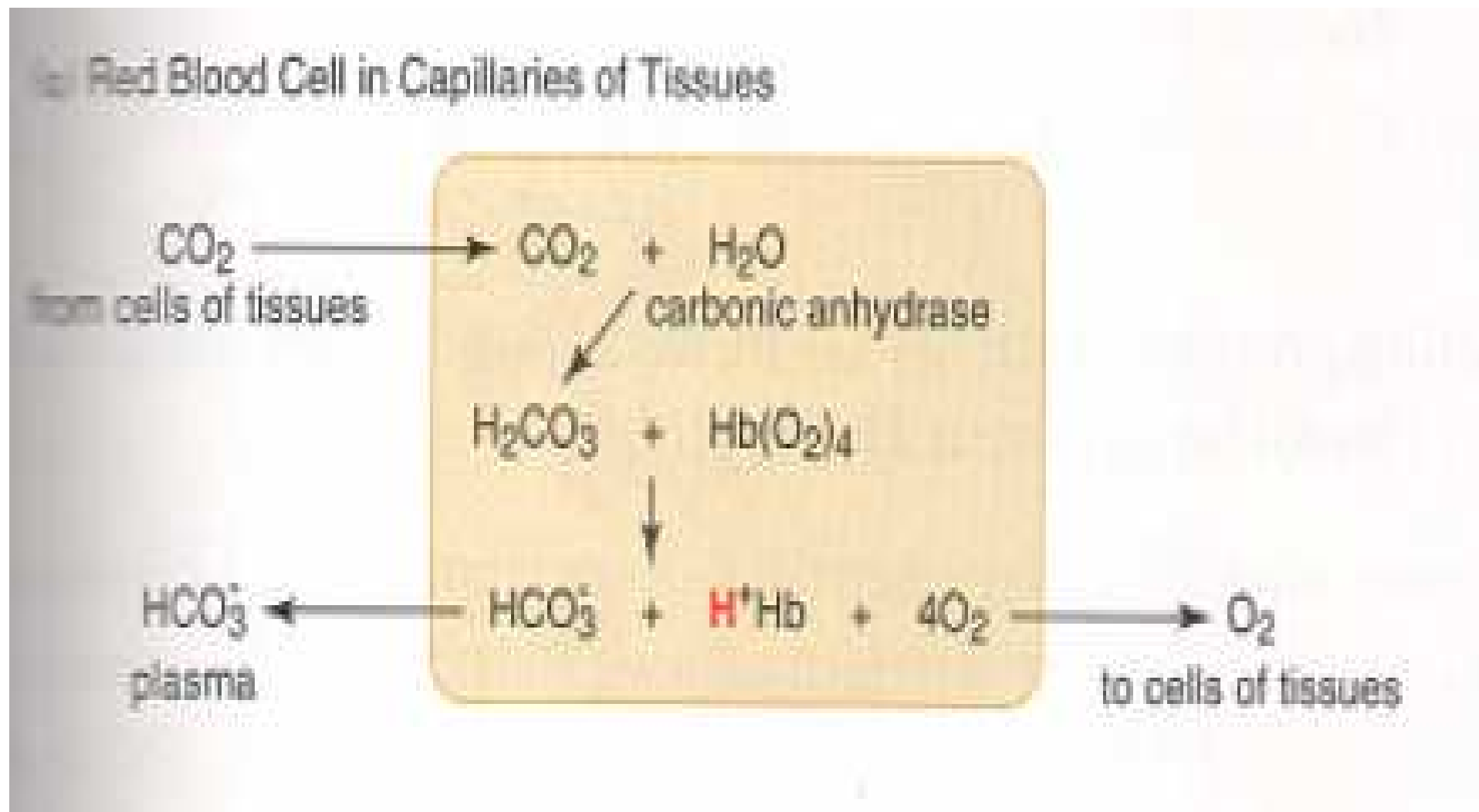
Bohrův efekt – vliv H^+ a CO_2

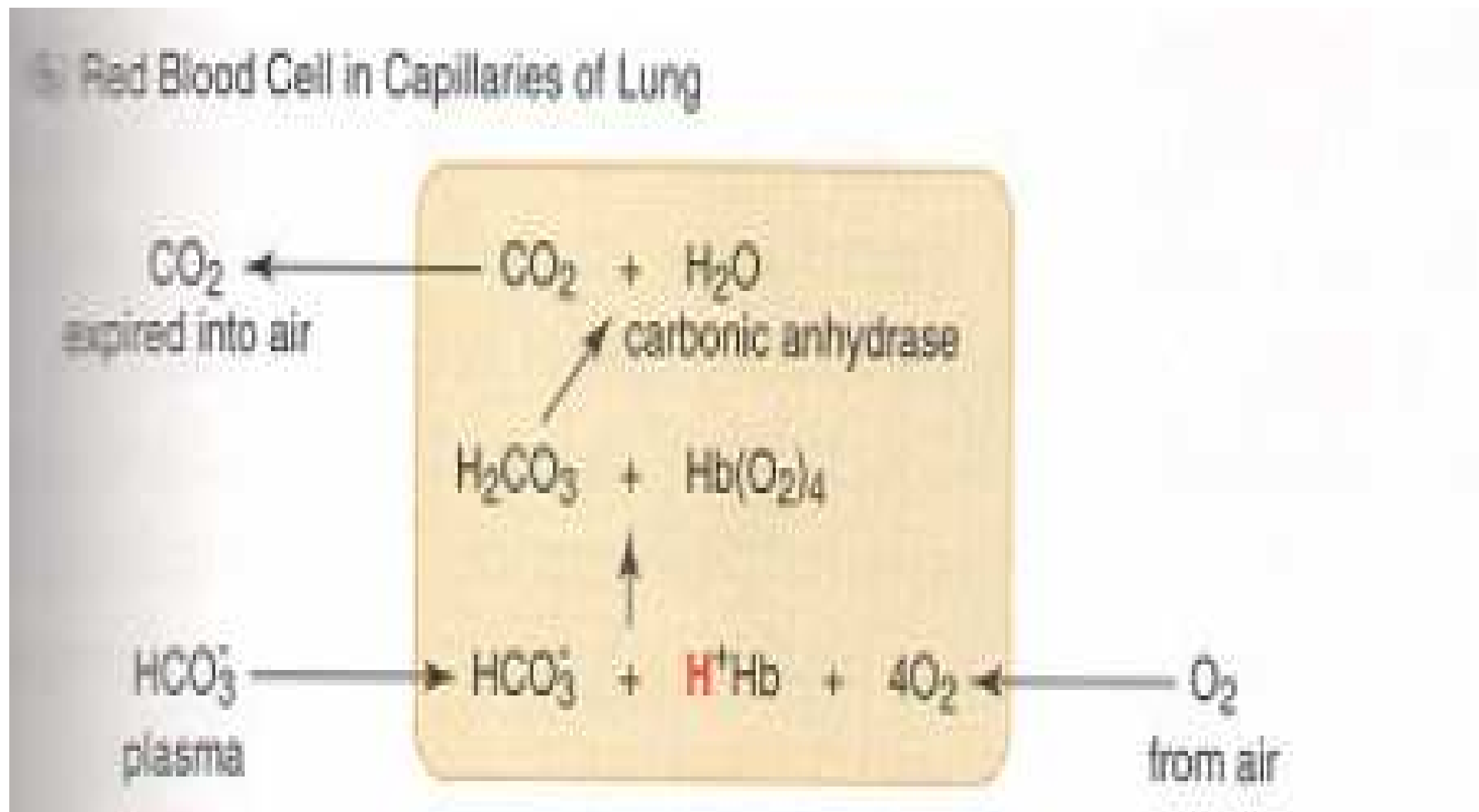
Bohrův efekt – vliv H^+ a CO_2

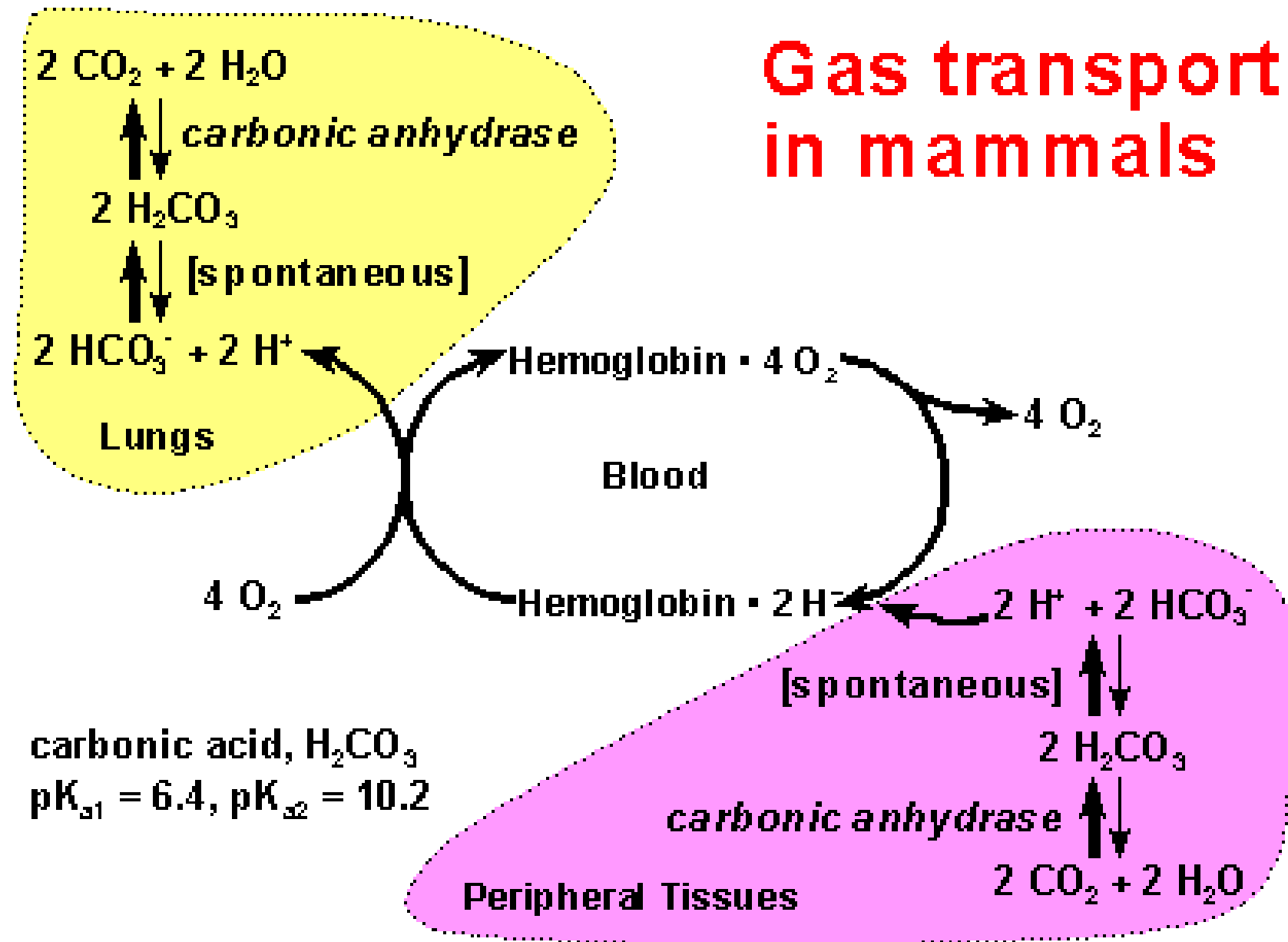
Bohrův efekt – vliv H^+ a CO_2

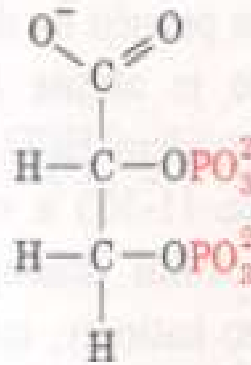
Bohrův efekt – vliv H^+ a CO_2

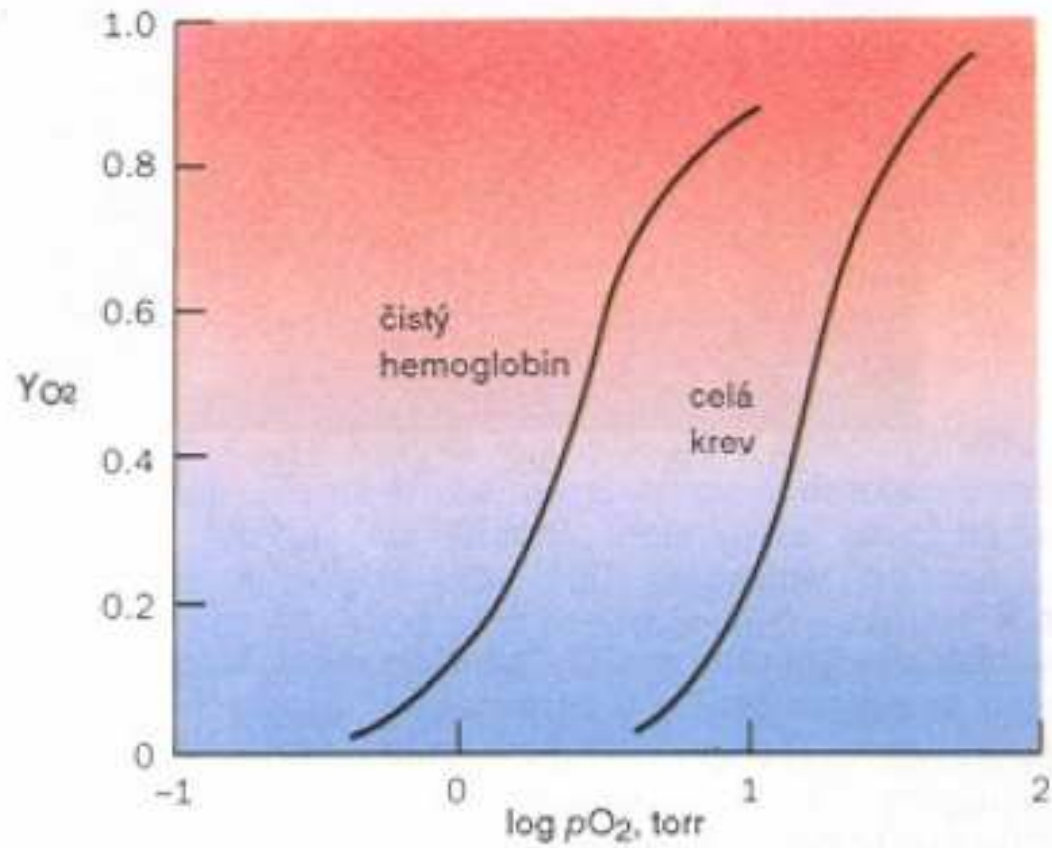
Gas transport in mammals

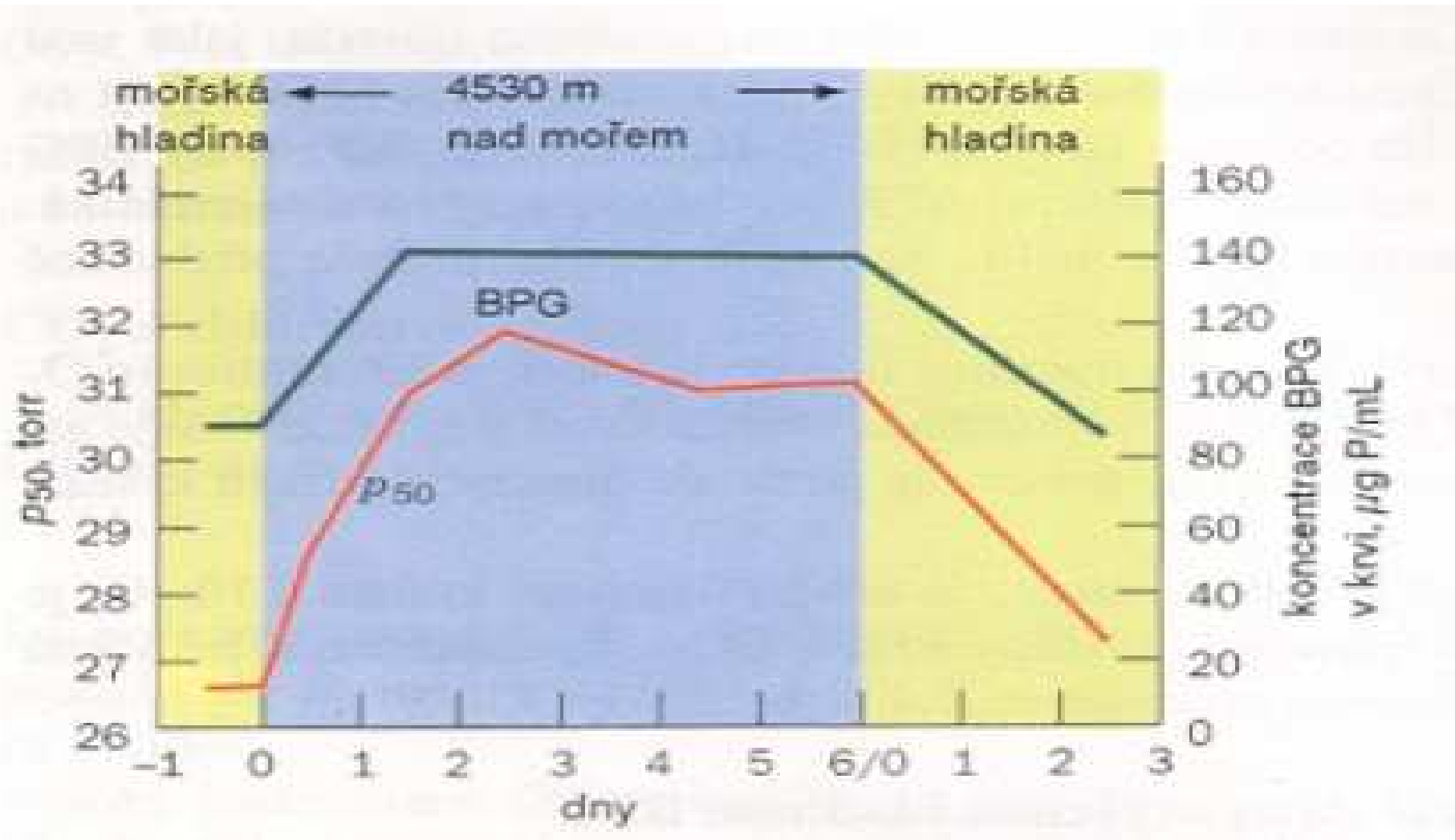
Vliv BPG

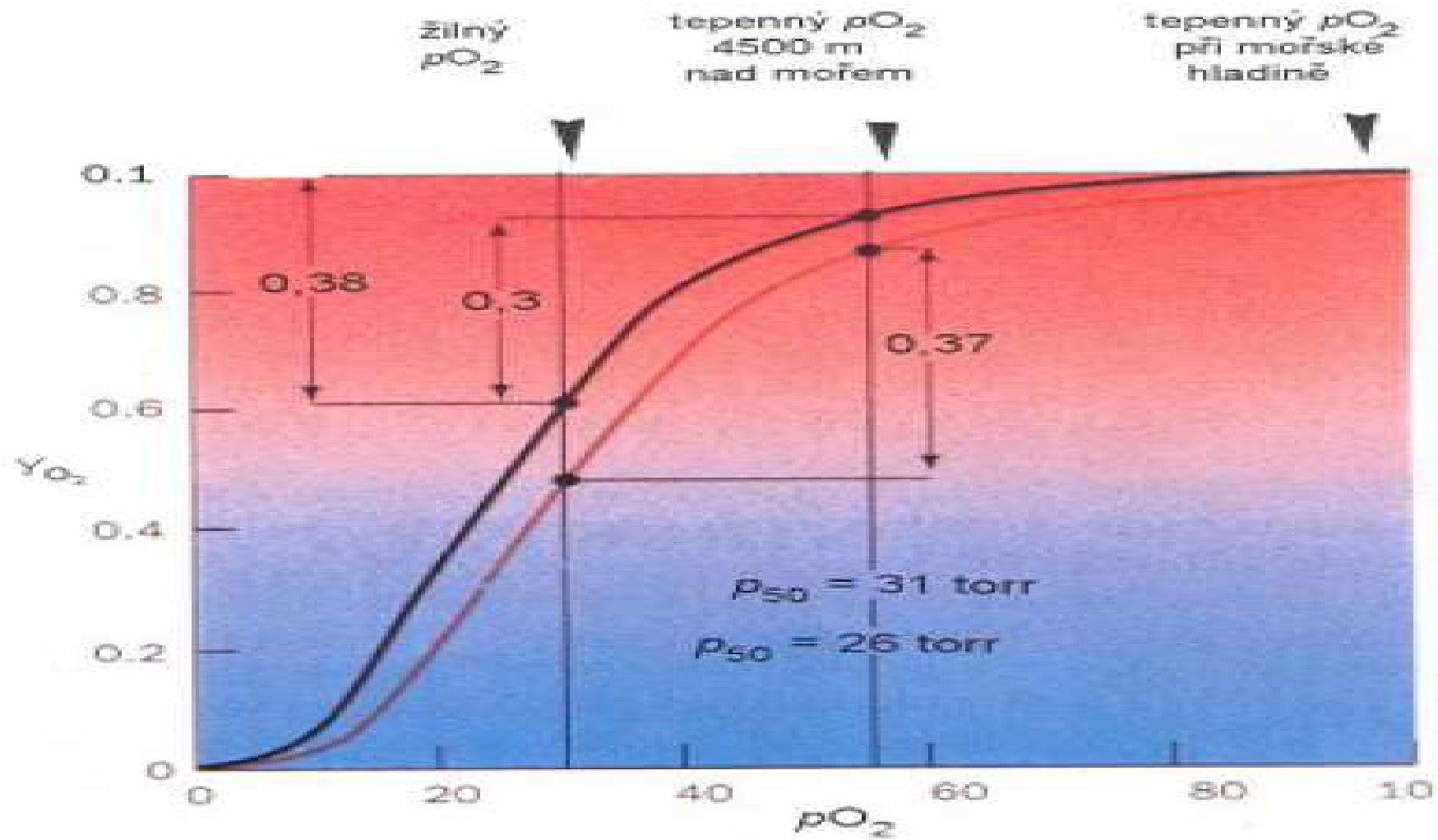
D-2,3-bisfosfoglycerát (2,3-P₂-G)

Vliv BPG a nadmořská výška

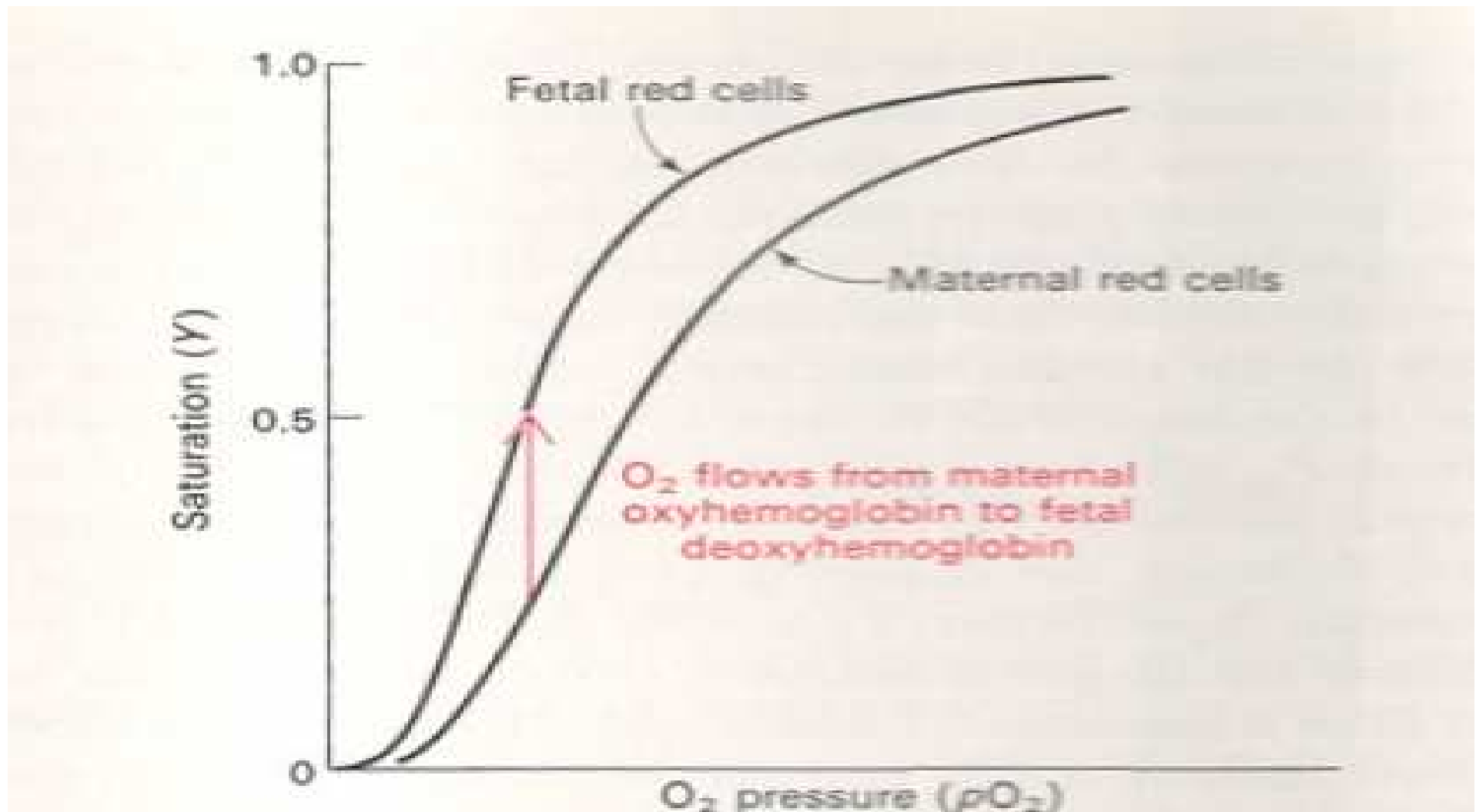

Vliv BPG a nadmořská výška

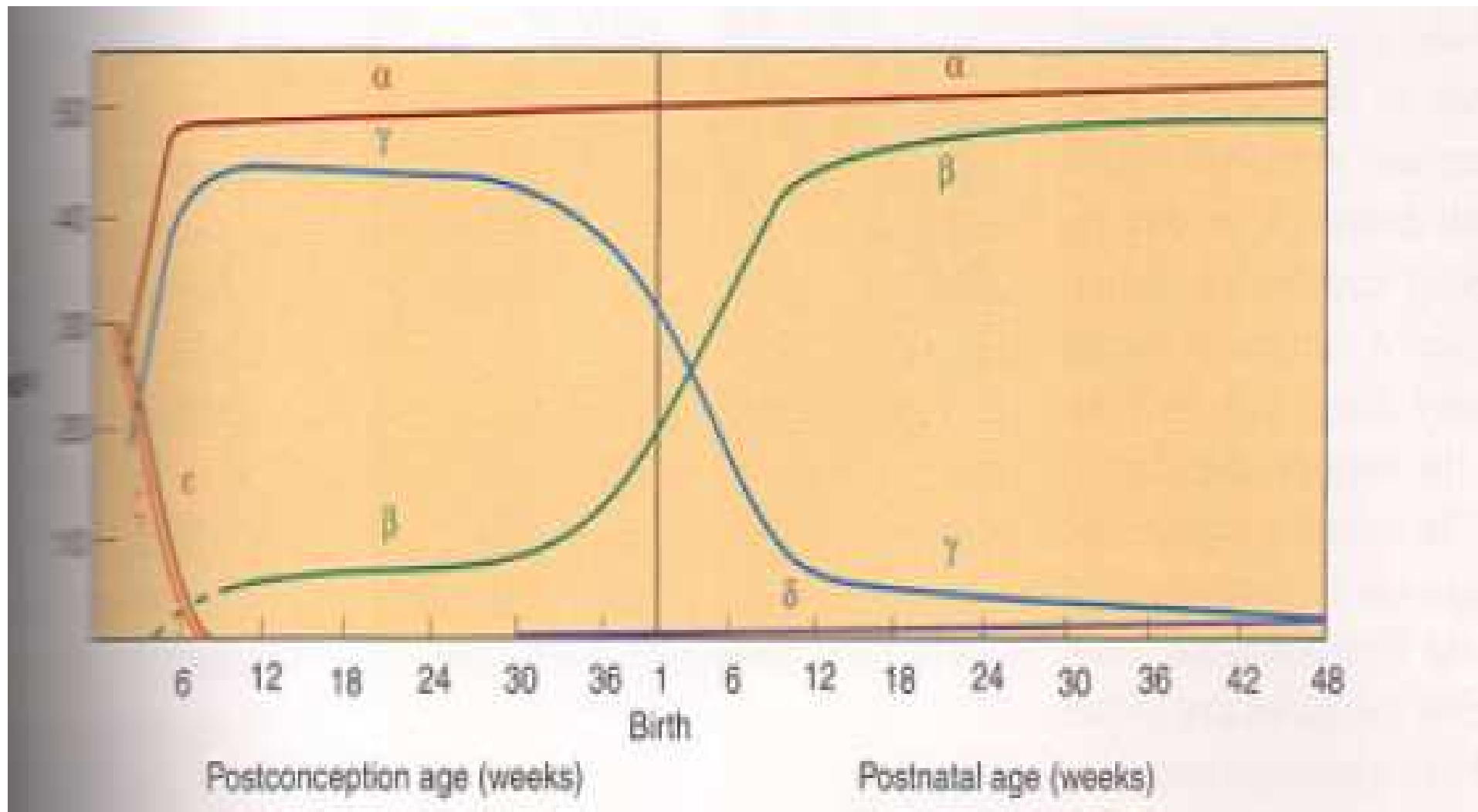

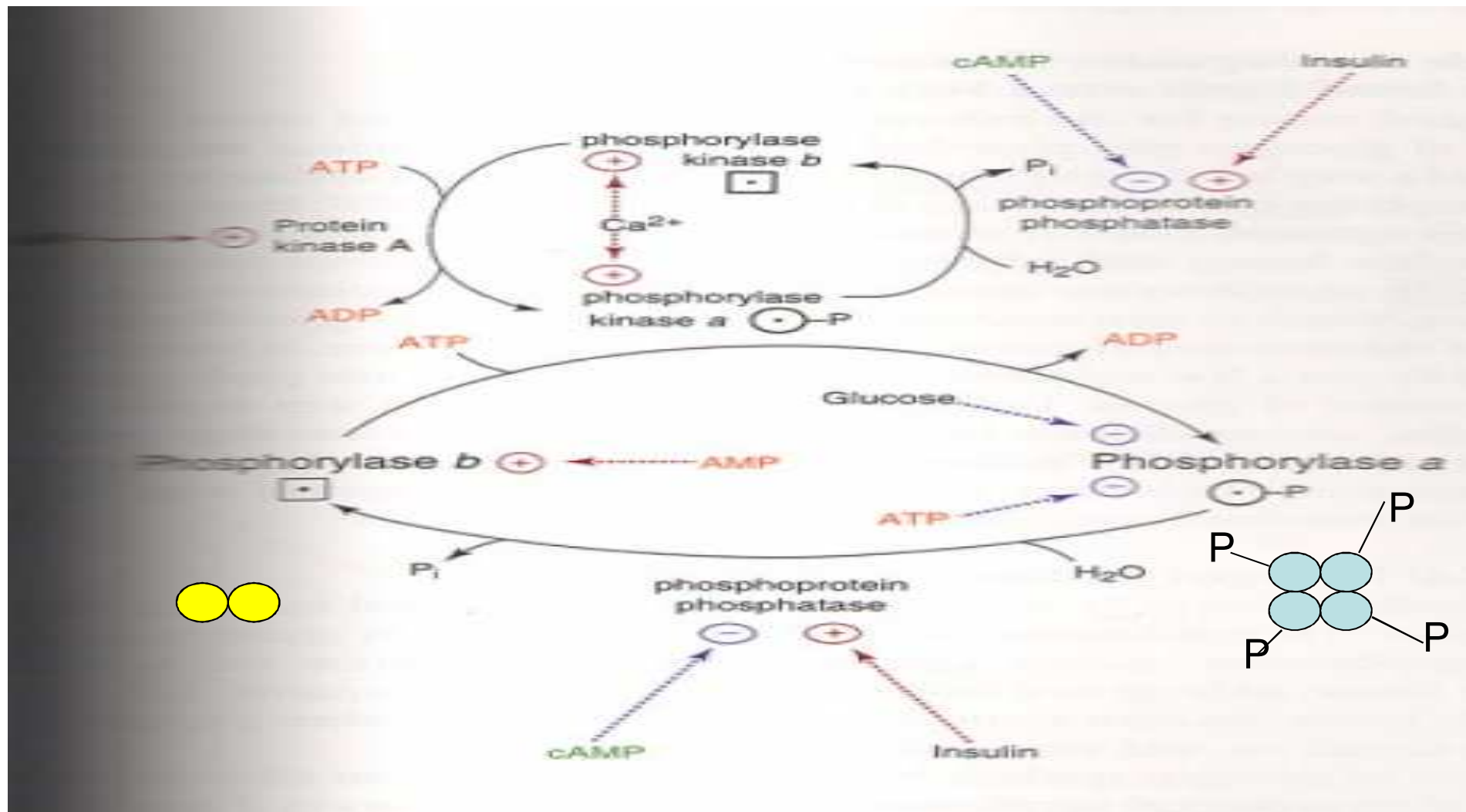
Fetální versus normální Hb

Fetální versus normální Hb

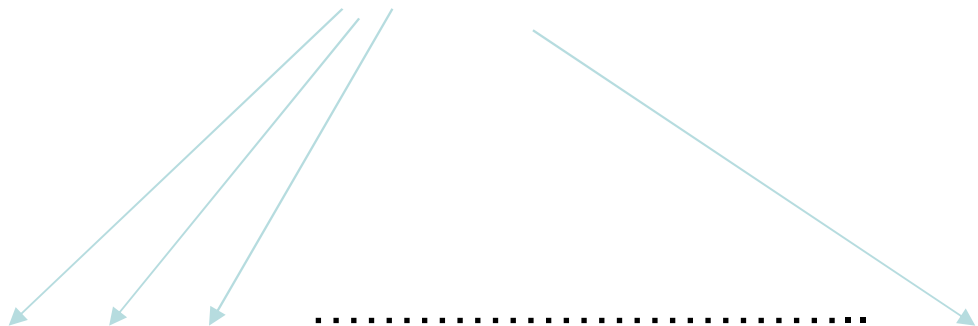

Regulace kovalentní modifikací glykogenfosforylasy

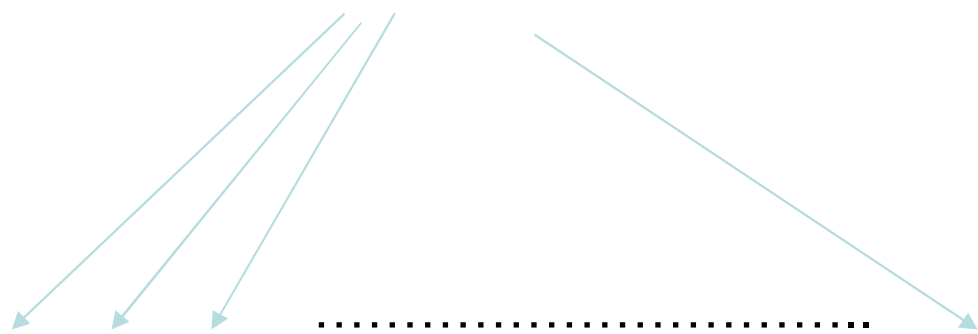

Amplifikace signálu

hormon

enzym_a.....enzym_n

enzym_a.....enzym_n

Regulace kovalentní modifikací glykogenfosforylasa

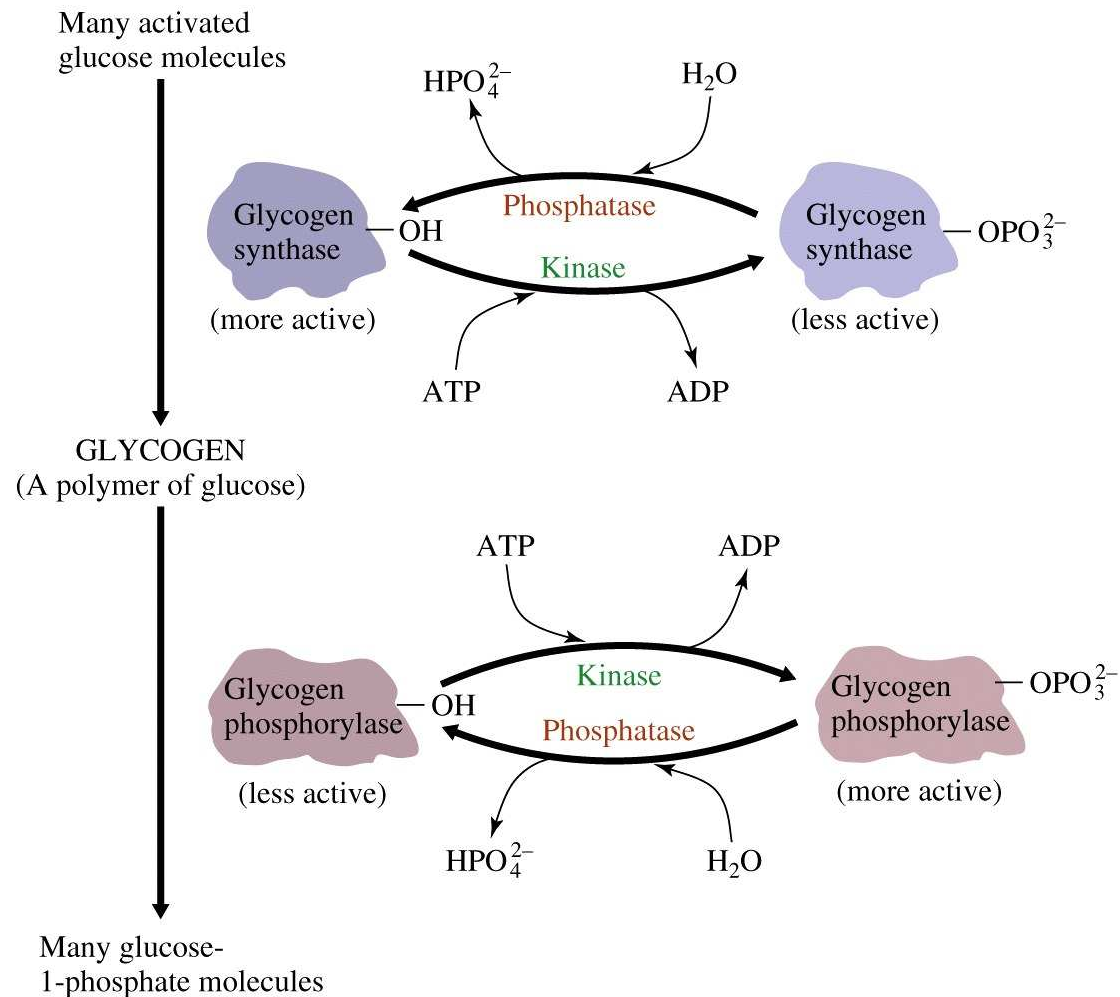
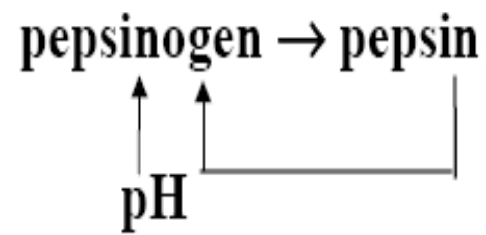

Figure 6-7 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

Aktivace zymogenů

žaludek

slinivka břišní

enterokinasa

trypsinogen → trypsin

chymotrypsinogen → chymotrypsin

proelastasa → elastasa

Regulace kovalentní modifikací

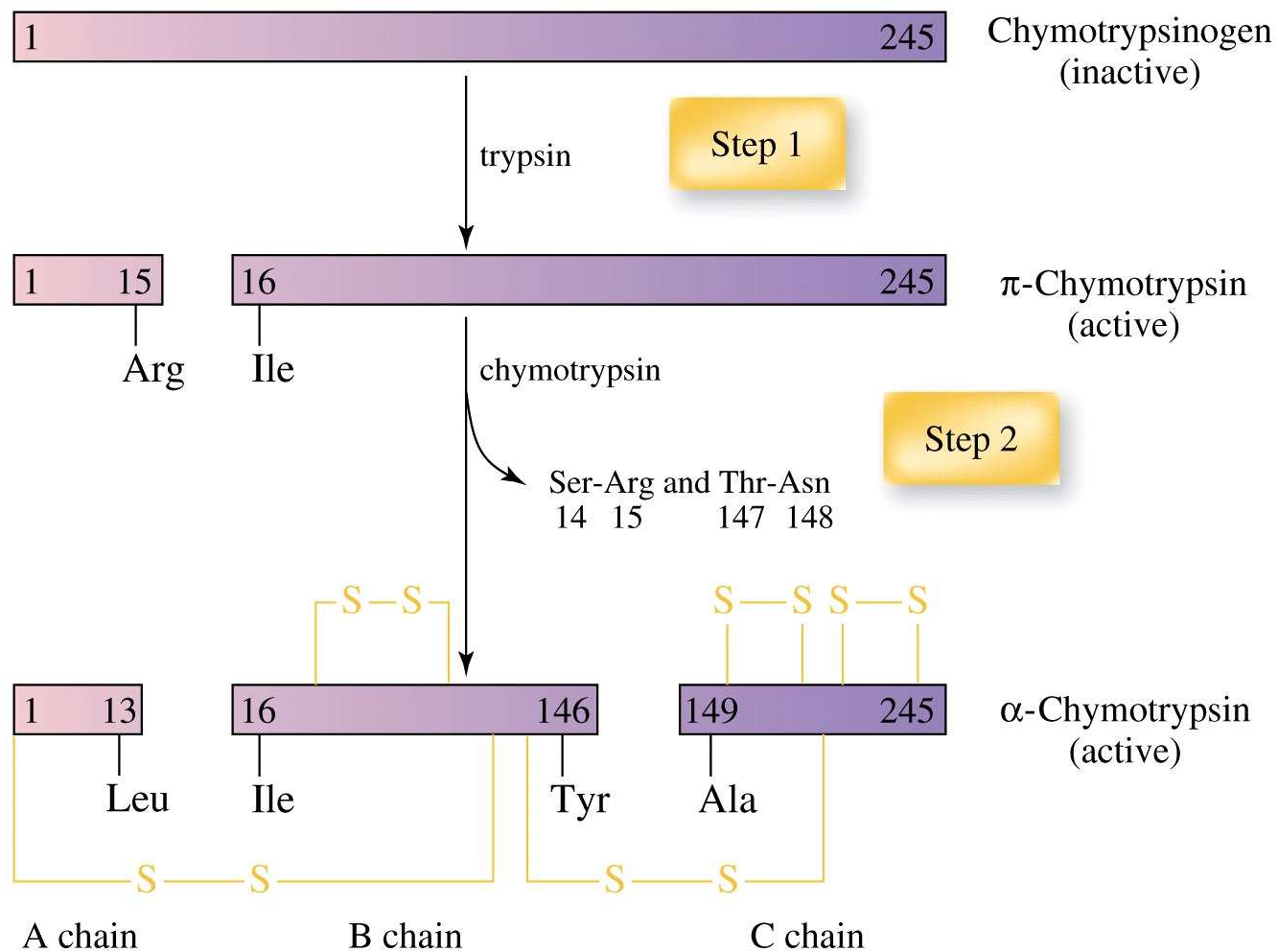
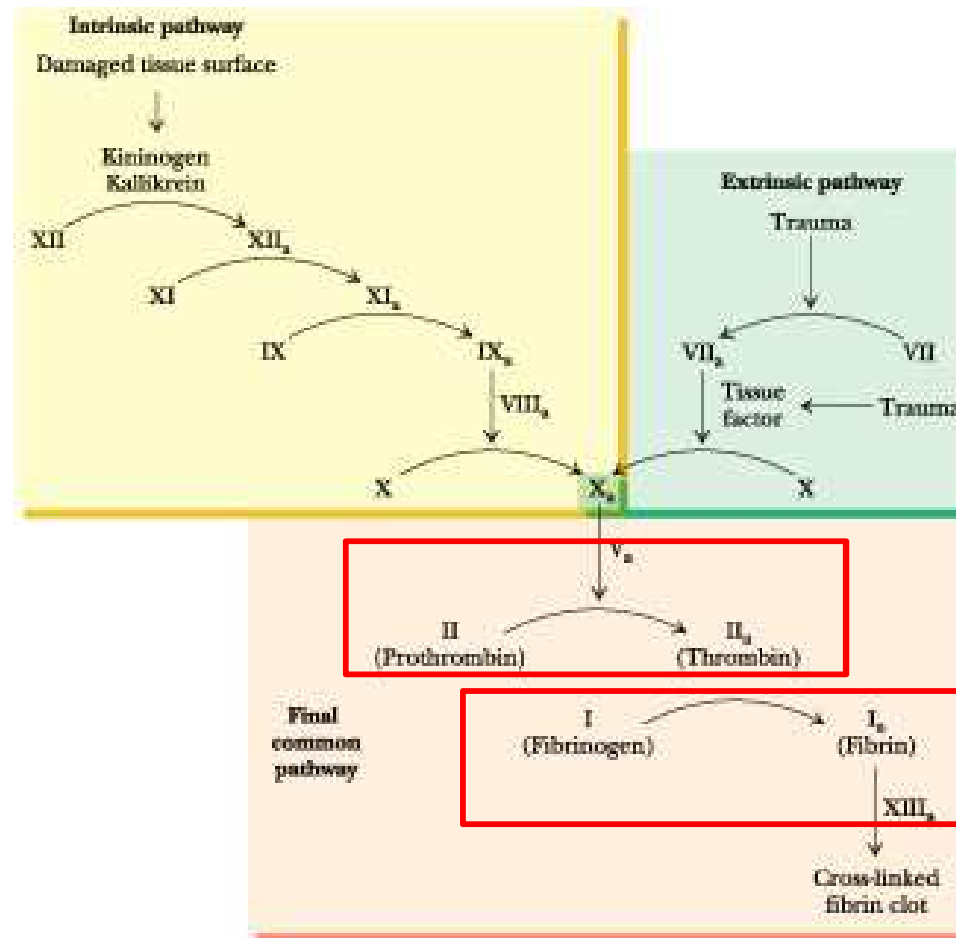

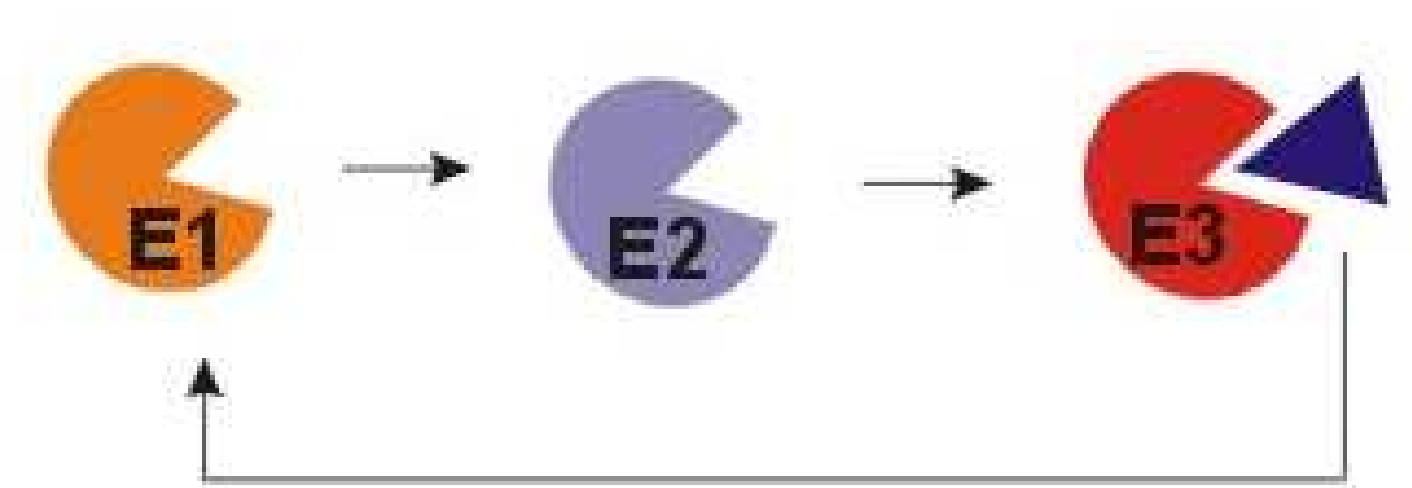
Figure 6-8 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

Regulace kovalentní modifikací

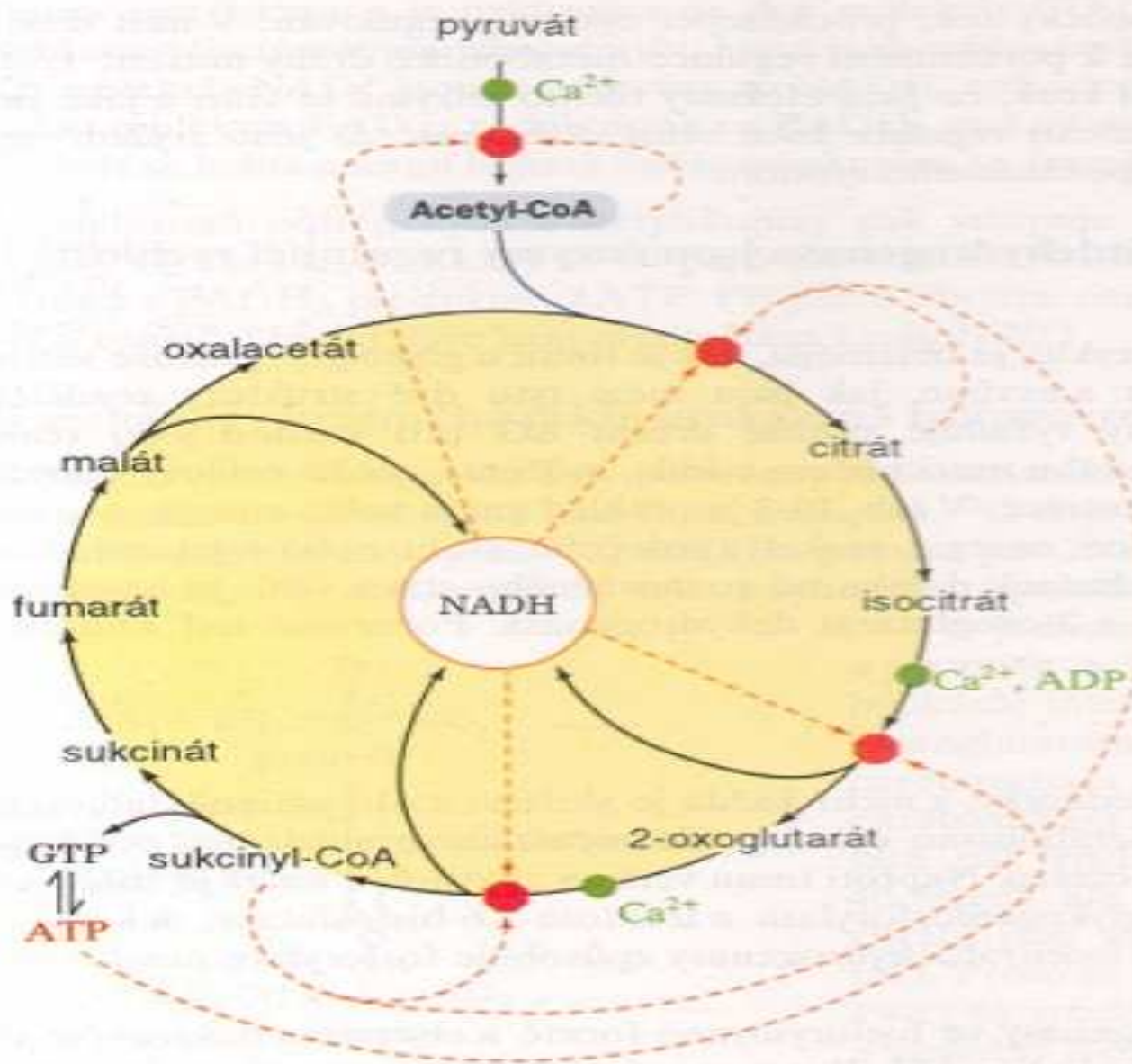

Regulace zpětnou vazbou

Regulace

Regulace činnosti enzymu

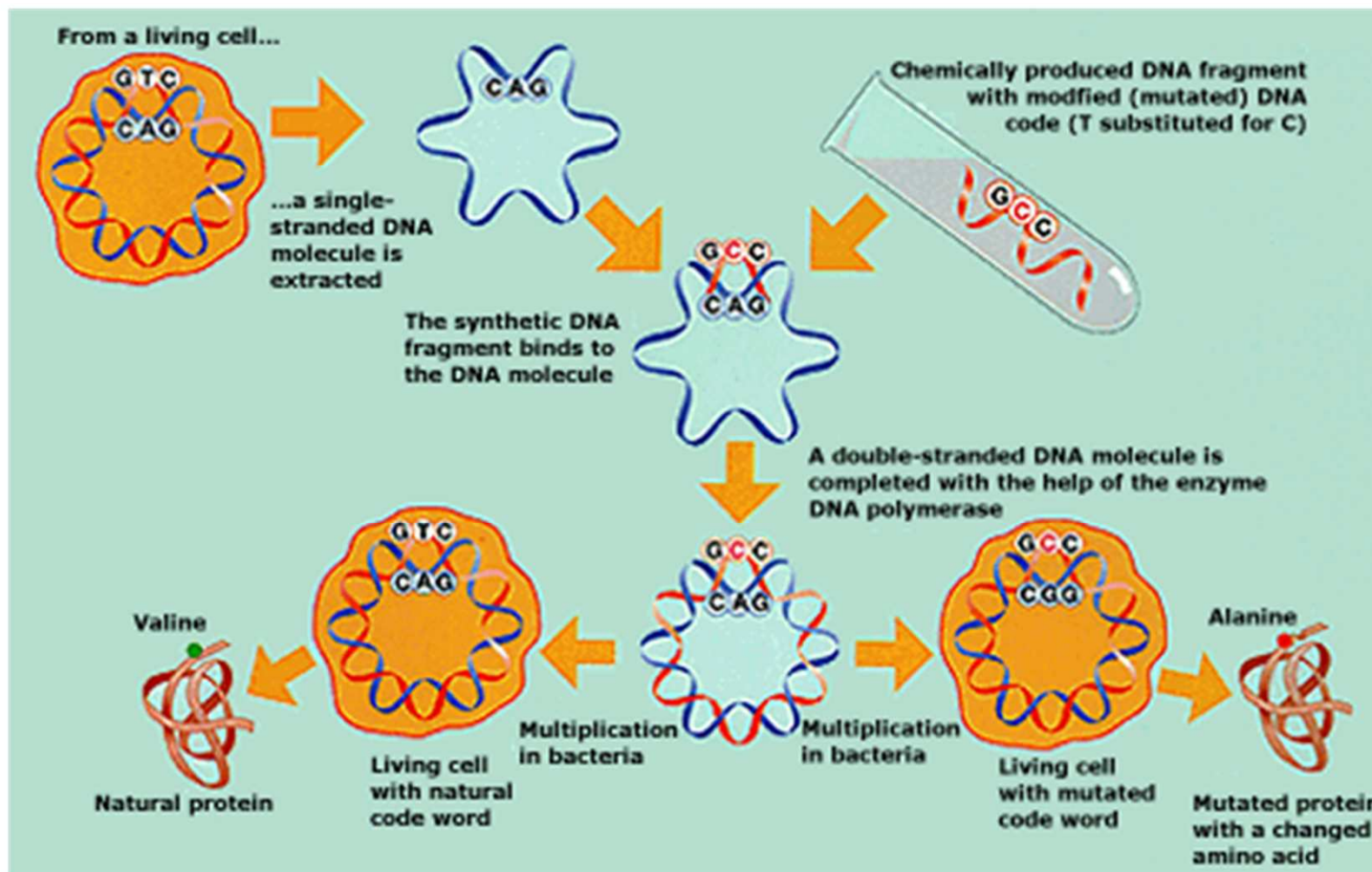
- Kompartimentace

Umělé enzymy

Úprava přírodních enzymů

Řízena evoluce *versus* Místně cílená mutageneze

RACIONÁLNÍ DESIGN

1. Počítačové modelování

2. Místně cílená mutagenese

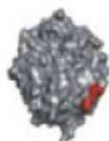
Samostatný mutovaný gen

3. Transformace

4. Expres proteinu

5. Purifikace proteinu

6. *není aplikován*

Zkonstruovaný mutantní enzym

7. Biochemické testování

ŘÍZENÁ EVOLUCE

1. *není aplikováno*

2. Náhodná mutagenese

Knihovna mutovaných genů
(>10,000 klonů)

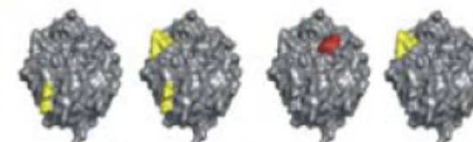
3. Transformace

4. Expres proteinu

5. *není aplikována*

6. Screening a výběr

- stabilita
- selektivita
- afinita
- aktivita

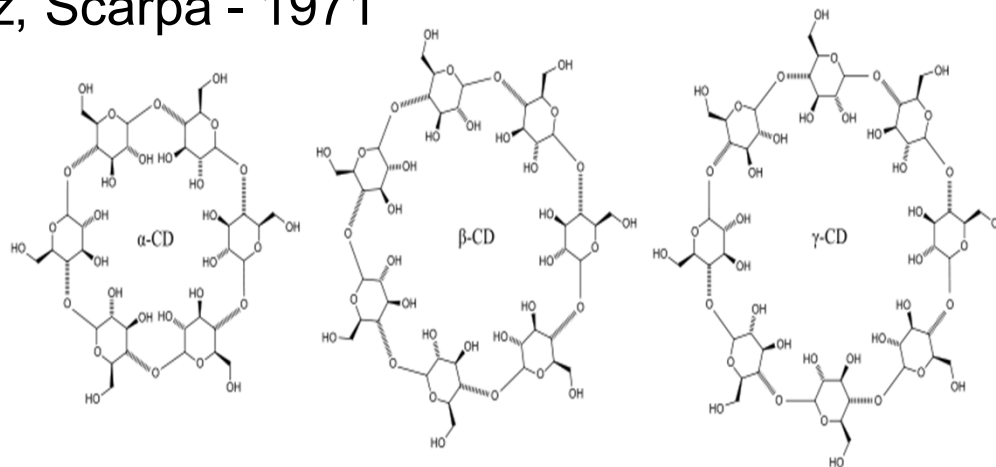
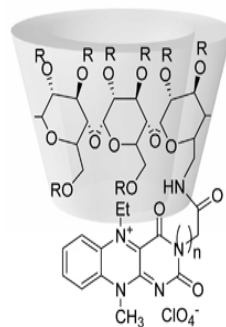
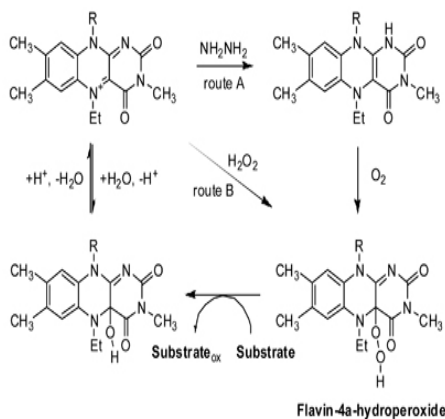
Vybrané mutantní enzymy

**VYLEPŠENÝ
ENZYM**

Umělé enzymy

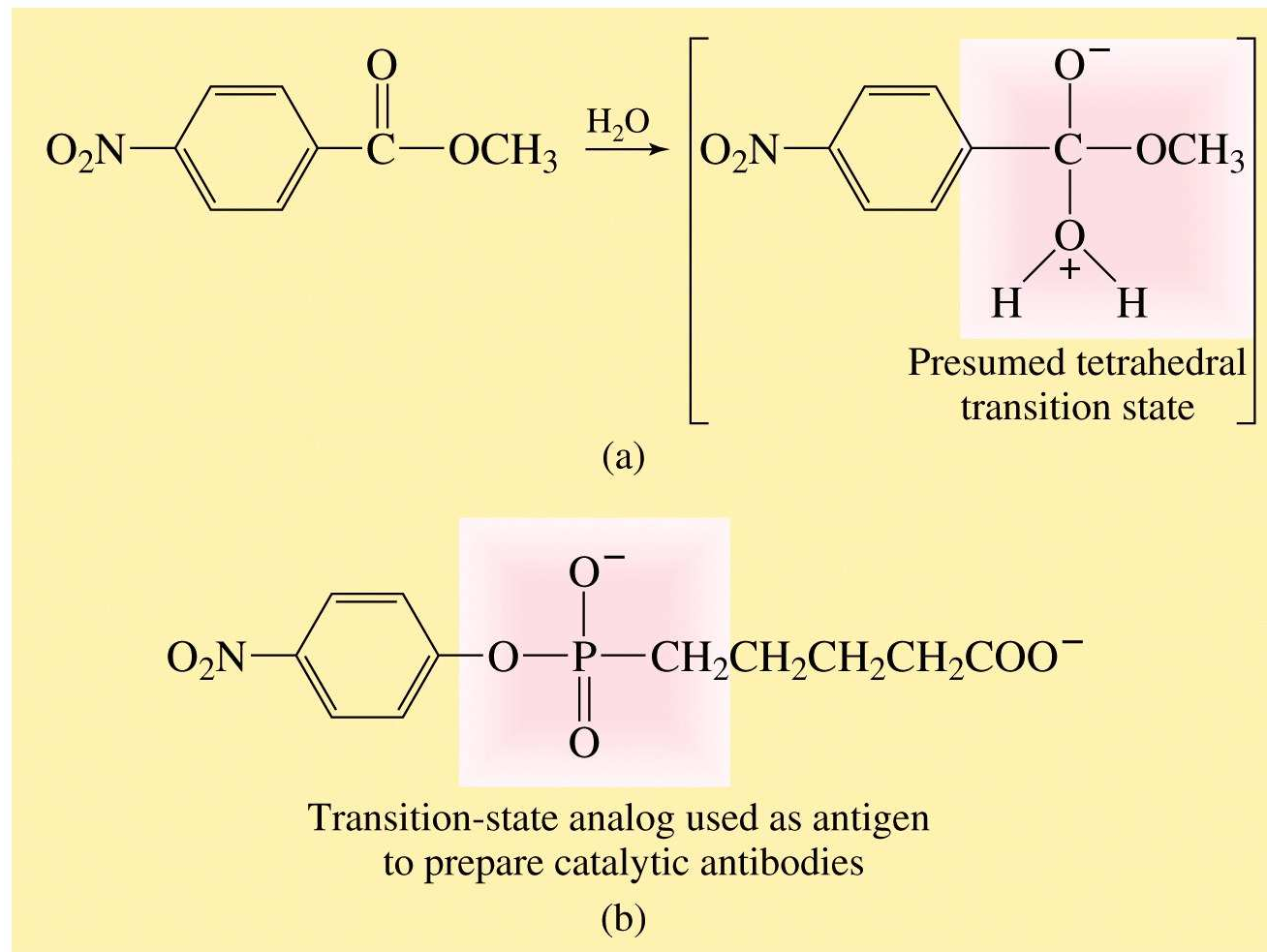
Klotz, Scarpa - 1971

Synzymy

Abzymy

Schultz, Lerner - 1986

Ribozymy – katalytická RNA

1989 Nobelova cena

- Altman (Yale University) ribonukleasa P
- Cech (University of Colorado) mRNA

Autokatalytická mRNA (Cech)

Tetrahymena thermophila

splicing

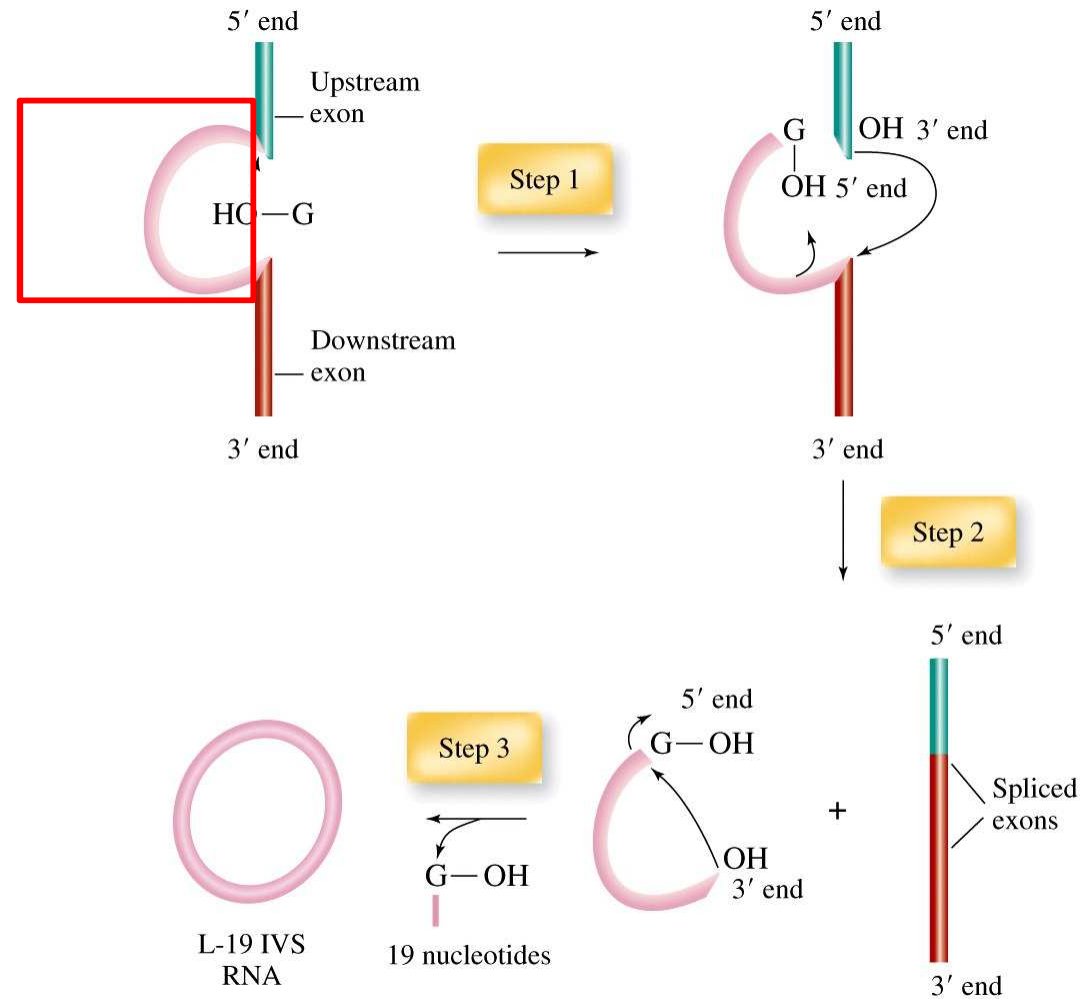
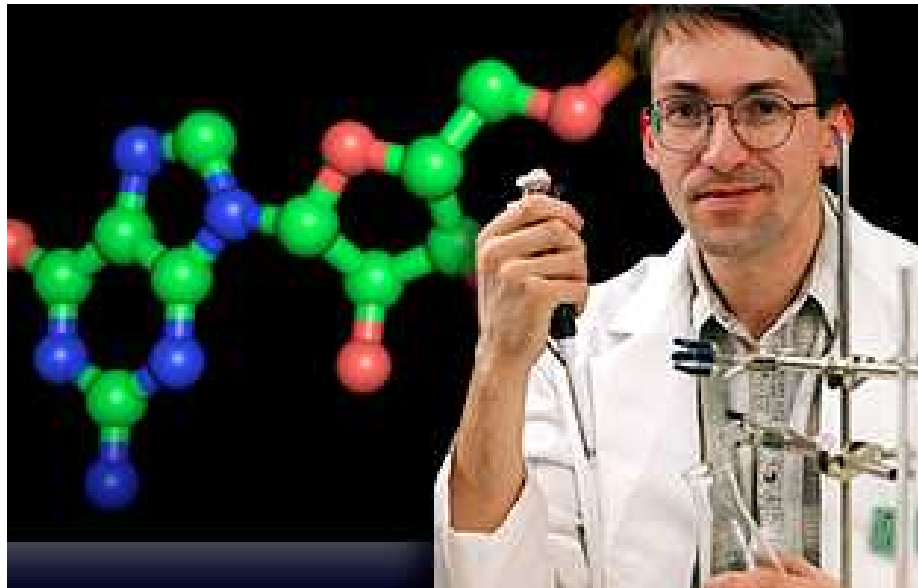

Figure 6-13 Concepts in Biochemistry, 3/e
© 2006 John Wiley & Sons

DNAzymy (1994)

- Ronald R. Breaker (Yale University)
- Štěpení RNA v přítomnosti Pb^{2+}

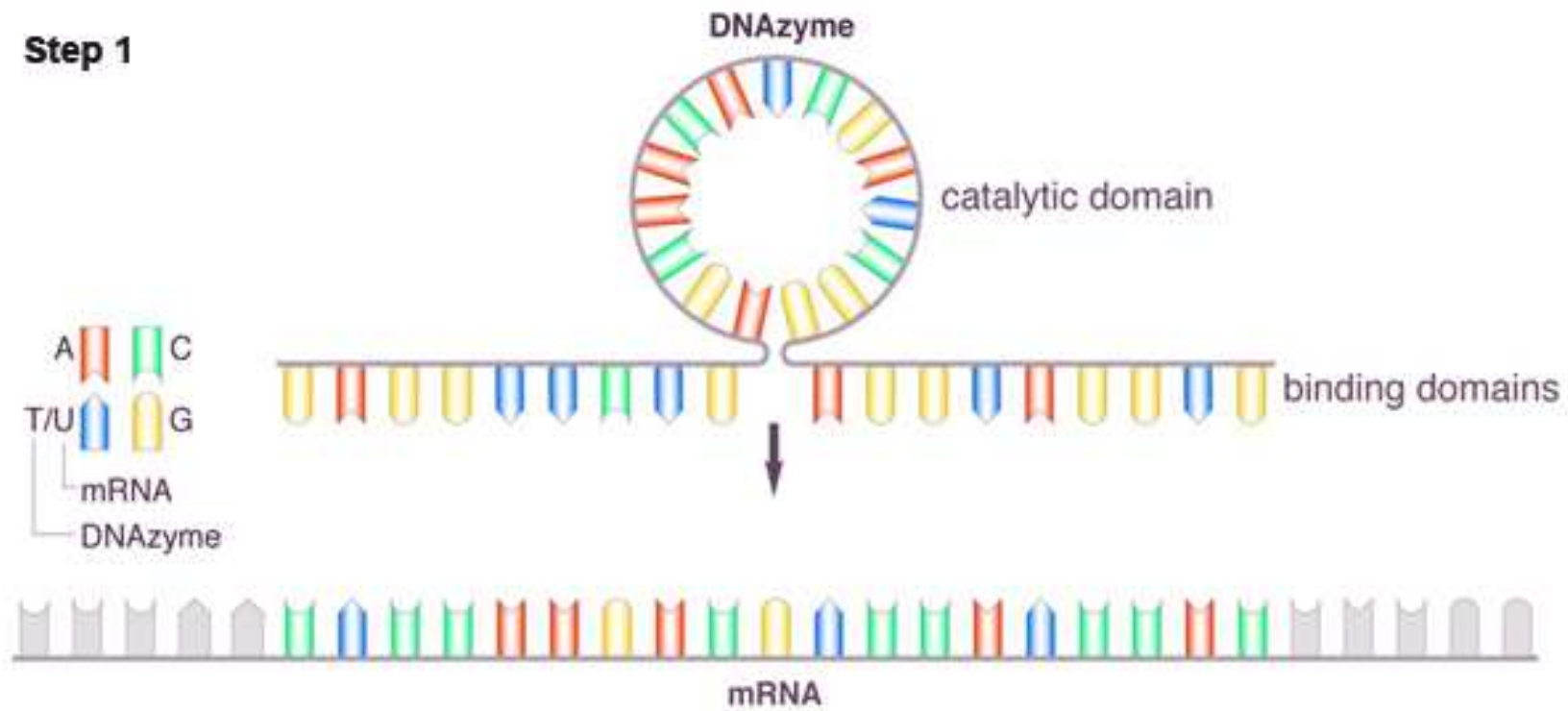

DNAzymy

- Katalyzují např. :
  - DNA fosforylaci
  - DNA adenylaci
  - DNA deglykosylaci
  - DNA štěpení

10-23 DNAzyme

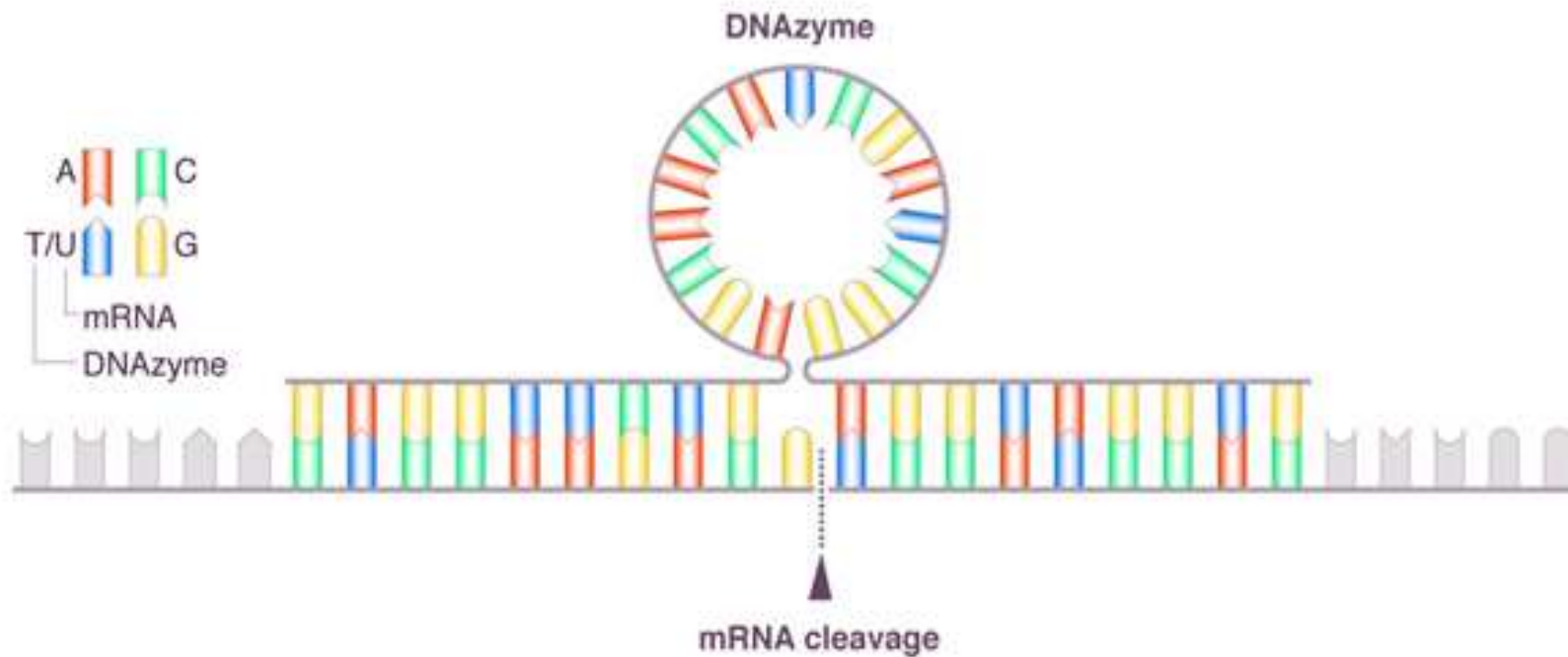
Step 1

Copyright sterna biologicals, all rights reserved.

10-23 DNzyme

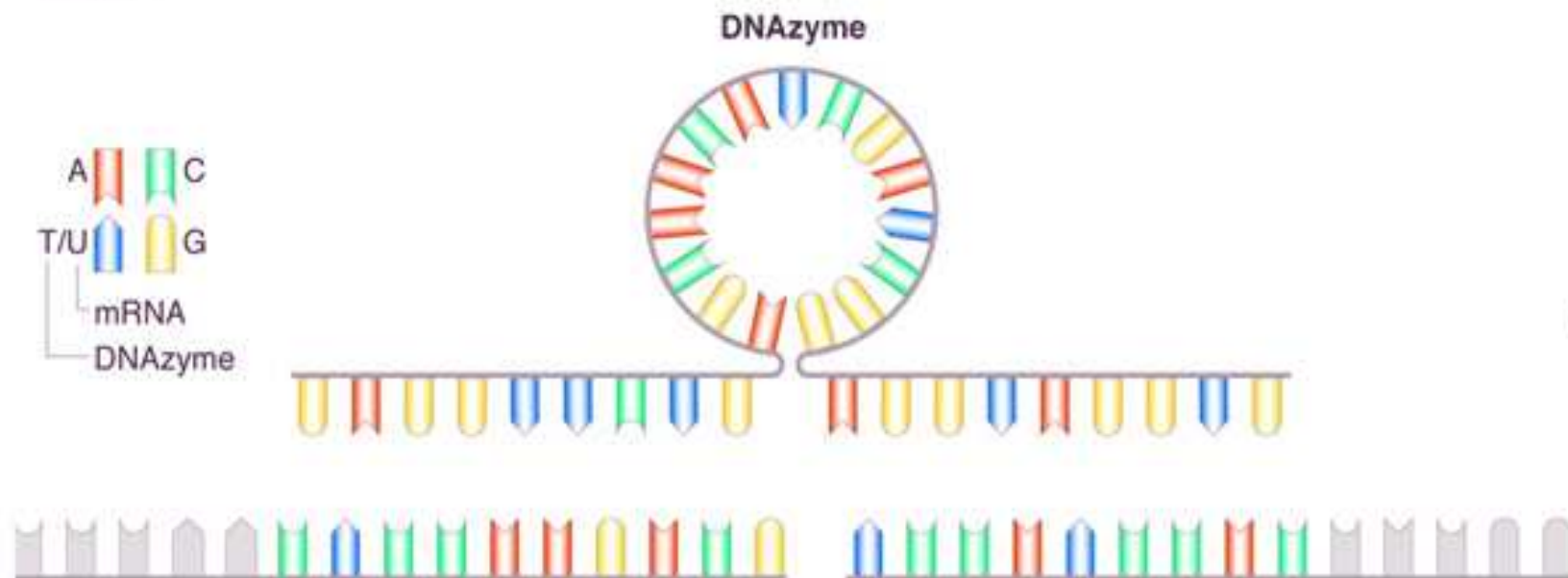
Step 2

Copyright sterna biologicals, all rights reserved.

10-23 DNzyme

Step 3

Copyright sterna biologicals, all rights reserved.

Aptamery

Synteticky vytvořené :

- RNA oligonukleotidy
- ssDNA oligonukleotidy
- peptidy

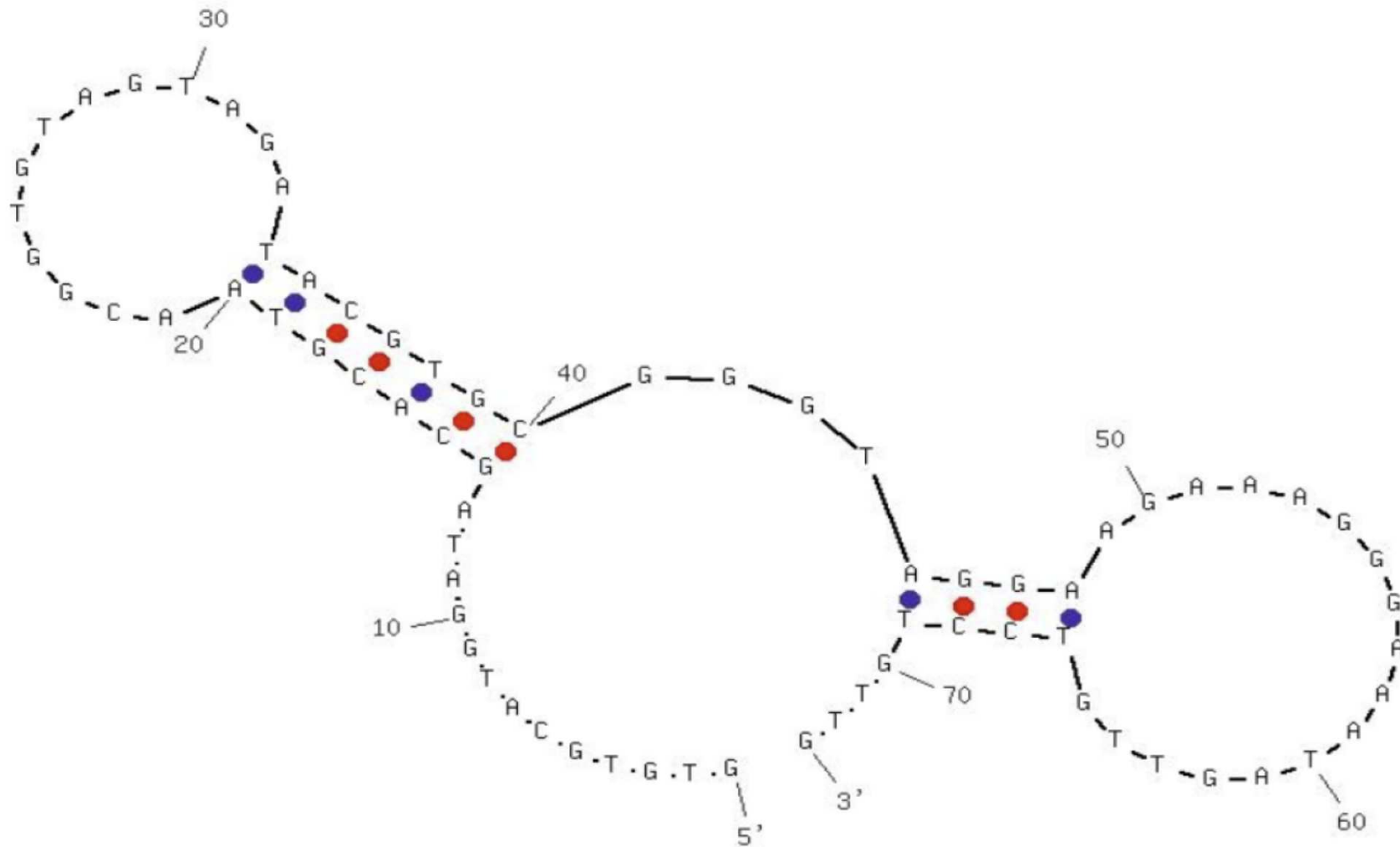

Aptamery

Synteticky vytvořené molekuly schopné se vázat na cílové molekuly :

- s vysokou afinitou
- s vysokou specifitou

Struktura aptameru proti hemaglutininu viru chřipky typu H5N1

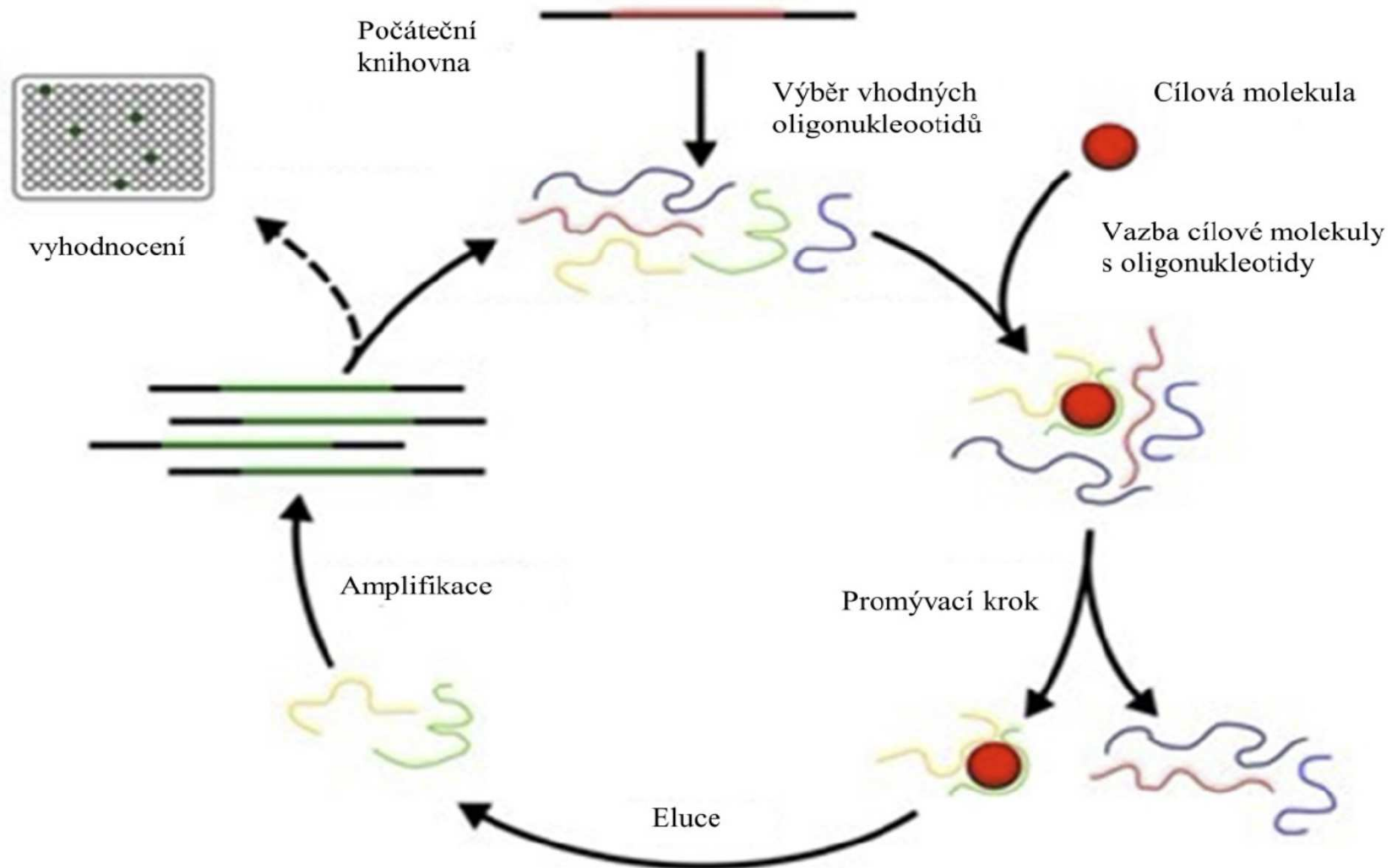

Aptamery versus protilátky

- Vysoká stabilita
- Jednoduchá výroba
- Nízká imunogenita
- Různé cílové molekuly

SELEX

Systematic Evolution of Ligands by EXponential enrichment

Využití enzymů

- bioanalytická chemie
  - stanovení substrátů
  - stanovení inhibitorů
  - nepřímé stanovení
- lékařství
- průmyslové využití
- průmyslové využití
  - prací prostředky
  - krmivářství
  - potravinářství
  - farmacie
- enzymová katalýza v organické chemie

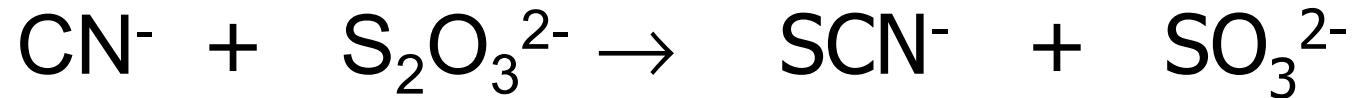
Využití enzymů

- Celé buňky
- Extrakty z buněk
- Enzymy volné *versus* imobilizované

Využití enzymů – celé buňky

- Nejstarší metody
- Potravinářství
  - Výroba sýrů a jogurtů (*Lactobacillus*)
  - Výroba piva a vína (*Saccharomyces cerevisiae*)
  - Výroba octa (*Saccharomyces cerevisiae*)
- Chemické výroby
  - Výroba kyseliny citronové (*Aspergillus niger*)
  - Výroba antibiotik (plísně)
  - Výroba vitaminů, steroidů a aminokyselin
- Těžké technologie
  - Čištění odpadních vod
  - Zpracování rud

Rhodanasa (EC 2.8.1.1)

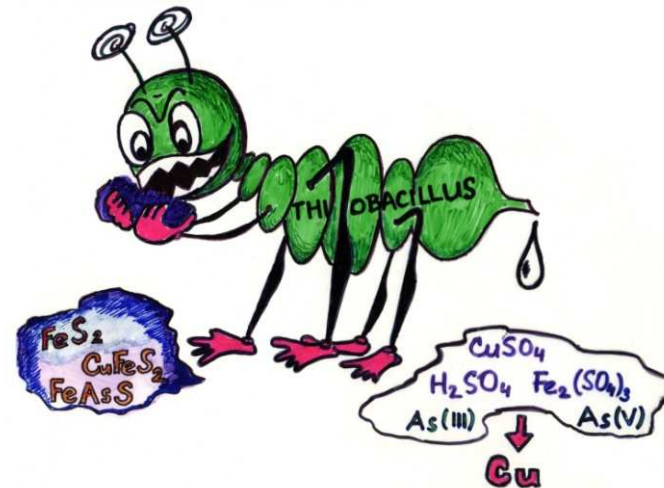
Homo sapiens

- Detoxikace kyanidu - otravy
- cigaretový kouř
  - glykosinoláty *Brassicaceae*

Acidithiobacillus ferrooxidans

Biohydrometalurgie

Životní prostředí

Využití enzymů – izolované enzymy

- Široká paleta enzymových preparátů
- Invertasa – výroba invertovaného cukru
- Proteasy, lipasy – prací prostředky
- DNA-polymerasy, restriční endonukleasy, ligasy – genové technologie
- β -galaktosidasa – odstraňování laktosy z mléka
- Další možná využití:
  - chemické synthesisy

Organické syntézy

- +
  - specifita (stereospecifita)
  - neextrémní podmínky (ekonomika, ŽP)
- - malá stabilita
  - nevodná prostředí
  - omezená dostupnost (cena)
  - regenerace

Volné *versus* imobilizované enzymy

Imobilizace enzymů

Vazba na nosič

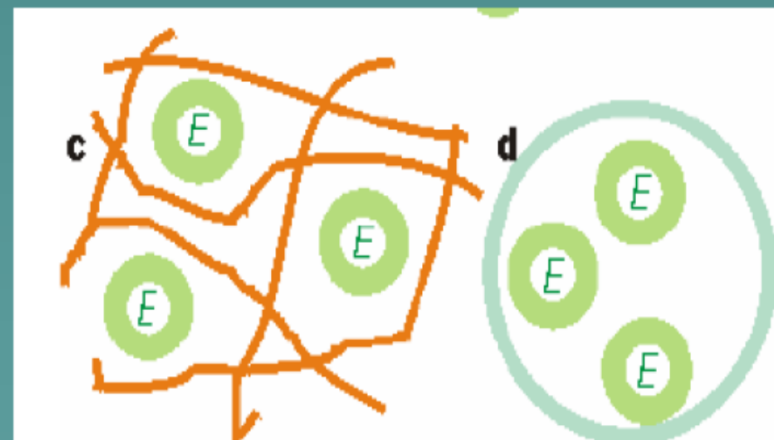
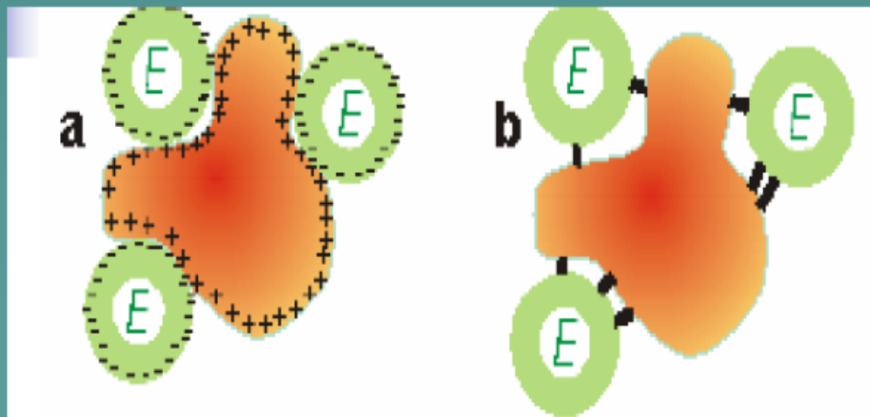
sorpcí

Kovalentní vazbou

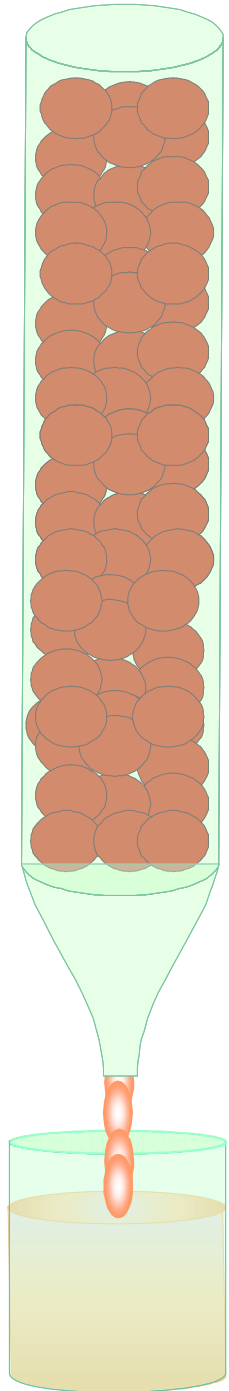
Zachycení (entrapment)

V matrici gelu

Opouzdření (encapsulation)

Výhody imobilizovaných enzymů

Stabilita enzymů vzrůstá v imobilizovaném stavu

Imobilizované enzymy mohou být používány opakovaně → pokles nákladů

Produkt reakce není kontaminován enzymem → odpadá potřeba purifikace

Imobilizované enzymy mohou být použity v kontinuálních procesech

Nejvýznamnější technické aplikace enzymů

Proteolytické enzymy

- Biodetergenty (termostabilní, alkalické bakteriální proteasy)
- Mlékárenský průmysl (chymosin z telecích žaludků → specifická proteolýza kapa-kaseinu → tvorba sýřeniny)
- Krmivářský průmysl → výroba technických hydrolyzátů bílkovin
- Masný průmysl → tenderizace (změkčení) masa (rostlinná proteasa papain)
- Pivovarnictví → enzymové stabilizátory piva (odstraňování chladových zákalů)

Nejvýznamnější technické aplikace enzymů

Amylasy

α -amylasy → hydrolýza 1,4- α -glukosidických vazeb uvnitř polysacharidové molekuly

- Ztekucování škrobu (nezbytné při následné výrobě glukosových syrupů a glukosy)
- Součást biodetergentů (odstraňování škrobového pojidla z textilních vláken)

Nejvýznamnější technické aplikace enzymů (glykosidasy)

β -amylasy $\rightarrow$ odštěpují maltosové jednotky z neredukujícího konce polysacharidového řetězce

- Glukoamylasa $\rightarrow$ odštěpuje glukosové jednotky od neredukujícího konce (zpracování škrobu na škrobové sirupy; odbourávání zbytkových dextrinů v pivu $\rightarrow$ vyšší stupeň prokvašení, diabetické pivo)
- Invertasa $\rightarrow$ hydrolýza sacharosy na glukosu a fruktosu, výroba invertního cukru
- β -galaktosidasa $\rightarrow$ hydrolýza laktosy na glukosu a galaktosu (výroba delaktosovaného mléka, mléko pro výrobu zmrzliny (zabránění krystalizace laktosy))

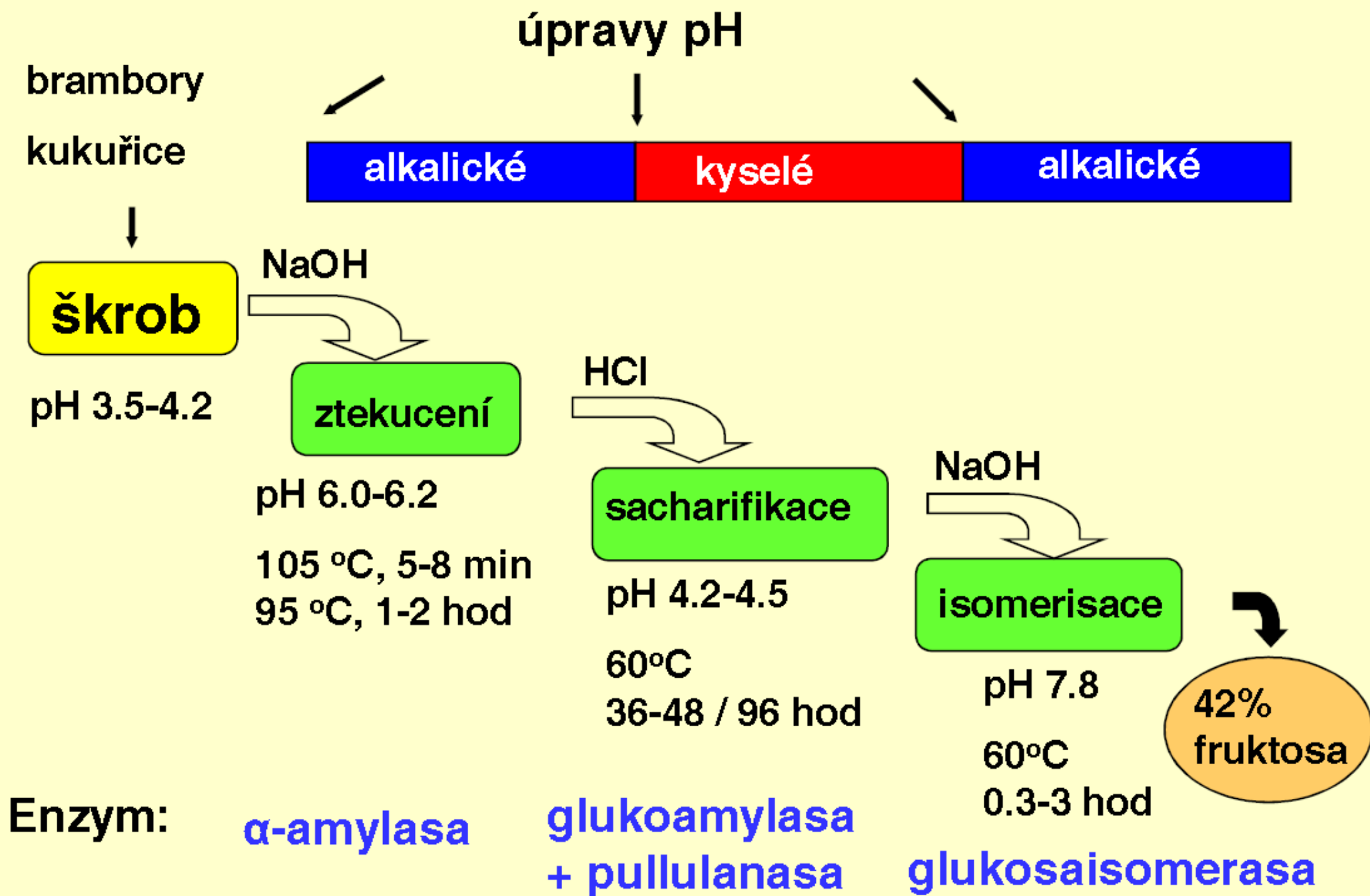
Nejvýznamnější technické aplikace enzymů

glukosaisomerasa (xylosaisomerasa)

- Isomerace glukosy na fruktosu
- Výroba fruktosových sirupů (42 % - 55 % fruktosy) z glukosových sirupů (zejména z kukuřičných a obilních škrobů) → vyšší sladivost

Sacharidy ze škrobu

Nejvýznamnější technické aplikace enzymů

Celulasy

Komplexní enzymový systém katalyzující
hydrolýzu celulosy

- Celulasa z *Trichoderma viridae* → odbourání nativní celulosy
- Zpracování celulosové suroviny (dřevěné odpady, odpadní papír)
- Výroba instantních potravin (káva, čaj), digestiva v krmných směsích, zvýšení účinnosti extrakce šťav z rostlinných materiálů

Nejvýznamnější technické aplikace enzymů

Lipasy

- Biodetergenty
- Ovlivnění chuti a vůně potravinářských výrobků (sýrařství !!!)
- Součást digestivních přípravků

Příklady lékařských aplikací enzymů

- Fibrinolýza (cílené rozpouštění krevních sraženin) → **plasmin, streptokinasa, urokinasa (aktivátory plasminogenu)**
- Cílená tvorba krevních sraženin → **thrombin**
- Trávicí enzymy
- **Trypsin** → čištění ran od hnisu
- **Lysozym** → oční kapky

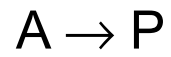
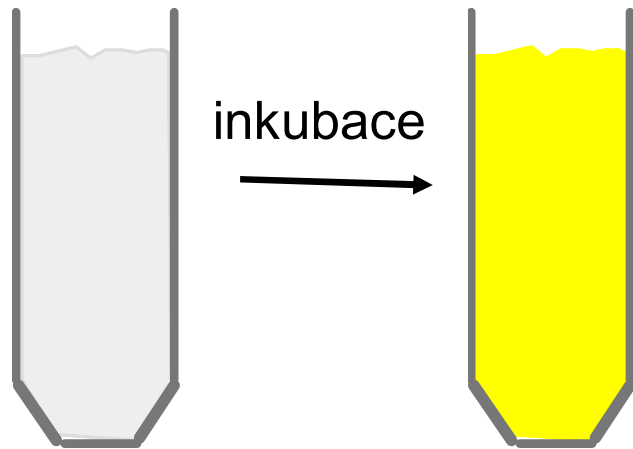
Enzymy jako analytická čidla

- Specifita – reagují pouze s daným substrátem
- Citlivost
- Analýza nepřečištěným vzorků – tělní tekutiny

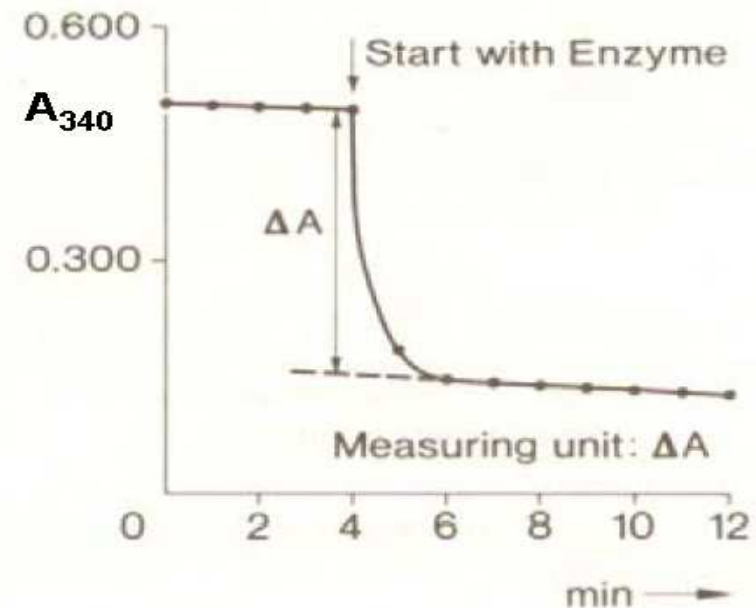
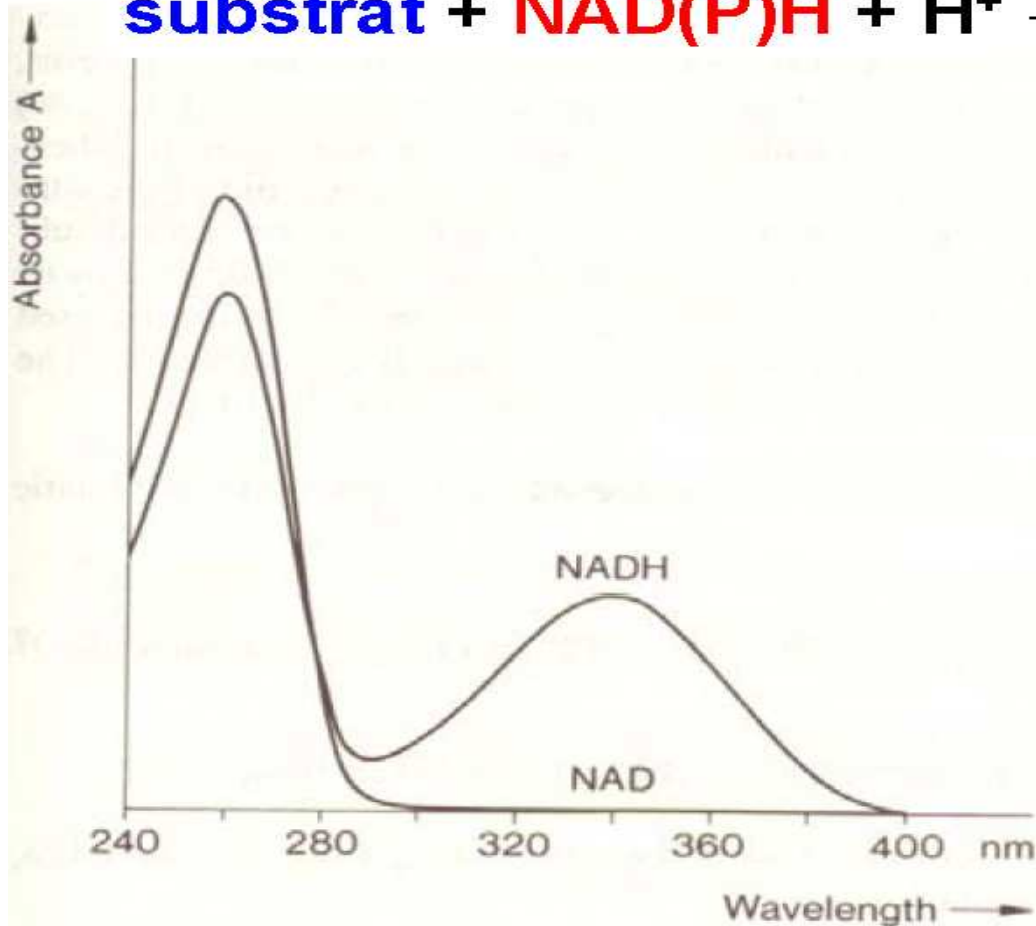
Analytická biochemie

- Stanovení substrátů
- Stanovení inhibitorů
- Stanovení aktivity enzymů

End-point versus kinetické stanovení

Reakce v roztoku

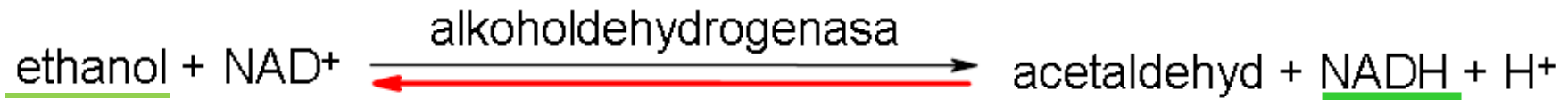

Výpočet látkového množství substrátu:

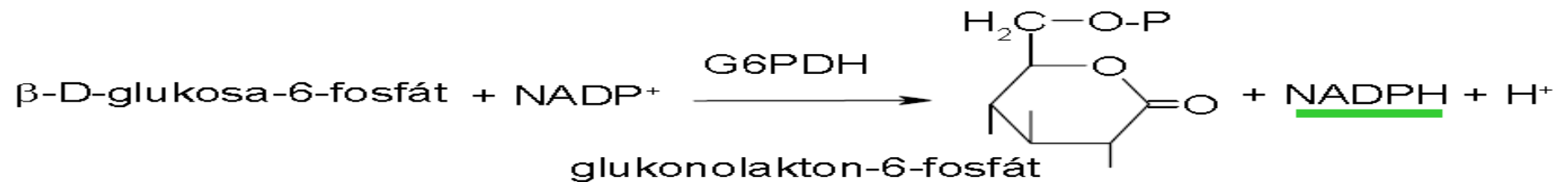
$$n = \frac{V \cdot \Delta A}{\epsilon_{\text{NADH}} \cdot l}$$

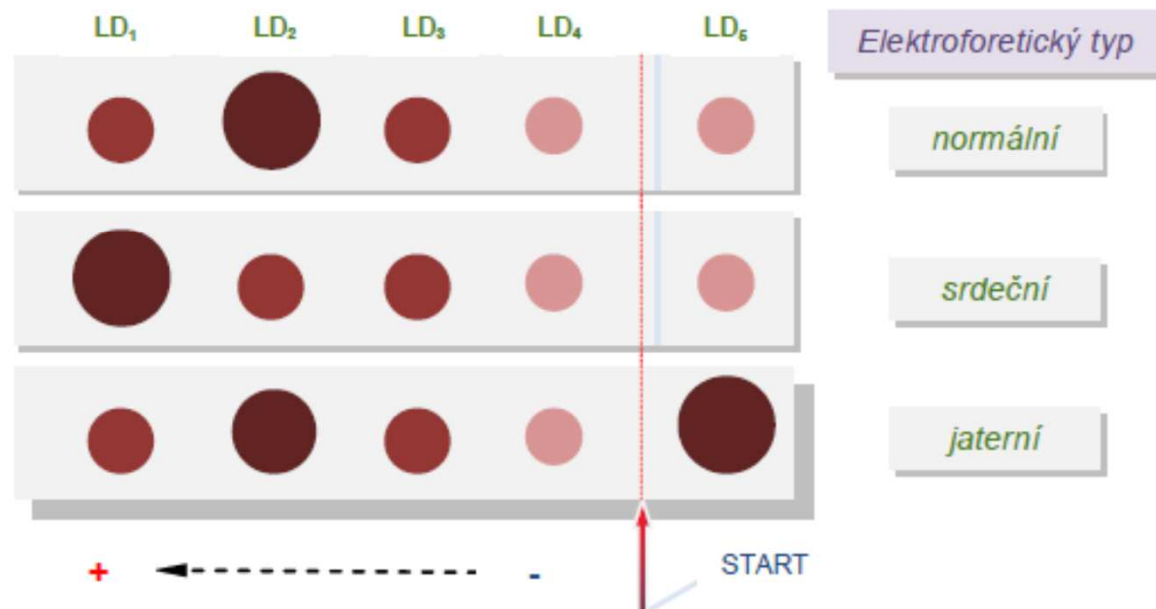
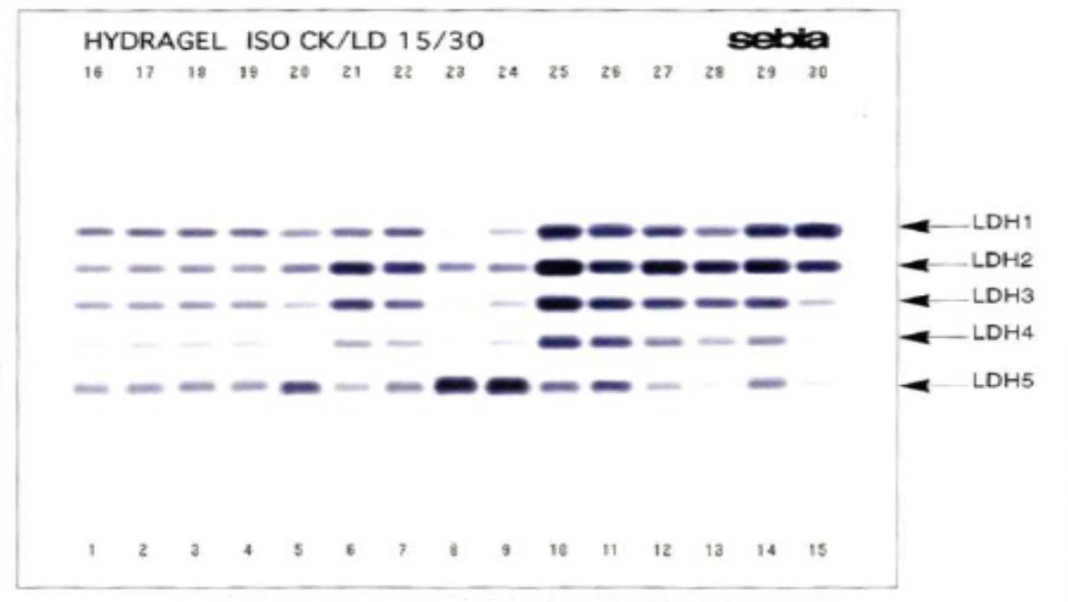
- Přímé stanovení

- Pomocná reakce

Izoenzymy LHD

Automatické analyzátořy

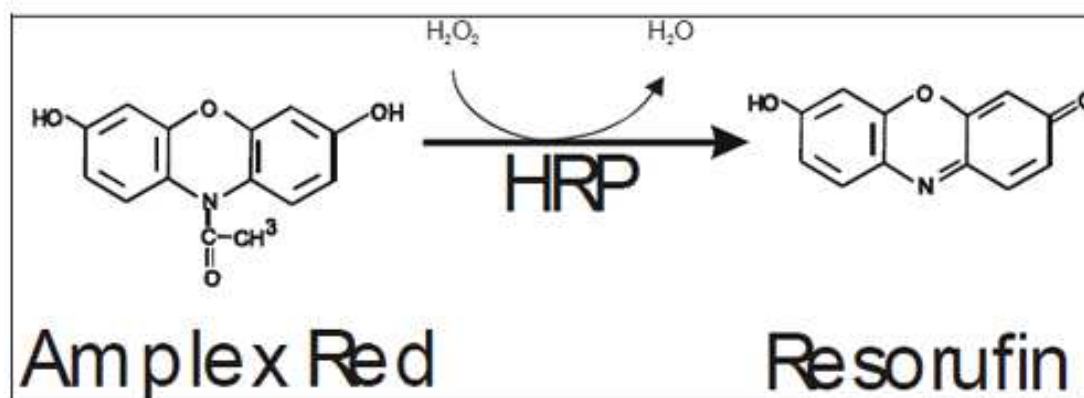
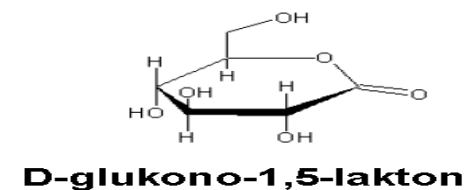
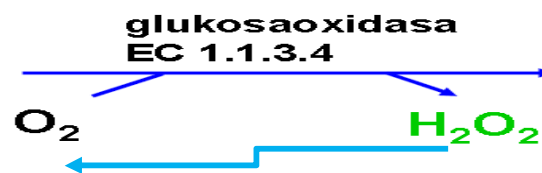
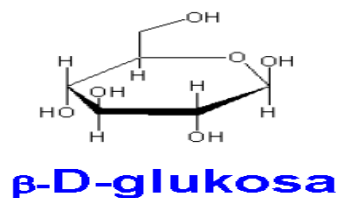

Diagnostické proužky

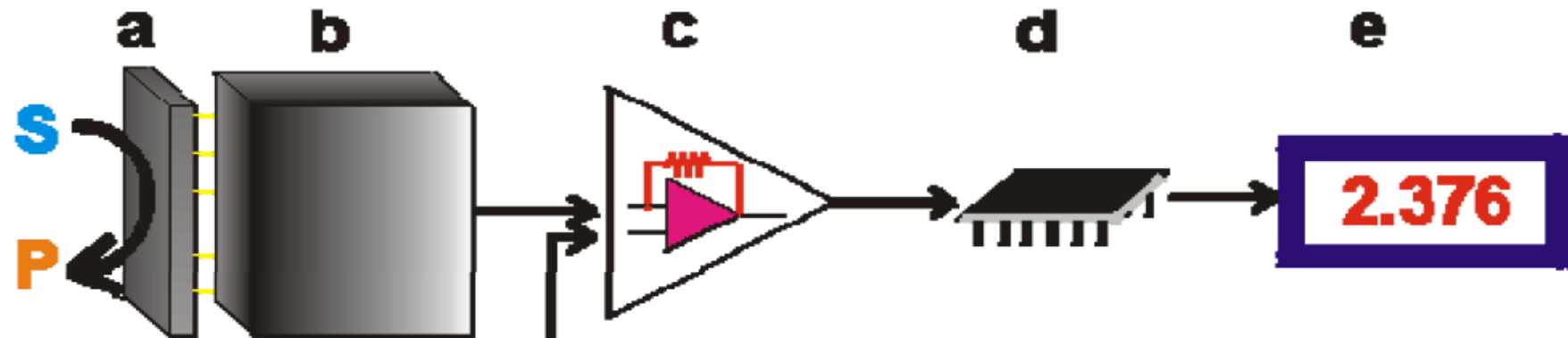

žádná
glukosa

Zvyšující se množství glukosy →

Biosenzory

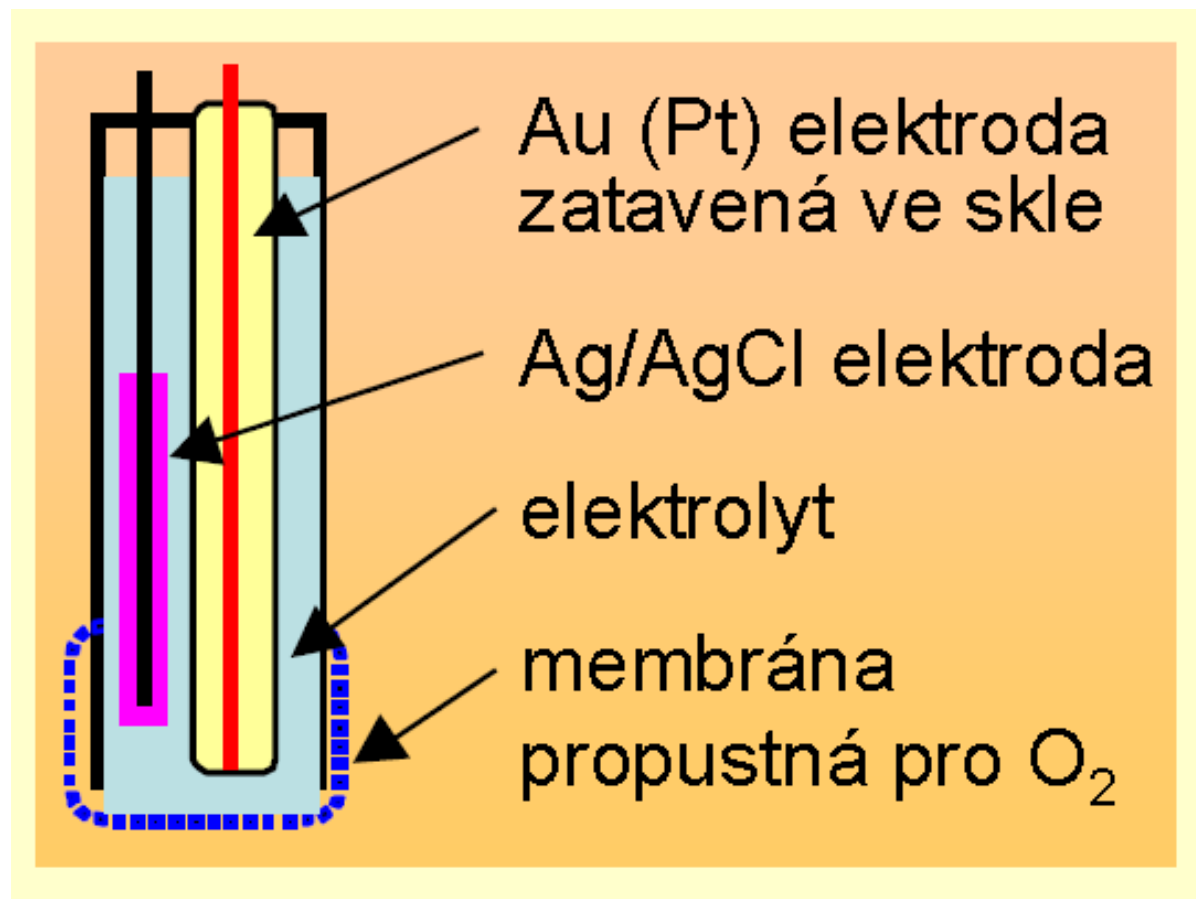

- Reference**
- a) Biokatalyzátor (přeměna substrátu na produkt)
  - b) Převodník (generování elektrického signálu)
  - c) Zesilovač (zesílení signálu)
  - d) Procesor (vyhodnocení signálu)
  - e) Výstup výsledku

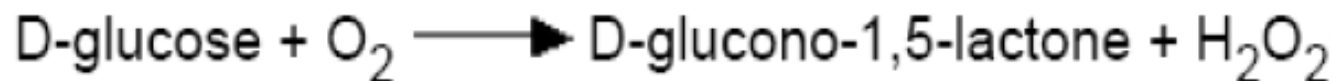
- výměna tepla
- redistribuce iontů a změna elektrického potenciálu
- výměna elektronů
- změna vodivosti
- změna optických vlastností
- změna hmotnosti

Amperometrické biosenzory

Leland C. Clark Jr.
1956

glucose oxidase

Biosensor pro glukosu

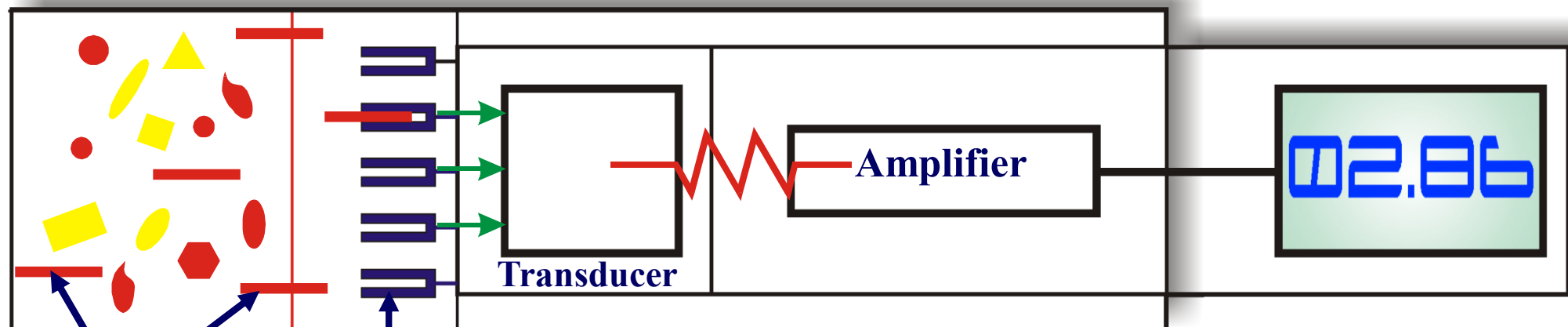

Enzymová elektroda
na jedno použití

Měřicí jednotka

Biosensor na glukosu

**Glukosa
V krvi**

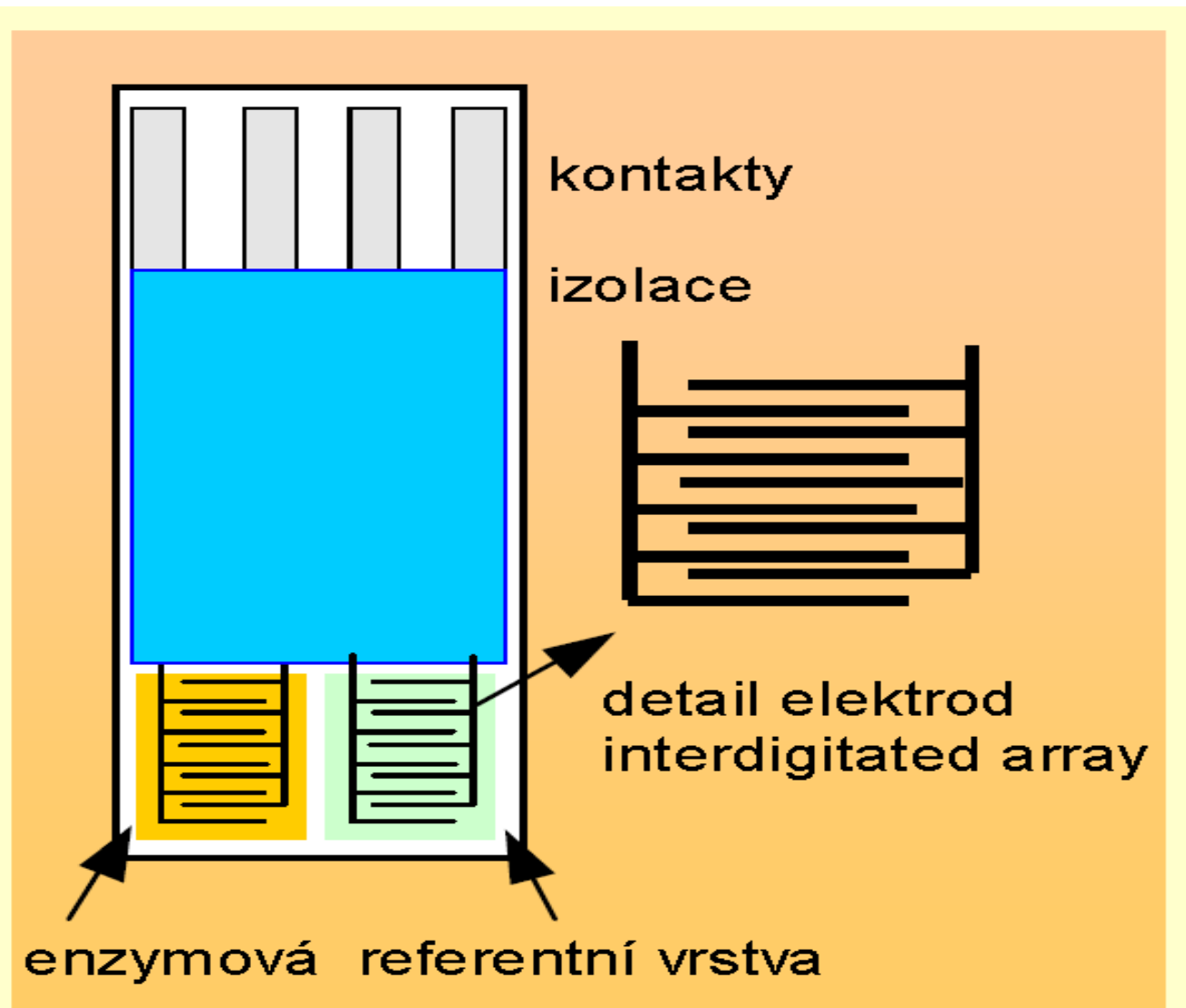
**Glukosa
oxidasa**

**Glukosa oxidasa
oxiduje glukosu
za uvolnění
elektronů – které
jsou detekovány převodníkem
A převedeny na elektrický proud**

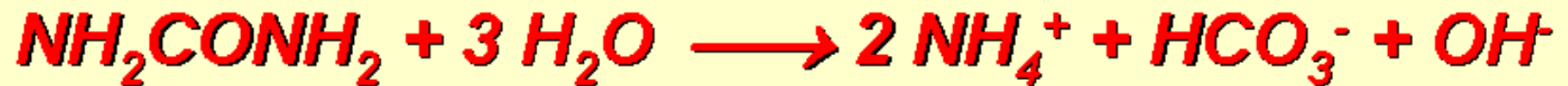
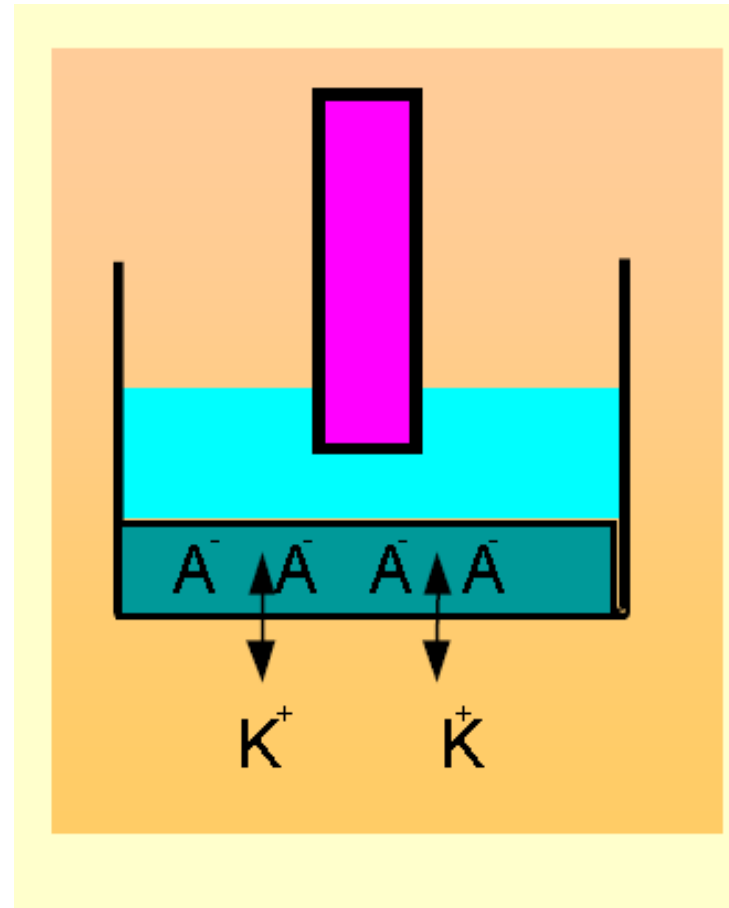
**Generovaný proud je
proporcionální
množství glukosy
znázorněnému na display**

Konduktometrické biosenzory

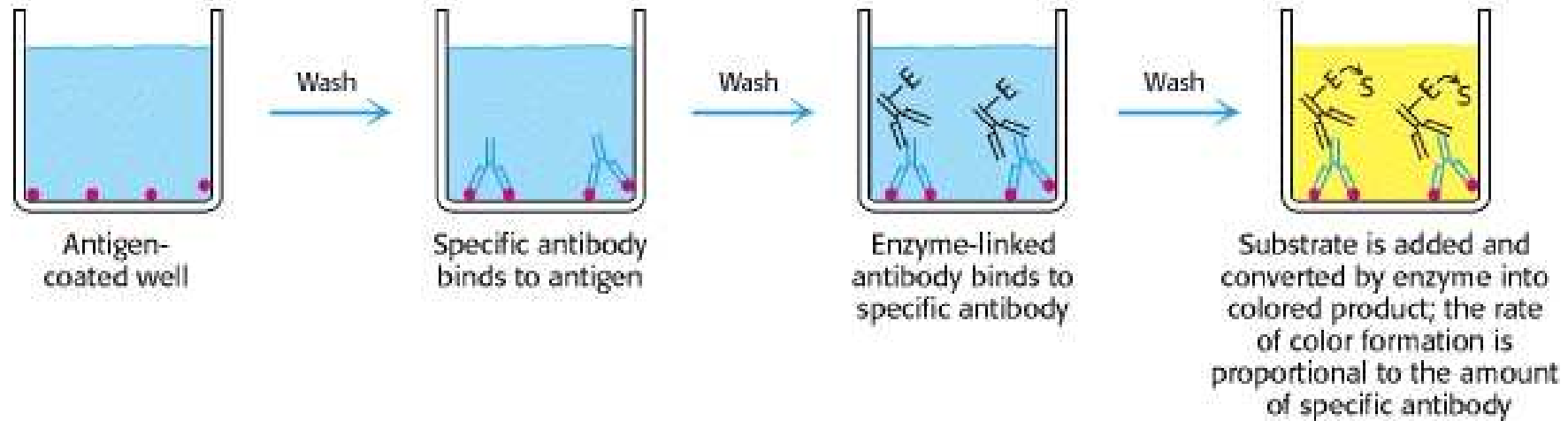

Potenciometrické biosenzory

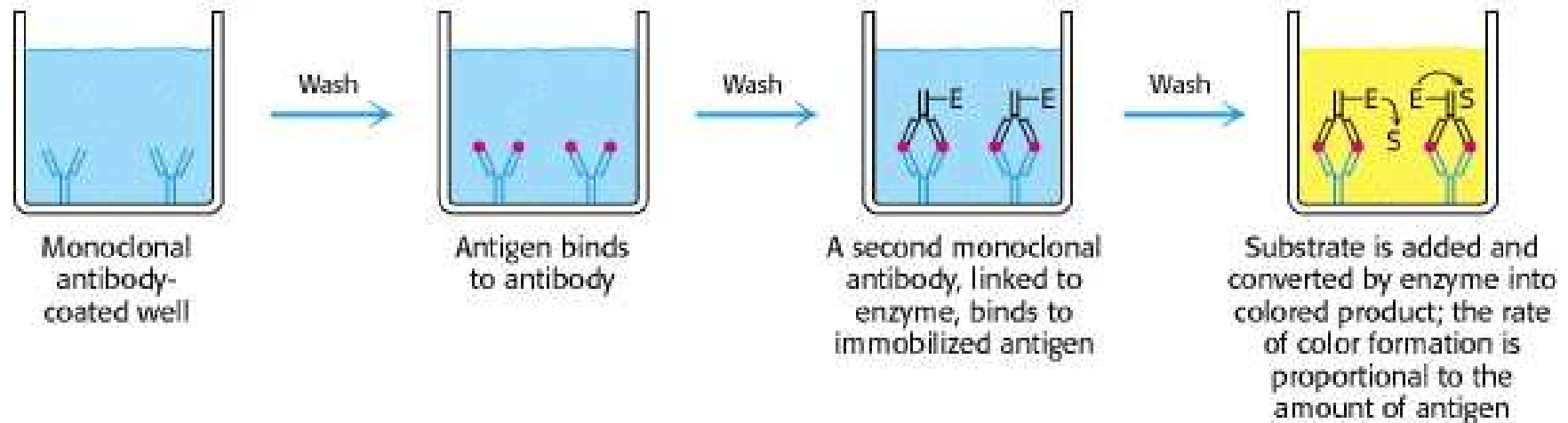

ELISA

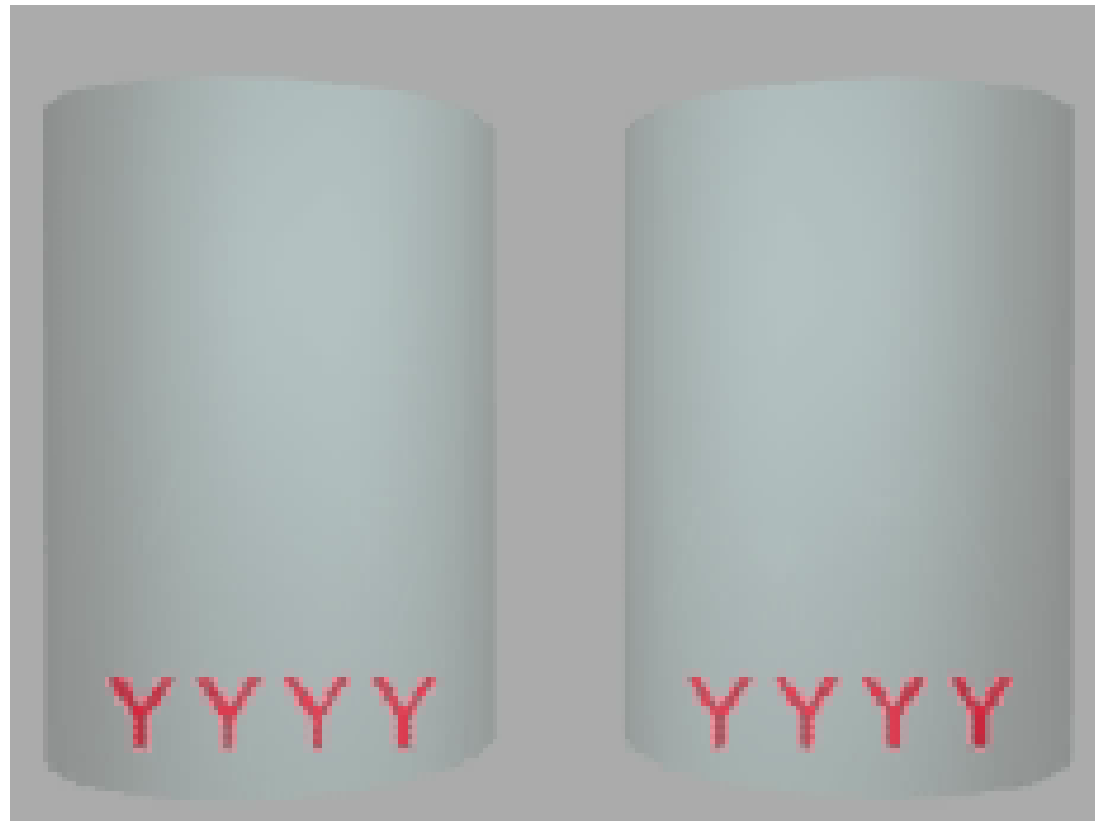
(A) Indirect ELISA

(B) Sandwich ELISA

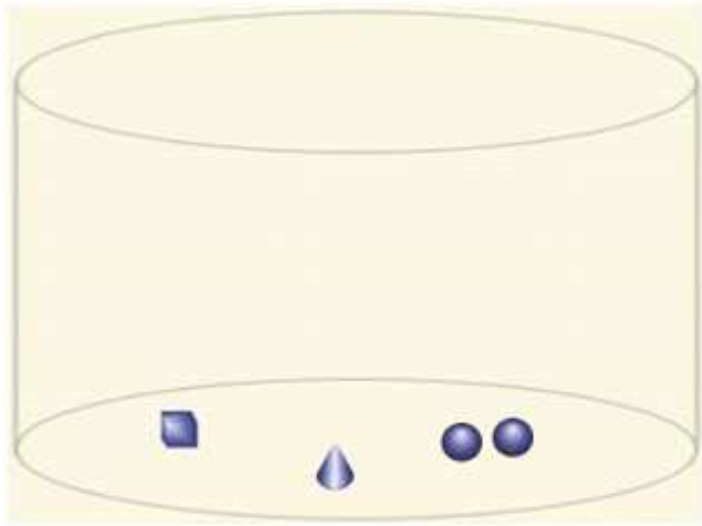

ELISA – stanovení antigenu

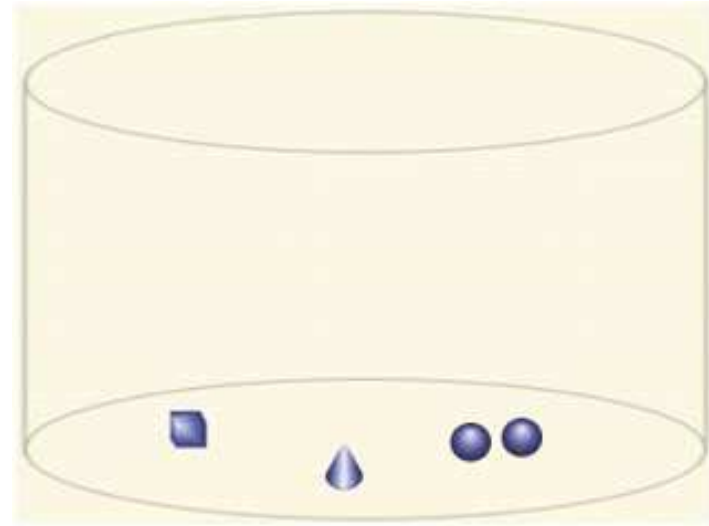

ELISA – stanovení protilátky

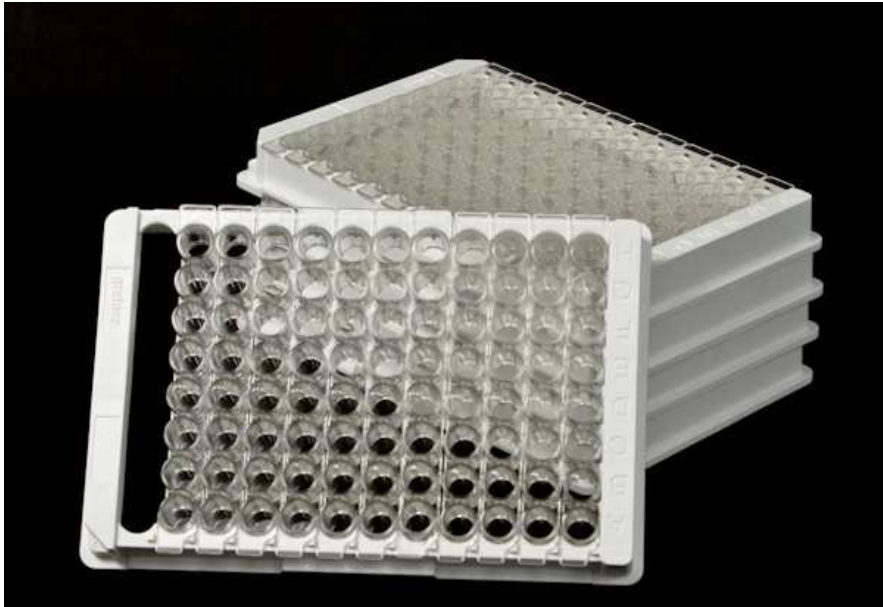
negativní

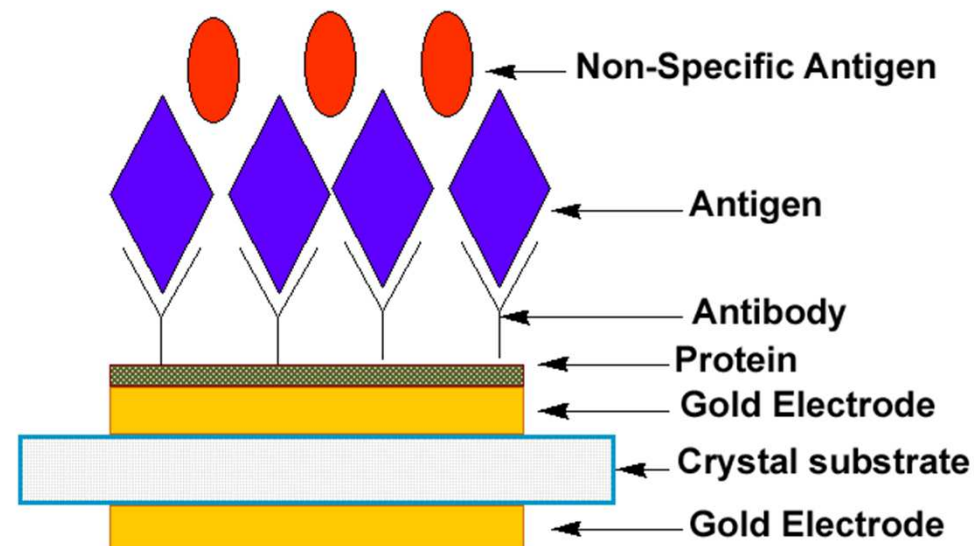
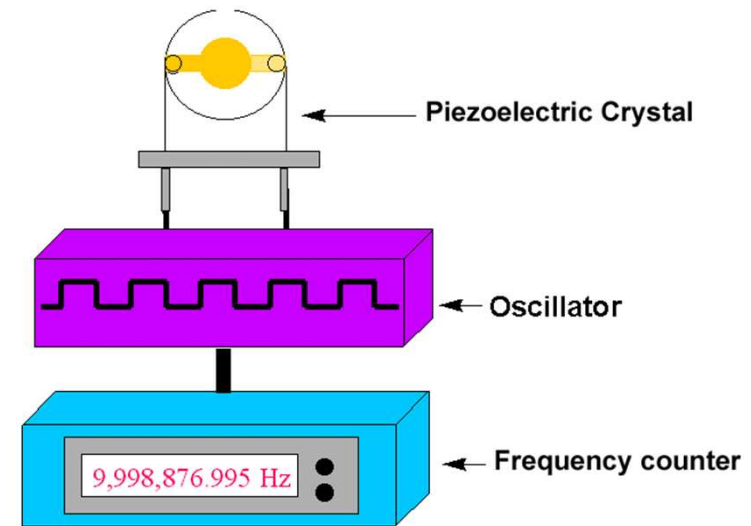
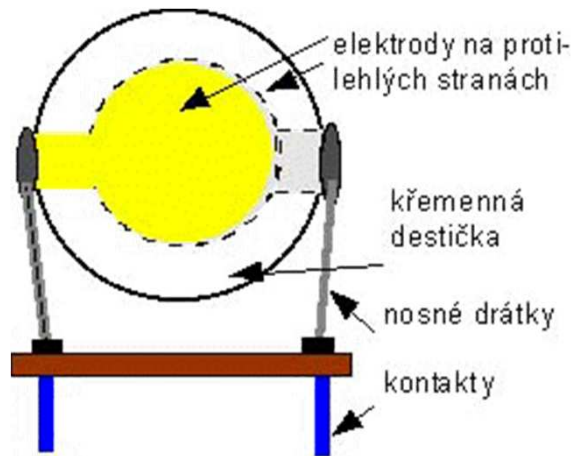
pozitivní

ELISA - vybavení

Piezoelektrický biosenzor

Kantilever

